

SORIN BULBOACĂ
coordonator

EMIL ARBONIE DANIEL COVACI DAN DOBA
RADU HORD FLAVIUS LAZĂR RĂZVAN MĂRTOIU

GHEORGHE MOCUȚA **DĂNUȚ MORODAN**

LADISLAU PIKLOR

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

EDITURA GUTENBERG UNIVERS

ARAD

2018

**Cartea a fost tipărită în cadrul unui proiect
finanțat de Centrul Cultural Județean Arad,
coordonat de Ionel Bulbuc.**

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. **Simona Stiger** – Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

Dr. **Doru Sinaci** – Directorul Bibliotecii Județene „A.D. Xenopol” Arad

Descriere CIP

Editura recunoscută...

CUPRINS

Cuvânt înainte (Primar Bogdan Ban)	5
Prefață (Doru Sinaci)	7
I. Orașul Curtici. Așezarea geografică (Sorin Bulboacă)	9
II. Istoriografia referitoare la orașul Curtici (Sorin Bulboacă)	14
III. Istoria orașului Curtici (Sorin Bulboacă)	17
Repere istorice - Curticiul în antichitate	17
Curticiul în perioada medievală	21
Curticiul în epocile premodernă și modernă	24
Curticiul în anul Marii Uniri - 1918	29
Curticiul în sec. XX	32
IV. Evoluția demografică (Sorin Bulboacă)	41
V. Familiile din Curtici între anii 1795 și 1875 (Dănuț Morodan)	47
VI. Curticeni participanți la Primul Război Mondial (Dănuț Morodan)	67
VII. Viața spirituală	73
Istoricul Parohiei Ortodoxe Române Curtici (Flavius Lazăr)	73
Biserica Creștină Baptistă din Curtici (Sorin Bulboacă)	111
Alte confesiuni neoprotestante din Curtici (Sorin Bulboacă)	119
VIII. Istoria minorităților etnice din Curtici	121
Comunitatea maghiară din Curtici (Ladislau Piklor)	121
Comunitatea evreiască din Curtici (Radu Hord)	123
Romii din Curtici (Sorin Bulboacă)	125
IX. Învățământul în Curtici de-a lungul vremii (Gheorghe Mocuța)	127
X. Personalități ale orașului Curtici (Gheorghe Mocuța)	141
XI. Juriști și polițiști originari din Curtici (Emil Arbonie)	169
XII. Viața economică în orașul Curtici	175
Agricultură și comerț în Evul Mediu și epoca premodernă (Sorin Bulboacă)	175
Economia Curticului în secolul al XIX-lea (Sorin Bulboacă)	178
Economia Curticiului în perioada interbelică (Sorin Bulboacă)	180
Economia orașului Curtici în epoca comunistă (Sorin Bulboacă)	183
Dezvoltarea economică a orașului Curtici după Revoluția din Decembrie 1989 (Dan Doba)	186
XIII. Transporturile. Poliția de frontieră. Vama Curtici (Dănuț Morodan)	191
Traficul feroviar	191
Poliția de frontieră Curtici	197
Administrația vamală Curtici	199
XIV. Cultura (Daniel Covaci)	203
XV. C. S. Frontiera Curtici (Răzvan Mărtoiu)	205
XVI. Ciclul vieții (Flavius Lazăr)	231
Stema orașului Curtici	242
Bibliografie (Sorin Bulboacă)	243
Familile care au donat fotografii	251
Imagini din colecțiile unor curticeni (Daniel Covaci, Dănuț Morodan)	252
Autori	282

CUVÂNT ÎNAINTE

Prin exemplul și strădania înaintașilor acestei așezări, am considerat că, avem obligația morală și sufletească, să continuăm a prezenta cât mai firesc aspectele comunității noastre în timp și spațiu. Monografia „*Curtici oraș european*” are ca rol descifrarea evoluției istorice, acțiunile generațiilor ce s-au succedat pe vatra acestei așezări umane, precum și cercetarea fenomenelor care au contribuit la definirea rolului comunităților din regiunile Europei. În conceptul european, cunoașterea realităților din viața unei comunități, a constituit și constituie pentru civilizația modernă, o preocupare majoră, cu multiple implicații științifice și civice. Lucrarea reprezintă un arc peste timp, un act de naștere a localității – prin care generațiile își pot cunoaște trecutul și prezentul, pentru a putea să își prefigureze viitorul.

Aici au trăit și trăiesc oameni capabili, muncitori, iscusiți, buni meseriași, iar rezultatele muncii lor sunt apreciate atât pe plan local, național și internațional, dovadă clară fiind investițiile marilor firme străine. Școala cu dascăli săi minunați, a reprezentat liantul care a asigurat legătura dintre oameni, având la baza conviețuirii, cultura și inteligența. Bisericele orașului, au avut menirea de a păstra vie credința în Dumnezeu, cultura prin toate formele sale, a fost de-a lungul timpului acea sudură sufletească care i-a unit mai mult pe oameni. Orașul prin oamenii săi, dispune de un imens potențial creativ, care trebuie pus în valoare în toate domeniile de activitate.

Cu tot efortul, lucrarea prezentă nu a putut cuprinde decât aspectele cele mai importante, însă rămâne ca un îndemn pentru generația tânără, să continue să studieze și să aprofundeze și mai mult trecutul și prezentul acestei frumoase așezări, pentru a scoate la lumină această istorie zbuciumată, trăită de înaintașii noștri, pentru a ne prezenta în fața Europei că am făcut parte din totdeauna din marea familie europeană. Putem afirma că o comunitate cunoscându-și trecutul și prezentul, poate hotărî evoluția sa în viitor, păstrând marile valori acumulate de-a lungul timpului, îmbinate cu descoperirile moderne ale lumii contemporane în toate domeniile.

Monografia orașului Curtici prin tematica sa complexă, aduce un pios omagiu de recunoștință generațiilor ce au trăit și trăiesc în acest minunat oraș, ce își definește identitatea, având la baza existenței lui: toleranța, respectul și dragostea față de semenii și credința în Dumnezeu.

Așa să ne ajute Dumnezeu.

BOGDAN BAN,
Primarul orașului CURTICI

PREFAȚA

Mișcarea monografică din Banat-Crișana, începută de la mijlocul secolului al XIX-lea, ilustrată în perioada interbelică strălucit de Traian Mager, a luat o amploare deosebită în ultimii ani, prin implicarea istoricilor arădeni din colectivul monografic dar și a unor instituții de cultură ca Centrul Cultural Județean Arad, Centrul Municipal de Cultură Arad, Biblioteca Județeană "A. D. Xenopol" Arad.

În ultimul deceniu mișcarea monografică s-a focalizat, cu precădere asupra localităților de pe valea Mureșului Inferior și podgoria Aradului, fiind realizate monografiile localităților Birchiș, Căprioara, Săvârșin, Secusigiu, Pecica, Păuliș, Șimand etc.

Filiala Arad a Societății de Științe Istorice din România, reînființată în anul 2015, și-a propus, chiar de la primele ședințe, să impulsioneze cercetarea monografică în județul Arad dar și în regiunile Banat - Crișana. Proiectul realizării unui **Dicționar istoric** al tuturor orașelor și comunelor din județul Arad, în mai multe volume, a prins treptat contur, prin implicarea unui mare număr de istorici arădeni, urmând ca în câteva săptămâni să fie pus la dispoziția cercetătorilor din întreaga țară, nu numai în varianta tipărită, ci și în format electronic, pentru a fi accesibil și a facilita realizarea de noi monografii.

Lucrarea pe care o prefațăm reprezintă prima monografie adevărată, științifică a orașului Curtici, realizată de un colectiv de autori, sub coordonarea istoricului Sorin Bulboacă, fiu al orașului. Este o carte care se focalizează pe reconstituirea, pe baza investigării izvoarelor și a literaturii de specialitate, a istoriei orașului Curtici, din antichitate până în sec. XX, sub raport demografic, economic, social, confesional, educațional, cultural și sportiv. O notă aparte o reprezintă importanța căii ferate și a punctului vamal în istoria Curticiului, un mare nod feroviar în vestul României și un punct însemnat de tranzit pentru circulația oamenilor și a mărfurilor. Este o carte echilibrată, dedicată tuturor curticenilor, fără deosebire de etnie și confesiune. Personalitățile literare, științifice, culturale, artistice pe care le-a dat orașul Curtici sunt evocate în cadrul mai multor capitole ale lucrării.

Monografia *Curtici oraș european* aduce la lumină istoria acestor locuri, viața interesantă a curticenilor din trecut, fiind bogat ilustrată cu fotografii document, care mijlocesc cunoașterea și înțelegerea unei lumi demult apuse.

Dr. Doru SINACI,
Directorul Bibliotecii Județene "A. D. Xenopol" Arad

I. ORAȘUL CURTICI. AȘEZAREA GEOGRAFICĂ

Sorin Bulboacă

Orașul Curtici este situat în partea de vest a României, în apropierea frontierei de stat cu Ungaria, la o distanță de 17 km nord de Arad. Orașul se învecinează la nord-vest cu Ungaria, la nord cu localitatea Macea, la est cu Șimandul, la sud cu Sânpaul și Șofronea, iar la vest cu comuna Dorobanți.

Așezat în cuprinsul Câmpiei de Vest, teritoriul Curticiului este în general plan, cu mici denivelări, e nu depășesc decât rareori 50 de metri. Nu există nici o apă curgătoare permanentă, ci numai canale create de locuitori, pentru scurgerea surplusului de apă provenită din precipitații sau topirea zăpezilor. Există însă, în cuprinsul orașului Curtici, mai multe "gropi" sau gârle create de oamenii locului: *Gropiul, Limboseni și balta lui Galițescu*¹.

Altitudinea medie a câmpiei este de 101-103 m. Se află la 46°21'20"N 21°18'22"E46°21'20"N 21°18'22"E.

Clima microzonei în care se află orașul Curtici este temperat –continentală, cu o nuanță submediteraneeană, cu ierni blânde și veri ceva mai calde². Temperatura medie anuală este de 10,8 °C. Temperaturile nu fac deci deosebire față de alte locuri asemănătoare, mediile lunare cresc din ianuarie până în iulie, apoi scad, în iarnă. Altitudinea Câmpiei Aradului nu prea influențează temperaturile, doar că în anotimpul rece se mai întâmplă fenomenul de inversare a temperaturii, la câmpie fiind mai frig decât la înălțimi. Particular locului este faptul că aici iernile sunt mai blânde, beneficiind și de influența maselor de aer mediteranean, cu valoare medie de 2°C, verile au media de 20,5°C, iar primăverile și toamnele înregistrează temperaturi de 11,0°C – 11,5°C.

Oraș la răscruce de drumuri, Curticiul se dovedește a fi o localitate și la răscruce de vânturi. În funcție de presiunea atmosferică vânturile o iau razna pe întinsul fără de opreliști al câmpiei și vin din toate părțile, în proporții apropiate, așa încât nu știi care dintre ele este mai tare. Cele din sectorul sud-estic reprezintă 13,7%, cele din sud 13%, pe când cele din nord sunt de numai 12,4%, iar cele din nord-vest 10,7%, acestea din urmă având renumele de a aduce mai cu seamă mase de aer rece.

Specialiștii susțin că precipitațiile sunt suficiente, deoarece umiditatea relativă medie anuală atinge valori mari, de 77%, cu un maxim în luna decembrie, de 80%, care corespunde intensificării activității ciclonice din nordul bazinului mediteranean. Norii nu se îngheșuie, dar vin când le e vremea. Oamenii de știință au făcut măsurători și au conchis că media anuală a nebulozității este de 5,8, variind între 5 și 8,1, mai accentuată iarna 8,1 – 7 și mai puțin vara, 4,0 – 5,2. Precipitațiile medii anuale au valori de 564,2 mm, vara mai puține, doar 33% din total, iarna 20%, primăvara 25% și toamna 22%. Maximele sunt în perioadele cuvenite dezvoltării plantelor, în luna mai, 62,3 mm și iunie 71,5 mm, aduse de masele de aer umed oceanic. Ninsorile nu sunt abundente, numărul zilelor în care ninge fiind de 18,3, mai cu seamă în luna ianuarie, stratul de zăpadă ajungând în ianuarie și februarie la 2,6 – 5,2 cm³.

Relieful orașului are toate datele unei așezări aflate din punct de vedere geologic în estul marii depresiuni Panonice. Aici a fost cândva un ocean în care s-a scufundat un impresionant masiv muntos hercinic-caledonic. Apele au luat în stăpânire încetul cu încetul locul rămas, iar sedimentele aduse de ape s-au colmatat. Fundul rigid al oceanului a fost apoi supus unor mișcări epirogenetice care l-au fragmentat în blocuri, blocuri din ce în ce mai coborâte spre vest și nord, paralele cu faliile Păuliș-Mișca și Lipova-Zădăreni. În ceea ce numim astăzi

¹ Ioan Nagy, Maria Pașcălău, Romulus Hațegan (coord.), *Studii și cercetări monografice: Curtici vatră din câmpie*, Editura Mirador, Arad, 2000, p. 20.

² *Ibidem*, p. 8

³ *Ibidem*, pp. 28-29.

pustă se află o câmpie aluvională, fără terase sau înclinații, cu un relief relativ plat, aflat la o altitudine de peste 100 metri⁴.

Detaliind câteva **caracteristici geotehnice**, se poate remarca faptul că „*Fundamentul Câmpiei Aradului este constituit din șisturi cristaline paleozoice, foarte dure, pe care s-au depus sedimente neogene. Apele fluviatile au depus depozite importante de sedimente formate dintr-o alternanță de pietrișuri, nisipuri și argile sub forma unor conuri de dejecție, cu structură lenticulară caracteristică, peste care s-au depus materiale aflate în luncile râurilor și remaniate prin vânt (loessurile și nisipurile)*”.

„*Datorită mișcărilor tectonice ce au avut loc pe la începutul cuaternarului, Dunărea și Tisa își croiesc drumul prin liniile de fractură formate, iar apele marelui lac panonic încep a se scurge prin aceste două mari fluvii, lăsând în urma lor numeroase lacuri mai mari sau mai mici și depresiuni mlăștinoase, precum și sedimente depuse, care, împreună cu cele ulterioare depuse peste ele de către apele revărsate în timpul marilor viituri, formează roca mamă a solurilor viitoare, peste care s-a depus în cuaternar un strat subțire de loess.*

Formațiunile geologice mai caracteristice acestui teritoriu sunt alcătuite din aluviuni de vârste diferite, din pietrișuri și nisipuri”⁵.

În ziua de 21 aprilie 1967 Trustul de Construcții CFR Timișoara a executat un foraj în apropiere de stația CFR Curtici [...] până la adâncimea de 10 m, în scopul sondării terenului pentru construcția canalizării stației, și a găsit următoarele straturi: ”*până la adâncimea de 2,50 m umplutură de zgură, între 2,5 m – 3 m argilă nisipoasă cenușiu închisă cu conținut mălos, puțin umedă, cu îndesare mijlocie, între 3 m – 3,5 m argilă nisipoasă galbenă cu concrețiuni calcaroase, plastic consistentă, între 3,5 m – 4 m nisip galben mijlociu, argilos, cu îndesare mijlocie, de la 4 m în jos începe nisipul galben curat, la început mijlociu, apoi mare, la adâncimea de 8,3 m nisipul începe să fie amestecat cu pietriș. Acest strat se continuă și mai jos de 10 m, dar întreprinderea respectivă nu a mai continuat sondajul, făcând săpături doar până la 10 m adâncime*”⁶.

Astfel **vegetația și fauna** pe teritoriul orașului Curtici este rezultatul factorilor climatici și antropici, flora și fauna spontană este pe cale de dispariție, păstrându-se pe terenurile impropriei practicării agriculturii într-un covor vegetal ce nu caracterizează zona. Vegetația naturală se caracterizează prin predominarea formațiunilor zonale de stepă și silvostepă, puternic transformate antropic. În holocen, pădurile au înaintat până pe linia Vinga-Arad-Curtici-Zerind, formând, în mare măsură, actualul înveliș de soluri. Silvostepa și stepa din câmpie se caracterizează prin predominanța formațiunilor ierboase, cu pâlcuri de vegetație lemnoasă. Vegetația din zonă este mai aproape de componența fâneațelor est-europene. Pajiștile naturale au fost restrânse continuu, prin extinderea suprafețelor agricole⁷.

Vegetația și fauna caracteristică silvostepii a suferit mari transformări, în toată Câmpia Aradului, elemente specifice acestui etaj intermediar (între pădure și stepă) întâlnindu-se aleatoriu de-a lungul drumurilor (căilor ferate), pe pășuni (fânețe mai puțin) sau în pâlcuri mici de păduri formate din exemplare puțin (salcâm, plop, ulm, frasin, tei, stejar, salcie) arbuști (porumbar, măceș, cătină, hamei, liliac).

În ceea ce privește **fauna**, cel mai reprezentativ mamifer este popândăul, apoi hârciogul, șoarecul de câmp, iepurele, nevăstuica, dihorul, vulpea, vidra, bizamul, ariciul, cârțița, șobolanul, liliacul. Păsările reprezentative locului sunt turturica, graurul, mierla, cucul,

⁴ Aurel Ardelean, *Condițiile geografice*, în ****Aradul permanentă în istoria patriei*, Arad, 1978, p. 19.

⁵ Ioan Nagy, Maria Pașcălău, Romulus Hațegan (coord.), *Studii și cercetări monografice: Curtici vatră din câmpie*, pp. 25-26.

⁶ *Ibidem*, pp. 26-27.

⁷ Dorel Gureanu, Horia Truță, *Aradul. Cadrul geografic, climatologic, solul și subsolul, hidrografia, resursele naturale, fauna, vegetația*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. I, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, p. 43.

ciocârlia, ciocănitorea, pitpalacul, cucuveaua, coțofana, rândunica, vrabia, rața sălbatică, barza, fazanul, potârnichea, prepelița. Animalele rare, ocrotite, întâlnite pe raza localității Curtici sunt: bufnița mare, cucuveaua, striga, barza albă, ariciul⁸.

Vegetația ierboasă. Pe terenurile arabile întâlnim diverse buruieni, după cum urmează: **Specii dominante:** *Cynodon dactylon*, *Rubus caesius*, *Sinapis arvensis*, *Setaria viridis*, *Medicago Lupulus*, *Euphorbia exigna*, *Cirsium arvense*, *Stachia annus*, *Amaranthus retroflex*. **Specii frecvente:** *Ranunc arvensis*, *Vicia striatum*, *Centaurea cian*, *Sambucus chilus*, *Hibiscus ternat*, *Bromus arvensis*, *Polygonium avicul*, *Chenopodium album*, *Lepid draba*. **Specii dăunătoare:** *Cynodon dactylon*, *Cirsium arvense*, *Sinapis arvensis*, *Agropirum repens*, *Agrostema Githago*, *Convulvulus arvenis*, *Cuscuta campestra*, *Soncus arvensis*, *Raphanus Raphanistrus*, *Avena fatua*, *Loliul temulentrum*, *Rubus caesius*.

Pe pășuni întâlnim: **Specii dominante:** *Lolium perena*, *Cynodium dactylon*, *Fertuca sulcata*, *Poa pratensis*, *Trifolium repens*, *Achilea millefolium*, *Polygonium avicul*. **Specii frecvente:** *Andropog ischaemum*, *Lotus corniculatus*, *Bromus inermis*, *Bromus erectus*, *Inula britanica*, *Mentha pulegium*. **Specii dăunătoare:** *Ononis spinosum*, *Europhobia cipar*, *Xantium spinosum*, *Carduus acantoides*, *Cirsium laceolat*, *Eringium planum*, *Vicia villora*, *Cirsium arvense*.

Pășunile existente sunt în general de proastă calitate necesitând lucrări speciale de îngrijire, cum ar fi curățirea suprafeței pășunii de mușuroaie, resturi lemnoase, măracini etc, aplicarea îngrășămintelor chimice sau naturale, însămânțarea cu ierburi valoroase. Pășunatul ar trebui început numai când gramineele se află în stadiul incipient al înspicării, iar leguminoasele se află în stadiul începutului de înflorire.

Pășunatul următor ar trebui să se facă numai după ce lanul a început să se dezvolte din nou, ajungând la o înălțime de minimum 10 cm. Întrucât există pericolul îmburuienării cu pir în terenurile arabile, se recomandă măsuri pentru combaterea acestuia, fie că e vorba de *Agropirum repens*, fie de *Cynodum dactylon*. Pășunea este bună pentru toate speciile de animale⁹.

Apele geotermale din subsolul orașului sunt o binecuvântare pentru localnici, dar nu numai. Un adevărat ocean fierbinte se află la mari adâncimi acumulat de-a lungul vremurilor, tocmai de aceea specialiștii l-au numit fosil. Analizate, apele de aici sunt bicarbonatate, sodice, iodurate cu concentrație mică sau clorosodice brumate cu concentrație mică. Compoziția apei termale din Curtici este următoarea: PH – 8,2, reziduu fix (g/l) – 1,456; conductivitate – 2.683, 7; duritate totală – 1,12; substanțe organice – KMnO₄ – 71,19; silice totală în SiO₂ – 82,0; fenoli (mg/l) – 6,005; mineralizație – 2006,41; tipul apei – foarte puternic, bicarbonată-sodică¹⁰. Între obiectivele turistice ale Curticiului de astăzi figurează și un ștrand termal cu trei bazine descoperite, ale căror ape au în componență NaCl, Ca, Mg, Cl, So₂, HcO₃, Fe₂O₃ și sunt recomandate în tratarea bolilor reumatismale, tratamente post-operatorii și ginecologice. Dar această bogăție ar trebui valorificată nu numai prin ștrandul termal actual ci prin adevărate complexe balneare, spații de distracții acvatice atât de populare acum în Ungaria.

Resurse naturale ale solului și subsolului din zona orașului Curtici sunt importante, favorizând practicarea unei agriculturi avansate:

Cernoziomurile tipice, în Curtici, sunt de culoare închisă, negricioasă, dar sărac în humus, pe care se practică cultura grâului, porumbului, orzului, florii soarelui. Cernoziomurile cambice (ușor tasate, cu densitate aparentă mare), formate din argile gonflante sau luturi, fiind considerate cele mai fertile soluri din zonă, se cultivă grâu, porumb, ovăz, floarea soarelui. Lăcoviștile, dezvoltate pe văi părăsite, cu textura variată, bogate în

⁸ *Ibidem*, pp. 43-44.

⁹ Ioan Nagy, Maria Pașcălău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, p. 32-34.

¹⁰ *Ibidem*, p. 27.

humus, dar cu regim aerohidric defectuos, sunt utilizate mai mult pentru pășuni și fânețe. Solurile gleice, formate în zonele depresionare, ca urmare a excesului de umiditate, au adesea caracter acid, regim aerohidric defectuos, aprovizionare slabă cu substanțe nutritive și se utilizează ca pășuni, fânețe. Solurile aluviale se întâlnesc în lunci, au conținut bogat în humus, reacție neutră, fertilitate și regim hidric favorabil culturilor de porumb, grâu, floarea soarelui, sfeclă de zahăr, orz, cartofi, legume. Pe teritoriul orașului se întâlnesc și *soluri formate din protosol antropic și sol desfundat, aceste soluri fiind acelea care au suferit transformări datorită săpăturilor de fundații, conducte, canale, drumuri*¹¹.

Curticiul nu are nici un fel de **riscuri naturale**. Nefiind apă curgătoare nu există risc de inundații, fiind terenul plat nu există nici riscul alunecărilor de teren, iar zona seismică D, în care se încadrează, o ferește și de riscuri datorate cutremurelor de pământ.

Terenul din jurul localității Curtici, ca și așezarea, a primit numele domnului, denumiri care se păstrează și astăzi, ca: Tagani, Hamori, Sarmezi, Zăbran, Kugler, Hendri, Tămăjdanu etc. Ulterior, prin secolul al XVII-lea, a început concentrarea satelor în localitatea Curtici.

Denumiri după formele de relief ar fi doar: dâmbă, holumb, velj.

După sol ar fi două denumiri: hămoace și siti.

După vegetația din vremurile îndepărtate doar «păduriță».

După utilizarea în perioada antebelică și după cele două reforme agrare: pășculăți, fânețe, loheriște, cânepiște, ciripărie, drumul boilor, țelină, beca, ogoare etc.

Iată explicarea denumirilor, a **toponimiei**, de pe **raza orașului Curtici**, în ordine alfabetică¹².

BECA – este un sector agricol din sud de oraș, ce a fost proprietate obștească în urma comasării, din 1909, fiind foarte fertil, cultivat timp îndelungat cu plante furajere („beca” – borceag, în denumirea locală).

BISERICUȚĂ – este un sector agricol la sud-vest de Curtici, la cca. 4 km, pe locul unei foste colonii – sat de iobagi români, ce a avut școală și o bisericuță din lemn, de locul unei foste colonii – sat de iobagi români, ce a avut școală și o bisericuță din lemn, de unde-i vine și denumirea (Marki S., Aradi monographiaja, p. 231).

CIRIPĂRIE – e o zonă de cca. 125 ha, la 4 km sud-vest de Curtici, cu un teren argilos, unde cândva se ardeau cărămizi și țiglă, folosind paie și coceni ca și combustibil. Numele provine de la denumirea populară „ciripă” = țiglă.

CÂNEPIȘTE – este un sector agricol care în secolul trecut și începutul secolului XX era cultivat mai mult cu cânepă, de unde îi vine și numele.

CRIPTA LUI IANCU – este o suprafață de cca. 1 ha, la vreo 500 m la vest de oraș. Aici sunt ruinele mormântului moșierului Fribais, teren cumpărat după 1920 de un bogat al satului, Iancu.

CUTAȘ – zonă agricolă în nordul orașului, foarte fertilă, cu mult cernoziom, de 1.900 ha, din care cca. 200 ha sunt puțin denivelate, ca niște văi foarte-foarte largi, zise „veljuri”, unde crește sălbatic stuful. Numele ar proveni de la „Kut”, care în limba maghiară înseamnă fântână. Și aici au existat multe case de iobagi, a fost cel mai vechi și mai mare sat ce a stat la baza formării Curticiului, care s-a dezvoltat în jurul unei fântâni cu apă potabilă.

DÂMBĂ – este un cartier din orașul Curtici, în partea de sud-est, cel mai vechi, și este așezat pe un loc puțin mai înalt față de restul terenului. Provine de la forma de relief zisă popular „dâmb” = loc mai ridicat.

DRUMUL BOILOR – este un drum de câmp, lung de cca. 3 km, în sud-vest, ce duce spre pășunea veche, desființată în timp, dar denumirea zonei respective s-a păstrat.

¹¹ *Ibidem*, pp. 35-37.

¹² *Ibidem*, pp. 21-23.

FÂNAȚĂ – este un sector agricol înspre sud, la cca. 4 km, cu sol fertil, care, în urma comasării din 1907 a fost destinat țăranilor liberi pentru furajarea animalelor. Denumirea vine de la „fân” = iarbă cosită.

GÂRLA – este o groapă lunguiață, creată artificial de om, cu apă care stagnează din precipitații, având o adâncime de cca. 4 m și ocupă o suprafață de aproximativ 5 ha.

GROPOI – groapă artificială. Sunt trei zone de cca. 6 ha, cu adâncimi sub 3 m, create de populație, prin scoaterea de pământ pentru construirea caselor, căci 99% din casele vechi au fost construite din pământ bătut și chirpici („văiuguri”, în grai local).

HAMOACE – sector agricol la 500 m spre nord, cu sol nisipos, folosit pentru culturi timpurii. Numele provine de la popularul „hămoacă” = nisip.

HODAIE – fermă mică = casă construită în afara vetrei satului, pe terenul agricol al proprietarului cu peste 25 ha.

HOLUMB – este un sector arabil, la sud de vatra orașului, la 5 km, așezat în jurul unei „movilițe” înalte de 15 m și cu o rază de 40 m („holumb” = movilă”).

LOHERIȘTE – zonă agricolă din partea de sud-vest a orașului, la 500 m, cu vii răzlețe, pomi, grădini personale cu plante furajere ale locuitorilor. Numele provine de la denumirea populară „loher” = lucernă.

MOARĂ DE VÂNT – este un ”cartier” în sud-estul orașului, pe un loc mai ridicat cu cca. 1 m față de restul locului și unde în secolul al XIX-lea și până în 1930 a existat o moară de vânt, pe proprietatea moșierului Levingher.

OGOARE – sector agricol în sud, la 3 km de oraș, cu sol foarte fertil, cernoziom ciocolatiu. Numele provine de la „ogor arat” (deștelenit).

PĂDURIȚĂ - este o suprafață de cca. 200 ha, situată la 3 km spre vest de oraș, unde prin secolul al XVIII-lea era o pădure de stejari, azi nu există nici un arbore.

PÂSCULĂȚI – zonă de pășune, proprietate obștească, în partea de nord și sud-est a orașului.

PÂRLOAGE – este o zonă în sud-vestul orașului, la cca. 4 km, unde fiind teren acid, înainte de 1950 nu se cultiva nici o plantă și era doar o pășune naturală. Numele provine de la denumirea locală, „pârlog” = loc fără importanță agricolă, loc părăsit, necultivat.

SITI – iar la plural sitiuri, este denumirea locală dată terenurilor argiloase și sărăturoase, unde apa precipitațiilor stagnează mai mult și crește în mod natural stuful sălbatic. În hotar există aproximativ 200 ha sitiuri, dar răsfirate în mici suprafețe.

ȚELINĂ – terenul cu pășune naturală de stepă.

VELJ – vale largă, fără maluri și fără apă, o denivelare lunguiață unde, în perioade de exces de umiditate, crește stuful sălbatic și pipirigul. E o zonă de cca. 50 ha, în sectorul Cutaș.

II. ISTORIOGRAFIA REFERITOARE LA ORAȘUL CURTICI

Sorin Bulboacă

Bibliografia istorică referitoare la orașul Curtici nu este prea bogată, existând puține articole și studii focalizate pe aspecte din istoria localității. Doar câteva volume de documente includ acte care fac referințe la istoria orașului Curtici din Evul Mediu până în sec. XX¹³.

Una dintre primele mențiuni referitoare la istoria microzonei în care se află Curticiul, în antichitate, a făcut-o Vasile Pârvan, care credea că a existat o așezare dacică - Șomhid-pe locul unde se va dezvolta, în Evul Mediu, orașul de astăzi¹⁴. Despre biserica ortodoxă din Curtici a scris Eduard Găvănescu¹⁵ și Gheorghe Ciuhandu¹⁶, care a inclus în lucrarea sa numeroase date statistice și demografice, oferite de conscripțiile din veacul al XVIII-lea. La sfârșitul veacului al XIX-lea, istoricul maghiar Marki Sandor, în lucrarea sa dedicată istoriei orașului și comitatului Arad, oferă informații importante despre Curtici și Cutoș¹⁷.

Frânturi din istoria orașului Curtici sunt evidențiate în lucrări apărute în timpul regimului comunist. Astfel, Ștefan Pascu, studiind istoria Transilvaniei, a inserat în cărțile sale și informații referitoare la istoria localității Curtici¹⁸. Lucrarea colectivă, la care au contribuit cu materiale Eugen Gluck, Geza Kovach, Nicolae Roșuț, Alexandru Roz ș.a. – *Aradul permanență în istoria patriei* – prezintă o serie de date despre istoria orașului Curtici în epocile modernă și contemporană¹⁹. Acțiunile țăranilor din Curtici împotriva sărbătoririi mileniului sunt descrise de Teodor Pavel²⁰. Referințe la școala confesională românească din Curtici, în veacurile XVIII-XIX se găsesc în cărțile lui Vasile Popeangă focalizate pe istoria învățământului arădean²¹.

Istoricul Alexandru Roz, în lucrările sale, a oferit informații și despre localitatea Curtici²², inclusiv prin publicarea unor documente care evidențiază ajutorul financiar oferit de curticieni soldaților români răniți în războiul pentru obținerea neatârării, în 1877-1878²³. Despre lupta curticienilor pentru realizarea Marii Uniri a scris Sorin Bulboacă²⁴.

¹³ ****Diplome privind istoria comitatului Timiș și a orașului Timișoara*, vol. II (1430-1470), culese de Pesty Frigyes, ediției, note și comentarii Livia Magina, Adrian Magina, Editura Mega, Cluj- Napoca, 2014; Alexandru Roz, *Consiliul Național Român Central și Gărzile Naționale Române din Arad (1918). Acte și documente*, vol. I, Editura Dacia, Cluj- Napoca, 1993; ****1918 la români. Documentele Unirii*, vol. VII-VIII, București, 1989.

¹⁴ Vasile Pârvan, *Dacia*, București, 1926, harta anexă, p. 61-66,

¹⁵ Eduard Găvănescu, *Mărturisiri românești din Eparhia Aradului în veacul al XVIII-lea*, Editura Diecezana, Arad, 1940.

¹⁶ Gheorghe Ciuhandu, *Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri cu un excurs istoric până la 1752 și însemnări istorice politice ulterioare*, ediție îngrijită de Constantin Jinga și Remus Feraru, cuvânt înainte de Remus Feraru, bibliografie și cronologie de Constantin Jinga, Editura Marineasa, Timișoara, 2005.

¹⁷ Marki, Sándor, *Arad vármegye és Arad szabad kiraly város története*, vol. I-II, Arad, 1892, 1895.

¹⁸ Ștefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. II, Editura Dacia, Cluj – Napoca, 1979; Idem, *Făurirea statului național unitar român*, vol. I, București, 1983.

¹⁹ *** *Aradul permanență în istoria patriei*, Arad, 1978.

²⁰ Teodor Pavel, *Mișcarea românească pentru unitate națională și diplomația Puterilor Centrale*, vol. II, Timișoara, 1982.

²¹ Vasile Popeangă, *Aradul în perioada dualismului*, în *Aradul. Permanență în istoria patriei*, Arad, 1978; Idem, *secol de activitate școlară românească în părțile Aradului (1721-1821)*, Arad, 1974.

²² Alexandru Roz, *Aradul – Cetatea Marii Uniri*, Editura Mirton, Timișoara, 1993; Alexandru Roz, Geza Kovach, *Dicționarul istoric al localităților județului Arad*, Editura Universității Vasile Goldiș, Arad, 1997. .

²³ Idem, *Războiul neatârării din 1877-1878. Acte și documente arădene*, Editura Universității "Vasile Goldiș", Arad, 1998.

²⁴ Sorin Bulboacă, *Curticiul în lupta pentru Marea Unire*, în ****1918-1998. Aradul și Marea Unire*, coord. Alexandru Roz, Editura Universității "Vasile Goldiș", Arad, 1999, pp. 192-195.

În anul 2000, mai mulți autori, coordonați de învățătorul Ioan Nagy au realizat prima monografie dedicată istoriei orașului Curtici²⁵. Această monografie nu respectă cerințele științifice, aparatul critic este realizat dezastruos, multe informații fiind integrate în carte fără să fie verificate. Mai ales pentru antichitate și Evul Mediu, monografia din 2000 cuprinde informații eronate, fără nici o argumentație istorică, nici măcar un autor nefiind istoric de profesie, ca atare necunoscând și nestăpânind instrumentarul științific caracteristic istoricilor profesioniști. Profesorul de istorie, Mircea Popa din Arad, a refuzat să participe la elaborarea unei lucrări care face rușine istoriografiei arădene. Pentru sec. XVIII-XX, informațiile oferite de autori sunt mai corecte și mai corecte.

Istoricul Pavel Vesa a elaborat mai multe lucrări valoroase, pe baza investigării arhivelor bisericești, referitoare la istoria bisericii ortodoxe și a Episcopiei Ortodoxe, în care a făcut o serie de trimiteri la parohia ortodoxă română din Curtici²⁶.

În ultimii ani au apărut articole, studii și cărți care fac referire la istoria economică, socială, politică, culturală și religioasă a orașului Curtici. Astfel Ion I. Iovănaș a publicat o lucrare memorialistică, în care povestește aspecte interesante din istoria localității și a școlii din Curtici²⁷, reconstituind genealogii ale unor familii din oraș. Istoricul Emil Arbonie a realizat mai multe cărți, focalizate pe istoria călătoriilor românilor, pe structurile de ordine, pe evidențierea instituțiilor judecătorești, pe istoria transporturilor feroviare, oferind date și despre Curtici²⁸. Despre perioada otomană din istoria orașului Curtici oferă date sumare Cristina Feneșan²⁹.

Stelian Ioan Boia a elaborat o solidă monografie a Fundației Emanuel Goszdu³⁰, în care prezintă și bursierii Gojdu originari din Curtici.

Aspecte din istoria orașului Curtici sunt evidențiate de Peter Hugel³¹, Corneliu Pădurean³² într-o recentă monografie, Arad economie și societate. Despre istoria bisericii baptiste din Curtici au scris Alexa Popovici³³ și Emanuel Jurcoi, care a realizat o valoroasă monografie pentru perioada de până în anul 1944³⁴. Despre prigoana împotriva bapțiștilor în timpul regimului dictatorial antonescian, inclusiv despre situația dificilă a bisericii baptiste din Curtici a scris Viorel Achim, editorul unui volum de documente privind cultele

²⁵ Ioan Nagy, Maria Pașcălu, Romulus Hațegan (coord.), *Studii și cercetări monografice: Curtici vatră din câmpie*, Editura Mirador, Arad, 2000.

²⁶ Pavel Vesa, *Episcopia Aradului. Istorie. Cultură. Mentalități (1706-1918)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006; Idem, *Eparhia Aradului în perioada episcopului Gherasim Raț (1835 - 1850)*, Editura Mirador, Arad, 2008; Idem, *Episcopia Aradului între 1786 - 1830*, Editura Arhiepiscopiei Aradului, Arad, 2010; Idem, *Eparhia Aradului în timpul episcopului Sinesie Jivanovici (1751 - 1768)*, Editura Arhiepiscopiei Aradului, Arad, 2013; Idem, *Învățămintul Teologic din Arad (1822-1948)*, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2013.

²⁷ Ion. I. Iovănaș, *Pe firul vieții cu arbori genealogici*, Arad, 2009.

²⁸ Emil Arbonie, *Consolidarea structurilor de ordine și siguranță publică ale statului național unitar român în județele transilvănene (1918-1924)*, în Vasile Popeangă (coord.), *Pe drumul Marii Uniri*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2008; Idem, *Călătoriile românilor. Realități transilvănene (1918-1948)*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2009; Emil Arbonie, Ștefan Ioan Lucaciuc, *Separarea puterii judecătorești de administrația comitatensă arădeană*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, vol. IV, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2012.

²⁹ Cristina Feneșan, *Vilayetul Timișoara (1552-1716)*, Editura Ariergarda, Timișoara, 2014.

³⁰ Stelian Ioan Boia, *Fundația "Emanuel Goszdu" (1870-1952)*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2006.

³¹ Peter Hugel, *Societatea arădeană în perioada de la preistorie la secolul IX*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. I, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017.

³² Corneliu Pădurean, *Organizarea administrativ-teritorială și populația comitatului /județului Arad din secolul al XIX-lea până la mijlocul secolului al XX-lea*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, vol. I, ediția a II-a, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017.

³³ Alexa Popovici, *Istoria bapțiștilor din România 1856-1989*, ediție revizuită, Editura Făclia, Oradea, 2007.

³⁴ Emanuel Jurcoi, *Granițele timpului. Un istoric al Bisericii Creștine Baptiste din Curtici de la începuturi până în 1944*, f. l., 2017.

neoprotestante în anii 1940-1944³⁵. Marius Silveșan, într-o excelentă teză de doctorat, susținută la Universitatea din București, focalizată pe istoria bisericilor creștine baptiste din România, în perioada 1948-1965, face o serie de trimiteri la biserica baptistă din Curtici și la slujitorii ei³⁶.

Emil Arbonie, pe baza investigațiilor amănunțite în mai multe fonduri arhivistice și a bibliografiei de specialitate, în anul 2014 a publicat o monografie solidă, focalizată pe istoria juriștilor și avocaților arădeni (1875-1989), în care prezintă medalioanele biografice ale avocaților născuți în orașul Curtici³⁷. De asemenea, în ultimii ani a elaborat mai multe studii temeinice referitoare la traficul de frontieră din județul Arad³⁸, situația avocaților evrei din România în timpul dictaturii antonesciene³⁹, separarea puterii judecătorești de cea administrativă la nivelul comitatului Arad⁴⁰, colectivizarea autorității judiciare județene⁴¹ și consecințele reformei agrare din 1921⁴², făcând numeroase trimiteri la situația din Curtici.

Importante informații referitoare la industria, comerțul, prestările de servicii, indicatorii economici și sociale ai orașului Curtici pentru sec. XX se regăsesc la Adrian Nițu⁴³, istoric al economiei arădene. Antoniu Martin, în prezentarea fenomenului colectivizării în județul Arad, în anii postbelici, face o serie de referiri la colectivizarea în orașul Curtici⁴⁴.

În pofida acumulărilor documentare și a literaturii de specialitate, monografia orașului Curtici urmează să fie scrisă, deoarece sunt numeroase aspecte, mai ales în planul vieții economice, educaționale, sociale și religioase, care reprezintă încă pagini albe din trecutul localității mele de suflet.

³⁵ Viorel Achim editor), *Politica regimului Antonescu față de cultele neoprotestante. Documente*, Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România "Elie Wiesel", Polirom, București-Iași, 2013.

³⁶ Marius Silveșan, *Bisericile Creștine Baptiste din România între persecuție, acomodare și rezistență (1948-1965)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012.

³⁷ Emil Arbonie, *Avocații arădeni (1875-1989)*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2014.

³⁸ Arbonie, Emil, *Consolidarea structurilor de ordine și siguranță publică ale statului național unitar român în județele transilvănene (1918-1924)*, în Vasile Popeangă (coord.), *Pe drumul Marii Uniri*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2008; Idem, *Traficul de frontieră local în județul Arad (1920-1949)*, în "Ziridava", nr. XXIV, Arad, 2005; Idem, *Organizarea și funcționarea autorităților de supraveghere și controlul trecerilor peste frontiera româno-ungară, parte integrantă a procesului de consolidare a statului național unitar român în zona arădeană (1919-1920)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. VII, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2013.

³⁹ Emil Arbonie, *Avocații evrei arădeni și consecințele aplicării dispozițiilor privitoare la starea juridică a locuitorilor evrei din România (august 1940-septembrie 1944)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. VI, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2013.

⁴⁰ Arbonie Emil, Lucaciuc Ștefan Ioan, *Separarea puterii judecătorești de administrația comitatensă arădeană*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, vol. IV, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2012.

⁴¹ Emil Arbonie, *Colectivizarea autorității judecătorești arădene (1947)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, vol. III, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2011.

⁴² Arbonie, Emil *Întabularea dreptului de proprietate cu titlu de drept de împroprietărire al unor arădeni în baza Reformei agrare din anul 1921 (17 octombrie 1930. Partea I)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2011.

⁴³ Adrian Nițu, *Aspecte ale dezvoltării economice a Aradului în contextul economiei socialiste din România*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. III, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj- Napoca, 2017.

⁴⁴ Antoniu Martin, Adrian Nițu, *Agricultura arădeană între 1945-1989*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. III, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj- Napoca, 2017.

III. ISTORIA ORAȘULUI CURTICI (Sorin Bulboacă)

REPERE ISTORICE -CURTICIUL ÎN ANTICHITATE

Primul sondaj arheologic în localitatea Curtici a fost efectuat în anul 1883, la comanda contelui maghiar Francisc Nadasdy, mare proprietar din zonă. Rezultatele săpăturilor arheologice nu au fost consemnate în scris sau publicate, fapt regretabil, dar despre el ne informează istoricul maghiar Marki Sandor⁴⁵.

În anii 1964 și 1965, elevii Liceului ”Ioan Creangă” din Curtici, sub coordonarea profesorului de limba și literatura română (Grigore Popescu) și a profesorului de istorie (Mircea Popa) au făcut mai multe sondaje arheologice în locurile numite **Cutoș** și **Holumb**. Elevii de gimnaziu și liceu au colectat atunci multe piese arheologice, săbii, armuri de cavaleri medievali, vase de ceramică etc. Piese arheologice dezvelite în vatra orașului Curtici au fost depozitate în Căminul Cultural din centrul orașului, într-o sală, transformată în muzeu ad-hoc. Cu trecerea anilor, multe dintre obiectele arheologice s-au împrăștiat iar muzeul a fost desființat. Câteva piese au ajuns la Complezul Muzeal din Arad, dar foarte puține mai există în colecțiile Liceului din Curtici⁴⁶.

Primele așezări omenești pe teritoriul orașului Curtici au apărut în epoca neolitică, fiind confirmate din punct de vedere arheologic prin artefactele descoperite la **Holumb** (situat la 3 kilometri sud de Curtici), la **Topila** (la 2 kilometri nord de oraș, spre comuna Macea) și **Cutoș** (la 4 kilometri nord). Locuitorii acestor obști agricol-pastorale neolitice practicau străvechi ocupații: culesul rădăcinilor, fructelor și semințelor, pescuitul și vânătoarea⁴⁷. Locuitorii practicau o agricultură primitivă cu săpăliga din corn de cerb, așa cum atestă și piesa descoperită la Cutoș. Boabele de grâu, din specia *Triticum vulgare*, erau zdrobite cu râșnițe primitive. La Cutoș, Topila și Holumb au fost dezvelite bucăți de râșnițe, coarne, fragmente de oase și animale (oi, capre, bovine).

Progresul realizat de comunitățile umane în epoca neolitică constă, în primul rând, în perfecționarea uneltelor agricole din piatră. ”**Revoluția neolitică**” (Gordon Childe) a determinat transformarea omului din culegător și vânzător în cultivator, în producător de hrană. Începe și cultivarea plantelor textile, prelucrarea lor, torsul, țesutul, ocupații dovedite arheologic prin greutățile de lut ars, utilizate la războiul de țesut primitiv, de tip vertical, multe fiind găsite în locul numit **Cânepiște**. În locurile menționate mai sus (Holumb, Topila și Cutoș) au fost descoperite cantități apreciabile de fragmente ceramice, care demonstrează utilizarea amplă a vaselor de lut ars pentru păstrarea și prepararea hranei⁴⁸.

Pe plan local, ceramica de Criș, aparținând **culturii neolitice Tisa** își are corespondentul în vase ceramice cu o compoziție mare de pleavă, dominată de forme sferice, acoperită cu barbetină ornamentată cu motive executate cu unghia sau pictate în alb, brun, negru sau roșu. Unele vase aveau picior înalt, fiind ornamentate cu motive geometrice⁴⁹. Cercetătorii muzeografi Egon Dorner și A. Girašek au descoperit la Topila (aproape de

⁴⁵ Marki Sándor, *Arad vármegye és Arad szabad kiraly város története*, vol.I, Arad, 1892, p. 327.

⁴⁶ Conform relatării lui Petru Bulboacă, menționate în prima monografie a orașului, alcătuită de Ioan Nagy, Maria Pașcălău, Romulus Hațegan (coord.), *Studii și cercetări monografice: Curtici vatră din câmpie*, Editura Mirador, Arad, 2000, p. 38.

⁴⁷ Nicolae Vlăssă, *Neoliticul Transilvaniei*, Cluj – Napoca, 1977, p. 20, 27.

⁴⁸ Dumitru Berciu, *Contribuții la problema neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, București, 1961, p. 21, 33.

⁴⁹ Mircea Barbu, Eduard Ivanof, *Cele mai vechi urme omenești*, în ****Aradul permanent în istoria patriei*, Arad, 1978, p. 45.

Macea) fragmente de străchini cu urme de canelare verticală pe partea interioară și fragmente de străchini fără ornamente. Din sondajele arheologice efectuate de către Fr. Kovacs la Topila provin două fragmente ceramice cu unul din șiruri de impresii circulare iar celălalt ornamentat cu incizii adânci în partea interioară, anele fragmente aparținând perioadei de tranziție de la neolitic la epoca bronzului⁵⁰.

În anul 1896, arheologul maghiar B. Pósta a întreprins o săpătură la Curtici, la ”*cârciuma lui Vásárhely*”, identificând, pe lângă nivelurile aparținând epocii bronzului și unul ce aparținea culturii **Bodrogkeresztur**, nivel în care au fost identificate 3 gropi, pe care autorul le considera a fi locuințe⁵¹. Asocierea motivelor incizate cu puncte ștampilate și încrustate cu alb este un fenomen mai general cunoscut în **cultura Bodrogkeresztur**, atât în descoperirile din zonele sudice, de la Vinca și Dubovac, cât și în cele de la nord, de la Curtici⁵².

Descoperirile de la Topila, ca și din alte puncte, documentează, fără dubii, prezența culturii Cernavodă III în Câmpia Aradului⁵³.

Pe baza utilizării și interpretării imaginilor satelitare de bună calitate Google Earth, coroborate cu datele oferite de materialul arheologic decoperit și salvat, arheologul Eugen D. Pădureanu a identificat **2 așezări datând din epoca bronzului** pe actualul teritoriu al orașului Curtici, în anul 2015. Prima este localizată la **Curtici-Cutoș**- o așezare fortificată cu val de pământ și șanț dublu, de formă circulară, având diametrul de 120 metri, valul și șanțul fiind de 20 metri, ocupând o suprafață de 12 hectare, cu slabe urme de locuire din epoca bronzului. Suprafața totală a celor 2 incinte ajunge la circa 55 de hectare⁵⁴. A doua așezare din epoca bronzului se afla în **Curtici-Sud-Vest**, fiind o așezare fortificată cu șanț, de formă elipsoidală, având laturile 180x150 metri. Șanțul care înconjură așezarea era lat de circa 20 metri și adânc de 1,5 metri. S-a găsit material arheologic bogat, în special ceramică eneolitică și de epoca bronzului, apoi din sec. II-IV d. H., inclusiv medievală timpurie⁵⁵.

În epoca bronzului și în epoca fierului, meșteșugul olăritului înregistrează progrese, demonstrate de ceștile și cămile cu toartă, de străchinile mari (case pentru provizii), ornamentele cu motive spiralice, cu linii incizate, cercuri concentrice și caneluri.

Mai multe artefacte aparținând **culturii Otomani** au fost descoperite în Curtici, ca de altfel în multe localități din județul Arad. Comunitățile umane aparținând culturii Otomani, inclusiv cea din Curtici, aveau așezări stabile, practicând agricultura și creșterea animalelor și meșteșugul olăritului⁵⁶. Locuințele oamenilor din perioada 5000-1500 î. H. erau construite din bârne de lemn ori împletituri, peste care era lipit un strat de lut. Acoperișul era simplu, din paie sau trestie. În decursul secolelor, aceste locuințe modeste au fost mereu distruse și refăcute, rămânând în vatră fragmente de lut ars cu urme de lemn imprimat, carbonizat, pe care brazdele de tractor le scot uneori la suprafață, când ară la Holumb, Cutoș sau Topila⁵⁷. Harta lui Z. Vinski, păstrată la Complexul Muzeal Arad, menționează descoperirea la Curtici a unor fibule de bronz de tip Sucidava, precum și altor obiecte și arme din epoca bronzului.

⁵⁰ Petre M. Roman, *Materiale aparținând perioadei de tranziție de la eneolitic spre epoca bronzului în colecțiile Muzeului Județean Arad*, în ”Ziridava”, VI, 1976, p. 31.

⁵¹ B. Pósta, *Kurticsi östelepek (Arad m.)*, în AE, XIX, Arad, 1899, p. 18-28; Victor Sava, *Restituiri arheologice. Un topor de cupru din colecția dr. Kasa Antal (Dorobanți, jud. Arad)*, în ”Banatica”, nr. 20/1, Reșița, 2010, p. 134-135.

⁵² Gheorghe Lazarovici, *Noi descoperiri Bodrogkeresztur în Banat*, în ”Banatica”, nr. 8, Reșița, 1985, p. 88-89.

⁵³ Petre M. Roman, *op. cit.*, p. 38.

⁵⁴ Eugen D. Pădureanu, , *Repertoriul structurilor de pământ din județul Arad descoperite pe imaginile satelitare Google Earth (2014-2017)*, în ”Analele Aradului”, anul III, nr. 3, Arad, 2017, p. 493.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 494.

⁵⁶ Mircea Barbu, Eduard Ivanof, *op. cit.*, p. 50.

⁵⁷ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *Studii și cercetări monografice: Curtici vatră din câmpie*, Editura Mirador, Arad, 2000, p. 41.

Istoricul Vasile Pârvan, în cartea sa publicată spre sfârșitul vieții, **Dacia**, prezintă așezările traco-scitice, până în veacul al II-lea d.H. Într-o hartă a Daciei, redesenată după marele geograf al antichității, Ptolomeu, el localizează mai multe așezări dacice prin coordonatele geografice (latitudine și longitudine). Pe această hartă apare și localitatea **Șomhid**, pentru al cărei correspondent actual, Vasile Pârvan indică ”*Curtici*”, fără să aducă argumente în acest sens⁵⁸.

Este însă adevărat că o așezare dacică a existat în vatra actuală a localității Curtici, dovadă fiind și descoperirile monedelor antice grecești și romane, care atestă relații comerciale cu lumea greco-romană. Istoricul maghiar Sandor Marki ne informează că, în anul 1862, s-a descoperit la Curtici un tezaur de monede grecești și denari romani republicani de argint, emiși până la Caius Iulius Caesar (44 î. H)⁵⁹. Nu se cunoaște însă numărul monedelor și nici locul lor de depozitare, de păstrare.

În anul 1970, nu departe de gara CFR din Curtici, spre Iratoș, învățătorul Ioan Nagy a descoperit o monedă romană de cupru cu inscripția Phaustina, datând din vremea împăratului roman (Antoninus Pius, 138-161)⁶⁰.

Pe teritoriul actualului oraș Curtici, în antichitate, au existat **mai multe așezări**:

1. în zona fostului castel al nobilului A. Takács, pe ambele maluri ale Bugherului, se află așezări preistorice, în 3 puncte diferite, fără însă ca acestea să fie investigate arheologic;
 - a) la nord-est de castel, unde în anul 1896 au fost găsite un răzuitor de silex și fragmente ceramice din epoca bronzului – cultura Otomani;
 - b) la sud-est de castel, de unde provin mai multe artefacte: o lamă de cuțit din silex și vase de ceramică din eneolitic, cultura Pusztaistvanhaza;
 - c) la nord de castel, pe terenul fabricii de cărămidă, unde s-au descoperit mai multe lame de silex, 2 topoare de piatră șlefuită, diferite fragmente sau vase eneolitice, aparținând culturii Pusztaistvanhaza, precum și un inel de bronz;
2. O altă **așezare preistorică** era situată pe terenul dintre fostul conac *Lukács* și cârciuma de odinioară a lui Vásárhely (1896). Respectiva așezare a fost sondată de B. Posta, care a identificat un strat de cultură gros de 1,20 metri cu două niveluri. În nivelul de jos au fost descoperite 3 gropi socotite a fi locuințe. Materialul descoperit constă din lame de silex, vârf de săgeată din silex, ceramică aparținând culturii Pusztaistvanhaza (eneolitică). În nivelul superior s-a găsit un strat gros de chirpic, provenind de la dărâmarea locuințelor, precum și mai multe vase întregi din epoca bronzului, aparținând culturilor Pecica și Otomani. Din aceeași săpătură mai provin: o lamă de piatră cu început de perforare, un picior de vas și un pandativ de bronz de la începutul epocii fierului.
3. La est de oraș, între Sântana și Șimand, la ”**Dâmbul Popilor**”, se afla o așezare din epoca neolitică (cultura Tisa), peste care se suprapune un strat din epoca bronzului (culturile Otomani și Pecica). În același loc s-a găsit un fragment de topor de luptă de bronz și cu disc.
4. Într-un tumul de pe teritoriul orașului au fost dezvelite morminte cu schelete chircite, care aveau ca inventar obiecte de argint și de aur. Datarea mormintelor nu este sigură, dar s-ar putea să aparțină epocii neolitice.
5. Fără precizări topografice, pe teritoriul actual al Curticiului au fost găsite urme materiale ale culturii Bodrogkeresztúr iar în anul 1862 un tezaur de monede republicane romane⁶¹.

⁵⁸ Vasile Pârvan, *Dacia*, București, 1926, harta anexă, p. 61-66,

⁵⁹ Marki Sándor, *op. cit.*, vol. I, p. 26-28.; Ioan Glodariu, *Relații comerciale ale Daciei cu lumea elinistică și romană*, Cluj- Napoca, 1974, p. 181, nota 98.

⁶⁰ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, p. 42.

⁶¹ Detalii în ****Repertoriul arheologic al Mureșului Inferior, județul Arad*, Arad, 1999, pp. 62-63.

Așezările de pe teritoriul actualului oraș Curtici nu au făcut parte din provincia Dacia, granița Imperiului Roman fiind stabilită pe Mureșul Inferior. Linia Mureșului a cunoscut o organizare tipică de *limes*, sprijinită pe fortificații localizate la Bulci, Aradul Nou și Szeged (Partiscum)⁶².

Din epoca migrației popoarelor, în apropierea localității Curtici, la Dorobanți a fost dezvelit un mormânt gepid, datând din veacul al V-lea. O prezență gepidă semnificativă în zona Aradului este atestată din punct de vedere arheologic, pentru intervalul 472-567⁶³.

⁶² Peter Hügel, *Societatea arădeană în perioada de la preistorie la secolul IX*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, vol. I, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, p. 67.

⁶³ *Ibidem*, p. 75.

CURTICIUL ÎN PERIOADA MEDIEVALĂ

În anul 1956, în grădina casei lui Ioan Șiclovan, din strada Matei Basarab, aflată în vatra orașului Curtici și numită Puszta Novay, au fost găsite fragmente de oală și căldărușe, caracteristice veacurilor XI și XII⁶⁴. Istoricul Ștefan Pascu, referindu-se la cetățile de pământ din zona Aradului, menționează și numele cetății de pământ *Poganyvar*, de lângă Curtici⁶⁵.

În 1332 localitatea Curtici exista, sub titulatura de *Curtegyház*⁶⁶. **Anul 1332** reprezintă *prima atestare documentară a satului Curtici*. În Evul Mediu, două așezări au format nucleul localității Curtici: **Kurtos** și **Kutas**, aparținând **comitatului Zarand**.

Kutosul a fost mai populat și apare mai des menționat în documente (1437, 1441, 1477, 1478, 1484)⁶⁷. Cutoșul este revendicat în anul 1437 de către familia nobiliară Herczeg. În a doua jumătate a veacului al XV-lea, același sat este consemnat într-un document care menționează faptul că regele Ungariei, Matia Corvin (1458-1490), confiscă satul Cutoș nobilului Mihaly Keczer și îl dă ca zălog lui Murany Var Andras. În 1479, regele Matia Corvin răscumpără o parte din satul Cutoș și în 1480, pe care o dăruiește nobilului Matei Czecey. O parte din sat ajunge în 1479 în stăpânirea lui Imre Doczy în 1479⁶⁸. O parte din sat ajunge în 1479 în stăpânirea lui Imre Doczy în 1479.

În anii 1481 și 1488, sunt consemnați ca proprietari domeniali ai satului Cutos, Baranyi și Kothe. În 1484, este pomenit un incident violent, probabil o răscoală a iobagilor din Cutoș pe moșiile nobilului sârb Iacsici de la Iratoșul Mare și Nădlac. Din porunca lui Matia Corvin, în anul 1485, comitele Zarandului a făcut o anchetă specială asupra acțiunilor țărănești din anul precedent⁶⁹. La sfârșitul veacului al XV-lea, este semnalat un proces între familiile nobiliare Keczer și Czecey, pentru posesiunea acestor domenii. Câștig de cauză a avut probabil familia Keczer, deoarece în anul 1520, se judecă pentru dreptul de proprietate asupra domeniului Ambrus Keczer și Francisc Keczer. Satul Cutoș este menționat în lucrarea *Hungaria*, scrisă de Nicolaus Olahus⁷⁰.

La începutul secolului al XVI-lea, situația iobagilor s-a înrăutățit prin creșterea sarcinilor, a robotei în special. Între nobili apar conflicte pentru acapararea celor mai fertile terenuri agricole și posesia celor mai populate așezări, inclusiv în comitatele Arad și Zarand. Unii nobili se asociau în vederea săvârșirii unor nelegiuiri, atacând țăranii, răpindu-le vitele și apoi vânzându-le în târg.

Răscoala țărănească din 1514, condusă de Gheorghe Doja, a cuprins probabil și țăranii iobagi răzvrățiți din zona Curticiului. Chiar dacă nu dispunem de date certe referitoare la participarea curticenilor la acest război țărănesc, ecoul ei a dat imbold țăranilor din Cutoș și din alte sate apropiate de Arad să-i atace în anul 1520 pe slujitorii lui Doczy, strângător de dijme pentru capitlul catolic din Arad⁷¹.

Cutoșul este jefuit cumplit în anul 1559 de către soldații tuci din cetatea Giula, fapt care determină o scădere demografică în doua jumătate a veacului al XVI-lea. După 1566

⁶⁴ Ziridava, vol. XI, 1979, 1979, pp. 40-41.

⁶⁵ Ștefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. II, Editura Dacia, Cluj – Napoca, 1979, p. 227.

⁶⁶ Alexandru Roz, Geza Kovach, *Dicționarul istoric al localităților județului Arad*, Editura Universității Vasile Goldiș, Arad, 1997, p. 97.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 97.

⁶⁸ Marki Sándor, *op. cit.*, vol. I, p. 128.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 238-239.

⁷⁰ F. Firu, C. Albu, *Umanistul Nicolae Olahus (1493-1568)*, București, 1967, p. 148.

⁷¹ Geza Kovách, *Consolidarea societății feudale în sec. XIV-XVI*, în ****Aradul permanentă în istoria patriei*, Arad, 1978, p. 133-134.

satul Cutoș ajunge sub administrație otomană, Cutoșul și Curticiul făcând parte din *sandjakul Gyula și nahia Arad*⁷².

În 1555-1561, în satul Cutoș sunt înregistrate 16, respectiv 20 sesii iobăgești, în posesia familiilor nobiliare Kekzer și Balassa⁷³. În 1567 și 1579 satul Cutoș era format din 20, respectiv 31 de familii⁷⁴.

În anul 1559, familiei nobiliare Balassa, prin moartea lui Bálint, pierde o parte din teren, pe care îl va reprimi în 1609, când Gabriel Bethlen, principele Transilvaniei, îl oferă văduvei lui Balassa, Ana, lui Ferencz Pagzod, fiul lui Ioan Balint⁷⁵. În 1609 satul Cutoș, în întregime, aparținea domeniului nobiliar Balassa⁷⁶. În 1722 satul Cutoș era depopulat, fiind pomenite 14 sesii părăsite. Între 1801 și 1913 pusta Kutas este menționată de câteva ori⁷⁷. Așezarea mai exista încă la începutul sec. XX, când în Cutoș mai locuiau 640 de persoane.

Localitatea **Curtici** este atestată din nou în anul 1519, ca fiind un sat de iobagi români. Este posibil ca unele familii de țărani iobagi, fugite din satele de baștină, în contextul războiului țărănesc condus de Gheorghe Doja, să se fi stabilit în Curtici, fără să avem dovezi certe în acest sens. Istoricul maghiar Somogy Gyula, susținea, în anul 1913, într-o lucrare, că după 1514, localitatea Curtici a fost populată și cu strămutați din Transilvania, din Julița și Teiuș⁷⁸. În acest an 1519 satul Curtici ajunge, cu marele domeniu al Șiriei în posesia familiei nobiliare Bathory⁷⁹.

. Conscripția domeniului Șiriei din 1525 menționează satul Curtici⁸⁰. În 1557 satul Curtici era integrat domeniului nobiliar Acsády.

Ulterior, în 1559, satul Curtici este stăpânit de mai mulți nobili-Ravazdi, Thancz Meregh și Mihaly Figkdy. Domeniul lui Meregh era în pustă și cuprindea în 1560-1561 ½ sesie iobăgească⁸¹.

La mijlocul veacului al XVI-lea, Curticiul a intrat sub stăpânire turcească. În anul 1564, satul Curtici (numit *Kisfejeregyhaz*) era locuită de doar 23 de familii, aceiași număr de familii trăind în localitate și în 1579. Hotarul *nahiei Arad* era delimitat spre nord și de *Thwisegyhaza* (pusta dintre Curtici și Zimandul Nou)⁸².

În 1600, pentru câteva luni, și Curticiul s-a aflat sub stăpânirea lui Mihai Viteazul. Deși era o așezare în dezvoltare, Curticiul este menționat mai rar în veacurile XVI-XVII, comparativ cu localitatea Cutoș, situată la nord. Cele două sate, Curtici și Cutoș erau situate la marginea de nord a vilayetului Timișoarei.

A reintrat sub administrația otomană la câțiva ani după moartea domnului unificator. În veacul al XVII-lea, localitatea Curtici este menționată sub forma de *Kurtigy* și *Kurtik*, într-o diplomă emisă în 1645 de principele Transilvaniei, Gheorghe Rákóczi I⁸³. La mijlocul veacului al XVII-lea, mai multe sate din părțile Aradului aparțineau renumitei familii de viziri Küprüli. Ulterior ele au fost cedate fondului religios islamic, devenind proprietate *vacuf*⁸⁴.

Administrația otomană este înlăturată la sfârșitul secolului al XVII-lea, Aradul fiind cucerit de trupele habsburgice în anul 1687. Administrația otomană s-a prăbușit iar în anul

⁷² Cristina Feneșan, *Vilayetul Timișoara (1552-1716)*, Editura Ariergarda, Timișoara, 2014, p. 40.

⁷³ Arhiva Națională Ungară, Budapesta, Reg. Dec. E/159.

⁷⁴ László Blazovich, *A Körös –Tisza-köz települérendje*, Szeged, 1985, p. 145.

⁷⁵ Sándor Marki, *Arad vármegye és Arad szabad kiraly város története*, vol. I, Arad, 1892, p. 207.

⁷⁶ Arhiva Națională Ungară, *Liber Regius, Bathory Gábor*, fila 118-119.

⁷⁷ Alexandru Roz, Kovach Geza, *op.cit.*, p. 152.

⁷⁸ Somogy Gyula, *Arad Szabad Kiralyi Varas es Arad Varmegye Köszégeinek Leirasa*, Arad, 1913, p. 75.

⁷⁹ Gábor Fábian, *Arad vármegye leirása historiai, geographiai és statisztikai tekintetben*, Arad, 1835, p. 221.

⁸⁰ Detalii la Eugen Ghiță, *Populație și habitat pe domeniul cetății Șiria la începutul secolului al XVI-lea*, în "Studii de istorie", II-III, Arad, 2006/2007, p. 13-23.

⁸¹ Arhiva Națională Ungară, A/2610, II, 123.

⁸² Cristina Feneșan, *op.cit.*, p. 171.

⁸³ Sándor Marki, *op. cit.*, vol. II, Arad, 1895, p.152.

⁸⁴ Cristina Feneșan, *op. cit.*, p. 124-125.

1699, prin tratatul de pace de la Karlowitz, Transilvania, până la râul Mureș a fost anexată de Imperiul Habsburgic.

Curticiul și Cutoșul trec sub administrație habsburgică, după 1691, deoarece în Diploma Leopoldină din 4 decembrie 1691, se preciza că nu numai Transilvania ci și *Partium-il* – părțile vestice, teritoriul de la est de Tisa până la Munții Apuseni, intrau sub stăpânire habsburgică.

CURTICIUL ÎN EPOCILE PREMODERNĂ ȘI MODERNĂ

Curticiul ajunge în proprietatea erariului, a fiscoi austriac Ulterior, în prima jumătate a veacului al XVIII-lea, satul a ajuns în stăpânirea nobilului Janos Horvath.

În anul 1741 o parte însemnată din comitatul Zarandului - districtele Ineu și Zarand, până în zona Gurahonțului- a fost încorporat în comitatul Aradului, Curticiul aparținând districtului Zarand din comitatul Arad⁸⁵. Familia Csernovics, de origine sârbească, de confesiune ortodoxă, înnobilită în anul 1720, a cumpărat în anul 1714 Macea, Șimandul și pusele Ujfalu și Tövisgyház⁸⁶. Ulterior Șimandul și Macea ajung în posesia nobilului german Sigismund Edelspacher.

În timpul războiului purtat de împărăteasa Austriei, Maria Tereza (1740-1780), pentru recunoașterea succesiunii, cu Prusia lui Frederic al II-lea, Habsburgii au solicitat provinciilor mari eforturi materiale, financiare și umane. Congregația comitatului Arad, întrunită în 29 octombrie 1744 în localitatea Zărând, a stabilit un catalog cu militarii care urmau să fie trimiși la oaste. Persoanele care urmau să lupte pe front în armata austriacă erau stabilite de nobili, stăpâni ai satelor. În acest context, nobilul Michael Csernovics, proprietar al unei părți din Curtici, trebuia să trimită 4 persoane. Sunt însă menționate doar 3 nume de curticieni care au plecat să lupte în războiul de succesiune la tronul Austriei: Crișan Iuoa, Șandor Dumitru și Haiduc Ianc⁸⁷. Nu știm dacă s-au mai întors de pe front.

În 1745, familia Kászony obține jumătate din comuna Curtici. În anul 1751, cealaltă jumătate din domeniul Curtici a fost cumpărată de familiile Marczibány și Vörös. În 1752, o parte însemnată din Curtici ajunge în posesia familiei Csernovicz.

La mijlocul veacului Luminilor, zeci de familii de iobagi din Curtici au fugit, au părăsit localitatea datorită taxelor anuale mari, foarte greu de plătit de către gospodăria țărănească. A fost inițiată de către autoritățile habsburgice o anchetă, fiind trimis pentru a cerceta situația, în martie 1752, Ionathan Vásárhelyi, funcționar superior comitatens. El a constatat depopularea satului Curtici.

La interogatoriul organizat de Ionathan Vásárhelyi, iobagii rămași în sat au răspuns, oferind cifra de 40 de familii care au fugit, precizând că *”și n-am mai rămas acum decât vreo zece dar și noi vrem să plecăm încotrova”*. Iobagii nu mai răzbeau datorită greutății multelor robote, care trebuiau făcute neconținut, domnului de pământ – nobilului- susținând că *”nici nu mai ajungem să lucrăm; afară de aceea domnul (de pământ) nu ne dă hotar, ca să trăim”*.

La întrebarea de ce robota era așa de apăsătoare, iobagii au răspuns că toată iarna trecută – 1751/1752- au trebuit să care fân și paie la vitele nobilului; în fiecare zi câte 5 care trebuiau să fie pe moșie iar fânul strâns de pe puste, din câpițe îl așezau în jireadă. Iobagii erau trimiși neconținut la mori și multe alte lucruri ei le-au făcut tot pe cheltuiala lor. Fiecare iobag a cărat gunoi, cu mijloacele sale de tracțiune, în curs de câte 3 zile, la via din Miniș iar de la pusta din Nădlac au fost nevoiți să aducă vălăe. De asemenea, iobagii au precizat că nu au încheiat vreo învoială cu familia nobiliară Csernovics, ajungând în 1751 sub stăpânirea sa. Au fost mulțumiți cu obligațiile în muncă impuse de familia nobiliară Kászonyi, înainte de 1751. Iobagii au evidențiat faptul că, de când a venit noul proprietar, *”așa de mult ne-a îngustat hotarul, încât nu putem nici ara, nici să ne pășunăm vitele, ținând domnul, pentru sine, pusta Kutas, pe care am trăit în vremea domnului de pământ de mai înainte vreme”*. Iobagii au

⁸⁵ Vasile Faur, *Țara Zărândului. Conscriptii. Cronică. Documente. Imagini*, ediția a doua revăzută și adăugită, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2016, p. 52.

⁸⁶ Gheorghe Ciuhandu, *Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri cu un excurs istoric până la 1752 și însemnări istorice politice ulterioare*, ediție îngrijită de Constantin Jinga și Remus Feraru, cuvânt înainte de Remus Feraru, bibliografie și cronologie de Constantin Jinga, Editura Marineasa, Timișoara, 2005, p. 145.

⁸⁷ *Protocolul Congregațiilor Comitatului Arad din 29 octombrie 1744*, seria 5, p. 379-385.

precizat că au fost împovărați cu obligația de transport de 307 care, rămânând în slujbă fiecare car vreme de 3 zile, în total 921 zile de lucru; în afara acestora, iobagii au arat, au cărat grâu, au făcut servicii personale, pe jos etc.⁸⁸.

Adunarea comitatensă, desfășurată în Arad, în 22 martie 1752, se ocupă de cele constatate prin trimișii săi și decide să raporteze Cancelariei ungare de Curte din Viena. Cu acel prilej, comitatul oferă informații despre sarcinile insuportabile impuse iobagilor de către nobilii din comitatul Aradului, din care cauză la Curtici, jumătate din familiile de țărani au fugit iar cealaltă jumătate era gata de plecare. Adunarea comitatensă a solicitat Cancelariei ungare de Curte să intervină la împărăteasa Maria Tereza, pentru a orându-i pentru întreg comitatul, un nou urbaniu, care să reglementeze obligațiile iobăgești⁸⁹.

În secolul XVIII sunt ridicate edificii importante; în anul 1769 este ridicat pentru Andrei Kaszonyi un castel în stil baroc târziu (devenit în anii comunismului sediul CAP "Lumea Nouă", iar după 1990 sediul Combinatului Agroindustrial Curtici), în anul 1772 clădirea bisericii catolice și în 1777 clădirea bisericii ortodoxe (care nu mai este în funcțiune). Ca urmare a măsurilor luate de administrația habsburgică, în a doua jumătate a veacului Luminilor s-au reorganizat topografic, într-o manieră geometrică mai multe sate din comitatul Arad, inclusiv Curtici. După 1772 a început sistematizarea treptată a localității Curtici, apoi s-a comasat cu așezările din apropiere, **Cutoș, Hatarokon Tuli și Twisegház** (Biserica cu *tei*), formând o așezare unitară, numită azi Curtici.

În secolul al XIX-lea, Curticiul se dezvoltă demografic, economic și social. A fost o așezare relativ mică, a cărei creștere a fost impulsionată de construcția căii ferate Arad-Curtici (finalizată în 1858) și de influența economică și culturală a Aradului. În anul 1824, țărani din Curtici înaintează o jalbă vicecomitelui local, împotriva abuzurilor săvârșite de notarul local⁹⁰. În administrația locală era folosită limba maghiară, impusă prin hotărârile comitatense, atât funcționarilor cât și primarilor din sate.

Revoluția din 1848 a deschis drumul dezvoltării capitaliste, iobagii au fost eliberați și împroprietăriți. În anul 1858 se pune în funcție calea ferată Locoshaza – Curtici – Arad, un imbold pentru dezvoltarea comunei. Între 1867 și 1918, comuna Curtici a fost sub administrație austro-ungară, iar după Primul Război Mondial intră în compoziția statului român.

Curticiul s-a manifestat activ pentru cauza națională încă din timpul revoluției din 1848-1849, țărani români de aici opunându-se recrutărilor de militari pentru armata revoluționară maghiară, care acționa pentru înăbușirea revoluției românilor din Transilvania⁹¹. Vicecomitele Aradului raporta, în 29 aprilie 1848, despre mișcările țăranilor din Macea, Curtici, Șimand și alte localități împotriva pământurilor alodiale. Mișcările țărănești din 1848, din comitatul Arad, au avut ca scop înlăturarea vechii administrații locale și comitatense și instalarea unor notari, primari și a altor conducători dintre români la Curtici, Macea, Șimand etc.⁹²

Raportul semnat de Thun, din 29 octombrie 1849, referindu-se la revoluția încheiată recent, preciza că, în comitatul Aradului și Cenadului, inclusiv în Curtici "între români

⁸⁸ Gheorghe Ciuhandu, *op. cit.*, p. 178-179.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 183-184.

⁹⁰ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, Arhiva Prefecturii, *Fond Acta Congregationum*, dos. 1037/1824.

⁹¹ Sorin Bulboacă, *Curticiul în lupta pentru Marea Unire*, în ***1918-1998. *Aradul și Marea Unire*, coord. Alexandru Roz, Editura Universității "Vasile Goldiș", Arad, 1999, p. 192.

⁹² Alexandru Roz, *Războiul neatârării din 1877-1878. Acte și documente arădene*, Editura Universității "Vasile Goldiș", Arad, 1998, p. 20; Liviu Botezan, *Mișcările țărănești din satele arădene contra notarilor și primarilor în primăvara anului 1848, preludiu al evenimentelor din toamna anului 1918 care au facilitat Marea Unire*, în *Ziridava*", nr. XXIII, Arad, 2002, p. 158.

domina o anumită fierbere care este întreținută de preoți și emisari; ea are scopul definit să fondeze un mare imperiu românesc până la Tisa, al cărui guvernator sau rege să devină Iancu” (Avram Iancu)⁹³.

În timpul regimului liberal din Imperiul Habsburgic (1860-1865), la Curtici s-a organizat o adunare populară, la 24 septembrie 1861, care a hotărât ca limba oficială a comunei să fie limba română⁹⁴. Peste doi, în anul 1863, conducerea comunei Curtici impune utilizarea în actele publice, a unui sigiliu cu text românesc⁹⁵ după o răzmeriță a țăranilor săraci din localitate, împotriva primarului maghiar abuziv, instalat de primpretorul plășii⁹⁶.

În a doua jumătate a veacului al XIX-lea, 56 de curticeni au devenit membri ai *Asociației Naționale Arădene pentru Cultura Poporului Român*⁹⁷

Amintirea unor voluntari care au participat la războiul pentru independență din 1877-1878 este păstrată de tradiția populară la Curtici⁹⁸. Curticeni au manifestat o frumoasă solidaritate cu armata română care lupta în Balcani, în războiul pentru obținerea independenței, și au oferit donații, ajutoare financiare, după puterile lor, în favoarea ostașilor români răniți pe front.

Documentele de epocă evidențiază numele curticenilor care au oferit, în 1877, bani ostașilor români: Regina Răducanu – 5 florini, Berta Bucșianu Roxin – 2 florini, Carolina Mladin – 3 florini, econom Teodor Negru – 5 florini, Leuca Bulboacă – 1 florin, învățător Florian Cioară – 1 florin, econom Gligor Iulian – 1 florin, econom Florea Bucșianu - 1 florin⁹⁹. În total, curticeni au donat 19 florini. Ulterior, la începutul anului 1878, alte două femei din Curtici au acordat ajutor bănesc în favoarea ostașilor români răniți în război: Rea-Silvia Bocșianu – 4 florini și Aurelia Bocșianu- 2 florini, în argint¹⁰⁰.

În contextul mișcării memorandiste, în timpul pregătirii procesului semnatarilor *Memorandului* (1892), a liderilor Partidului Național Român, în 1894, din rapoartele prefectilor maghiari rezulta limpede că intelectualii satelor și, mai ales preoții, sunt cei care întrețin curentul național în localitățile în care activează. Ca urmare, din perspectiva guvernului de la Budapesta, activitatea învățătorilor și a preoților români trebuia anihilată prin toate mijloacele posibile. Prefecții au întocmit liste cu sute de preoți care urmau să fie pedepsiți pentru activitatea lor națională. Erau bănuți 175 de preoți din comitatul Arad, printre care și cei din Curtici¹⁰¹. Între cei 300 de delegați care s-au deplasat la Viena pentru susținerea *Memorandului* s-au aflat și 4 delegați din Curtici: preotul P. Mladin, Nicolae Mladin, Ignat Urs și Ilie Urs.

Sărbătorirea a 1000 de ani de la venirea maghiarilor în Pannonia sub conducerea lui Arpad, în anul 1896, a prilejuit alte manifestări ale spiritului național în Curtici. În întreaga Transilvanie, românii și sașii au organizat puternice mișcări împotriva celebrării mileniului (896-1896) de către guvernul ungar. Țăranii din Curtici nu s-au mulțumit doar cu împotrivirea față de serbările mileniului, ci au îndemnat la revolta împotriva autorităților maghiare¹⁰². În 9 mai 1896, la această manifestație din Curtici, un grup de tineri au făcut paradă pe străzile

⁹³ Gheorghe I. Bodea, *Avram Iancu și problema creării Daco-României*, în "Crisia", IX, Oradea, 1979, p. 775-782; ****Istoria României. Transilvania*, vol. I, Cluj – Napoca, 1997, p. 910.

⁹⁴ Alexandru Roz, *Războiul neatârării din 1877-1878. Acte și documente arădene*, p. 33.

⁹⁵ Alexandru Roz, *Consiliul Național Român Central și Gărzile Naționale Române din Arad (1918). Acte și documente*, vol. I, Editura Dacia, Cluj- Napoca, 1993, p. 24.

⁹⁶ Idem, *Războiul neatârării din 1877-1878. Acte și documente arădene*, p. 36.

⁹⁷ Ioan Bolovan, *Asociația Națională Arădeană pentru Cultura Poporului Român, 1863-1918. Contribuții mpnografice*, Cluj- Napoca, 1994, p. 177.

⁹⁸ Alexandru Roz, *Războiul neatârării din 1877-1878. Acte și documente arădene*, p. 91.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 257, doc. 230 (din 30 septembrie 1877), p. 262-263, doc. 240, din 1877.

¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 275, soc. 245 (din 10 ianuarie 1878).

¹⁰¹ Ștefan Pascu, *Făurirea statului național unitar român*, vol. I, București, 1983, p. 242.

¹⁰² Teodor Pavel, *Mișcarea românească pentru unitate națională și diplomația Puterilor Centrale*, vol. II, Timișoara, 1982, p.79; Ștefan Pascu, *op. cit.*, p. 284.

comunei și au strigat ”*Trăiască Națiunea Română!*”. Pentru această manifestație, mai multor țărani curticeni li s-a intentat proces de către autorități, apărătorul lor fiind dr. Ioan Suci, unul dintre corifeii Marii Uniri. Au fost însă condamnați mai mulți țărani din Curtici: Traian Don, Mitru Andrei, Dumitru Pelcu, Ioan Haiduc, Teodor Moț, Pavel Hodogeanu, George Bătăianu, Florea Bulboacă, Nicolae Munteanu și alții, al căror nume nu îl cunoaștem. Unii dintre aceștia au executat mai mulți ani de închisoare¹⁰³.

Sfârșitul veacului al XIX-lea și începutul veacului XX au fost marcate de creșterea luptei pentru drepturi sociale și politice. Demn de luat în seamă este momentul alegerii primarului în anul 1901. Cu acest prilej alegătorii au manifestat pe străzi, purtând steaguri tricolore românești¹⁰⁴. Un rol primordial în lupta pentru drepturile politice ale românilor l-a avut Partidul Național Român. În ședința din 2-15 octombrie 1901, pentru promovarea intereselor Partidului Național Român la alegeri, pentru a însufleți alegătorii și a asigura reușita în localitățile Curtici și Macea, a fost numit ca responsabil Ioan Rusu Șirianu¹⁰⁵. În același timp Partidul Național Comitatens a ales ca bărbat de încredere pentru Curtici pe preotul Grigore Mladin.

În vara anului 1903, în satele din Câmpia Aradului s-au înregistrat greve de seceriș. Deseori, acestea aveau și caracter național. Și pe domeniul Hámory, de la Curtici, a avut loc în 1903 o grevă a secerătorilor. Pentru înăbușirea acestei mișcări s-a intervenit brutal cu forța armată a jandarmeriei. Din ziarul *Tribuna* de la Arad, nr. 80, din 1903, luăm știre despre «*vărsarea de sânge din Curtici*». Tot atunci pretorul a pedepsit 16 greviști cu câte 20 de zile de închisoare.

Tot în anul 1903, la 22 decembrie, are loc la Curtici o mare adunare populară, la care participă peste 800 de locuitori, în majoritate țărani¹⁰⁶. Anul 1904, an preelectoral pentru deputații Dietei de la Budapesta, a fost bogat în adunări electorale, care aveau ca scop prezentarea și cunoașterea unor candidați precum dr. Ioan Suci, dr. Ștefan Cicio Pop și George Popa. În sprijinul acestora s-au desfășurat adunări electorale în Pecica, Macea și Curtici. La aceste adunări s-a cerut impetuos dreptul copiilor la învățătura în limba română. La adunările electorale din 1904 din Curtici, Macea și Pecica, a fost afirmată voința populației românești de a lupta pentru drepturile naționale, în primul rând, pentru dreptul la educație în limba română¹⁰⁷.

În cercul electoral Curtici, în 1904 membrii congregaționali au fost aleși exclusiv de pe ”*lista oficioasă*”: avocatul Dálnoki, Szikszai Lajos, Zacharia Arpád, Nicolae Mladin. Alegerile de la Curtici au fost controlate integral de către agenții electorali ai candidaților administrației, în frunte cu deputatul parlamentar László Hámory, care a avut poziția de președinte al comisiei de scrutin¹⁰⁸. Relatăriile martorilor au indicat proferarea de amenințări și intimidări asupra electoratului care a fost supus unui proces de prelucrare și modificare a opțiunilor de vot, faptul fiind prezentat în ”*Tribuna*”¹⁰⁹.

¹⁰³ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, p. 57.

¹⁰⁴ Andrei Caciora, *Din lupta românilor arădeni pentru eliberare națională, în perioada 1895-1905, în ”Ziridava”*, nr. VIII, Arad, 1977, p. 265.

¹⁰⁵ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, *Actele comitatense*, nr. 160/1901, fasc. 4-5.

¹⁰⁶ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, p. 58.

¹⁰⁷ Vasile Popeangă, *Aradul în perioada dualismului (1867-1918)*, în ****Aradul permanentă în istoria patriei*, Arad, 1978, p. 329.

¹⁰⁸ Lucian Petraș, Maria Petraș, Horia Truță, *Administrația comitatului și județului Arad de la sfârșitul secolului XIX și până în 1945*, în în Adrian Nițu (coord.), *Arad.Economie și societate*, vol. I, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, p. 522.

¹⁰⁹ *Tribuna*, nr. 214 din 13/26 noiembrie 1904: ”*Alegătorii până ajungeau la urnă, au trebuit să treacă prin cinci uși, deși bărbații noștri de încredere au poftit de la prezident ca să nu intre alegătorii prin atâtea sucituri, ci de-a dreptul în sala de votare, dar dânsul a aflat mai pricinos a ordona contraul. S-a început votarea, cu ce a început și hărțuirea între alegători și cei puși la uși, așa încât până ce ajungea alegătorul la ușa din urmă îl treceau sudorile: uita nu numai pentru ce a venit, dar și chiar numele lui!*”.

În fapt, în ciclul parlamentar 1905-1906, din partea localității Curtici au fost ca reprezentanți dr. Ioan Suciuc și dr. Ștefan Cicio Pop.

În anul 1908 sunt condamnați mai mulți redactori ai publicației *Tribuna* din Arad, pentru articole antiguvernamentale. Alături de A. Andreica din Ineu, D. Popovici din Cuvin, I. Iercoșan din Pâncota, este condamnat și preotul Ion Nicorescu din Curtici, puternic implicat în lupta pentru libertatea națională¹¹⁰.

În 1913, așezarea Curtici este prezentată în următoarele subdiviziuni: *Garankürtös, Kiskürtös, Nagy Kürtös și Kütösul*. Ultimul avea 640 de case, celelalte totalizând 1.227 case cu 8.298 locuitori români, nemți și unguri. Bisericile existente sunt cea ortodoxa, reformată și greco-catolică. Existau gară, poștă și telegraf.

La începutul secolului al XX-lea, în Curtici, vechea locuință domenică a familiei Kaszony, din 1769, nu mai avea pe lângă ea decât câțiva arbuști și arbori ornamentali. Curtea ei imensă și golașă de vegetație va fi nivelată de către utilajele fostei Cooperative Agricole de Producție "Lumea Nouă". cu excepția parcului situat între acest edificiu și strada principală¹¹¹

În timpul Primului război mondial, deși împotriva voinței lor, au fost înrolați în armata austro-ungară zeci de curticeni; unii au murit pe front iar alții s-au predat armatelor Antantei. Astfel, în Rusia au ajuns prizonieri 13 curticeni¹¹². În 1917, în Rusia, lângă Kiev, s-a constituit un corp de voluntari români care proveneau din armata austro-ungară. Printr-o proclamație aceștia și-au exprimat hotărârea de a intra în lupta pentru împlinirea idealului național: «*Unirea românilor de pe întreg teritoriul românesc din Austro-Ungaria și România*». Proclamația a fost semnată de aproximativ 500 de delegați ai celor 13.000 de prizonieri aflați în Rusia. Printre aceștia s-au aflat și prizonieri din Curtici¹¹³. Corpul de voluntari a luat parte la luptele de la Mărășești.

În 27 februarie 1924, prin ordinul nr. 2848 al Prefecturii județului Arad, unui număr de 38 de foști prizonieri în Franța, li se acorda sprijin bănesc pentru "*serviciile ce au făcut în timpul prinsonieratului*". Aceștia erau din Arad, Pâncota, Ineu, Șiria, inclusiv din Curtici și din alte localități ale județului Arad¹¹⁴

¹¹⁰ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, p. 59.

¹¹¹ Dan Demșea, *Un istoric al parcurilor și grădinilor decorative din teritoriul județului Arad (secolele XVIII-XX). Obiectivele din afara orașului Arad*, în "Ziridava", nr. XXIII, Arad, 2002, p. 435.

¹¹² Alexandru Roz, *op. cit.*, p. 63.

¹¹³ Idem, *Aradul în timpul primului război mondial*, în "Ziridava", nr. X, Arad, 1978, p. 387-388.

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 389.

CURTICIUL ÎN ANUL MARII UNIRI – 1918

În condițiile destrămării Imperiului Austro-Ungar, s-au intensificat mișcările naționale ale popoarelor din monarhia dualistă, inclusiv ale românilor bănățeni, transilvăneni și bucovineni. În primăvara anului 1918, la Curtici se desfășoară acțiuni îndreptate contra moșierilor și a organelor locale ale administrației ungare¹¹⁵. Încă din luna octombrie 1918, conacele unor mari stăpâni de terenuri agricole din zonă sunt devastate. În Șofronea, conacul lui Hámory Laszló, castelul lui Károlyi Laios de la Macea, conacul lui Zselenszky Robert de la Utviniș, sunt atacate și jefuite. Încă de la începutul lui noiembrie 1918 au loc mișcări țărănești îndreptate împotriva autorităților maghiare. Valul revoltei populare a activat și pe cei din Curtici, care în 5-6 noiembrie, au atacat prăvăliile unor negustori. Țăranii români și unguri au fost conduși de plutonierul Stan, reîntors de pe front. Garda civilă trimisă împotriva lor a reușit cu greu să restabilească ordinea.

În toamna anului 1918, în contextul revoltei populare din Transilvania și Banat, în comitatul Arad au fost atacate localurile primăriilor și jandarmeriilor; au fost alungați notarii și primarii maghiari, armata intervenind împotriva răsculaților¹¹⁶.

Treptat, în Banat și Transilvania, a fost înlăturată administrația ungară, instaurându-se administrația românească reprezentată de consiliile naționale și gărzile naționale. Și în localitatea Curtici a fost introdusă administrația românească, în ciuda opoziției vehemente a trupelor maghiare și a guvernului de la Budapesta¹¹⁷. La începutul lunii noiembrie 1918, o primă tentativă de formare a unei gărzi naționale române eșuează datorită amestecului străin maghiar¹¹⁸.

La 1 noiembrie 1918 s-a desființat garnizoana austriacă din comitatul Arad. După încercarea nereușită, din 2 noiembrie, a generalului Resch, de a-i reține pe ofițerii români din Arad de a forma Garda Națională, în 3 noiembrie, seara, s-a depus primul jurământ al gardiștilor români. Printre cei 30 care au depus jurământul către națiunea română și către Consiliul Național Român Central s-a numărat și ofițerul Ilie Ișpan din Curtici. Apoi, după cum se hotărâse, fiecare ofițer urma să plece spre locurile natale sau acolo unde era mai cunoscut, pentru a organiza găzile naționale române. În acest scop, toți cei de depuseseră jurământul au primit "credenționale" (împuterniciri) din partea Consiliului Național Român Central. Aceste împuterniciri, semnate de Ștefan Cicio-Pop, îi autorizau pe trimișii C.N.R. pentru organizarea satelor locuite de români și totodată, pentru menținerea ordinii¹¹⁹.

La 4 noiembrie, notarul maghiar din comună este alungat.

Abia în 4/17 noiembrie 1918 s-a putut constitui Garda Națională din Curtici, la inițiativa locotenentului Ioan Julean, economist de profesie, participant la primul război mondial în armata austro-ungară dar trecut de partea mișcării naționale, provenit dintr-o familie de țărani¹²⁰. Se constituie Consiliul Național Român local, sub președinția preotului Colceriu și Garda Națională din localitate sub conducerea plutonierului major Ilie Stan.

Ziua de 17 noiembrie "a fost serbată de curticenii în mod grandios. Cele trei steaguri ale gardei naționale au fost sfântite în văzul lumii întregi, pe piața din fața bisericii ortodoxe. Steagurile au fost arborate pe casa primăriei și pe edificiile școlare din localitate". Gărzile

¹¹⁵ Alexandru Roz, *Aradul – Cetatea Marii Uniri*, Editura Mirton, Timișoara, 1993, p. 108. Liviu Botezan, *Mișcările țărănești din satele arădene contra notarilor și primarilor în primăvara anului 118*

¹¹⁶ Ștefan Pascu, *op. cit.*, vol. II, p. 79.

¹¹⁷ Sorin Bulboacă, *op. cit.*, p. 193.

¹¹⁸ Alexandru Roz, *Consiliul Național Român Central și Gărzile Naționale Române din Arad (1918). Acte și documente*, vol. I, p. 120-121.

¹¹⁹ George Manea, *Activitatea Consiliilor Naționale Române și a Gărzilor Naționale Române din județul Arad*, în "Ziridava", nr. VIII, Arad, 1977, p. 318.

¹²⁰ *** 1918 la români. *Documentele Unirii*, vol. VII, București, 1989, p. 377, doc. 347.

Naționale locale trebuiau să folosească uniforma militară cu tricolor, și inscripția Garda Națională Romană.

Ziua de 17 noiembrie 1918 înseamnă începutul administrației românești în localitatea Curtici. Din acest moment, locotenentul Ioan Julean preia conducerea efectivă a comunei, manifestând multă dăruire în susținerea cauzei naționale și competență în conducerea treburilor publice¹²¹. Un raport al preotului paroh, Ioan Nicorescu, referitor la alegerile C.N.R. din Curtici, menționează că: «*Între aleși sunt unii din clasa săracilor, soldaților de prin tranșee, dar așa e vremea democratică, trebuie să ne mulțumim. De altminteri, dânșii sunt oameni de pace și înțelegere, ceea ce a dovedit ședința de constituire și deciderea altor cauze destul de importante... Aceste toate ne îndreptățesc a crede că sfatul nostru nu-i rău ales, deși bogații nu snut aproape deloc reprezentați. Acesta e doar spiritul vremii, soarta s-a întors...»¹²².*

În 13/28 noiembrie 1918, prezidentul alegerilor pentru Garda Națională din Pecica era Ioan Giula din Curtici¹²³.

Garda Națională din Curtici a dezarmat subunitățile germane în retragere și a reținut hergheliile de cai jefuite de către acestea din țara noastră¹²⁴. La 15/28 noiembrie 1918, cetățenii din Curtici îl aleg ca delegat oficial la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia pe locotenentul Ioan Julean¹²⁵. Alegătorii din Curtici au ținut neapărat să fie reprezentați de un economist și patriot ca Ioan Julean, căruia îi înmânează credenționalul justificator¹²⁶.

În 1918 s-au mai constituit obști de arendare spre a sprijini pe cei cu surse financiare mici. În 21 noiembrie/4 decembrie 1918 se constituie Consiliul Național Român din Curtici unde au fost aleși cu precădere reprezentanți ai soldaților din tranșeele primului război mondial și din categoria săracilor, cetățenii bogați fiind aproape deloc reprezentați¹²⁷. Un rol important în Consiliul Național local l-a avut Nicolae Bulboacă¹²⁸. Imediat după constituire, Consiliul Național a luat o serie de măsuri în vederea unei bune gospodării a localității, făcând repetate percheziții comercianților pentru confiscarea petrolului ascuns, care a fost distribuit populației¹²⁹. Consiliul Național din Curtici a întreprins demersurile necesare pentru ca 6 000 de kilograme de făină ascunse de unul din marii proprietari locali, descoperite de Garda Națională, să fie împărțite populației înfometate din Curtici, pentru a asigura hrana, în condițiile grele de după război, în iarna 1918/1919¹³⁰.

Economistul Ioan Juliean, ales în cadrul cercului electoral Arad, este reprezentant al localității Curtici, cu credențional, cu drept de vot, între cei 1228 de delegați, la Marea Adunare națională din 1 Decembrie 1918¹³¹. Alături de Ioan Julean, la Alba Iulia au participat câțeva zeci de țărani curticeni, exprimându-și adeziunea entuziastă față de înfăptuirea Marii Uniri¹³².

Dar cel mai detaliat tablou al anului 1918 ni-l oferă Gheorghe Stan, născut în 1885 în Curtici. Încadrat în Garda Națională Română din localitate, a participat, alături de alți

¹²¹ Sorin Bulboacă, *op. cit.*, p. 194.

¹²² Arhivele Naționale Istorice Centrale, București, *fond 874, C.N.R. Arad*, dosar nr. 21/1918, f. 1.

¹²³ ***1918 la români. *Documentele Unirii*, vol. VIII, p. 43-44, doc. 58.

¹²⁴ Alexandru Roz, *Aradul – Cetatea Marii Uniri*, p. 164.

¹²⁵ ***1918 la români. *Documentele Unirii*, vol. VIII, p. 47, doc. 48.

¹²⁶ Alexandru Roz, *op. cit.*, p. 190-193.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 132.

¹²⁸ ***1918 la români. *Documentele Unirii*, vol. VIII, p. 586-587, doc. 553.

¹²⁹ Alexandru Roz, *Consiliul Național Român Central și Gărzile Naționale Române din Arad (1918). Acte și documente*, vol. I, p. 77.

¹³⁰ *Idem*, *Aradul – Cetatea Marii Uniri*, p. 148.

¹³¹ *Idem*, *Lista delegaților oficiali parlamentarilor - din județul Arad pentru Marea Adunare Națională din 1 Decembrie 1918, întrunită la Alba Iulia, în 1918-1998. Aradul și Marea Unire* (coord. Alexandru Roz), Editura Universității "Vasile Goldiș", Arad, 1999, p. 153-154.

¹³² Alexandru Roz, *Aradul- Cetatea Marii Uniri*, p. 195.

delegați, la Adunarea Națională de la Alba Iulia. Într-un material memorialistic datat Curtici, 15 ianuarie 1921, Gheorghe Stan se confesează: «*La scurt timp după declanșarea primului război mondial, tatăl meu Ioan Stan, deși om în vârstă, a fost mobilizat în armata austro-ungară și trimis pe frontul din Galiția. În ziarul Românul din 19-20 septembrie 1914 s-au publicat primele liste cu răniții din Balcani, Galiția și Italia. Mulți erau din Curtici și Ineu. Peste câteva zile am fost anunțați că tata a murit pe front în timpul unui atac. În ultimele luni ale anului 1914 au primit ordine de chemare frații mei Ilie, Teodor și Florea, iar la începutul anului 1915 am fost încorporat și eu. Acasă a rămas doar mama singură să aibă grijă de gospodărie. Fratele mai mare, Ilie, care urmasse și trei clase gimnaziale, a fost avansat până la gradul de plutonier major. Pe la mijlocul lunii octombrie 1918, când nemulțumirile maselor populare din imperiu deveniseră tot mai generale, iar lupta popoarelor nemaghiare și negermane pentru drepturi și libertăți sociale și naționale se ridică la cote maxime, am părăsit frontul îndreptându-mă spre casă. Ajuns la Curtici, l-am găsit pe fratele Ilie. Sosise cu câteva zile mai devreme. Peste câteva zile s-au întors și ceilalți frați. În dimineața zilei de 31 octombrie, românii din Curtici s-au adunat la Casa Parohială în cadrul unei adunări generale. După ce s-a discutat despre situația de pe front și din țară, precum și despre dorința noastră de unire cu România, adunarea a constituit Consiliul Național sub președinția preotului Colceriu și Garda Națională Română, în fruntea căreia a fost desemnat plutonierul major Ilie Stan, fratele meu. A doua zi, femeile din sat au confecționat un steag tricolor, pe care l-au înmănat Gărzii Naționale. Tot atunci, au depus jurământ de credință față de națiunea română și reprezentantul ei, Consiliul Național Român Central. Apoi ne-am deplasat la primărie, unde am înlăturat vechile autorități și am instalat noile organe ale puterii locale: Consiliul Național. Când am ajuns la postul de jandarmi, șeful acestuia, plt Dudaș, văzând că n-are altă cale de ales, ne-a predat armamentul și muniția. Peste câteva ore, jandarmii au părăsit comuna. Încercând să se opună înfăptuirii dorinței românilor ardeleni și bănățeni de a se uni cu frații lor de peste Carpați, în cursul nopții de 2/3 noiembrie, plt. Dudaș, însoțit de grofii Purgly din Macea și Friebeisz din Curtici, au pătruns în comună și l-au împușcat mortal pe Ilie Stan, comandantul Gărzii Naționale Române, iar pe Teodor Stan l-au bătut crunt, lovindu-l în cap și piept, producându-i răni grave, apoi făptașii au dispărut.*

În zilele următoare, am întărit paza localității. Ne-am pregătit pentru Marea Adunare Națională ce urma să se țină la Alba Iulia. În cadrul unei adunări sătești, toți locuitorii comunei au subscris la actul de adeziune privind unirea Transilvaniei și Banatului cu România. Spre sfârșitul lunii, când din nou s-au întrunit românii din Curtici, aceștia, pe lângă delegații oficiali, au ales o solie alcătuită din 5 persoane, care să-i reprezinte la Marea Adunare Populară de la Bălgrad, care să susțină împlinirea idealului național. Din rândul acestei delegații am făcut și eu parte. Din Arad am plecat cu trenul în dimineața zilei de 29 noiembrie, ajungând la Alba Iulia în ziua următoare. Prin toate gările am fost întâmpinați de mulțimi de români cu steaguri tricolore și cântece naționale. În gara din Alba Iulia am fost primiți cu mare fast. Orașul era gătat de sărbătoare. Acolo am văzut delegați din toate părțile Transilvaniei și Banatului.

La 1 decembrie ne-am adunat pe Câmpul lui Horea de la marginea cetății, unde din timp s-au construit mai multe tribune. Pe la amiază, în mijlocul nostru au sosit delegații Marii Adunări Naționale. Aceștia ne-au vorbit despre necesitatea imperioasă a unirii tuturor românilor într-un singur stat, apoi s-a dat citire rezoluției adoptate de forul oficial, referitoare la unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Sătmarului și Maramureșului cu România. Împlinind voința nestrămutată a locuitorilor români din Curtici, împreună cu ceilalți delegați, am primit actul unirii cu nespusă bucurie și entuziasm»¹³³.

¹³³ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, Fond serviciul agricol, dosar 5/1924.

CURTICIUL ÎN SECOLUL XX

După Unirea Transilvaniei cu România, capătă statut de oraș de frontieră și devine un important punct de frontieră. Atunci se construiesc gara modernă și atelierele de reparații CFR, necesare punctului de frontieră pe cale ferată. urma decretului-lege al Consiliului Dirigent din 12 septembrie 1919 pentru reforma agrară din Transilvania, cei mobilizați pe front, cei cu mai puțin de 10 iugăre și alți plugari din comună care au mijloace de producție, urmau să fie împroprietăriți.

În fapt, terenul trebuia expropriat de la marii proprietari, precum: contele Robert Zselinski, posesor de terenuri în Timișoara și Arad, care în 1922 avea o moșie în suprafață de 5.206 iugăre și 75 stânjani de arătură, 306 iugare și 5 stânjani pășune, 36 iugare și 1.541 stânjani fânețe, 59 iugăre și 1.369 stânjani teren cu vie; Ladislau Purgly, mare moșier în Șofronea și Curtici, care deținea în total 1.769 iugare și 731 stânjani și dr. Alexandru Tagányi, care avea în posesie 3.648 iugăre, din care 3.326 iugăre arabil, 20 iugăre de fânețe și 192 iugăre pădure.

În 1919, un număr de 183 locuitori din Curtici cer ca pământul arendat din moșia lui Ladislau Purgly să fie plătit cu bani și nu în produse, fapt cu care proprietarul nu este de acord. Astfel că țăranii sunt obligați să se adreseze resortului agrar de la Arad și Chișineu Criș. Prin aplicarea reformei agrare din 1924, au fost împroprietărite circa 1.500 familii de țăranii cu câte 3 iugăre, iar în 1929 s-au mai acordat fiecărei familii câte un iugăr. Deși hotărârea de expropriere a fost dată și în localitatea Curtici, pe unele moșii ea nu a fost aplicată nici în cursul anului 1933¹³⁴.

Concomitent cu măsurile stabilite în comun pentru accelerarea comunicațiilor feroviare româno-ungare, statul român a întreprins demersuri și pentru urgentarea repatrierilor în Ungaria, operațiune întârziată din diverse motive¹³⁵. Presa în limba română din Transilvania își informa cu fidelitate cititorii asupra progreselor înregistrate în acest domeniu. Astfel, ziarul arădean *Tribuna Aradului*, informa despre tratativele purtate în vara anului 1921 între colonelul Stârcea, ministrul României la Budapesta și ministrul Afacerilor Străine al Ungariei, în vederea reglementării definitive a chestiunii repatrierii optanților pentru cetățenia ungară. Vagoanele cu optanți blocau stația Lökösháza, frânând nejustificat traficul feroviar dintre România și Ungaria, pe ruta principală Arad - Curtici. Ministrul Banffy s-a deplasat în această stație de frontieră ungară, fiind informat de către directorul căilor ferate ungare că departamentul său nu era „în măsura de a pune la dispoziția guvernului român numărul necesar de vagoane” pentru transportul repatrițiilor¹³⁶. Guvernul ungar a promis că va lua dispozițiile necesare pentru înlăturarea acestui inconvenient, precum și pentru efectuarea unui control al optanților, spre a împiedica intrarea în Ungaria a persoanelor a căror prezență nu era dorită acolo.

În ședința Consiliului Județean Arad din 9 iunie 1927, consilierul Dimitrie Monac a comunicat că primăria comunei Curtici s-a aflat în imposibilitatea de a încasa contribuțiile restante ale contribuabilului Alexandru Tagányi, aferente ultimilor 3 ani, datorită intervenției telefonice a Prefecturii Arad, care ar fi ordonat, în mod ilegal și abuziv, să se ridice sechestrul. Consiliul Județean a decis, în unanimitate, să solicite prefectului să dispună anchetarea cazului de la Curtici și să restabilească legalitatea în sistemul de taxare și impozitare¹³⁷.

¹³⁴ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Timiș, Timișoara, *dosar reforma agrară*, 11/1933.

¹³⁵ Emil Arbonie, *Călătoriile românilor. Realități transilvănene 1918-1948*), Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2009, p. 206-207.

¹³⁶ *Tribuna Aradului*, anul I, nr. 32 din 31 iulie 1921.

¹³⁷ Lucian Petraș, Maria Petraș, Horia Truță, *op. cit.*, vol. I, p. 584.

În 25 martie 1928 s-a înființat în Curtici corpul de pompieri voluntari¹³⁸. În luna martie 1929, din inițiativa ministrului de interne, Alexandru Vaida -Voevod, a fost votată legea de organizare a jandarmeriei rurale. Legea cuprindea dispoziții generale, informații privind organizarea jandarmeriei rurale atribuțiile și incompatibilitățile acestuia, mobilizarea, administrația și unele măsuri tranzitorii. În România interbelică, jandarmeria rurală era un corp județean organizat militar, instituit pentru a veghea în comunele rurale, la siguranța de stat, menținerea ordinii publice, precum și la executarea ordinelor și regulamentelor. Era o instituție care făcea parte din Ministerul de Interne. Teritoriul unui post de jandarmi îngloba mai multe comune rurale iar câteva posturi formau o secție. mai multe secții o legiune¹³⁹. Legiunea Jandarmilor Arad, cu reședința în municipiul Arad, avea în structura sa 11 secții și 54 de posturi, Curticiul fiind sediul unui post de jandarm, care acoperea localitățile Curtici, Șofronea și Sânt-Paul, făcând parte din secția Aradul Nou¹⁴⁰.

În luna iunie 1939 a fost votată o nouă lege pentru organizarea jandarmeriei, la inițiativa primului ministru, Armand Călinescu. Jandarmeria devine acum un corp militar constituit, pentru a veghea pe teritoriul rural la siguranța de stat, la liniștea și siguranța publică. În urma reorganizărilor administrative ale teritoriului României, precum și din cauza pierderilor teritoriale, în vara anului 1940, secțiile de jandarmi arădene au fost schimbate, fiind înființate unele noi, la Curtici și Gurahonț¹⁴¹. În urma modificărilor survenite în 1945, subofițerii de jandarmi au fost încadrați în diferite posturi, iar la secția Curtici, condusă de plutonierul major Albu Leon, erau încadrați ca jandarmi, în Curtici, Mihai Tătaru -șef de post, Dumitru Bechita – sergent major, Cristian Nichiu – sergent major și Perru Munteanu – sergent major. Secția de jandarmi Curtici cuprinde și postul Sântmartin, unde erau încadrați Dionisie Ivlev- plutonier, șef de post, Ioan Straț - sergent major și Dumitru Arasonei- sergent major¹⁴².

În anul 1930, din punct de vedere administrative, localitatea Curtici făcea parte din plasa Aradul Nou, în cadrul județului Arad¹⁴³. În timpul regimului antonescian, în anul 1941, s-a schimbat din nou structura administrativă a județului, fiind organizate 13 plăși, între care și **plasa Curtici**¹⁴⁴, în care intrau sate din jurul Curticiului.

Din epoca interbelică, documentele medicale păstrate oferă indicii legate de evoluția îmbolnăvirilor populației din Curtici. În ceea ce privește situația îmbolnăvirilor de scarlatină la nivelul județului Arad, aceasta poate fi analizată după rapoartele anuale întocmite de medicii circumscripțiilor rurale. Astfel, în anul 1927, în Curtici au fost semnalate 2 cazuri de scarlatină, care nu au fost însă fatale, persoanele afectate de boală fiind vindecate¹⁴⁵. În cursul anului 1935, în Curtici, s-au îmbolnăvit de difterie mai multe persoane¹⁴⁶. În 1927 copii din Dorobanți s-au îmbolnăvit cu tusea convulsivă, numită și tusea măgărească¹⁴⁷.

¹³⁸ Mirela Pachița, *Aspecte privind instituția Pompierilor voluntari din județul Arad după Primul Război Mondial*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. XII, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2017, p. 182.

¹³⁹ Emil Arbonie, *Jandarmeria rurală arădeană (1929-1949)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. XIII, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2017, p. 176.

¹⁴⁰ *Ibidem*, p. 177. .

¹⁴¹ *Ibidem*, p. 180.

¹⁴² *Ibidem*, p. 186.

¹⁴³ Stelean Ioan Boia, *Aradul interbelic. Administrație, societate și economie*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. VII, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2013, p. 410.

¹⁴⁴ *Ibidem*, p. 409.

¹⁴⁵ Mirela Pachița, *Aspecte privind evoluția bolilor infecțioase și epidemiilor din județul Arad în perioada interbelică*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. IX, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2014, p. 546.

¹⁴⁶ *Ibidem*, p. 550.

¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 554.

Febra tifoidă, o boală contagioasă, a fost întâlnită și în Curtici. În perioada interbelică, fiecare caz descoperit de febră tifoidă era izolat, în spital, în infirmerii sau la domiciliu. Toate rudele și apropiații bolnavului, precum și locuitorii de pe strada unde acesta locuia, erau vaccinați cu vaccinul antifo-paratific. Acolo unde erau mai multe cazuri, întreaga populație a comunei era vaccinată. Se lua apă din toate fântânile, pentru analiza bacteriologică, spre a se depista fântânile contaminate și a le închide. În anul 1927, în circumscripția medicală Curtici s-au înregistrat 11 cazuri de febră tifoidă¹⁴⁸. În anul 1936, îmbolnăvirile cu febră tifoidă au fost mai puține decât în anii precedenți dar au fost semnalate cazuri și în Curtici și Macea¹⁴⁹.

Pentru a veni în ajutorul bolnavilor, în perioada interbelică, în Curtici s-a înființat prima farmacie¹⁵⁰, până atunci curticienii fiind nevoiți să își achiziționeze medicamentele din orașul Arad.

În martie 1938, un raport al poliției trimis prefectului județului Arad semnală la Curtici acțiuni ale legionarilor, care periclita liniștea comunei¹⁵¹.

După dictatul de la Viena, în 5 octombrie 1940, prin gara Curtici, spre Arad, au intrat în țară 802 persoane, români expulzați din Oradea, Cluj, Zalău și Dej, în majoritate familii de intelectuali români. În 6 octombrie, un convoi de 16 vagoane de marfă cu 602 persoane, expulzate din Cluj, Zalău, Satu mare, intră în țară tot pe la Curtici, după ce, în prealabil, celor expulzați li se confiscaseră banii pe care îi aveau asupra lor¹⁵². În octombrie 1940, trupe germane se aflau în cantonament la Curtici. În 1940 este consemnată cantonarea în Curtici a unor trupe germane, iar în 22 ianuarie 1941 s-au făcut subscrieri prin bonuri de bancă pentru contribuții de război. Aceasta a fost de 516.000 de lei.

În timpul rebeliunii legionare din 21-22 ianuarie 1941, în Curtici a fost atacat și dezarmat postul de jandarmi din localitate. În timpul rebeliunii legionare din 21-22 ianuarie 1941, postul de jandarmi din Curtici, precum și cele din localitățile învecinate, Macea, Șofronea, și Dorobanți, sunt atacate de adepții grupului de legionari din localitate¹⁵³.

Pentru 1942, merită să consemnăm refuzul celor 42 de țărani la rechizițiile de cereale, declarând că: «*nu dăm nimic, căci nu vrem ca grâul să treacă la nemți*», țărani împotriviți să se predării cantităților de cereale pretinse de notar pentru scopurile războiului¹⁵⁴. La atenționările comisiei, au reacționat violent, alungând comisia prin amenințările cu ciomegile. În același an, în martie 1942, țărani din Curtici au atacat un tren cu alimente și grâu ce urma să plece în Germania, spargând scândurile vagoanelor cu sape, topoare și târnăcoape¹⁵⁵.

Documente privind mișcarea muncitorească din această perioadă consemnează că în 1943 celula de partid *Octombrie Roșu* număra 11 membri, structura fiind următoarea: 5 muncitori de la CFR, 1 impiegat CFR, 1 măcelar, 1 croitor și 1 muncitor la *Astra*. Conducătorul celulei de partid era montator la Atelierele CFR.

În 1943, pentru răspândirea de fluturași, manifeste antifasciste, s-au făcut arestări printre locuitorii din Arad și Curtici¹⁵⁶.

¹⁴⁸ *Ibidem*, p. 552.

¹⁴⁹ *Ibidem*, p. 553.

¹⁵⁰ Mirela Pachița, *Aspecte privind evoluția sistemului farmaceutic în Arad în perioada interbelică*, în "Analele Aradului", anul II, nr. 2, Arad, 2016, p.662.

¹⁵¹ Alexandru Roz, *Viața politică*, în ****Aradul permanentă în istoria patriei*, Arad, 1978, p. 499.

¹⁵² *Ibidem*, p. 517-518.

¹⁵³ *Ibidem*, p. 516-517.

¹⁵⁴ Alexandru Roz, *Lupta muncitorimii arădene oglindită în presa comunistă și muncitorească (1934-1944)*, în "Ziridava", nr. III-IV, Arad, 1974, p. 232.

¹⁵⁵ Andrei Caciora, Eugen Glück, Alexandru Roz, *Mișcarea muncitorească*, în ****Aradul permanentă în istoria patriei*, p. 580.

¹⁵⁶ Alexandru Roz, *Lupta muncitorimii arădene oglindită în presa comunistă și muncitorească (1934-1944)*, p. 230.

În anul 1944, mai multe persoane de cetățenie română, evacuate din județele din Moldova și Basarabia, în contextul înaintării armatei sovietice, pe teritoriul României, au fost evacuate, trimise și cazate în mai multe localități din județul Arad, inclusiv în Curtici¹⁵⁷. Comisariatul de poliție Curtici-Frontieră a transmis Chesturii arădene de poliție, în iulie-august 1944, referate despre sute de cetățeni ruși, dintre care foarte mulți împreună cu familiile, au trecut frontiera româno-ungară către Germania, cu vagoanele de militari germani sau vagoane de marfă ale armatei germane, care veneau de pe frontul de est¹⁵⁸.

În 13 septembrie 1944, trupele horthyste au ocupat comuna Curtici, ducând lupte cu trupele române angajate în apărarea Aradului. Localitatea a fost eliberată în noaptea de 21/22 septembrie 1944 de către soldați români și sovietici.

Istoria acestei zone consemnează cu admirație faptele de arme ale militarilor și civililor din timpul celui de-al doilea război mondial. Început în anul 1940, prin participarea armatei române la luptele pentru eliberarea Basarabiei, printre care combatanți și din Curtici, s-au remarcat prin curaj, bărbăție și demnitate ostășească în bătăliile mari de la Odessa și Stalingrad. Dar înălțătoare fapte de jertfă s-au înscris în 1944 în luptele pentru eliberarea țării. În toamna lui 1944, invazia horthysto-germană a impus o mobilizare totală a populației civile și colaborarea armatei în zona Aradului. De neuitat au rămas luptele de apărare a graniței de vest a României. Agresiunea forțelor horthysto-germane, din septembrie, a fost oprită de trupele române mult inferioare numeric și ca dotare tehnică. Pe Valea Crișului Alb și a Mureșului, trupe de recruți și veterani, ajutați de civilii din zonă, au înscris pagini nepieritoare de glorie patriotică.

În zilele de 13-14 septembrie, pe aliniamentul: Curtici-Pâncota-Chișineu Criș-Ineu, s-au desfășurat lupte grele. Dispozitivul armatei 1, Corpul 7 teritorial, compus din Divizia 1 Cavalerie Instrucție și diferite unități sau formații din Divizia 9 Cavalerie, se apără între Curtici și Arad¹⁵⁹.

A fost pilduitor exemplul tinerilor Virgil Iovănaș și Traian Hulbăr, elevi ai Liceului Industrial *Aurel Vlaicu* din Arad, care s-au alăturat unui grup de rezistență, jertfindu-se pentru apărarea gliei strămoșești. Grupul de 15 ostași români a amplasat în Șofronea un tun antiaerian care a oprit înaintarea unei coloane dușmane ce înainta pe șoseaua Curtici-Arad. A decedat căpitanul Petea Romulus, învățător în viața civilă, originar din Braniștea, județul Hunedoara, și 9 din cei 15 ostași din grupul de rezistență. Răniții printre care și Virgil Iovănaș, au fost retrași la Arad și de aici la Lipova¹⁶⁰. Aici, cu toată operația chirurgicală a maiorului dr. Ioan Aldeșiu și dr. Ion Albu, tânărul Iovănaș, curticeanul nostru, a decedat. A fost îngropat în cimitirul din Lipova cu onoruri militare, unde s-a odihnit până la 1 iulie 1945, când a fost dus cu un tren special la Curtici. Este înmormântat în cimitirul ortodox dinspre Macea.

Spre cinstirea lui în Curtici, bustul lui i-a fost înălțat spre nemurire, în fața Casei de Cultura din Curtici și a Liceului. Școala Generală din Șofronea poartă numele eroului curticean, Virgil Iovănaș, iar în fața școlii tronează alt bust statuie, spre amintire veșnică. Nu lipsite de interes sunt informațiile orale, oferite de Ioan Crișan, veteran de război, despre momentul trecerii regelui Mihai prin gara Curtici, după abdicarea forțată din 30 decembrie 1947: «*Eram copil de 13-14 ani, și-mi amintesc că trenul regal, alcătuit din câteva vagoane, a staționat 3-4 ore în gara Curtici pentru vamă. Cred că au venit niște indivizi să-l omoare pe rege, dar garda l-a apărut. Chiar careva din șefii din Curtici l-a apărut*».

¹⁵⁷ Emil Arbonie, *Unele aspecte referitoare la funcționarea Biroului Evacuațiilor din Arad (22 martie -31 august 1944)*, în "Analele Aradului", anul III, nr. 3, Arad, 2017, p. 213.

¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 214.

¹⁵⁹ Alexandru Roz, *Contribuția maselor populare din județul Arad, organizate și conduse de P.C.R. la victoria insurecției naționale din august 1944 și la războiul antihitlerist*, în *Aradul permanent în istoria patriei*, p. 608.

¹⁶⁰ *Ibidem*, p. 609.

„Pe plan local, președinte onorific al veteranilor de război este Nicolae Pikler, conducerea executivă fiind asigurată de Ioan Crișan și Ioan Șiclovan. În filiala Curtici exista în evidență 104 veterani, 8 văduve de război și 134 văduve de urmaș. Dintre veteranii curticeni, 15 au fost decorați cu decorații superioare, iar 4 sunt invalizi de război. Acestor oameni care și-au lăsat tinerețea pe câmpul de luptă, statul, primăria, în sărăcia lor, încearcă să le ofere unele facilități, cum ar fi: gratuități pentru transportul în comun, scutirea de plata abonamentelor TV și telefon, reduceri la impozitele locale și împrumutarea cu teren conform Legii 44/1994. Aceste avantaje sunt binevenite, însă veteranii curticeni au mare nevoie de altceva, mult mai important, ceva ce doar noi, cetățenii, le putem oferi: RESPECT»¹⁶¹.

În toamna anului 1944, militarii sovietici au comis o mulțime de jafuri asupra populației românești din județul Arad. Proprietarii care au încercat să-și apere bunurile au fost amenințați și unii dintre ei chiar împușcați¹⁶², printre ei și Gheorghe Oros din Curtici¹⁶³. Pretențiile exagerate ale sovieticilor provoacă un deficit enorm de forță de muncă, pe care îl resimt toate sectoarele economice. Cel mai mult a avut de suferit agricultura, lucrările fiind foarte mult întârziate din cauza operațiunilor de război, a lipsei animalelor de tracțiune și a inventarului agricol, rezultat al rechizițiilor și jafurilor comise de sovietici. Dată fiind situația foarte gravă, Serviciul Agricol al județului Arad s-a adresat Chesturii de poliție, cu rugămintea de anu mai fi mobilizați mecanicii agricoli. Constatând faptul că sunt mobilizați săptămânal între 40-80 cetățeni din localitate, cu atelajele aparținătoare, Ocolul Agricol Curtici aprecia că, în atare condiții, însămânțările puteau fi realizate pe doar 50% din suprafață¹⁶⁴.

Trenul spre exil al regelui Mihai a trecut prin gara Curtici, după abdicarea forțată a monarhului¹⁶⁵.

Între 1942 și 1950, din punct de vedere administrativ, **Curticiul a fost centrul plasei** cu același nume, subordonate Prefecturii Județului Arad¹⁶⁶. Conform legii, plasele (plășile) erau conduse de un pretor, fiind subdiviziuni administrative și de control, pentru supravegherea aplicării legilor. Plasa Curtici cuprindea 8 comune: Curtici, Dorobanți, Iratoș, Macea, Sînmartin, Șofronea, Sînpaul și Variaș¹⁶⁷. Primăriile localităților, conduse de primar, prin secțiile juridică-administrativă, economico-financiară, instrucție-cultură publică, ocrotiri sociale-sănătate publică și tehnică, poseda competențe în a întocmi acte civile, cu excepția celor criminale, de a urmări afacerile industriale, alimentarea cu apă, siguranța contra incendiilor și inundațiilor, sănătatea animalelor, procedurile judecătorești comunale, afacerile servitorilor, săracilor și soldaților¹⁶⁸. Gheorghe I. Ardelean¹⁶⁹, provenit dintr-o familie de țărani săraci, absolvent de școală medie, a fost pretor la Curtici, câțiva ani, în 1945-1949.

Prin *Legea asupra Consiliilor Populare*, din ianuarie 1949, care menținea vechea împărțire administrativ-teritorială (județe, comune, sate, cătune), erau înstitute Sfaturi

¹⁶¹ Informații preluat din publicația *Foaia Curticeană* nr. 4, martie-aprilie 1999, autor Cristian Lucața

¹⁶² Lucian Ienășescu, *De la condiția de aliat la aramă de ocupație. Din seria abuzurilor comise de trupele sovietice pe teritoriul județului Arad (septembrie – decembrie 1944)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, vol. II, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2011, pp. 295-296.

¹⁶³ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, *fond Prefectura Județului Arad*, dosar nr. 280, /1944, f. 2.

¹⁶⁴ Lucian Ienășescu, *op. cit.*, p. 297.

¹⁶⁵ Mărturia veteranului Ioan Crișă din Curtici, consemnată de Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, p. 66.

¹⁶⁶ Prin efectele legii administrative din 22 septembrie 1940.

¹⁶⁷ Corneliu Pădurean, Horia Truță, *Situația administrativ-teritorială și demografică a județului Arad în perioada 1945-1989*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. III, Editura Presa Universitară Clujeană, 2017, pp. 55-56.

¹⁶⁸ *Ibidem*, vol. III, p. 57.

¹⁶⁹ *Ibidem*, p. 61.

Populare, ca organe administrative teritoriale locale ale Consiliilor Populare, alese pentru o perioadă de 4 ani. Noile structuri administrative erau investite cu atribuții speciale pentru îndrumarea activității instituțiilor, întreprinderilor și organizațiilor economice, sociale și culturale de interes local (agricultură, industrie, silvicultură, comerț, aprovizionarea populației, gospodăria locală, sănătatea publică, învățământul, cultura poporului, sportul etc.), executarea bugetului și orice alte atribuțiuni date în sarcina lor prin legi, decrete sau dispozițiuni ale organelor superioare. În fiecare localitate funcționa câte o Adunare Populară care cuprindea toți locuitorii cu drept de vot¹⁷⁰. În 1949 și la Curtici se formează, sub supravegherea comuniștilor, primul Sfat Popular.

În zilele de 24-25 mai 1949, în prezența reprezentanților județeni și a unor conducători de instituții, au avut loc adunări populare festive pentru instalarea Comitetelor provizorii pe plăși, formate din 3 persoane: președinte, secretar și membru, selecționați cu precădere din rândurile țăranilor săraci și muncitorilor. În iulie 1949 și-a început activitatea noua conducere a preturii Curtici: Ioan Dănilă, muncitor ceferist- președinte, Ștefan Ursu- secretar și Ioan Czene- membru¹⁷¹.

Prin *Legea nr. 5 pentru raionarea administrativ – economică a teritoriului R.P.R.* din 1950, plășile au fost înlocuite de raioane iar cele 58 județe ale țării au fost înlocuite cu 28 de regiuni. Regiunea Arad a luat ființă în 8 septembrie 1950¹⁷², localitatea Curtici făcând parte din raionul Arad. În 1968 regiunile și raioanele au fost deființate, revenindu-se la vechea împărțire administrativă, pe județe, Curticiul făcând parte din județul Arad.

Din 16 februarie 1968, Curticiul devine oraș (împreună cu Dorobanți), faptul prin prevăzut în *Legea pentru organizarea administrativă a teritoriului* (Legea nr. 1 pe 1968)¹⁷³. Din acest moment, dezvoltarea economică și urbanistică a localității Curtici a fost mult mai rapidă, orașul devenind unul dintre cele mai importante noduri feroviare nu numai din România, ci și din spațiul Europei Centrale.

Revoluția din Decembrie 1989 a marcat și istoria orașului Curtici.

Deși trăit în multe feluri și perceput în și mai multe moduri, decembrie 1989 va fi consemnat prin relatarea jurnalistică a profesorului Gheorghe Mocuța, ajuns primar după 1990. Jurnalul său relatează astfel cele întâmplate în acele zile:

«Cobor în stradă, iau bicicleta și o iau înaintea celorlalți. În dreptul CAP-ului, unde înainte de masa patrulase un milițian, îl văd pe Nicu Aniței cu Deac și alți muncitori. Mă alătur lor, suntem vreo zece, majoritatea tineri. Mașinile care trec pe șosea claxonează fără încetare. Se aude sirena de la stația CFR, la biserică bat clopotele. Le fac semn celor care mi s-au alăturat de pe margini că trebuie să scandăm ceva. În câteva clipe, din zeci de piepturi se aude „Ti-mi-șoa-ra” și „Libertate!”. Până la primărie suntem o mulțime compactă, funcționarii ies afară, câțiva tineri smulg panourile de tablă cu fragmente de cuvântări, cineva cu o scară ia jos firma de sticlă a sediului P.C.R. Simt nevoia să le spun câteva cuvinte despre Timișoara și despre nevoia de ordine. Oamenii se supun spre mirarea mea, îi văd cum îngenunchează, păstrăm un moment de reculegere. Le spun din memorie un poem, Îndreptarea legii, și simt o arsură în gât. Apare lângă mine Francisc, îi dau cuvântul, recită și el ceva, e răgușit, se face totuși liniște. Cineva spune că la sediul miliției, din imediata apropiere nu e nici o mișcare, probabil se așteaptă ordin. Se lipesc de mine bărbați cunoscuți sau necunoscuți care îmi strâng mâinile sau mă îmbrățișează. Vincze Almasi spune și el câteva cuvinte, apoi cineva mă împinge spre ușa primăriei, trebuie să intru și eu acolo, să constituim un front, după modelul F.S.N. După vreo oră de dezbateri, anunțăm lista de nouă persoane din care fac parte Aniței, Almasi, Bogorodiță, căpitanul Cios, Zaharie, Ciupuligă,

¹⁷⁰ *Ibidem*, p. 60.

¹⁷¹ *Ibidem*, p. 62.

¹⁷² *Ibidem*, pp. 64-65.

¹⁷³ *Ibidem*, p. 70.

Cocoș, Jurjan și cu mine. Afară aud câteva proteste, fluierături, văd câțiva oameni băuți. Ceva mai înainte, primăria de tristă faimă, Furca, fusese silită să iasă din clădire, huiduită și amenințată cu bătaia. Purta doliu, cu o zi înainte își îngropase soțul. Observ că există în popor o aversiune exagerată față de toți funcționarii primăriei. O dată cu venirea întunericului, lumea se împrăștie. Ca să nu plece toți, cuiva îi vine ideea să așezăm televizorul într-unul din geamuri. În biroul fostei primărie și în secretariat e multă lume și dezordine.

Nu îndrăznim să luăm nici un fel de măsuri. Stabilim câteva sarcini, mie mi se repartizează cultura, învățământul și tineretul. Ajung acasă târziu, Florica insistă să facem baie. În seara asta trebuie să schimbăm paturile. Nu ne culcăm, televiziunea ne ține treji, ațipesc pe la doua. Aproape de patru dimineața se aude sirena de la primărie. Sar din pat, bunicul vine și el în cameră, ne îmbrăcăm repede și plecăm cu mașina. Îndes într-un buzunar al scurtei un cuțit. Bunicul ia și el un topor. În fața primăriei, vreo 30 de bărbați și câteva femei. S-a anunțat la telefon un elicopter cu teroriști. O mașină cu soldați de la compania de grăniceri se deplasează spre Sântana. Hotărâm să cerem armele de la miliție, ne ajută căpitanul Cios și doi soldați, foarte hotărâți, care îl dau la o parte pe comandantul miliției: „Dă-te la o parte, fălcosule, ți-a trecut vremea!”

Se primesc armele, fără muniție. Le ducem la companie, apoi le ducem înapoi la primărie și le închidem spre dimineață în casierie. Ing. Aniței primește un automat și pornește cu „gazul” său la gara mică. La telefon, alte vești alertante: în zonă ar exista teroriști din „cămășile negre”, un elicopter ar fi fost auzit în zona serelor mici, o mașină neidentificată dinspre Arad, împușcături la barieră. Un grup de bătrâni, printre care și bunicul, se îndreaptă spre poștă, tinerii formează echipe de patrulare și de control al circulației. Nimeni nu are nici o armă, vreo doi poartă bâte. Rămân la primărie cu majoritatea celor din front.

De ajunul Crăciunului se anunță vizita bisericii ortodoxe și a celorlalte culte, care vor veni să colinde și să se roage pentru eroi. Cineva îmi dă ideea să țin un speech, așa că mă retrag într-un birou liber și încep să scriu în notes:

Oameni buni,

Aș vrea să vă reamintesc cuvântul primului om care a pășit spre poarta inimilor noastre în ziua de 22: „Cu ajutorul lui Dumnezeu am ajuns în studiourile televiziunii!” Deci, nu cu ajutorul calului troian, nu cu ajutorul armelor, nu cu ajutorul rușilor sau al americanilor, ci - simplu - cu ajutorul lui Dumnezeu. Adevărul este că oamenii începuseră să-și piardă speranța. Ce frază simplă și înfiorătoare, dar mai ales câtă acoperire în sens, în ceva care se află dincolo de viață și de moarte! Ce perfect sincronism între limba sfințelor Cazanii și Europa modernă! Dar cât curaj oprimat, babilonizat de sloganuri și cuvântări, care a dat cezarului totul: sângele, viața, conștiința, legea bătrânească, morala creștină. Două lucruri nu și-a pierdut poporul român în ultima jumătate de veac: credința și, oricât de paradoxal ar părea, simțul umorului. Oricât te-ai fi înstrăinat de vatră, oricât te-ar fi hipnotizat ochii de hidră ai limbajului corupt, și tot ți-a scăpat un „Doamne ajută!”, la o nevoie, sau semnul crucii, pe care copiii și-l faceau pe furiș, trecând prin fața bisericii.

Nevinovații noștri copii. Copiii cu lumânări în mâini în fața catedralei timișorene. Și apoi glasurile lor stinse, clamând îndurare pe fundul gropii comune. Oare ce sunet apucă să scoată un copil împușcat? Oare ce reacție fiziologică au mâinile care l-au aplaudat pe „părintele iubit al tuturor copiilor”? Oare ce imagine au luat cu ei de pe pământ?

Priviți imaginile înregistrate pe peliculă: ele sunt mai grăitoare decât înseși cuvintele! Cuvintele neputincioase de care ne poticnim când le auzim, reverberate de megafone prea puternice. Cuvinte de care ne speriem, cuvinte la care tresărim în somn, cuvinte care și-au pierdut de atâtea ori sensul. Cuvinte întinate, umile, rănite, agresate, neajutorate. Oare nu ar trebui să ne facem un rost nou din a lăsa cuvintele copiilor să vină la noi?

Așa să fie și cu spiritul nostru, eliberat acum, să putem privi fără teamă în adâncul lui.

Zile întregi de frământări și dezbateri cu oamenii din front. Nu se iau măsuri împotriva comandantului miliției și a șefului de punct PCTF, Matica, ofițer de securitate, împotriva cărora s-au depus plângeri pe care le-am trimis la județ. Până la urmă, șeful miliției primește ordin să intre în concediu. Se fac propuneri pentru primarul interimar. Ciupuligă, Tuțu, Aniței și cu mine refuzăm de mai multe ori. Apoi încep să atace oportuniștii și sunt propuși oameni corupți sau pensionari. Se face un nou tur de scrutin, de asta data tinerii insistă asupra mea. Asta îmi dă curaj, dar cer o zi de gândire. Toți răsuflă ușurați, nici unul din cei propuși n-ar dori să renunțe la postul pe care-l ocupă în întreprindere. După o oră suntem la biserică la parastasul eroilor și acolo (ideea „diabolică” a lui Nicu Ciupuligă) părintele Nădăban anunță opțiunea Frontului, spre disperarea mea. Nicu îmi strânge mâna cu un fel de scuză: „Nu mai putem da înapoi!”

La gară primim un grup de belgieni care însoțesc un tren de 42 de vagoane cu mărfuri trimise de Comunitatea Europeană, în cadrul acțiunii „Operation Villages Roumains”. Șeful lor, care rupe câteva cuvinte românești, ne spune că totul a fost organizat de Crucea Roșie belgiană și service-cluburile care au adoptat în lunile anterioare sate din județele Iași, Botoșani, Caraș-Severin sau Mehedinți. În noaptea următoare, prima echipa de 5 medici de la spitalul austriac Lorenz Bohler, care au sosit la Curtici cu un vagon-spital, preiau un număr de 18 bolnavi în stare gravă pentru a li se acorda un tratament special de 2-3 luni în Austria. E vorba de unele transferuri de organe sau proteze speciale, datorate efectelor monstruoase ale gloanțelor dum-dum. Victimele sosesc de la Timișoara cu câteva ambulanțe; la lumina becurilor și a farurilor zărim fete tinere transfigurate de durere - printre acestea femei, adolescenți, un soldat și o fetiță cu câte un picior amputat.

Audiențe; țigănci înfometate, ceferiști insurgenți, bețivi anarhici, bătrâni decrepiți, zootehniști, maramureșeni care își cer drepturile. Oficierea unei cununii, controale inopinate la magazinele unde se primește marfă, problema ofițerului de securitate zis „Maradona”, neobrăzare, alegerea comitetului de țigani, alegerea tinerilor, întrebări și răspunsuri, semne de întrebare, încăierări, demascări, nervi încordați, oameni surescitați. În primele nopți nu reușesc să dorm ca lumea, mai întâi din cauza abuzului de cafea și tutun, apoi din cauza oboselii. N-o mai pot duce așa. Fosta vicesă, d-na C., se pregătește să-mi predea dosarele și deodată mă simt singur în birou, în fața vidului, a necunoscutului.

Primul meu colaborator este Geta Dobrea, secretara, care mă pune în temă cu legislația. După câteva ore petrecute în biroul mare, împreună cu cei din Front, simt nevoia să ies în oraș, unde domnește o ordine precară. L-a alimentara s-au distribuit până acum: 1 pateu de ficat, 50 grame de unt și un sfert de kilogram de untură de persoană. Biserica baptistă ne-a adus haine uzate pe care am încercat să le distribuim țigăncilor cu copii minori. A ieșit scandal, sunt nemulțumiți, e prea puțin. O țigancă rea de gură îmi aduce o pereche de ghetete și un pulovăr de copil și îmi spune că nu are nevoie de așa ceva. Până la urmă a trebuit să apelăm la cp. Cios, care ne-a trimis patru soldați. Poliția stă deoparte sau patrulează.

La Școala doi e ales director, în locul meu, un fost activist la pionieri, Corodan, iar la Școala unu, d-l Maidaniuc, fostul meu dascăl; Dorel Dărăban e președintele Frontului. Împreună, punem în chestiune rolul meu în primărie; un ins fără experiență, fără calități de economist, dar bine intenționat. Vorba lui Vasile Dan, care m-a încurajat: «Foarte bine, de ce să lăsăm totul pe mâna oportuniștilor?»¹⁷⁴

După Revoluție, în ianuarie 1990, primar al orașului Curtici ajunge profesorul Gheorghe Mocuța, deținând această funcție până la alegerile din 1992, pentru scurt timp președintele local al Frontului Salvării Naționale fiind profesorul Dorel Dărăban.

¹⁷⁴ Gheorghe Mocuța, *Fragmente dintr-un jurnal – decembrie '89-ianuarie '90*, mss.

Ulterior, la conducerea orașului Curtici s-au succedat, în calitate de primari, Ioan Știubei (1992-1996), Gheorghe Don (1996-2004), Nicolae Aniței (2004-2016) și Bogdan Ban (2016-prezent).

IV. EVOLUȚIA DEMOGRAFICĂ

Sorin Bulboacă

Primele date referitoare la evoluția demografică a localității **Curtici** le avem din Evul Mediu, pentru secolul al XVI-lea: în 1567- 23 familii iobăgești; 1579- 23 familii. Nu avem date despre populația Curticiului în secolul al XVII-lea. Date mai precise avem pentru veacul al XVIII-lea: 1746- 146 familii de iobagi; 1771-1786 – 188 familii¹⁷⁵. Pe lângă numele familiale moștenite, mai existau și nume primite după îndeletnicirea purtătorilor lor sau a vreunuia dintre înaintașii acestora. Astfel, în Curtici, apare numele de *Pokorar Togyer-Păcurar Toader*, care posedă 15 oi¹⁷⁶.

La finele veacului Luminilor, Curticiul număra peste 600 de locuitori, fiind printre cele mai importante localități din comitatul Arad, din punct de vedere demografic. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, populația Curticiului a crescut semnificativ ajungând în anul 1828 la 525 familii iar în 1851 la 2518 locuitori¹⁷⁷.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea dezvoltarea demografică a comunei arată o creștere rapidă. Potrivit recensămintelor, evoluția populației este următoarea: 1857 – 4.367 locuitori; 1869 – 6.587 persoane; 1880 – 6.147 suflete; 1890 – 6.592 locuitori; 1900 – 7.362 persoane; 1910 – 8.294 suflete; 1922 – 8.986 locuitori; 1930- 8.199 persoane, iar în 1948- 8.016 locuitori. Această scădere este urmare consecințelor nefaste a celui de-al doilea război mondial. În 1922, structura etnică a populației localității Curtici cuprindea o majoritate românească -6566 și mai multe minorități: 1997 unguri, 287 germani, 91 evrei și 43 de alte etnii, posibil țigani.

Epidemia de holeră din anul 1873 a afectat negativ dinamica populației localității Curtici¹⁷⁸.

În perioada de după 1948 natalitatea crește într-o oarecare măsură, totuși numărul populației crește foarte puțin, fiindcă o bună parte a tinerilor au urmat diferite școli profesionale, tehnice și superioare, iar după absolvire nu s-au mai întors în sectorul agricol al localității, stabilindu-se în regiunile industriale. La această situație s-a mai adăugat și fluxul unor familii întregi spre orașul Arad.

La recensământul din 1956 populația localității era doar de 8.121 locuitori din care 4.012 de sex masculin și 4.109 feminin, iar în anul 1959 populația era de 8.375 locuitori, din care 4.034 de sex masculin și 4.341 de sex feminin.

În următorii ani creșterea numerică a populației este sensibilă ajungând la recensământul din anul 1966 aceasta să fie de 8.456 locuitori, din care 4.108 de sex masculin, iar 4.348 de sex feminin. În 1966, împreună cu localitatea Dorobanți, populația Curticiului era de 10 908 persoane.

După organizarea administrativ-teritorială din 1968, comuna Curtici este declarată oraș, iar localitatea Dorobanți devine sat aparținător orașului. La recensământul din anul 1977, orașul Curtici număra 11 104 locuitori, iar în anul 1983, cu o ușoară scădere, 10 920 suflete. În anul 1989, orașul Curtici număra 10 955 persoane¹⁷⁹. Orașul Curtici, care a fost al treilea

¹⁷⁵ Alexandru Roz, Geza Kovach, *Dicționarul istoric al localităților județului Arad*, Editura Universității Vasile Goldiș, Arad, 1997, p. 97.

¹⁷⁶ Gheorghe Ciuhandu, *Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri cu un excurs istoric până la 1752 și însemnări istorice politice ulterioare*, ediție îngrijită de Constantin Jinga și Remus Feraru, cuvânt înainte de Remus Feraru, bibliografie și cronologie de Constantin Jinga, Editura marineasa, Timișoara, 2005, p. 74.

¹⁷⁷ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, p. 54.

¹⁷⁸ Corneliu Pădurean, *Organizarea administrativ-teritorială și populația comitatului /județului Arad din secolul al XIX-lea până la mijlocul secolului al XX-lea*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, vol. I. ediția a II-a, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, p. 148.

¹⁷⁹ Direcția Județeană de Statistică Arad, 1984, p. 3; Comisia Națională Pentru Statistică, 1990, p. 57.

centru urban al județului Arad din punct de vedere al populației (după Arad și Lipova), până la Revoluția din Decembrie 1989, a cunoscut o ușoară creștere de 0,4%, cu toate că din 1977 până în 1983 a fost înregistrată o scădere a populației. Între 1983 și 1989 populația orașului a sporit cu 35 suflete¹⁸⁰. La 1 iulie 1989, și-au avut domiciliul stabil în Curtici 11 215 persoane, dar 220 persoane își desfășurau activitatea în altă localitate din județ, țară sau din afara României¹⁸¹.

Dinamica populației între anii 1956-1965; 1980-1988

Ghidându-ne după registrele de evidență demografică existente la **Consiliul popular orășenesc**, precum și la **Dispensarul uman Curtici**, se poate realiza o paralelă statistică între natalitate, mortalitatea infantilă și mortalitatea generală.

Anul	Natalitate	Mortalitate infantilă	Mortalitate generală	Sporul natural
1956	165	10	74	+ 91
1957	171	9	90	+ 81
1958	147	7	71	+ 76
1959	135	8	96	+ 39
1960	81	6	74	+ 7
1961	92	5	68	+ 24
1962	89	8	91	nu s-a calculat
1963	19	6	79	majoritatea bebelușilor
1964	49	4	100	născându-se la
1965	32	3	97	Arad
<hr/>				
1980	158	10	170	- 12
1981	153	2	152	+ 1
1982	140	5	155	- 15
1983	133	1	138	- 5
1984	128	7	166	- 38
1985	142	1	157	- 15
1986	159	5	160	- 1
1987	181	3	164	+ 17
1988	161	5	147	+ 14

Longevitatea medie a populației este în creștere. În anii dinainte de 1950 longevitatea medie era de circa 50 de ani, apoi datorită scăpării de condițiile exploatarei și îmbunătățindu-se condițiile de muncă și trai, precum și cele de ocrotire medico-sanitare longevitatea crește, astfel că în 1960 era de 50 de ani, în 1964 de 62 de ani, în 1967 de 69 de ani, iar în 1980 a atins media de 70 ani.

Referindu-ne la numărul de copii pe cap de familie, trebuie să menționăm faptul că în această zonă se simte influența «bănățeană», astfel că în medie de cap de familie revine în prezent doar câte 1 copil, găsindu-se în ultimii ani și multe familii fără nici un copil”.

O altă constatare interesantă este că în urma Reformei agrare din anul 1921 a crescut numărul familiilor de țărani mijlocași, concomitent cu cel al comercianților și al muncitorilor

¹⁸⁰ Corneliu Pădurean, *op. cit.*, p. 83.

¹⁸¹ *Ibidem*, p. 84.

la C.F.R. și la alte întreprinderi din Arad. „În 1944 în Curtici existau 3 moșieri cu câte circa 300 ha, vreo 20 exploatatori proprietari de prăvălii etc, 170 chiaburi și 1.150 familii de țărani mijlocași, iar restul populației îl reprezentau țărani săraci și muncitori.

În 1967 din cele 2.763 de gospodării, 2.480 erau de țărani cooperatori și 283 familii de muncitori, funcționari, pensionari etc. În 1980 din cele 3.292 gospodării, 2.354 erau de țărani cooperatori, iar 938 de gospodării reprezentau alte categorii sociale”.

Ultimul recensământ, din 2011, prezentat pe site-ul Direcției Județene de Statistică Arad¹⁸², consemna un număr 7.453 de locuitori, din care 3.881 femei și 3.572 bărbați. Iar acum comparați cu recensământul din anul 2009, când erau 8.201 locuitori, din care 4.998 sunt femei și 3.303 bărbați. Dacă privim într-o oarecare perspectivă istorică, observăm o diminuare a numărului de locuitori. În 1977 erau 11.104 locuitori, în 1992 trăiau aici 9.987 locuitori, iar în 2002 erau 9.722.

Compoziția etnică a populației se prezenta astfel la ultimul recensământ, din 2011: majoritatea locuitorilor sunt români (79,16%), principalele minorități fiind cele de romi (8,67%) și maghiari (2,79%). Pentru 8,92% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. În cifre absolute situația este următoarea. Populația totală este de 7453 locuitori, din care români sunt 5900, maghiari 208, romi 646, ucrainieni 14, germani 9 și 3 italieni. Pentru 665 persoane nu se cunoaște etnia.

Populația stabilă după limba maternă

Total	română	maghiară	romani	ucrainiană	germană
7453	6139	207	426	11	6

Informație nedisponibilă

656

Populația stabilă după religie

Total	ortodoxă	reformată	romano-catolică	pentecostală	1 greco-catolică
7453	5378	15	267	388	6

baptistă	adeventistă	de ziua a 7-a	Martorii lui Iehova	fără religie	atei
535	141		16	15	9

Informație nedisponibilă

673

Populația stabilă de 10 ani și peste după nivelul de educație (1)

¹⁸² Detalii semnificative la <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/> Institutul Național de Statistică – București, Rezultatele definitive ale recensământului populației și al locuințelor din 2011. Recensământul populației și al locuințelor. Curtici 2011, pe site-ul Direcția Județeană de Statistică Arad www.arad.insse.ro

	Total	Total superior	din care universitar de licență
Ambele sexe	6627	677	598
Masculin	3141	326	292
Feminin	3486	351	306

	Post liceal și de maiștri
ambele sexe	180
masculin	94
feminin	86

	total	secundar liceal	Profesional și ucenici	inferior (gimnazial)
ambe sexe	4521	1505	1024	1992
masculin	2290	738	700	852
feminin	2231	767	324	1140

Nivel educație (2)

	Primar	Total	Fără școala absolvită din care persoane analfabete
ambe sexe	1027	222	58
masculin	362	69	16
feminin	665	153	42

Numărul femeilor este cu mult superior celui al bărbaților. Pe grupe de vârstă constatăm un oarecare echilibru, iar speranța de viață a curticenilor este destul de mare, de aproximativ 80 de ani, întrecând media pe țară. Un alt lucru îmbucurător este că populația activă (21 ani la 60-70 de ani) este superioară numeric celei pasive (70-100 de ani), deși aici mărturisesc că subiectiv pot declara că mulți bătrâni sunt încă activi în propriile ogrăzi, unde părădăicile par un izvor de tinerețe fără bătrânețe.

Din păcate statisticile anului 2011 nu relevă cu exactitate numărul locuitorilor orașului care lucrează în străinătate, care au plecat temporar și cei ce s-au stabilit acolo. Este un fenomen demn de luat în considerare dar, dat fiind fluiditatea acestuia, nu poate fi încă cuantificat.

În ceea ce privește structura forței de muncă aceasta este echilibrată, localnicii fiind angajați în toate domeniile de activitate (agricultură, industrie, transporturi, servicii, comerț, sănătate, învățământ, administrație). Din totalul populației 1.330 sunt angajate, la care se adaugă 130 de navetiști. Numărul șomerilor reprezintă 10% din totalul angajaților, și 3% din totalul populației active specialiștii apreciind că acestea sunt mari și s-ar datora fie restructurării unor activități economice, fie că au devenit neprofitabile, sau chiar și-au schimbat amplasamentul. Aceeași susțin că dat fiind faptul că numărul persoanelor care lucrează în agricultură în sistem privat nu este cunoscut nu se poate aprecia dacă forța de

muncă este echilibrată sau nu în ceea ce privește numărul persoanelor angajate sau neangajate.

Alte date interesante oferă ultimul recensământ, din 2011 și cu privire la gospodării și locuințe. Ce-i drept, cele aflate pe site-ul Direcției Județene de Statistică Arad sunt doar preliminare, dar dau o idee despre anumite particularități ale traiului din Curtici.

Nr. gospodării	Nr. mediu de persoane pe o gospodărie a populației
2309	2,97

Nr. clădiri	din care clădiri cu locuințe
2691	2691

Locuințe convenționale pe forme de proprietate

Nr. locuințe convenționale	Privată particulară	
	Număr	în % față de total
2830	2789	98,6

De stat

Număr	în % față de total
12	0,4

Privată de grup

A cultelor religioase

Număr	în % față de total	Număr	în % față de total
26	0,9	3	0,1

Locuințe convenționale după dotarea cu instalații și dependențe

Număr locuințe convenționale
2830

- Alimentare cu apă în locuință

Număr	în % față de total
2052	72,5

- Instalație de canalizare în locuință

Număr	în % față de total
1843	65,1

- Instalație electrică

Număr	în % față de total
2789	98,6

- Încălzire centrală

Număr	în % față de total
795	28,1

Locuințe convenționale care au:

- Bucătărie în locuință

Număr	în % față de total
2300	81,3

- Baie în locuință

Număr	în % față de total
1619	57,2

V. FAMILIILE DIN CURTICI ÎNTRE ANII 1795 ȘI 1875

Dănuț Morodan

O preocupare majoră în imperiul austriac, și nu numai, a fost identificarea indivizilor și numărarea populației, prin așa numitele recenzări/conscrieri ce corespund în linii mari sensului actual al noțiunii de recensământ, preocupare devenită constantă începând din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

Imperiul austriac prin ordonanțele din anii 1753/54 dorea să cunoască numărului real al populației, structura ei în funcție de sex, vârstă, stare civilă și socială. Recenzările erau proiectate a fi făcute cu o periodicitate de trei ani, populația fiind recenziată în mod separat atât de către autoritățile administrative cât și de cele bisericești, confruntarea și însumarea datelor obținute pe cele două căi revenind în sarcina administrației ținutului.

Împăratul Iosif al II-lea a fost cât se poate de preocupat de a cunoaște, cât se putea de exact la acea vreme, situația supușilor săi din Ungaria și Transilvania. Astfel, în anul 1828 are loc o recenzie care ne arată structura numelor de familie din Curtici, fiind recenzate cu această ocazire un număr total de 526 familii.

Cele mai numeroase familii, așa cum se poate observa din tabel au fost: Bulboka 25, Don 20, Zsulán 19, Motz 16, Argyelan 15, Mokutza, Nyegru și Siklovan 14, Csupuliga și Tautsan 11, Izpravnyik 10, iar celelalte familii mai puțin de 10.

Bulboka	25	Kurt	4	Herdelo	2	Batonantz	1	Hodoso	1	Mikola	1	Szanda	1
Don	20	Lukutza	4	Kamenyitzá	2	Batonyatz	1	Hofenbratel	1	Misza	1	Szekzsán	1
Zsulán	19	Maris	4	Kiss	2	Bibartz	1	Hople	1	Mnyertsán	1	Szeman	1
Motz	16	Mihu	4	Kovats	2	Bobis	1	Huttzelhoffer	1	Mordan	1	Szovar	1
Argyelan	15	Morodan	4	Lukusa	2	Borsan	1	Jakabus	1	Morgovan	1	Sztean	1
Mokutza	14	Pop	4	Luputza	2	Budanzan	1	Juhasz	1	Motsa	1	Takats	1
Nyegru	14	Szokats	4	Magyin	2	Butzurka	1	Kadar	1	Motsoran	1	Toma	1
Siklovan	14	Szvet	4	Makutza	2	Csalu	1	Karaba	1	Moyzes	1	Tuduman	1
Csupuliga	11	Tessedan	4	Mihalka	2	Csimpot	1	Kas	1	Muntyan	1	Tuzes	1
Tautsan	11	Ursz	4	Miku	2	Csinar	1	Kepel	1	Nadaban	1	Tyeoran	1
Izpravnyik	10	Bozsán	3	Mintyevan	2	Csirnpojas	1	Kissovan	1	Nagy	1	Tyeralos	1
Morar	7	Csintyan	3	Mlagyim	2	Csoban	1	Krajna	1	Ona	1	Tyeran	1
Silingyan	7	Flore	3	Moldovan	2	Czukungyan	1	Kurta	1	Ortz	1	Tyilan	1
Varsandan	7	Hank	3	Pak	2	Czvernyak	1	Lebenye	1	Palinkas	1	Tyrla	1
Jepure	6	Ispan	3	Papp	2	Dantros	1	Lehenye	1	Pankotan	1	Urs	1
Zacharia	6	Krisan	3	Pilan	2	Demeter	1	Lovar	1	Paunper	1	Urszój	1
Balint	5	Lukats	3	Rossu	2	Demian	1	Ludaja	1	Perszo	1	Uszka	1
Ban	5	Onyiga	3	Sarkozi	2	Doba	1	Lupp	1	Petskan	1	Uszój	1
Pantya	5	Pastyan	3	Sebertyen	2	Farkas	1	Luppusa	1	Plop	1	Vasar	1
Prekup	5	Repas	3	Sovar	2	Flora	1	Lupputza	1	Popovits	1	Vellas	1
Trutza	5	Szelezsan	3	Szuts	2	Gapkor	1	Magyn	1	Pulya	1	Veres	1
Viczelar	5	Szokorodan	3	Togyeras	2	Gaspar	1	Marian	1	Radnyan	1	Vertan	1
Angya	4	Tyimpan	3	Zsivan	2	Gasparus	1	Marta	1	Radran	1	Viccelar	1
Balas	4	Budunszan	2	Adam	1	Gazdak	1	Matis	1	Regu	1	Vid	1
Batonyan	4	Csorekan	2	Baks	1	Glam	1	Maturoj	1	Reutz	1	Ztivan	1
Bragyan	4	Csukuliga	2	Balaban	1	Gyeran	1	Melak	1	Rossa	1	Zuba	1
Galis	4	Csupugyan	2	Balater	1	Gyikor	1	Miha	1	Scheer	1		
Grozar	4	Darabutz	2	Banatzan	1	Gyioejka	1	Mihuj	1	Siska	1		
Gyerman	4	Dim	2	Bants	1	Harza	1	Mihuk	1	Szabo	1		
Klepe	4	Galis	2	Bardas	1	Hentye	1	Mihutz	1	Szakats	1		

Din seria conscripțiilor pe comitate (*Conscriptio animarum ignobilium*), care s-au extins până la mijlocul secolului al XIX -lea, sunt importante pentru această monografia,

culegerile curente de date despre populație efectuate de autoritățile bisericești. În vremea respectivă eparhiile au înregistrat nu doar cifra populației ci și evenimentele de mișcare naturală a enoriașilor.

Materialul de bază al acestui capitol a fost preluat și prelucrat din registrul bisericesc scris în limba română, ca de altfel toate matricolele bisericești, dar cu caractere chirilice: „**Konscrierea parohială a poporului de la biserica hratului Mucenic Dimitrie, din Kurticiu, dioceza Aradului, protopopiatul Kis-Ineului, comitatul Aradului, de la anul 1864**¹⁸³”

Matricolele bisericești au rămas printre puținele surse importante de informații referitoare la familiile strămoșilor noștri curticieni și aceste matricole o povestea lor, legate de completarea acestora.

Un mijloc eficient prin care credeau autoritățile vremii că vor putea asimila și maghiariza națiunile conlocuitoare, era cultivarea și răspândirea limbii maghiare, prin toate modurile posibile, iar încercarea de a introduce limba maghiară în biserici a fost o încercare cutezătoare din șirul acestora. De pe la anul 1791 și până la legea din 1839—1840 când limba maghiară peste trei ani trebuia să se introducă în matricolele bisericești, chiar și acolo unde nu se țin cuvântările încă în această limbă, e un drum lung. Fiecare sesiune legislativă făcea un pas înainte în întinderea întrebuințării limbii maghiare.

Se prevedea de asemenea ca autoritățile bisericești și cele civile, și acestea din urmă între ele, vor corespunde numai în limba maghiară. Iar dela data promulgării legi, nici un funcționar: paroh, predicator, capelan, nu vor putea fi instituți fără cunoașterea limbii maghiare. Legea din 1839-1840 a dat naștere unei lungi controverse în ceea ce însemna folosirea limbii în actele bisericești și nu numai.

A existat o astfel de controversă și înainte de anul 1840, anume în 1837, când conducerea Comitatului Cenad, a cerut introducerea limbii maghiare sau latine în matricolele bisericești, iar ca limbă de corespondență între institutiile oficiale să introducă limba maghiară în locul celei latine. Consistorul de atunci a dat atunci un răspuns negativ, prelevându-se atunci de privilegiile date confesiunii ortodoxe prin legea 27-a din 1791, precum și de faptul că preoții nu cunosc aceste limbi în așa măsură ca să poată completa registrele matricolele într-un mod corespunzător.

Episcopul Gherasim se implică și același an, răspunde în scris referitor la scrierea matricolelor bisericilor ortodoxe, în limba maghiară, precinzând că un motiv ar fi că nu se specifică nici modalitatea prin care ar trebui să se facă acest lucru și nici mijloacele prin cari acesta se putea îndeplini, fiind dificil să se scrie numele născuților, cununaților și al morților în ungurește. Adevărul este că doar o mică parte a clerului era destul de lipsită de învățătură, dar cu toate acestea puteau să scrie matricolele în limba maternă, mai ales că la studiul pastoral, profesorul, la sfârșitul cursului adăuga prelegeri despre conducerea matricolelor bisericești.

Al doilea motiv merită mai multă atenție deoarece în biserica ortodoxă matricolele nici odată n'au fost scrise în altă limbă decât în aceea în care se slujește, considerându-se că introducerea unei limbi noi, nu ar fi bine primită de popor, mai ales că legea se referă mai mult la bisericile de rit latin (roman) și cele protestante. Pe de altă parte, matricolele bisericești la bisericile noastre nu au fost completate niciodată în limba latină, aceasta în virtutea privilegiilor ilirice, confirmate prin legea 27 din 1790—1791.

S-a făcut propunerea ca să se permită și pe mai departe completarea matricolelor în limba proprie, cu observația că dacă extrase de pe acele matricole s-ar folosi pentru instituțiile politice publice și în institutele literare, acestea să se facă în limbă maghiară.

¹⁸³ *Konscrierea parohială a poporului de la biserica hratului Mucenic Dimitrie, din Kurticiu, dioceza Aradului, protopopiatul Kis-Ineului, comitatul Aradului, de la anul 1864, arhiva parohiei ortodoxe Curtici.*

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Abrudanu	Ioanu	xxxx	Bolbocestiloru	x	1	
Andea	Georgie	1840	Bodor	373	6	
Andea	Ignatu	1847	Principală	372	12	
Andea	Lazaru	1830	Principală	421	6	
Andea	Mitru	1848	Principală	429	12	a lui Todoru
Andea	Onutiu	1840	Bodor	271	6	
Andea	Vasilie	1844	Casei comunale	443	16	a lui Sandului
Andea	Flore	1821	Donulesciloru	151	9	
Andea	Ioanu	1809	Marginea de către Padurita	77	15	a lui Floca
Andea	Ioanu	1805	Marginea de catre Etvenesiu	497	12	a lui Petacu)
Andea	Ioanu	1809	Via lui Freibeis	x	2	a lui Tomichii
Andea	Lasaru	1833	Crucisie III	293	3	
Ardelean	Toader	1845	Bisericei	733	12	generile lui Pecurariu
Ardelean	Todor	1816	<i>Neprecizată</i>	x	9	a lui Ana Luchi
Ardeleanu	Ioanu	1841	<i>Neprecizată</i>	x	8	a lui Highidusiu
Ardeleanu	Iosifu	1832	<i>Neprecizată</i>	597	2	
Ardeleanu	Petru	1820	În gropoi	x	6	a lui Bucu
Ardeleanu	Simionu	1840	Gropoiului	552	7	
Ardeleanu	Simionu	1824	Bisericei	684	12	a lui Nasiu
Ardeleanu	Vasilie	1845	Bisericei	695	13	a lui Lilia
Ardeleanu	Alecsiu	1835	Hotarului	254	16	a lui Vasilioni
Ardeleanu	Demetriu	1842	În marginea de către Beca	504	4	fratele a lui Simeon Ciosu
Ardeleanu	Ioanu	1824	Strada Donulesciloru	118	5	a lui Orbu
Ardeleanu	Iosifu	1845	Crucisie	55	6	a lui Teodoru lui Simili
Ardeleanu	Nicolau	1823	Crucisie	85	3	a lui Mocanu
Ardeleanu	Todoru	1820	Bolbocestiloru crucisieta III	56	10	a lui Simili
Ardelenu	Alesiu	1835	Hotarului	254	15	a lui Vasilioni
Ardelianu	Costanu	1810	Bolbocestiloru în Beca	645	2	
Ardelianu	Georgiu	1833	Hotarului	259	14	a lui Vasilioni
Ardelianu	Ioanu	1800	Bolbocestiloru în Beca	451	9	a lui Diobu/Todoru
Ardelianu	Mitru	1810	Marginea de catre Etvenesiu	502	15	a lui Siabeli
Ardelianu	Ioanu	1820	Donulesciloru	132	6	a lui Siabeli
Ardeleanu	Mihaiu	1853	Morminteloru	274	6	a lui Maceanu
Balaban	Davidu	1799	Marginea comunei în Beca	482	2	
Balajiu	Georgie	1838	În Iratos	x	6	a lui Precup
Balajiu	Petru	1803	În Iratos	x	12	a lui Precup
Balaju	Ioanu	1806	Marginea de catre Beca	504	16	a lui Tiocu
Balaju	Petru	1816	Marginea de catre Etvenesiu	503	3	a lui Hotiu
Balaju	Petru	1833	Bolbocestiloru în Beca	458	7	a lui Osioralui
Balint	Gregoriu	1872	Strada cea mare	303	0	
Balint	Nicolau	1835	Strada cea mare	302	25	
Balintu	Petru	1823	Bodor	381	5	
Balintu	Petru	1847	<i>Neprecizată</i>	x	5	a lui Folchi
Ban	Flore	xxxx	Marțiban	517	5	
Ban	Georgie	1843	<i>Neprecizată</i>	603	8	a lui Todor
Ban	Ioanu	1845	Marțiban	517	12	
Ban	Saveta	1818	<i>Neprecizată</i>	x	6	a lui Motiu
Ban	Stefanu	1839	Marginea calei ferate	x	11	
Banu	Alexa	1843	Marțiban	526	9	
Banu	Flore	1835	Marginea calei ferate	560	34	
Banu	Nicolae	1840	Marțiban	529	13	a lui Deble
Barbusiu	Pavelu	1824	Kis Iratos	x	15	
Bataneantu	Toaderu	1858	Marțiban	532	10	
Batanenti	Filipu	1853	<i>Neprecizată</i>	x	6	a lui Serbului
Batanéntu	Gavrila	1845	Ghermanestiloru	547	7	
Batanéntu	Ioanu	1824	Ghermanestiloru	550	5	
Batanéntu	Irimie	1832	Ghermanestiloru	548	17	
Batanéntu	Irina	1847	Gropoiului	662	4	nascuta Varsiendan
Batanéntu	Maximu	1840	Ghermanestiloru	549	21	
Bataniantiu	Andreiu	1834	Bolbocestiloru în Beca	458	13	a lui Giorgii Sarbului

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Bataniantiu	Flore	1823	Donulesciloru	188	13	
Bataniantiu	Flore	1847	Bolbocestiloru în Beca	458	7	a lui Toaderu orfanu
Berechianu	Vasilie	1797	Strada cea mare	315	1	
Berzu	Ianu	1820	Casei comunale	446	13	
Bibartu	Georgie	1826	Marțiban	523	7	
Bibartu	Toaderu	1838	Gropoiului	569	7	
Birisiu	Gavrila	1837	Donulestilor in Beca	484	7	
Birisiu	Gregoriu	1818	Donulesciloru în Beca	485	13	a lui Micu betranu
Birisiu	Gregoriu	1817	Fata cu Biserica catolica	1	3	
Bistrianu	Petru	1831	Crucisieata II	216	12	
Blajiu	Oania	1852	<i>Neprecizatã</i>	x	15	a lui Pavelcu pacea
Blaju	Petru	1840	Bolbocestiloru în Beca	458	2	a lui Osiorcu
Blaju	Todoru	1836	Tövisegyház sau în Curticiu	205	7	ginere la Georgiu a Pitiului
Bochisiu	Gavrila	1828	Donulesciloru	135	7	
Bochisu	Ioanu	1823	Bisericei	685	14	
Bochisu	Stefanu	1834	Juléna	623	15	
Bocsianu	Moise	1824	Drumul Aradului	711	10	
Bogatu	Mitru	1824	Bolbocestiloru	82	7	
Bojan	Flore	1829	Juléna	625	2	
Bojan	Gavrila	1844	Juléna	627	10	
Bojanu	Ioanu	1841	Gropoiului	672	8	
Bolboaca	Iosifu	1826	Marginea de către Siofronia	202	12	a lui Gugu
Bolboaca	Nicolau	1818	Hotarului	16	7	a lui Miaiu
Bolboaca	Oania	1810	Donulesciloru	175	6	
Bolboaca	Oania	1816	Strada Bolbocestiloru	83	5	
Bolboaca	Onutiu	1849	Bolbocestilor	62	5	a lui Pali
Bolboaca	Stefanu	xxxx	Bolbocestiloru	105	3	a lui Chelement
Bolboca	Davidu	1837	Strada Donulesciloru	151	9	a lui Onischii
Bolboca	Georgie	1839	Ghermanestiloru	538	22	
Bolboca	Ilie	1817	Bolbocestiloru	5	7	a lui Ioanu
Bolboca	Illie	1862	<i>Neprecizatã</i>	615	4	
Bolboca	Ioanu	1840	Unu	611	15	a lui Ghighi
Bolboca	Iosifu	1853	<i>Neprecizatã</i>	583	6	a lui Ghighi
Bolboca	Onutiu	xxxx	Casei comunale	444	8	a lui Burdi
Bolboca	Pavelu	1815	Bolbocestiloru	5	15	a lui Ioanu
Bolboca	Pavelu	xxxx	<i>Neprecizatã</i>	409	10	
Bolboca	Pavelu	1837	Principalã	406	4	a lui Chioru
Bolboca	Petru	1833	<i>Neprecizatã</i>	338	9	
Bolboca	Petru	1824	Ghermanestiloru	546	8	
Bolboca	Saharie	1820	Marginea de către Siofronia	209	14	
Bolboca	Stefan	1861	Cãtrã Macea	697	2	a lui Tunas
Bolboca	Stefanu	1844	<i>Neprecizatã</i>	580	5	a lui Ghiga
Bolboca	Toaderu	xxxx	<i>Neprecizatã</i>	x	7	a lui Pavel
Bolboca	Todoru	1803	<i>Neprecizatã</i>	582	19	
Bolboca	Todoru	1861	<i>Neprecizatã</i>	612	7	a lui Ghiga
Bolboca	Vasiliu	1828	Ghermanestiloru	575	15	a lui Dilosiu
Bolboca	Andreiu	1807	Donulesciloru	150	9	a lui Badiu
Bolboca	Anna	1809	Crucisieata I	158	7	a lui Hansiu
Bolboca	Elia	1825	Donulesciloru	149	9	
Bolboca	Gavrila	1825	Bolbocestiloru	50	16	a lui Tomitii
Bolboca	Georgiu	1831	Hotarului	9	8	
Bolboca	Georgiu	1833	Bolbocestiloru	72	15	
Bolboca	Georgiu	1831	Bolbocestiloru	83	16	
Bolboca	Georgiu	1821	Bolbocestiloru	95	15	a lui Onutiu
Bolboca	Gregoriu	1829	Donulesciloru	173	11	a lui Dudului
Bolboca	Ilie	1817	Bolbocestiloru	69	11	
Bolboca	Ilie	1834	Bolbocestiloru	75	15	
Bolboca	Ioane	1842	Bolbocestiloru	46	5	a lui Tomitii
Bolboca	Ioanu	1821	Bolbocestiloru	2	16	
Bolboca	Ioanu	1825	Bolbocestiloru	105	10	a lui Pali
Bolboca	Ioanu	1831	Donulesciloru	132	6	a lui Filipu

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Bolboca	Ioanu	1832	Donulesciloru	152	3	
Bolboca	Ioanu	xxxx	Biserica catolica	3		
Bolboca	Iosifu	1841	Bolbocesciloru	52	9	a lui Pali
Bolboca	Miaiu	1816	Strada cea mare	322	16	a lui Didanu
Bolboca	Mitru	1809	Bisericeii catolice	4	10	
Bolboca	Mitru	1829	Marginea de către Siofronia	195	9	a lui Filimonu
Bolboca	Nicolau	1821	Bolbocesciloru	5	10	
Bolboca	Nicolau	1820	Hotarului	16	13	
Bolboca	Nicolau	1838	Crucisieta II	172	5	a lui Halmagianu
Bolboca	Nicolau	1839	Strada cea mare	325	11	a lui Didanu
Bolboca	Onelica	1824	Margine cu calea ferata	237	12	a lui Todoru
Bolboca	Pavelu	1809	Bolbocesciloru	62	16	a lui Pali
Bolboca	Pavelu	1808	Bolbocesciloru	71	14	a lui Ilie
Bolboca	Pavelu	1831	Bolbocesciloru	79	9	
Bolboca	Petru	1832	Bolbocesciloru	44	8	a lui Tomitti
Bolboca	Petru	1840	Bolbocesciloru	74	15	
Bolboca	Petru	1829	Bolbocesciloru	101	7	a lui Pali
Bolboca	Toaderu	1837	Bolbocesciloru	66	2	a lui Pali
Bolboca	Toaderu	1843	Donulesciloru	163	12	a lui Tiutioiu
Bolboca	Todoru	1808	Marginea de către Siofronia	236	9	a lui Benchi
Bolboca	Vasilie	1825	Donulesciloru	146	20	
Borsianu	Petru	1808	Marginea de catra Etvenesiu	502	13	
Borsianu	Simeonu	1858	<i>Neprecizată</i>	280	7	
Bradeanu	Ioanu	1832	Hotarului	15	7	
Bradeanu	Nicolau	1822	Hotarului	20	15	
Bradénu	Iosifu	1828	Bisericeii	690	6	
Brandasiu	Petru	1820	Hotarului	243	6	
Budai	Anna	xxxx	Domiciliu schimbătoriu	x	1	muere a lui Costan Ursu
Budurisanu	Ioan	1824	În gropi	x	2	
Budurisanu	Ioan	1840	<i>Neprecizată</i>	x	5	a Lelitii
Budurisanu	Iosifu	1851	<i>Neprecizată</i>	x	6	a lui Caltiuului
Budurisanu	Petru	xxxx	În prediu	x	6	ginerele lui Tarantisu
Budurisanu	Simeonu	1831	<i>Neprecizată</i>	x	6	a lui Nioniului
Budurisanu	Toma	1820	Marginea gropoiului	666	27	
Cadariu	Demetriu	1808	Ghermanestiloru	561	2	
Cadariu	Flore	1849	<i>Neprecizată</i>	x	9	a lui Pista
Cadariu	Gavrila	1827	Marginea calei ferate	598	6	
Camenetia	Petru	1830	Hotarului	33	16	
Camenita	Petru	1846	Ghermanestiloru	545	5	a lui Ghiula Gherman
Camenitia	Ioan	xxxx	<i>Neprecizată</i>	x	3	
Camenitia	Petru	1844	În marginea comunei aiurea	2	4	a lui Georgiu
Campani	Nicolae	1848	Juléna	628	9	
Coaciu	Iosifu	1837	Bolbocestiloru	64	6	lipitoriu si fauru ordinariu
Cherianu	Todoru	1838	Bolbocestiloru în Beca	455	12	
Chirénu	Flore	1838	Gropoiului	551	14	
Chirénu	Georgie	1833	Lucutiesciloru	594	4	
Chirilasiu	Demetriu	1839	Strada cea mare	326	7	a lui Lasiului
Chirilasiu	Flore	1849	Hotarului	10	3	a lui Gavrilă a lui Borchan
Chirilasiu	Flore	1830	Șerb la Florea Socaciu	49	7	a lui Giorgiu sciopu
Chirilasiu	Ioana	1850	Hotarului	31	6	a lui Ilie
Chirilasiu	Ioanu	1824	Hotarului	38	10	a lui Niesiu
Chirilasiu	Mitru	1834	Bolbocestiloru în Beca	457	13	a lui Lasiului/Onutiului
Chirilasiu	Petru	1826	Hotarului	39	11	
Chirilasiu	Petru	1842	Bolbocesciloru	108	9	a lui Vasilichii
Chirilasiu	Petru	1844	Marginea de către Siofronia	215	7	a lui Martiani
Chisieru	Ilie	1825	Bolbocestiloru	46	9	ginerele lui Mitru Mihalea
Choraiu	Ioanu	1848	Bolbocestiloru	82	3	
Cidéru	Stefanu	1838	<i>Neprecizată</i>	x	5	ginerele lui Petru Veresiu
Cimpoesiu	Mitru	1846	Bisericeii	687	8	
Cimpoesiu	Petru	xxxx	Bodor	391	7	
Cimpoesiu	Nicolau	1839	Crucieșie IV	447	7	ginerele lui Nicolau Mihu

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Cimpoiesiu	Toaderu	1837	Bolbocesciloru	104	10	
Cinariu	Gavrila	1852	În gropi	x	19	
Cinariu	Ștefan	1862	<i>Neprecizată</i>	507	2	
Cinteanu	Ioanu	1833	Lângă morminte	680	13	a lui Gligoru susteru
Cinteanu	Petru	1844	Principală	433	12	a lui Iacobi
Cinteianu	Iosifu	1820	Bolbocestiloru în Beca	449	10	
Cinteianu	Petru	1823	Crucisei IV Beca	469	17	
Cintianu	Nicolae	xxxx	<i>Neprecizată</i>	330	8	
Cioara	Florianu	1857	Hotarului Scoala confesionala	247	4	Invatatoriu
Cioban	Gavrila	1825	<i>Neprecizată</i>	x	4	a lui Casiu
Ciupuliga	Andreiu	1820	Bolbocesciloru	80	5	
Ciupuliga	Filimonu	xxxx	Crucisieata I	143	4	
Ciupuliga	Filipu	xxxx	Bolbocesciloru crucisieta III	54		
Ciupuliga	Filipu	1826	Hotarului	243	4	
Ciupuliga	Gavrila	1835	Hotarului	19	7	
Ciupuliga	Gavrila	1836	Strada cea mare	321	12	a lui Mihaiesiu
Ciupuliga	Georgie	1841	Crucisie	351	21	a lui Todor Hornea orfanu
Ciupuliga	Georgiu	1830	Bolbocesciloru	98	17	a lui Licului
Ciupuliga	Georgiu	1807	Strada cea mare	289	17	a lui Mutului
Ciupuliga	Georgiu	1827	Donulesciloru în Beca	471	7	
Ciupuliga	Giurca	xxxx	Strada cea mare	327	14	a lui Duimaroiu/Simeonu
Ciupuliga	Ilie	1837	Strada cea mare	306	8	
Ciupuliga	Ioanu	1823	Donulesciloru	118	11	a lui Gâlii
Ciupuliga	Ioanu	1808	Hotarului	240	9	a lui Moanii
Ciupuliga	Ioanu	1819	Strada cea mare	321	2	
Ciupuliga	Ioanu	1833	Crucisie	354	11	a lui Antonu
Ciupuliga	Ioanu	1840	<i>Neprecizată</i>	x	10	a lui Zii
Ciupuliga	Iosifu	1832	Gropiului	524	13	a lui Ziia
Ciupuliga	Mariutia	1816	Marginea de către Siofronia	225	7	
Ciupuliga	Nicoara	1806	Strada cea mare	307	16	
Ciupuliga	Nicolae	1835	Bodor	352	11	a lui Antonu
Ciupuliga	Nicolau	1847	Donulesciloru în Beca	491	10	a lui Mutului
Ciupuliga	Onutiu	xxxx	Bodor	353	1	a lui Nicora
Ciupuliga	Petru	1841	Hotarului	13	15	
Ciupuliga	Petru	1833	Hotarului	243	8	a lui Nicoara a mutului
Ciupuliga	Petru	1820	Strada cea mare	289	17	a lui Giorgiu mutului
Ciupuliga	Petru	1820	Strada cea mare	289	13	a lui Giorgiu mutului
Ciupuliga	Stefanu	1835	Bolbocesciloru	107	10	a lui Pisichi
Ciupuliga	Toaderu	1821	Hotarului crucisieta III	30	7	
Ciupuliga	Toaderu	1826	Crucisieata I	86	12	a lui Filimonu
Ciupuliga	Toaderu	1828	Crucisieta II pre hotarului	244	9	a lui Corcobelu
Ciupuliga	Toaderu	1829	Donulesciloru în Beca	490	8	a lui Pisichi Turteaua
Ciupuliga	Todoru	1823	Bolbocestiloru	78	3	a lui Doda
Ciupuliga	Todoru	1820	Bodor	395	9	a lui Doda
Ciurdariu	Nicolae	1820	Ghermanestiloru	573	12	
Ciutariu	Georgiu	1839	Bolbocestiloru	103	4	ginerele a lui Ioanu Dariu
Clepea	Andreiu	1824	Bolbocesciloru	94	2	a lui Petru
Clepea	Georgiu	1870	Hotarului	14	16	
Clepea	Ioanu	1807	Bolbocesciloru	91	13	
Clepea	Iosifu	1840	Crucisieata I	88	11	
Clepea	Mitru	1819	Marginea de către Siofronia	211	14	
Clepea	Petru	1833	Crucisieata I	89	10	
Clepea	Petru	1812	Marginea de către Siofronia	212	9	
Clopu	Ioanu	1855	Ghermanestiloru	568	14	
Coaciu	Ioan	1827	<i>Neprecizată</i>	x	6	a lui Babosiu
Coaciu	Ioana	1832	<i>Neprecizată</i>	x	3	a lui Mihaiu Coaciu
Coaciu	Ioanu	1843	Casei comunale	731	4	
Coaciu	Mihaiu	1852	<i>Neprecizată</i>	x	10	Haia a lui Gligoru Chichili
Cochela	Todoru	xxxx	Crucisei I	143	3	
Cosman	Nicolae	1830	<i>Neprecizată</i>	x	4	a lui Niculitei
Craletiu	Mitru	1845	<i>Neprecizată</i>	x	7	

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Crisianu	Flore	1837	Hotarului	239	3	a lui Nica Grosavu
Crisianu	Gavrila	1820	<i>Neprecizată</i>	x	7	a lui Gabor fostu biris
Crisianu	Todoru	1825	<i>Neprecizată</i>	x	3	a lui Coltia
Curila	Danila	1835	<i>Neprecizată</i>	x	9	
Curila	Stefan	1845	<i>Neprecizată</i>	x	9	
Curticeanu	Toma	1820	Hotarului	31	6	a lui Caisbanu
Curtu	Anna	1828	În pustă	x	10	a lui Georgitii
Curtu	Dumitru	1851	Juléna	620	16	a lui Iosifu
Curtu	Lazaru	1829	Juléna	621	6	
Curtu	Lazaru	1833	Bisericei	699	5	a lui Ciecadaie
Curtu	Onutiu	1847	Marginea de către Aradu	222	5	a lui Miaiu
Curtu	Stefanu	1843	Marginea de către Siofronia	222	16	a lui Miaiu
Dambu	Georgiu	1808	Hotarului	29	6	
Dambu	Demetriu	1839	Bolboesciloru	47	17	
Damianu	Ioanu	1840	Donulesciloru	128	8	a lui Toaderu Marcului
Damianu	Petru	1850	Marțiban	510	11	a lui Hescu
Danila	Nicolae	xxxx	<i>Neprecizată</i>	x	3	a lui Vasi
Danila	Parasca	1820	Bolbocestiloru în Beca	461	8	
Danila	Todoru	1840	Bolbocestiloru în Beca	461	7	a lui Morariu
Dantiosu	Ioanu	1799	Hotarului cruciseta I	85	17	
Donu	Petru	1838	Hotarului cruciseta IV	41	13	
Darabutiu	Georgiu	xxxx	Donulesciloru	144	13	
Darabutiu	Ilie	1819	Donulesciloru	139	12	
Darabutiu	Ioanu	1841	Marginea de către Siofronia	321	2	a lui Vonu Ratiului
Darabutiu	Ioanu	1836	Hotarului	14	8	a lui Iacobu
Darabutiu	Nicolau	1842	Cruciseta III	87	13	a lui Ardeu
Darabutiu	Nutiu	1826	Donulesciloru	129	6	a lui Iacobu
Darabutiu	Petru	1840	Hotarului	34	2	
Dariu	Ioanu	1818	Hotarului	243	14	
Darvasianu	Gavrila	1829	Marginea de catra Etvenesiu	502	5	
Darvasianu	Ioana	1831	În Becha lunga morminte	459	10	
Dascal	Stefan	xxxx	<i>Neprecizată</i>	x	3	
Dascalu	Nicolau	1849	Hotarului	2	4	
Dărăbuț	Alexandru	Xxxx	În gropi	x	6	
Deacsu	Ioanu	1835	Hotarului	10	3	
Don	Ignat	1858	Crucisie	345	10	
Don	Mitru	1826	<i>Neprecizată</i>	x	8	a lui Casiu
Donu	Alesandru	1822	Bolboesciloru	58	11	a lui Luminariului
Donu	Anutia	1845	Bolbocestiloru în Beca	451	1	a lui Todoru Donu
Donu	Constantinu	1844	Donulesciloru	129	1	a lui Ignatu
Donu	Demetriu	1830	Strada cea mare	325	10	a lui Vasilichi casului
Donu	Flore	1838	Donulesciloru	147	11	a lui Monu
Donu	Gavrila	1824	Bolbocestiloru în Beca	48	13	a lui Siutului
Donu	Georgie	1844	Bisericei	690	16	
Donu	Georgiu	1831	Bolboesciloru cruciseta III	x	5	
Donu	Georgiu	1835	Donulesciloru	136	14	a lui Andreiu
Donu	Georgiu	1831	Donulesciloru	169	14	a lui Pitului
Donu	Georgiu	1800	Cruciseta III	205	12	a lui Pitului
Donu	Ilie	1833	Donulesciloru	134	15	a lui Ionasiu
Donu	Ilie	1827	Margine de catre Padurita	148	15	a lui Monu
Donu	Ioana	1846	<i>Neprecizată</i>	678	13	
Donu	Ioanu	1833	Hotarului	29	15	a lui Bondrau
Donu	Ioanu	1832	Bolboesciloru	48	11	a lui Barna
Donu	Ioanu	1845	Marginea de către Siofronia	208	8	a lui Petru Varvarei
Donu	Ioanu	1834	Bisericei	703	6	a lui Casiului Pecurariu
Donu	Iosifu	1831	Hotarului	26	17	a lui Jivanu
Donu	Iosifu	1821	Bolboesciloru	112	10	
Donu	Iosifu	1830	Donulesciloru	166	21	
Donu	Irimie	1822	Donulesciloru	168	3	
Donu	Lasaru	1831	Bolbocestiloru	103	19	a lui Zutia
Donu	Lasaru	1851	Donulestiloru	148	14	a lui Elia Monului

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Donu	Miaiu	1820	Crucisieata I	161	15	a lui Boscutiului
Donu	Miaiu	1828	Bolbocestiloru în Beca	468	11	a lui Toderou
Donu	Moise	xxxx	Ghermanestiloru	566	7	a lui Bardasu
Donu	Nicolau	1816	Donulesciloru	170	10	a lui Pitului
Donu	Nicolau	1855	Bolbocestilor	58	4	nepotu luminariului
Donu	Nusca	1829	Donulesciloru în Beca	488	7	a lui Casiului
Donu	Oania	1850	Donulestiloru	127	6	a lui Pavelu lui Șonioaie
Donu	Oania	1848	<i>Neprecizată</i>	409	6	a lui Mitru Bondrau
Donu	Onutiu	1818	Crucisietia III	204	Ti	a lui Pitului
Donu	Onutiu	1806	Strada cea mare	320	8	
Donu	Pavelu	1807	Donulesciloru	137	14	a lui Barna
Donu	Pavelu	xxxx	Bolbocestiloru	2	2	a lui Georgitii
Donu	Pavelu	1844	Donulesciloru	127	16	
Donu	Petra	1851	Donulesciloru	165	4	a lui Barna
Donu	Petru	1842	Hotarului	245	12	a lui Pomenii
Donu	Petru	1826	Donulesciloru în Beca	472	13	a lui Elia
Donu	Petru	1808	Bolbocestiloru	102	15	a lui Onutiu
Donu	Simeonu	1845	Bolbocestiloru în Beca	464	8	a lui Mihu
Donu	Toaderu	1841	Hotarului	29	15	a Gavrilii lui Bondrea
Donu	Toaderu	1830	Donulestiloru	187	8	a luminariului
Donu	Toaderu	1834	Hotarului	24	12	a lui Jivanu
Donu	Toaderu	1806	Donulesciloru	184	13	
Donu	Vasilica	1820	Strada Donulesciloru	110	6	a lui Toaderu a Pitului
Dotia	Ioane	1823	Marginea de către Siofronia	217	13	a lui Vacariu
Dotia	Nicolau	1798	Strada cea mare	284	15	a lui Casiu
Dotia	Ioane	1841	Crucisieata II	131	4	a lui Morariu
Dotie	Illie	xxxx	Marginea de catra Etvenesiu	502	2	proprietar de moara în ventu
Duma	Iacobu	xxxx	Donulestiloru	188	5	a lui Antonie
Dumitrasiu	Mihaiu	1820	Marginea gropoiului	658	10	
Epure	Pavelu	1841	Hotarului	28	9	a lui Muzicantu
Farcasiu	Parasca	1830	Gropoiului	663	16	
Fauru	Danila	1808	Bolbocestiloru	68	7	
Fauru	Gligoru	1836	Principală	419	6	a lui Pavelu
Fauru	Illie	1811	Juléna	646	14	
Fauru	Ioana	1837	Juléna	634	10	
Fauru	Ioanu	1819	<i>Neprecizată</i>	614	11	
Fauru	Nicolae	1860	<i>Neprecizată</i>	613	1	a lui Ispravnic Toder
Fauru	Petru	1826	<i>Neprecizată</i>	617	2	
Fauru	Toaderu	1829	Marțiban	525	3	
Fauru	Vasilie	1815	Juléna	638	10	
Fitereu	Ilie	1848	Juléna	652	10	
Flore	Todoru	1833	Strada Donulesciloru	153	6	
Flore	Ioanu	1825	Strada crucisietia I	76	1	a lui Gihui
Gaboru	Alesandru	1834	Bolbocestiloru	55	12	
Gaboru	Georgie	1800	Bolbocestiloru în Beca	452	7	
Gaboru	Georgiu	1819	Crucisie III	55	8	a lui Pustai
Gaboru	Georgiu	1840	Principală	429	12	a lui Sandului Pustai
Gaboru	Lasaru	1825	Bolbocestiloru	110	10	a lui Jivanu
Gaboru	Pavelu	1839	Bolbocestiloru	75	3	a lui Alesandru alu Pustai
Gaboru	Georgiu	1832	Bolbocestiloru	100	15	
Galisiu	Andeiu	1826	Bolbocestiloru	109	10	a lui Jivanu
Galisiu	Georgie	1825	Marginea de către Siofronia	196	11	a lui Jivanu
Gandila	Miaiu	1839	Bisericei	688	13	
Gandila	Pascu	1849	Juléna	655	21	
Gandila	Zsiga	1840	Ghermanestiloru	541	5	
Gavrilete	Blagu	1845	<i>Neprecizată</i>	x	10	
Gavrilete	Miaiu	1840	<i>Neprecizată</i>	x	8	
Gavrilete	Vasilie	1836	<i>Neprecizată</i>	x	6	
Ghermanu	Gavrila	1814	Bolbocestiloru	2-5	11	
Ghermanu	Georgie	1814		x	4	
Ghermanu	Georgie	1831		282	12	

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Ghermanu	Ioanu	1841	Ghermanestiloru	576	14	a lui Macinichi
Ghermanu	Ioanu	1810	Ghermanestiloru	577	21	Senioru
Ghermanu	Nicolae	1847	Ghermanestiloru	578	10	
Ghermanu	Oana	1827	Marginea caii ferate	679	3	
Ghermanu	Petru	1840	Ghermanestiloru	553	12	
Ghihoru	Giorgiu	1829	<i>Neprecizatã</i>	581		
Ghihoru	Oania	1830	Ghermanestiloru	564	6	a lui Macinichi
Ghihoru	Oania	xxx	<i>Neprecizatã</i>	x	4	
Ghihoru	Teodoru	1820	Hotarului	17	16	a lui Macinichi Tiolbii
Ghihoru	Vasilii	1820	Hotarului	17	7	
Givanu	Georgiu	1850	În predium și Curticiu	103	3	a lui Macinichi Thiolbii
Givanu	Gheorghiița	1825	Donulesciloru	133	15	
Givanu	Pavelu	1838	Bolbocestiloru în Beca	480	4	a lui Macinichi Stangii
Givanu	Simeonu	1836	<i>Neprecizatã</i>	281	15	a lui Georgie Băbălău
Givanu	Toaderu	1851	<i>Neprecizatã</i>		8	a lui Toaderu lui Goron
Gladutiu	Toaderu	1830	Bodor	346	14	a lui Goronu
Goldisii	Flore	1823	Donulestiloru în Beca	484	3	a lui Stangii
Grosavu	Davidu	1829	Crucisieata I	143	4	a lui Niegre
Grosavu	Florea	1818	Biserica catolica	7	9	a lui Coroiu
Grosavu	Irimie	1827	Donulesciloru în Beca	489	14	a lui Boachisulii
Grosavu	Nica	1853	Strada cea mare	325	2	a lui Stefanu
Grosavu	Toaderu	xxxx	Strada cea mare	325	13	a lui Nisca
Grozavu	Ioanu	1828	Bolbocestiloru în Beca	465	6	
Grozavu	Ioanu	1843	<i>Neprecizatã</i>	283	8	a lui Bitangulii
Grozavu	Mariutia	1824	Crucisie	344	5	a lui Barna
Gurban	Stefan	1828	<i>Neprecizatã</i>	x	6	
Haiduc	Ioan	1830	<i>Neprecizatã</i>	x	10	maestru
Haiducu	Georgiu	1841	Hotarului	25	12	
Haiducu	Iosifu	1836	Donulesciloru	163	3	
Haiducu	Iotia	1839	Crucisie	363	11	maestru coaciu
Hancu	Nicolae	1848	Ghermanestiloru	574	13	
Hancu	Nicolae	1849	<i>Neprecizatã</i>	589	17	
Hancu	Petru	1819	Marțiban	522	8	
Hancu	Vasiliea	1828	Lucutiesciloru	606	12	
Hanza	Georgie	1822	Marginea câtră țigani	x	4	
Hanza	Mihaiu	1846	<i>Neprecizatã</i>	x	7	
Hanza	Nicolau	xxxx	Strada cea mare	293	4	a lui Pantilie
Hardalau	Ilie	1832	În gropi	x	16	
Hardalau	Stefanu	1816	Strada cea mare	315	17	
Heccsanu	Nicolau	1834	Bolbocestiloru	81	10	
Hegedusiu	Gregoriu	1812	Hotarului	15	2	fratele carumbului
Hegedusiu	Luca	1798	Hotarului	14	5	
Hegedusiu	Mitru	1810	Margine de către calea ferata	238	10	
Herdeleu	Elia	1848	Strada cea mare	315	12	a lui Bejului
Herdeleu	Petru	1845	Strada cea mare	315	11	a lui Bejului
Hodajeu	Toderu	1828	În gropi	x	18	
Horjea	Petru	1832	<i>Neprecizatã</i>	x	10	
Hulbar	Iosifu	1856	<i>Neprecizatã</i>	x	7	
Hulbaru	Mitru	1831	Ghermanestiloru	556	7	
Iancu	Ioan	xxxx	<i>Neprecizatã</i>	x	3	a lui Rotariu
Iconariu	Iosifu	1830	Donulesciloru	119	3	
Iepure	Giorgiu	1824	Marginea de către Aradu	227	15	
Iepure	Iacobu	1830	Marginea de către Siofronia	227	14	a lui Riciu
Iepure	Petru	1835	Margine de către Paduritia	238	7	
Iepure	Stefanu	1836	Cruciseata I	229	6	
Ilisie	Georgie	1844	Bisericeii	693	10	
Ioanasiu	Demetriu	1835	Bolbocestiloru în Beca	462	7	
Ioanasiu	Gregoriu	1827	Hotarului	25	17	
Ioanasiu	Stefanu	xxxx	Hotarului	25	5	
Ioanova	Iosifu	1835	Donulestiloru	171	11	a lui Morariu
Ispan	Lica	1842	<i>Neprecizatã</i>	x	17	a lui Toader

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Ispanu	Ioanu	1809	Bolbocestiloru în Beca	460	15	
Ispanu	Pavelu	1849	<i>Neprecizată</i>	x	4	a lui Lichi lui Ienei
Ispanu	Petru	1821	Bolbocestiloru în Beca	453	3	
Ispanu	Petru	1833	Principală	408	3	
Ispravnicu	Costan	1848	<i>Neprecizată</i>	x	7	a lui Hidea
Ispravnicu	Elena	1821	Marțiban	521	6	
Ispravnicu	Georgiu	1832	Hotarului	10	9	
Ispravnicu	Georgiu	1837	Strada cea mare	305	8	a lui Lasaru
Ispravnicu	Georgiu	1831	Bodor	357	12	mestru rotariu
Ispravnicu	Ilie	1826	Marțiban	519	4	a lui Toderu Popi
Ispravnicu	Ioanu	1860	Marțiban	528	6	
Ispravnicu	Ioanu	1841	<i>Neprecizată</i>	586	16	a lui Todor
Ispravnicu	Ioanu	1829	Lucutiesciloru	610	20	
Ispravnicu	Mariutia	1837	Juléna	635	18	
Ispravnicu	Nicolae	1838	Marțiban	511	13	a lui Todoru
Ispravnicu	Nicolae	1823	Bisericei	686	16	a lui Illie
Ispravnicu	Nicolae	1841	Bisericei	704	3	a lui Georgie
Ispravnicu	Pavelu	1824	Marginea Zabreanului	510	10	a lui Lapadat
Ispravnicu	Stefanu	1834	Hotarului	11	14	
Ispravnicu	Stefanu	1847	Ghermanestiloru	540	15	
Jivanu	Ioanu	1829	Principală	374	14	
Jivanu	Toaderu	1823	Donulesciloru în Beca	484	6	a lui Stanghii
Julénu	Anutei	1830	Juléna	651	10	a lui Lucretia
Julénu	Floarea	1820	Juléna	648	1	
Julénu	Flore	1841	Marginea gropoiului	669	6	a lui Sandului Patroi
Julénu	Flore	1820	<i>Neprecizată</i>	x	13	a lui Foica
Julénu	Georgie	1835	<i>Neprecizată</i>	x	9	a lui Boului
Julénu	Gligoru	1805	Marțiban	520	19	
Julénu	Gligoru	1845	<i>Neprecizată</i>	619	13	a lui Nicolae
Julénu	Iacobu	1822	Juléna	649	20	a lui Pupu
Julénu	Ignat	1836	<i>Neprecizată</i>	x	10	a lui Boului
Julénu	Illie	1849	<i>Neprecizată</i>	618	11	a lui Nicolae
Julénu	Illie	1838	Marginea gropoiului	659	9	notariu
Julénu	Illie	1851	Bisericei	705	6	a lui Bachi
Julénu	Ioanu	1836	Juléna	631	7	a lui Sandului
Julénu	Ioanu	1852	Juléna	650	11	a lui Sandului Patroi
Julénu	Ioanu	1827	Juléna	654	9	maestru coaciu
Julénu	Ioanu	1847	Marginea gropoiului	671	3	a lui Vasilie
Julénu	Ioanu	1823	Marginea gropoiului	675	12	a lui Toma
Julénu	Maria	1815	Juléna	640	8	
Julénu	Mariutia	1833	Gropoiului	664	16	a lui Vasalie a mutu Sandului
Julénu	Mitru	1851	Juléna	647	8	a lui Sperla
Julénu	Nicolae	1826	<i>Neprecizată</i>	616	12	
Julénu	Nicolae	1838	Gropoiului	673	19	mutu Sandului
Julénu	Nicolae	1852	Marginea gropoiului	676	9	a lui Rachi Ciontea
Julénu	Onutiu	1814	Juléna	626	12	a lui Filipopiu
Julénu	Petra	1829	Juléna	622	11	
Julénu	Petru	1833	Juléna	624	8	a lui Manisior
Julénu	Petru	1821	<i>Neprecizată</i>	x	12	a lui Ticosiu
Julénu	Simeonu	1861	<i>Neprecizată</i>	x	6	a lui Iosif Cizmasiu
Julénu	Stefanu	1851	Ghermanestiloru	559	2	a lui Vasilie
Julénu	Stefanu	1818	Juléna	632	9	a lui Manisiou
Julénu	Vasiliu	1845	Juléna	627	14	a lui Capră
Jurjutiu	Stefanu	1827	<i>Neprecizată</i>	x	5	
Lasa	Todoru	1808	Strada cea mare	309	1	a lui Ocean
Lehenea	Flore	1847	<i>Neprecizată</i>	279	9	
Lehenea	Maria	1822	Bodor	400	8	
Leuca	Gavrila	1840	Bodor	356	10	
Lica	Ilie	1814	Marginea de către Siofronia	197	5	
Lingurar	Ioan	1840	<i>Neprecizată</i>	x	8	
Lucaciu	Georgie	xxxx	Morminteloru	276	4	a lui Tistasu

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Lucaciu	Georgiu	1814	Marginea de catra Etvenesiu	498	4	a lui Budau
Lucaciu	Georgiu	1838	Donulesciloru	148	7	a lui Tistasu maisteru
Lucaciu	Petru	1826	Morminteloru	268	13	
Lucaciu	Simeonu	1825	Principală	413	13	
Lucaciu	Stefanu	1837	Bolbocestilor în Beka	457	10	a lui Mormantariu
Lucaciu	Toaderu	1825	Morminteloru	271	20	a lui Budau
Lucusia	Mitru	1805	În gropi	x	10	
Lucutia	Ana	1830	Lucutiesciloru	601	12	a lui Opinchi
Lucutia	Floarea	1811	Lucutiesciloru	604	4	
Lucutia	Flore	1838	Lucutiesciloru	603	14	a lui Ioanu
Lucutia	Illie	1849	Lucutiesciloru	596	15	a lui Iosifu
Lucutia	Illie	1843	Juléna	636	8	
Lucutia	Ioanu	1820	Ghermanestiloru	563	13	fratele Onocului
Lucutia	Ioanu	1839	Gropoiului	590	17	
Lucutia	Petru	1847	Lucutiesciloru	603	13	a lui Ioanu
Lucutia	Todoru	1822	Lucutiesciloru	593	11	
Luncasiu	Toaderu	1833	Bolbocestiloru	13	7	
Mandachi	Ioanu	1849	Donulestiloru	147	3	a muerii lui Andea Florianu
Marcu	Ioan	1840	<i>Neprecizată</i>	x	3	a lui Zobonieru
Marcu	Nicolae	1836	Morminteloru	275	6	a lui Cucului
Margaoanu	Gregoriu	1808	Donulestiloru	178	9	
Margoanu	Gligoru	1808	Donulesciloru	178	13	
Marianu	Iosifu	1828	Marginea gropoiului	674	18	
Marincasiu	Marisca	1824	Bisericei	700	5	
Maris	Flore	1858	Crucisie	344	4	
Marisiu	Flore	1835	Strada cea mare	286	8	a lui Gavriila/Miaiu
Marisiu	Georgie	1832	Principală	376	16	a lui Hepli
Marisiu	Georgie	1841	Crucisie	355	7	a lui Ghica
Marisiu	Georgiu	1839	<i>Neprecizată</i>	329	9	a lui Hirena
Marisiu	Ioan	1846	Bodor	357	9	a lui Zandealat
Marisiu	Ioane	1810	Bolbocesciloru	73	8	a lui Hepli
Marisiu	Ioanu	1832	Strada cea mare	285	10	
Marisiu	Nicolau	xxxx	Strada cea mare	285	7	a lui Gavriila
Marisiu	Nicolau	1820	Strada cea mare	291	17	a lui Licului
Marisiu	Nicolau	1808	Strada cea mare	292	13	a lui Ilie/Zanagyalat
Marisiu	Petru	1833	Strada cea mare	286	8	a lui Gavriila
Marisiu	Simeonu	1800	Donulesciloru în Beca	473	12	a lui Batechisalita
Marisiu	Simeonu	1821	Bodor	367	9	a lui Sinica
Marisiu	Simina	1840	Principală	420	5	a lui Flori
Marisiu	Toaderu	1828	<i>Neprecizată</i>	328	16	fratele birisiului
Marisiu	Vasilie	1836	Principală	371	18	a lui Hepli
Martinu	Ioane	1820	Marginea de către Siofronia	192	6	
Martisiu	Alecsiu	1841	Bolbocesciloru	45	10	
Masilea	Misca	1832	<i>Neprecizată</i>	x	9	
Matiu	Flore	1827	Marginea de către Siofronia	200	16	a lui Bodarlau
Matiu	Onuti	1823	Bolbocestiloru în Beca	458	14	a lui Petru din Dâmbă
Maturoi	Simeonu	xxxx	Strada cea mare	325	5	a lui Oania lu Maturoi
Maturoiu	Ignatu	1817	Principală	407	3	a lui Natu iocului
Maturoiu	Simeonu	1826	<i>Neprecizată</i>	339	11	a lui Dabula
Merce	Mitru	1825	Marginea Zabreanului	507	15	a lui cociesu lui Freibesiz
Merceanu	Miaiu	1829	Hotarului	239	6	ginerele lui Nica Grosavu
Merceanu	Miaiu	1826	Bolbocestiloru în Beca	462	5	a lui Nica Grozavu
Mihalca	Mariutia	xxxx	Hotarului	252	5	
Mihalca	Simina	1818	Bolbocestiloru în Beca	456	12	
Mihu	Anna	1826	Morminteloru	265	16	a lui Petru Mihu Nistor
Mihu	Basilii	1822	Bolbocestiloru în Beca	448	7	a lui Miaiu Stiopu
Mihu	Craciunu	1827	Morminteloru	266	9	a lui a Butianului
Mihu	Flore	1854	Crucisie	412	9	
Mihu	Georgiu	1820	Bolbocestiloru în Beca	454	12	a lui Georgiu alui Baltau
Mihu	Georgiu	1820	Donulestiloru	151	6	a lui Fiocului
Mihu	Ioanu	1806	Donulesciloru în Beca	476	11	a lui Boariu

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Mihu	Nicolau	1819	Crucisei IV Beca	447	16	a lui Miaiu Stiopu
Mihu	Pavelu	1828	Bolbocestiloru în Beca	464	13	a lui Paveluti
Mihu	Simeonu	1832	Bodor	401	14	
Mihu	Simionu	1807	Marginea Zabreanului	515	12	
Mihutiu	Ivante	1806	Hotarului	12	8	
Milioca	Gavrila	1808	Hotarului	249	11	
Milioca	Iacobu	1811	Hotarului	250	4	
Minteanu	Ioanu	1831	Bisericei	689	10	
Minteanu	Lazaru	1829	Bisericei	689	10	
Minteanu	Petru	1854	<i>Neprecizată</i>	x	6	a lui Gavrila
Minteanu	Gavrila	1819	Hotarului	246	11	
Misca	Maxim	1834	<i>Neprecizată</i>	x	3	
Mladinu	Floritia	1839	Marțiban	531	9	
Mladinu	Ioanu	1820	Marțiban	535	17	
Mladinu	Iosifu	1815	Ghermanestiloru	571	13	
Mladinu	Moise	1829	Marțiban	533	5	
Mladinu	Nicolae	1834	Ghermanestiloru	554	10	a lui Bardasu
Mladinu	Petru	1825	Bolbocestiloru	70	11	
Mladinu	Stefanu	1846	Ghermanestiloru	570	8	
Moania	Mitru	1816	Donulesciloru	164	14	
Mocutia	Lasaru	1801	Donulesciloru	171	15	
Mocutia	Filipu	xxxx	Juléna	637	9	
Mocutia	Georgie	xxxx	Principală	420	2	
Mocutia	Ioanu	1836	Bisericei	692	16	a lui Partia
Mocutia	Andrasiu	1807	Crucisietu IV	189	15	
Mocutia	Andrasiu	1807	Crucisietu IV	189	13	a lui Trutia
Mocutia	Andrieu	1806	Marginea de către Siofronia	219	6	
Mocutia	Flore	1807	Bolbocestiloru	63	12	
Mocutia	Georgiu	1811	Marginea de către Siofronia	199	14	
Mocutia	Ignatiu	1818	Hotarului crucisietu II	65	12	
Mocutia	Ignatiu	1819	Marginea de către Siofronia	220	10	
Mocutia	Ilie	1809	Hotarului	21	14	
Mocutia	Ioanu	1838	Donulesciloru	183	13	
Mocutia	Ioanu	1817	Marginea de către Siofronia	193	9	a lui Ignatu
Mocutia	Ioanu	1823	Marginea de către Siofronia	206	6	a lui Giurcuta
Mocutia	Miaiu	1822	Bolbocestiloru	59	14	a lui Tiolchi
Mocutia	Miaiu	1836	Bolbocestiloru	64	19	a lui Danii/ nepotu
Mocutia	Miaiu	1847	Crucisietu IV	190	5	a lui Trutieu
Mocutia	Mitru	1833	Marginea de către Siofronia	223	12	a lui Pipa iebii
Mocutia	Moise	1829	Donulesciloru	130	6	a lui Petru Germanescu
Mocutia	Nicolau	1835	Hotarului crucisietu II	67	6	
Mocutia	Nicolau	1842	Crucisietu IV	113	15	a lui Irimie
Mocutia	Oania	1810	Bolbocestiloru	61	12	a lui Busii
Mocutia	Paulu	1849	Curtici	x	4	a lui Giorgiu lui Ignatu
Mocutia	Pavelu	1825	Crucisietu I	159	15	a lui Giurcutii
Mocutia	Petra	1851	Marginea de către Siofronia	192	1	
Mocutia	Petru	1816	Hotarului crucisietu II	22	12	
Mocutia	Petru	1818	În Prediulu numitu Parloagie	502	5	a lui Orzisoru
Mocutia	Petru	1841	Hotarului	12	8	a lui Florea lui Ignatiu
Mocutia	Simeonu	1820	Bolbocestiloru	60	17	a lui Tiolchi/ Nonu
Mocutia	Simeonu	1837	Donulesciloru în Beca	477	9	
Moldovan	Iacobu	1842	<i>Neprecizată</i>	x	11	
Moldovan	Nicolae	1858	<i>Neprecizată</i>	x	3	a lui Clontiu
Moldovanu	Gavrila	1815	Ghermanestiloru	542	13	
Morariu	Filimonu	1847	<i>Neprecizată</i>	x	5	a lui Bedrosu
Morariu	Flore	1818	Principală	377	8	
Morariu	Flore	xxxx	Bodor	376	1	
Morariu	Georgie	1852	Principală	436	15	a lui Iacob Sfātu
Morariu	Illie	1829	Principală	427	4	a lui Onului
Morariu	Illie	1830	Bodor	386	19	a lui Hunder
Morariu	Ioane	xxxx	Hotarului	35	7	a lui Miaiu/ Biloaie

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Morariu	Ioanu	1845	Crucisie	263	22	a lui Petru Hunder
Morariu	Ioanu	1842	<i>Neprecizată</i>	x	6	a lui Iacob Hunder
Morariu	Iosifu	xxxx	Principală	405	8	a lui Hunder
Morariu	Lupu	1829	Mormintelor	270	16	a lui Scortianu
Morariu	Mariutia	1838	Bodor	375	12	a lui Florea Marisiu
Morariu	Mihaiu	1824	Mormintelor	262	11	a lui Hunder
Morariu	Mitru	1848	Principală	435	9	a lui Biloie
Morariu	Nicolae	1813	Principală	436	21	
Morariu	Petru	1815	Bolbocestiloru în Beca	468	9	a lui Bedros alu Filimonu
Morariu	Petru	1838	Principală	418	10	a lui Onului
Morariu	Toaderu	1829	Bodor	347	13	
Morariu	Toderu	1858	Bodor	358	4	
Morariu	Toma	1849	<i>Neprecizată</i>	x	6	ginerele Liculesei
Morariu	Vasilie	1860	Principală	431	4	a lui Mihaiu
Morodan	Nicolau	1833	Bolbocesciloru	49	12	
Morodanu	Catalina	1842	Casei comunale	445	8	vaduva lui Ignatiu
Morodanu	Flore	1841	<i>Neprecizată</i>	x	6	
Morodanu	Gavrila	xxxx	Principală	416	4	
Morodanu	Giorgiu	1836	Bolbocestiloru în Beca	463	13	a lui Toaderu
Morodanu	Ioane	1824	Curtici și aiurea ca cersetoriu	x	5	a lui Toaderu
Morodanu	Ioanu	1832	Marginea de catra Etvenesiu	500	10	a lui Pavelu/Onaca
Morodanu	Mitru	1830	Mormintelor	274	7	
Morodanu	Petru	1815	Bolbocestiloru în Beca	463	9	a lui Chițomanu
Morodanu	Petru	1828	Mormintelor	272	10	a lui Tuțiu
Morodanu	Sandu	1848	Mormintelor	273	7	
Morodanu	Toaderu	1799	Bolbocestiloru în Beca	463	17	a lui Georgiu
Motiu	Alexandru	1827	Bolbocestiloru	108	10	a lui Papucu
Motiu	Atanasiu	1806	Crucisieata I	160	9	a lui Bodarlaw
Motiu	Costea	1811	Hotarului	248	4	
Motiu	Flore	1829	<i>Neprecizată</i>	x	8	
Motiu	Georgje	1840	Gropoiului	567	10	a lui Sarmani
Motiu	Georgje	1827	Gropoiului	661	9	a lui Bădioie
Motiu	Georgiu	1849	Crucisieta I	229	16	a lui Toader Dudurusiu
Motiu	Illie	1827	Bodor	379	7	a lui Liscu
Motiu	Ioana	1818	Bodor	396	15	a lui Mitru Nionului
Motiu	Ioanu	1847	Hotarului	255	15	a lui Tropote
Motiu	Ioanu	1805	Strada cea mare	324	11	a lui Chachu
Motiu	Ioanu	1846	Crucisie	378	17	
Motiu	Ioanu	1841	În pustă	x	11	a lui Bădioie sau Zaharie
Motiu	Iosifu	1831	Marginea de către Aradu	200	9	a lui Bodârlău
Motiu	Miaiu	1820	Crucisieta III	181	10	
Motiu	Nicolae	1840	Bodor	348	11	
Motiu	Onuțiu	1845	Ghermanestiloru	541	9	a lui Sfatului
Motiu	Onuțiu	1843	Bisericei	707	13	a lui Puscasu
Motiu	Onuțiu	Xxxx	Principală	402	11	
Motiu	Onuțiu	1838	<i>Neprecizată</i>	x	3	a lui Chisbirau
Motiu	Pavelu	1845	Hotarului	20	3	a lui Mnetiului
Motiu	Persida	1812	Principală	434	9	a lui Iacob Sfātu
Motiu	Petru	1842	Strada cea mare	298	8	a lui Siuli
Motiu	Petru	1806	Strada cea mare	323	11	a lui Chacu
Motiu	Toaderu	1838	Marginea de către Aradu	200	7	a lui Bodârlău
Motiu	Toaderu	1830	Ghermanestiloru	565	4	a lui Liutii
Motiu	Todoru	1831	Crucisieta II	301	11	
Motiu	Toma	1810	Bodor	359	11	
Munteanu	Florianu	1829	Strada cea mare	299	10	
Munteanu	Mitru	1822	Hotarului	258	6	
Munténu	Georgje	1823	Bisericei	697	15	
Munténu	Mitru	Xxxx	Mormintelor	269	1	
Nadaban	Onuțiu	1810	Bolbocesciloru	106	15	
Nadaban	Petru	1839	Marginea de către Siofronia	201	6	a lui Petru
Nadaban	Petru	1836	Marginea de către Siofronia	203	15	a lui Petru Bob

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Nadabanu	Ilie	1820	Donulesciloru	179	8	
Neca	Georgiu	1804	Bolbocestiloru	2	2	
Negru	Endrei	1842	Beserica catolica	4	6	a lui Ignat
Negru	Illie	Xxxx	Principală	404	19	a lui Callia
Negru	Petru	Xxxx	Bodor	382	5	a lui Moaga
Negru	Stefan	1827	<i>Neprecizată</i>		4	a lui Bibi
Negru	Toderu	1823	Bodor	383	5	a lui Moaga
Negru	Toderu	1808	Bodor	360	11	senior Bodor
Niegru	Anna	Xxxx	Domiciliu schimbătoriu	x	1	
Niegru	Petru	1842	Donulesciloru	154	9	a lui Tomelii
Niegru	Petru	1819	Marginea de catra Etvenesiu	494	13	
Niegru	Toaderu	1810	Donulesciloru	153	15	a lui Toderoi
Niegru	Todoru	1829	Donulesciloru	155	12	a lui Patrucului
Niegru	Pavelu	1805	Marginea de către Siofronia	230	8	
Odajiu	Simionu	1829	Ghermanestiloru	572	12	
Odajiu	Stefanu	1831	Ghermanestiloru	556	21	
Olariu	Toaderu	1823	Donulesciloru	145	15	
Olcianu	Georgiu	1857	Marginea de către Siofronia	214	4	
Oniga	Ioanu	1827	Bisericei	680	6	
Oniga	Ioanu	1843	Bodor	349	9	a lui Gligoru
Oniga	Petru	1809	Strada cea mare	312	8	
Oniga	Toaderu	1809	Crucisieta III	293	5	
Oniga	Toaderu	1833	Bodor	394	11	
Oniga	Toadieru	1809	Strada cea mare	314	15	
Oprea	Iosifu	Xxxx	În predium	x	3	
Ordzu	Florea	1842	<i>Neprecizată</i>	x	2	a lui Flore Rosiu a Vartejiu
Orsu	Costan	1826	Strada cea mare	300	15	
Orsu	Nicolau	1848	Hotarului	260	11	a lui Petru Bosin Toma
Orsu	Nicolau	1820	Crucisieta IV	261	15	a lui Bosin Toma
Orsu	Petru	1836	Bolbocestiloru	99	7	
Orzu	Costan	Xxxx	Strada cea mare	300	13	
Orzu	Nicolau	1820	Crucisie IV	261	13	a lui Boscului (Toma)
Pachu	Stefanu	1831	Marginea de catra Etvenesiu	493	14	a lui Nobilu/Nemesu
Pacu	Georgie	1859	<i>Neprecizată</i>	x	4	a lui Mitru
Padurian	Petru	1832	Marginea de către Siofronia	210	8	a lui Craicu
Paduriana	Anna	1829	Bolbocestilor	2	2	din Mesiad
Padurianu	Flore	1835	Marginea de către Siofronia	235	16	a lui Vlaju, Blaju sau Balaju
Padurianu	Ignatiu	Xxxx	Marginea de către Siofronia	192	8	
Padurianu	Toaderu	1825	Marginea de către Siofronia	201	11	a lui Toader a lui Fraiteni
Padurianu	Toaderu	1831	Marginea de către Siofronia	192	8	a lui Titu
Palincasiu	Moise	1820	Marginea gropoiului	677	25	
Pancotan	Ilie	1840	Prediu Freibeisz	1	10	
Pancotan	Illie	1830	<i>Neprecizată</i>	409	13	
Pancotan	Onutiu	1840	<i>Neprecizată</i>	x	6	a lui Chisbirau
Pantea	Ghiula	1811	Bodor	387	7	a Blagului
Pantea	Ghiula	1829	<i>Neprecizată</i>	x	14	a lui Ioan Cherchiului
Pantea	Ioanu	1824	Marginea de către Siofronia	213	5	a lui Bolundan
Pantea	Ioanu	1808	Hotarului	256	7	a lui Gavrilete
Pantea	Mariutia	1839	Bodor	392	9	
Pantea	Nicolau	1847	Strada cea mare	290	17	a lui Stefanu
Pantea	Petru	1806	Crucisie	269	9	a lui Potichi
Pantea	Petru	1830	<i>Neprecizată</i>	x	6	ginere la Lelita
Pantea	Vasilie	1827	Domiciliu schimbătoriu	x	1	a lui Tilicu sau Bolundan
Pantea	Todora	Xxxx	Domiciliu schimbătoriu	x	1	vaduva lui Irimie Pantea
Papu	Petru	1859	În prediu Tagany	x	6	
Pascén	Ignatu	1848	Gropoiului	665	18	a lui Calichi
Pascén	Ioanu	1835	Marginea gropoiului	660	16	
Pascénu	Iotia	1820	<i>Neprecizată</i>	x	7	
Pascénu	Vasilie	1817	<i>Neprecizată</i>	x	8	
Patrutiu	Nicolau	1824	Strada cea mare	305	3	a lui Ambrusiu
Pele	Petru	1837	Donulestiloru	67	7	alias Bradeanu

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Pihoda	Mihaiu	1856	<i>Neprecizată</i>	x	5	a lui Onisie orfanu
Pihoda	Simeonu	Xxxx	În Dombeihaza	x	7	
Pilanu	Ioanu	1841	Donulestiloru	185	3	
Pilanu	Nicolau	1815	Donulesciloru	185	17	
Pilanu	Nicolau	1815	Donulestiloru	185	15	
Pinteru	Teodoru	1865	Curtici	x	4	preot paroh
Plopu	Gavrila	1830	Marțiban	527	12	
Plopu	Nicolae	1850	<i>Neprecizată</i>	609	15	
Plopu	Zaharie	1852	<i>Neprecizată</i>	587	15	
Plopu	Zaharie	1855	<i>Neprecizată</i>	x	3	a lui Lazar
Poapu	Stefanu	1832	Hotarului	240	2	a lui Ioanii
Podgorénu	Georgie	1841	Închisă	343	2	
Podgorénu	Ioana	1834	Crucisie	410	6	a lui Onutiu
Popescu	Illie	1827	Ghermanestiloru	544	13	
Popescu	Ioanu	1831	Hotarului	16	6	a lui Calciunariu
Popovici	Stefan	Xxxx	<i>Neprecizată</i>	x	3	a lui Caltiana
Popoviciu	Alesandru	1819	Donulesciloru	114	8	
Popu	Flore	1849	Închisă	342	7	
Popu	Ioan	Xxxx	<i>Neprecizată</i>	x	3	a lui Corei
Popu	Simeonu	1815	Închisă	342	11	a lui Sioani
Popu	Toaderu	1843	<i>Neprecizată</i>	337	21	
Precupu	Flore	1839	<i>Neprecizată</i>	x	4	a lui Onitii
Precupu	Gligoru	1808	Gropoiului	591	2	
Precupu	Ioanu	1843	Marginea Zabreanului	516	2	
Precupu	Toaderu	1832	Lucutiesciloru	595	5	a lui Basalichi
Precupu	Todoru	1822	Lucutiesciloru	592	13	
Puscasiu	Gavrila	1844	Bolbocestiloru	2	3	a lui Florii
Radneanu	Georgiu	Xxxx	Locul mormintelor in Beca	x	2	
Radnénu	Georgie	1833	Marțiban	534	8	
Radnénu	Marisca	Xxxx	Ghermanestiloru	543	8	butucul familiei la nr. 458
Rapasiu	Flore	1809	Marginea de către Siofronia	233	6	
Rapasiu	Mitru	1848	Donulesciloru în Beca	475	10	
Rapasiu	Nicolau	1844	Hotarului	36	17	
Rapasiu	Petru	1809	Hotarului	37	12	
Rapasiu	Simeonu	1820	Bolbocestiloru în Beca	450	30	a lui Oana
Repasiu	Georgiu	1833	Hotarului	39	9	
Repasiu	Giorgiu	1859	Curtici și aiurea ca cersetoriu	x	4	a lui Toaderu
Repasiu	Oania	1835	Marginea de către Siofronia	221	4	
Rocsinu	Georgiu	1827	Principală	439	2	
Ronacu	Adamu	1818	Bolbocestilor	104	7	
Rosiu	Ioanu	1820	Bolbocestiloru	38	4	a lui Jurje
Rosiu	Petru	1828	Bolbocestiloru în Beca	467	10	
Rossu	Georgie	1834	Mormintelor	264	10	
Sacui	Macsimu	1845	Bolbocestiloru	84	9	a lui Ioanu/ Butiu
Sacuiu	Pavelu	1839	Hotarului	243	4	a lui Maceanu
Saharia	Nicolau	1806	Donulesciloru în Beca	474	14	a lui Bogatu
Saharie	Iacobu	1807	Strada cea mare	287	15	
Saharie	Iacobu	1807	Strada cea mare	288	12	
Saharie	Petru	1838	Marginea de către Siofronia	197	15	a lui Epure
Saharie	Simeonu	1822	Strada cea mare	287	14	a lui Onutiu
Sarbutiu	Pavelu	1845	Donulesciloru	188	11	a lui Fonau
Selegian	George	Xxxx	<i>Neprecizată</i>	x	2	fauru
Selegianu	Andreiu	1830	Marginea de catra Etvenesiu	495	7	
Selegianu	Flore	1841	Marginea de către Siofronia	194	14	
Selejanu	Ioanu	1817	Bodor	361	7	
Selejanu	Ioanu	1850	La morile Veresiului	x	12	
Semanu	Ioane	1827	Crucisieata	53	8	fauru
Sfatu	Andreiu	1845	<i>Neprecizată</i>	X	12	a lui Cartitu
Sfatu	Ioanu	1840	Hotarului	34	2	
Sfatu	Ioanu	Xxxx	Donulesciloru	182	5	a lui Tronfotu
Sfatu	Ioanu	1840	Bolbocestiloru	82	5	a lui Sandrului

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Sferdenu	Craciun	1820	În Petis	x	11	
Sicloanu	Flore	1834	Hotarului	257	13	
Sicloanu	Josifu	1819	Hotarului	15	7	a lui Zsiros
Sicloanu	Onutiu	1830	În casa dela morminte	x	3	a lui Ochita
Sicloanu	Petru	1842	Marginea comunei	195	5	a lui Geru
Sicloanu	Petru	1840	Strada cea mare	304	12	a lui Georgiu
Sicloanu	Petru	1815	Principală	413	13	
Sicloanu	Toaderu	1819	Hotarului	253	17	
Sicloanu	Toaderu	1839	Marginea de către Siofronia	209	4	a lui Moga
Sicloanu	Toaderu	1834	Strada cea mare	304	12	a lui Georgiu
Sicloanu	Toaderu	1845	Donulestiloru în Beca	476	6	a lui Giorgiu Barnii
Sicloanu	Vasilica	1818	Donulesciloru în Beca	492	10	a lui Mocioranu
Siclovanu	Georgiu	1813	Strada cea mare	305	4	
Siclovanu	Ilie	1804	Hotarului	40	12	
Siclovanu	Ioanu	1851	Hotarului	18	4	
Siclovanu	Ioanu	1820	Bolbocestiloru în Beca	461	6	
Siclovanu	Nica	1815	Strada cea mare	297	11	a lui Fumului
Siclovanu	Nicolau	1810	Strada cea mare	295	9	a lui Barnii
Siclovanu	Onutiu	Xxxx	Strada cea mare	317	15	
Siclovanu	Petru	1846	Crucisietă III	294	3	a lui Giorgiu Barnii
Siclovanu	Petru	1829	Strada cea mare	296	4	a lui Benchii
Siclovanu	Petru	1840	Strada cea mare	304	16	
Siclovanu	Sandru	1824	Strada cea mare	316	14	
Siclovanu	Toaderu	1831	Hotarului	17	13	a lui Mocioranu
Sielindeanu	Ioanu	1835	Bolbocestiloru	93	10	
Sielindeanu	Moise	1825	Marginea de către Siofronia	224	10	
Sierbu	Iosifu	1839	<i>Neprecizată</i>	441	11	
Silindeanu	Mariutia	Xxxx	Crucisietă I	143	2	a lui Grigoriu
Silindeanu	Oania	1815	Marginea de către Siofronia	221	5	
Socaciu	Alecsiu	1823	Bolbocestiloru	78	16	
Socaciu	Flore	1851	Marginea de către Siofronia	228	10	a lui Nicolae alu Davidu
Socaciu	Flore	1845	Crucisietă	76	10	a lui Ioanu
Socaciu	Georgiu	1808	Crucisietă I	141	8	
Socaciu	Georgiu	1826	Crucisietă I	157	16	a lui Davidu
Socaciu	Ioana	1849	Marginea de către Siofronia	234	9	a lui Ilie Gitii
Socaciu	Ioanu	1823	Hotarului crucisietă I	76	14	
Socaciu	Ioanu	1843	Donulesciloru	187	15	a lui Mudjicului
Socaciu	Iosifu	1823	Crucisietă III	76	13	a lui Florea Socaciu
Socaciu	Lasaru	1837	Donulesciloru	156	4	
Socaciu	Nicolae	Xxxx	<i>Neprecizată</i>	x	3	generile lui Ispravnic Nicolae
Socaciu	Pavel	1823	În gropi	x	9	a lui Siacteru
Socaciu	Pavelu	1843	Donulesciloru	142	8	
Socaciu	Stefanu	1824	Marginea de către Siofronia	231	3	a lui Miaiu
Socaciu	Stefanu	1827	Marginea de către Siofronia	235	11	a lui Gitii Domutiu
Socaciu	Toaderu	1829	Marginea de către Siofronia	232	12	a lui Miaiu
Socaciu	Toadieru	1816	Bolbocestiloru în Beca	29	13	
Socaciu	Toder	Xxxx	<i>Neprecizată</i>	x	3	a lui Ioan
Socodoran	Iosifu	1856	Marginea gropiului	667	5	a lui Costina
Socodoranu	Iacobu	1822	<i>Neprecizată</i>	x	15	a lui Mosiutului
Stanu	Mihaiu	1824	Bisericei	702	11	
Steanu	Flore	1827	<i>Neprecizată</i>	x	3	
Steanu	Georgie	1833	<i>Neprecizată</i>	x	11	maestru
Suciu	Georgiu	1824	<i>Neprecizată</i>	x	11	a lui Barbieru
Suciu	Giorgiu	1825	Bolbocestiloru	70	3	a lui Barbieru
Suciu	Macsimu	1833	Bolbocestiloru	81	15	
Suciu	Toadieru	1838	Marginea de catra Etvenesiu	496	12	
Tamasiudanu	Aronu	1843	Bolbocestiloru	2	3	
Tasiedanu	Gligoru	1827	Ghermanestiloru	557	2	
Tasiedanu	Ignatu	1830	Marțiban	508	10	
Tasiedanu	Ignatu	1841	Marginea Zabreanului	512	7	a lui Mitru
Tasiedanu	Nicolae	1835	Marțiban	514	20	a lui Pesca

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Tasiedanu	Nicolae	1851	Marginea Zabreanului	509	12	a lui Todoru
Tasiedanu	Petru	1795	Ghermanestiloru	558	14	a lui Paunu
Tasiedanu	Toma	1803	Ghermanestiloru	562	9	
Tat	Carolina	1872	Curtici	292	1	
Tauceanu	Flore	1825	Donulesciloru	177	11	
Tauceanu	Georgiu	1824	Crucisietia II	217	16	
Tauceanu	Gregoriu	1809	Marginea de către Siofronia	207	7	
Tauceanu	Ilie	1830	Donulesciloru	129	2	a lui Zaharie
Tauceanu	Pavelu	1834	Marginea de catra Etvenesiu	499	10	
Tauceanu	Toaderu	1807	Crucisietia III	180	13	
Taucénu	Filimon	1820	Bisericei	701	8	
Taucénu	Georgie	1859	Bodor	391	6	
Taucénu	Nicolae	Xxxx	<i>Neprecizată</i>	331	7	
Taucianu	Alecsiu	Xxxx	Donulesciloru	132	5	
Taucianu	Davidu	1834	Crucisietia III	123	9	
Taucianu	Grigoriu	1834	Donulesciloru	121	3	
Taucianu	Ilie	1839	Donulesciloru	120	13	a lui Ilie
Taucianu	Mariutia	1875	Marginea de către Siofronia	218	1	
Taucianu	Nicolau	1841	Crucisietia III	125	14	
Taucianu	Nicolau	1843	Bolbocestiloru in Beca	449	8	
Taucianu	Vasilica	1820	Donulesciloru	124	8	a lui Ioanu
Teucean	Mihaiu	Xxxx	<i>Neprecizată</i>	x	3	a lui Polsoschi
Teucianu	Petru	1851	<i>Neprecizată</i>	x	8	a lui Caltiuului
Teucianu	Toaderu	1834	Marginea de către Siofronia	145	6	
Tiganu	Iosca	1820	<i>Neprecizată</i>	x	4	
Tiucudenu	Davidu	1820	Juléna	641	14	
Tiucudenu	Davidu	1824	<i>Neprecizată</i>	x	6	
Tiucudenu	Flore	1848	Juléna	656	16	
Toderasiu	Ioanu	1824	Bodor	388	9	a lui Bibola
Toderasiu	Simeonu	1820	Bodor	390	9	
Torsanu	Manoila	1811	Crucisietia I	143	3	
Trutia	Flore	1823	Marginea de către Siofronia	202	11	
Trutia	Ilie	1817	Donulesciloru	182	7	
Trutia	Pavelu	1823	Bolbocestiloru în Beca	466	5	
Trutia	Todoru	1801	Bolbocestiloru în Beca	462	4	a lui Demetriu Ionasiului
Trutia	Todoru	1838	Strada Donulesciloru	118	8	a lui Babis
Tudumanu	Ioanu	1843	Bisericei	698	7	
Tudumanu	Iosifu	1832	Marginea gropoiului	668	14	
Tudumanu	Toader	1824	<i>Neprecizată</i>	x	6	
Urlea	Gavrila	1828	Bisericei	683	5	
Urs	Ioan	1849	<i>Neprecizată</i>	436	8	a lui Găietan
Ursoiu	Blagu	1839	Bodor	397	10	
Ursoiu	Toma	1822	Donulesciloru	125	11	
Ursu	Davidu	1825	Hotarului	96	8	a lui Josifu
Ursu	Demetriu	1839	Bulbocestiloru	110	7	a lui Ioanu
Ursu	Elia	1815	Strada cea mare	313	6	a lui Ioanu
Ursu	Georgie	1850	<i>Neprecizată</i>	x	5	a lui Toma lui Ursoi
Ursu	Ignat	1856	<i>Neprecizată</i>	646	10	
Ursu	Ignatiu	1812	Donulesciloru	138	14	
Ursu	Ignatiu	1812	Donulestiloru	138	15	
Ursu	Ioanu	1808	Strada cea mare	313	14	
Ursu	Ioanu	1835	Principală	432	13	
Ursu	Irimie	1828	Crucisietia III	54	8	
Ursu	Nicolae	1836	Principală	430	11	
Ursu	Nicolae	Xxxx	Crucisietia	362	1	
Ursu	Nicolau	Xxxx	Principală	422	6	
Ursu	Petru	1840	Marginea de către Siofronia	214	6	a lui Iosifu
Ursu	Petru	1849	Crucisietia	345	6	maestru coaciu
Ursu	Petru	Xxxx	<i>Neprecizată</i>	319	5	
Ursu	Toaderu	1844	Bolbocestiloru	111	15	
Ursu	Stefanu	1840	Donulesciloru	130	8	a lui Ignatu

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Varsiendanu	Georgiu	1824	Bolbocesciloru	96	5	
Varsiendanu	Alexa	1854	<i>Neprecizată</i>	x	7	a lui Bejului
Varsiendanu	Craciunu	1829	Donulesciloru în Beca	486	10	a lui Cordei
Varsiendanu	Georgie	1858	Lucutiesciloru	599		
Varsiendanu	Georgiu	1833	<i>Neprecizată</i>	x	6	
Varsiendanu	Ioanu	1828	Lucutiesciloru	607	14	
Varsiendanu	Iosifu	1812	Lucutiesciloru	608	18	
Varsiendanu	Mihaiu	1850	Bisericei	691	10	a lui Rafila
Varsiendanu	Mihaiu	1850	Casei comunale	442	5	a lui Rafila
Varsiendanu	Mitru	1838	Juléna	639	9	
Varsiendanu	Petru	1843	Principală	414	12	
Varsiendanu	Simeonu	1826	Bodor	289	12	
Varsiendanu	Simeonu	1834	<i>Neprecizată</i>	x	5	a lui Ciortoiu
Varsiendanu	Simionu	1848	Marțiban	512	4	
Varsiendanu	Stefanu	1840	<i>Neprecizată</i>	588	7	
Varsiendanu	Stefanu	1829	Bodor	x	3	a lui Siutu Naiului
Vasianu	Anna	1850	<i>Neprecizată</i>	x	7	
Vasiar	Petru	1806	<i>Neprecizată</i>	x	5	
Vasiaru	Petru	1816	Marginea de către Siofronia	208	6	
Vasilii	Danila	1818	Donulestiloru	171	7	a lui Vasa
Vasilii	Miron	1850	<i>Neprecizată</i>	x	9	
Veresiu	Petru	1804	Strada Donulesciloru	128	6	
Vesa	Ioanu	1818	<i>Neprecizată</i>	x	2	a lui Urvisianu
Vidicanu	Onutiu	1841	Bodor	398	10	
Vidicanu	Petru	340	<i>Neprecizată</i>	340	17	
Vidu	Toaderu	1843	Donulesciloru	151	15	
Vinersariu	Illie	1852	<i>Neprecizată</i>	334	6	
Vinersariu	Miaiu	1824	Hotarului	28	11	
Vinersariu	Mihai	Xxxx	În gropi	x	2	
Vinersariu	Onutiu	1812	Hotarului	27	12	
Vitielariu	Andeiu	1842	Bisericei	682	10	
Vitielariu	Flore	1818	Marginea de catra Etvenesiu	501	6	
Vitielariu	Nicolau	1812	Marginea de catra Etvenesiu	501	9	
Vitielariu	Petru	1838	Donulesciloru	115	6	a lui Vasilicha
Vitielariu	Stefanu	1818	Marginea de către Siofronia	226	11	
Vitielariu	Vasilica	1823	Marginea de către Siofronia	197	2	
Vitielaru	Moise	1822	Marginea de către Siofronia	198	16	
Vitielaru	Pavelu	1838	Donulesciloru	176	8	
Vitielaru	Toma	1819	Donulesciloru	186	15	
Vlaju	Iosifu	1839	Donulesciloru	140	4	a lui Biris
Vlaju	Mitru	1826	Bolbocesciloru	97	6	
Vlasiu	Toadieru	1817	Donulesciloru	167	10	a lui Birisu
Zacharie	Mitru	1855	Bodor	382	5	
Zaharia	Ioan	Xxxx	<i>Neprecizată</i>	280	6	
Zaharie	Flore	1850	<i>Neprecizată</i>	x	9	
Zaharie	Nicolau	1806	Donulestiloru în Beca	474	6	a lui Bogatu
Zaharie	Onutiu	1819	Donulesciloru	116	5	a lui Mitru
Zaharie	Petru	1836	Donulesciloru	117	12	a lui Mitru
Zaharie	Simeonu	1822	Strada cea mare	287	12	a lui Sloboadepure
Zuba	Nicolae	1852	Juléna	645	7	
Zuba	Nusca	1841	Lucutiesciloru	600	21	nascuta Precup
Zuba	Onutiu	1855	<i>Neprecizată</i>	585	14	
Zuba	Petru	Xxxx	Lucutiesciloru	602	1	
Zuba	Toaderu	1847	Juléna	642	9	
Zuba	Vasilie	1820	Juléna	644	11	

Cele mai numeroase familii, după transcrierea în grafia actuală, așa cum se poate observa din tabelul de mai sus, au fost: Bulboacă 61, Don 49, Ciupuligă 34, Mocuța 32, Julean 31, Moț 28, Siclovan 23, Morariu 21, Ardelean 20, Teucianu 20, Socaciu 18,

Urs(Ursu) 18, Mariș 17, Ispravnic 16, Vărșendan 16, Morodan 12, Negru 12, Andea 11, Mișu 11, Bătneanț 10, Lucuța 10, Pantea 10, iar celelalte familii mai puțin de 10.

Cu siguranță că o aplecare mai aprofundată, în viitor, și asupra altor documente deținute în diferitele fonduri arhivistice va putea aduce date noi, mult mai valoroase care să confirme sau, de ce nu să rescrie, cele consemnate în prezenta lucrare monografică.

VI .CURTICENI PARTICIPANȚI LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Dănuț Morodan

Despre credincioșii chemați sub arme

Prin adresa cu nr.295/1914 din data de 23 august/5 septembrie semnată de protopopul dr. Dimitrie Barbu, Oficiului ortodox român din Curtici i se solicită să execute de urgență, într-un termen fixat cu exactitate, cu cea mai mare îngrijire și punctualitate, ordinul consistorial ce se comunică sub nr. 4559/1914.

Acest ordin consistorial prevedea consemnarea credincioșilor plecați la armată, cei mobilizați cu ocazia mobilizării generale și a celor care au fost în serviciul regulat mai înainte de începerea războiului, arătându-se în tabel “ *numele soldatului, etatea, este ori ba căsătorit, câți prunci are, cam ce avere are, are pământ (cât ?) și casă?* ” Ordinul, semnat de Episcopul Ioan I. Papp, obliga conducătorii oficiilor parohiale să înainteze oficiilor protopresbiterale recenziile până cel mult la data de 2/15 septembrie 1914. Cu adresa nr. 189/1914 din 1/14 septembrie 1914 parohul Ioan Nicorescu înaintează, sub formă de tabel, consemnarea soldaților ordonată sub nr. 295/1914, consemnare compusă după însemnările crâșnișcului bisericii făcute de acesta din casă în casă.

Mai jos prezentăm rezultate consemnării curticenilor, în anul 1914, astfel, în primele două rubrici vom avea numele și prenumele consemnatului, urmează etatea, starea civilă (căsătorit/necăsătorit), numărul copiilor, suprafața de teren deținută, transformată în hectare, numărul vechi al casei acestuia dacă a avut casă în proprietate, dacă a locuit cu părinții sau a fost chiriaș și în ultima rubrică anul nașterii pentru o mai ușoară identificare.

Participarea la Primul Război Mondial a soldaților curticeni

Austro-Ungaria, vara anului 1914. La chemarea împăratului tinerii din întregul imperiu, și din Curtici, se vor aduna sub steagurile diferitelor arme, pentru tron și țară, într-un efort uman incredibil, urmare a mobilizării generale, efort care în final se va transforma într-un sacrificiu uman enorm. Începând cu data de 19 iulie 1914 au fost încorporați și curticeni în regimentele de infanterie ale armatei comune existente, respectiv în : Regimentul de infanterie Alexander I. Kaiser von Rußland Nr.2, Brașov; Regimentul de infanterie Freiherr von Klobučar Nr.5, Satu Mare; Regimentul de infanterie Pucherna Nr.31, Sibiu; Regimentul de infanterie Kaiser Leopold II. Nr.33, Arad; Regimentul de infanterie Erzherzog Joseph Nr.37, Oradea; Regimentul de infanterie Erzherzog Eugen Nr.41, Cernăuți; Regimentul de infanterie Rupprecht Kronprinz von Bayern Nr.43, Caransebeș; Regimentul de infanterie Friedrich Großherzog von Baden Nr.50, Alba Iulia; Regimentul de infanterie von Borojević Nr.51, Cluj Napoca; Regimentul de infanterie Ritter von Frank Nr.61, Timișoara; Regimentul de infanterie Ludwig III. König von Bayern Nr.62, Târgu Mureș; Regimentul de infanterie Freiherr von Pitreich Nr.63, Bistrița; Regimentul de infanterie Ritter von Auffenberg Nr.64, Oraștie și Regimentul de infanterie von Gaudernak Nr. 85 Sighetu Marmăției.

Au fost încorporați și în Feldjägerbataillon Nr.23, aflat în aria de operare a Corpului XII Armată; Feldjägerbataillon Nr.27, înființat în anul 1914, aflat în aria de operare a Corpului XI Armată și a Feldjägerbataillon Nr.28 aflat în aria de operare a Corpului VII Armată.

Datele ce se regăsesc mai jos sub formă tabelară sunt simple date statistice, incomplete din mai multe puncte de vedere, și cu siguranță mult mai numeroase, dar în haosul

creat de luptele purtate adunarea acestor datelor, prelucrarea și centralizarea acestora era greoaie și incompletă de cele mai multe ori¹⁸⁴.

Datele soldaților, căzuți în luptă, răniți sau căzuți în prizonierat consemnate pentru fiecare în parte este imposibil ce crezut că au fost culese în totalitate. Numărul curticenilor participanți dar neevidențiați în liste este cu siguranță mult mai mare mai ales că soldații dați dispăruți nu erau consemnați în evidențele militare. **Dorm în țări stăine** mulți dintre înaintașii noștrii curticeni ale căror nume merită să fie reamintite, acum atât de târziu, ele fiind parte a istorie locale curticene, istorie asupra căreia s-au efectuat prea puține studii. Osemintele soldaților noștrii numiți și nenumiți, se odihnesc în pământ strain și mulți nu au nici cruce.

Datoria noastră și a urmașilor este să le cinstim memoria și să nu-i uităm.

In memoriam

În luna august a anului 1914, cu toate că altele erau sentimentele, curticienii vor răspunde la chemarea sub arme a împăratului și vor sângera pe câmpurile de luptă sub drapelul austro-ungar. Spre front, după mobilizarea generală au plecat în unități austro-ungare, între 1 august 1914 și octombrie 1918, un număr de peste 38 402 arădeni. La acest număr se adaugă alți peste 1 593 arădeni care au fost încadrați la serviciile auxiliare, la partea sedentară sau care au fost mobilizați pe loc.

Foto- colecția Dănuț Morodan

Din aria de recrutare a fostului comitat Arad cei mai mulți arădeni, respectiv curticeni, au fost încorporați, după cum urmează, ca număr descrescător, în următoarele unități militare ale fostului Imperiului austro-ungar: Regimentul 33 Infanterie, având comandamentul în orașul Arad; Regimentul 2 Infanterie Honvezi, cantonat la Gyula și în Batalionul 28 Vânători, cu comandamentul la Cuvin, în Serbia.

Unitățile militare enumerate au aparținut de Brigăzile 33 Infanterie Oradea, 34 Infanterie Arad, 67 Infanterie Timișoara, respectiv 68 Infanterie Biserica Alba, Serbia, toate acestea fiind subordonate Corpului VII Armată Timișoara.

¹⁸⁴ Arhiva Primăriei orașului Curtici, *Stare civilă*

Arădeni fotografiați în cetatea Aradului în anii Primului război mondial.
Fragment de fotografie din colecția familiei Tăședan Lucian (Bălu).

Dintre toți acești români arădeni mobilizați, peste 3 580 au căzut pe câmpurile de luptă, iar alți 664 au decedat în prizonierat, în pribegie sau spitale ca urmare a rănilor sau bolilor. La casele lor se vor întoarce 932 ca invalizi, iar ca răniți care ulterior se vor însănătoși un număr de 2856 arădeni. S-au întors deplin sănătoși 28 909 arădeni. Au fost dați dispăruți un număr de 2068 arădeni dintre cei chemați sub arme.

În urma războiului în comitatul Aradului au rămas 3 301 văduve și 6061 orfani de război.

Lista I ¹⁸⁵

Numele și prenumele din "Listele de pierderi"	Transcriere nume – prenume	Anul nașterii	Localit.	Jud.	Data morții notată în "Listele de pierderi"	Nr. listă	Nr. pag.
Batonyáncz Theodor	Bătăneanț Theodor	1886	Kürtös	Arad	29.07.1916	540	8

¹⁸⁵ Biblioteca Națională a Austriei, Viena, listele soldaților căzuți în Primul Război Mondial- listen der gefallenen Soldaten./nationalbibliothek_biblioteca_nationala_austriei_viena.htm. *The digital State Library of Upper Austria. Alphabetisches Verzeichnis Nr. 1 der in den Verlustlisten Nr. 1 bis 10 angeführten Namen (Nr. 1/1914).*

CURTICI ORAŞ EUROPEAN

Bulbaka Johann	Bulboacă Ioan	1896	Kürtös	Arad	27.08.1917	632	18
Bulboka Demeter	Bulboacă Dumitru	1892	Kürtös	Arad	25.05.1916	446	10
Csupuliga Illés	Ciupuligă Ilie	1883	Kürtös	Arad	28.12.1915	496	14
Csupuliga Peter	Ciupuligă Petru	1891	Kürtös	Arad	04.12.1916	701	13
Dan György	Dan Gheorghe	1897	Kürtös	Arad	22.07.1917	612	11
Dimitrás Theodor	Dumitraş Theodor	1897	Kürtös	Arad	09.08.1916	566	61
Don Georg	Don Gheorghe	1891	Kürtös	Arad	03.03.1918	684	13
Don Szentí	Don Szentí	1876	Kürtös	Arad	11.08.1916	454	16
Don Tivadar	Don Theodor	1877	Kürtös	Arad	17.01.1918	666	18
Frank Mihály	Frank Mihály	1898	Kürtös	Arad	24.10.1917	662	22
Funá II János	Funău II Ioan	1877	Kürtös	Arad	27.07.1917	611	17
Galis Johann	Galiş Ioan	1887	Kürtös	Arad	30.12.1917	668	16
Germann Georg	Gherman Gheorghe	-	Kürtös	Arad	18.05.1915-20.05.1915	202	16
Gunyics Georg	Gunyics Georg	1887	Kürtös	Arad	12.12.1914	145	18
Ispán Georg	Işpan Gheorghe	1877	Kürtös	Arad	26.08.1918	704	25
Javonás János	Ionvănaş Ioan	1885	Kürtös	Arad	20.08.1917	685	50
Király Emerich	Király Emerich	1887	Kürtös	Arad	26.09.1914	209	26
Klepe Fülöp	Clepe Filip	1872	Kürtös	Arad	25.08.1917	692	25
Kovács Georg	Kovács Georg	1884	Kürtös	Arad	April 1915 St. Petropawlowsk	508	27
Kovács Vasul	Kovács Vasul	1889	Kürtös	Arad	17.10.1917	681	28
László Alexander	László Alexander	-	Kürtös	Arad	1.05.1915-10.05.1915	202	5
Lukucza Johann	Lucuţa Ioan	1892	Kürtös	Arad	18.09.1917	624	33
Márián Elek	Marian Alecsa	1897	Kürtös	Arad	09.08.1917	563	33
Maris Mózes	Maris Moise	1882	Kürtös	Arad	-	146	28
Mokucz Peter	Mocuţa Petru	1893	Kürtös	Arad	13.10.1916	570	36
Mokucz Vazul	Mocuţa Vasile	1884	Kurtics	Arad	08.01.1915	139	30
Morár Trajan Tivadar	Morar Traian Theodor	1896	Kürtös	Arad	17.04.1917	675	33
Morár Paul	Morar Paul (Pavel)	1894	Kurtos	Arad	29.07.1915	257	26
Morgován Peter	Morgovan Petru	1878	Kürtös	Arad	21-31.08.1976	619	29
Motelai János	Măturoid Ioan	1894	Kürtös	Arad	15.11.1915	422	37
Pastyán Georg	Păştean Gheorghe	1886	Kürtös	Arad	21-31.10.1916	573	39
Popescu Georg	Popescu Gheorghe	1893	Kürtös	Arad	1.06.1915-15.06.1915	228	35
Siklován János	Şiclován Ioan	1898	Kürtös	Arad	09.04.1917	673	48
Srakán Tivadat	Secan Teodor	1897	Kürtös	Arad	19.01.1916	442	47
Szakács Tivadar	Socaci Theodor	1890	Kürtös	Arad	26.12.1914	139	40
Törzök Árpád	Törzök Árpád	1896	Kürtös	Arad	01.07.1915	638	59
Varsandán Georg	Vărşendan Gheorghe	-	Kürtös	Arad	28.07.1915-31.07.1915	254	44
Veres István	Vereş Ştefan	1891	Kürtös	Arad	29.08.1917	651	53
Zsiván János	Jivan Ioan	1898	Kürtös	Arad	30.09.1917	669	75
Zsulán Johann	Julan Ioan	1893	Kürtös	Arad	14.04.1917	667	65
Zsulán Miklos	Julan Mihai	1880	Kürtös	Arad	07.12.1914	91	48

Lista II¹⁸⁶

Numele și prenumele	Transcriere nume – prenume	Anul nașterii	Data morții	Unitatea	Localitatea	Țara
Morár János	Morar Ioan	1871	29 nov.1917	HIR 2	Petrovac	Szerbia
Don Axentie	Don Axente	1873	15 aug.1916	HIR 2	Staraopsina	<i>fără date</i>
Klepe Fulop	Clepe Filip	1873	23 iun.1918	HIR 2	Levada	Olaszország
Iepure Fülöp	Iepure Filip	1875	15 ian.1916	HIR 2	Rarauce	Bukovina
Angye Dömötör	Andea Dumitru	1876	19 dec.1914	IR 2	Mitrovicza	<i>fără date</i>
Tesedán Vazul	Tăședan Vasile	1877	17 nov.1915	HIR 2	Podkamen	Galiczia
Biris György	Biriș Gheorghe	1877	9 sept.1916	IR 34	Konya	Turcia
Kovács Mihaly	Kovács Mihaly	1877	30 oct.1916	IR 33	Klusura	Szerbia
Ardelean Vazul	Ardelean Vasile	1878	2 sept.1916	HIR 2	Petrinya	<i>fără date</i>
Csupuliga Mihaly	Ciupuligă Mihai	1880	21 apr.1915	IR 2	Neusan	<i>fără date</i>
Zsulán Miklós	Julean Nicole	1881	7 dec.1914	IR 2	<i>fără date</i>	<i>fără date</i>
Máris Mózsés	Mariș Moise	1882	27 dec.1914	IR 33	<i>fără date</i>	<i>fără date</i>
Ménesi István	Ménesi István	1882	18 feb.1915	IR 2	Cosna	<i>fără date</i>
Bulboka Kornél	Bulboacă Cornel	1882	1 iul.1917	HIR 2	Hochwald	<i>fără date</i>
Varsandán János	Vărșendan Ioan	1884	22 iun.1915	IR 33	Wiszenia	<i>fără date</i>
Izpravnik György	Ispravnic Gheorghe	1884	8 mart.1915	IR 2	Bécs	<i>fără date</i>
Csupoliga Illés	Ciupuligă Ilie	1884	28 dec.1915	HIR 2	Krukul	<i>fără date</i>
Blabiut Lajos	Blabiut Lajos	1886	14 oct.1915	IR 2	<i>fără date</i>	<i>fără date</i>
Farkas István	Farkas István	1886	23 oct.1915	25	Sojmisnó	<i>fără date</i>
Pantye Mozes	Pantea Moise	1886	12 sept.1916	IR 33	Lokvica	Oroszország
Iovanás János	Iovănaș Ioan	1886	17 aug.1917	HIR 16	Harja	<i>fără date</i>
László Sándor	László Sándor	1887	11 mai 1915	IR 33	Kamienski	Galiczia
Galis János	Galiș Ionaș	1887	29 dec.1917	IR 33	Monte Tomba	<i>fără date</i>
Gyermán György	Gherman Gheorghe	1888	26 mai 1915	IR 33	Ostrovec	Galiczia
Gunyics György	Gunyics György	1888	5 nov.1914	IR 33	Drina	Szerbia
Dimb Lukács	Đimb Luca	1888	11 aug.1916	IR 33	Szkupova	<i>fără date</i>
Lukusa György	Lucușa Gheorghe	1889	24 aug.1916	IR 33	Segeti	<i>fără date</i>
Argyelán Ignacz	Ardelean Ignat	1889	1 iun.1916	IR 33	Lesch	Albania
Makucz Dömötör	Mocuța Dumitru	1890	25 mai 1915	IR 33	Ostrovec	Galiczia
Markovits Samuel	Markovits Samuel	1890	24 oct.1915	IR 33	Podmelec	<i>fără date</i>
Kovács Vazul	Covaci Vasile	1890	17 oct.1917	HIR 2	Kalinkoucz	Oroszország
Tesedán Péter	Tăședan Petru	1891	28 oct.1915	IR 33	Laibach	Krajna
Budurisán Iános	Budurisan Ioan	1892	10 sept.1914	IR 33	Chlopi	<i>fără date</i>
Don Pál	Don Pavel	1892	18 feb.1915	HUS	Wadovicze	Galiczia
Csupuliga Jozsef	Ciupuligă Iosif	1892	2 nov.1914	Jag 28	Sabac	Szerbia
Ursz Dániel	Urs Daniel	1892	18 ian.1915	IR 33	Moravic	<i>fără date</i>

¹⁸⁶ Biblioteca Națională a Austriei, Viena, listele soldaților căzuți în Primul Război Mondial- listen der gefallenen Soldaten./nationalbibliothek_biblioteca_nationala_austriei_viena.htm. *The digital State Library of Upper Austria. Alphabetisches Verzeichnis Nr. 1 der in den Verlustlisten Nr. 1 bis 10 angeführten Namen (Nr. 1/1914).*

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

Lukucz János	Lucuța Ioan	1892	18 sept.1917	IR 33	Slenic	<i>fără date</i>
Farkas Sándor	Farkas Sándor	1893	28 aug.1916	IR 33	Laubach	Karintia
Morár Pál	Morar Pavel	1893	20 iul.1915	IR 2	incomplet	rsc
Csányi Jozsef	Csányi Jozsef	1893	27 aug.1915	IR 33	Wizniowsky	Galiczia
Ursu Illés	Ursu Ilie	1893	26 mai 1916	HIR 30	Cilli	<i>fără date</i>
Bulboka Dömötör	Bulboacă Dumitru	1893	24 mai 1916	IR 33	Zlatoroj	Krajna
Morodán Illés	Morodan Ilie	1894	10 mai 1915	IR 33	Lemberg	Galiczia
Leuca György	Leuca Gheorghe	1894	4 iul.1915	IR 2	Ianczipi	<i>fără date</i>
Popeszk György	Popescu Gheorghe	1894	10 iun.1915	101	Sygunumdovka	Galiczia
Mokucz Péter	Mocuța Petru	1894	13 oct.1916	IR 33	Vadil Vohkruli	Ková
Zsulán János	Julean Ioan	1894	13 apr.1917	IR 63	Borouakánu	<i>fără date</i>
Csupuliga Miklós	Ciupuligă Nicolae	1895	20 mai 1915	IR 2	Felsztym	Galiczia
Argyelán Lázár	Ardelean Lazăr	1895	7 ian.1916	IR 31	Molczdz	Oroszország
Csimpojecs Péter	Cimpoieș Petru	1895	9 iul.1915	k u k IR 2	Zakrzowek	Galiczia
Csinthan János	Cintean Ioan	1896	14 sept.1916	IR 7	Leglio	Oroszország
Világ Jenő	Világ Jenő	1896	9 aug.1917	IR 33	Csernowitz	Bukovina
Varsandán György	Värşendan Gheorghe	1896	10 dec.1917	IR 33	Feltre	Olaszország
Törzsök Árpád	Törzsök Árpád	1897	1 iul.1915	IR 33	Podjarkav	Galiczia
Bokis Iános	Bochiș Ioan	1897	3 iun.1916	Jag 28	Belmonte	Olaszország
Morár Traján Tivadar	Morar Traian Teodor	1897	7 sept.1916	HIR 2	Arad	Hungaria
Szakács Tivadar	Socaci Teodor	1898	19 ian.1916	HIR 30	Raracze	Bukovina
Viczelár János	Vițelar Ioan	1898	11 feb.1916	HIR 8	Csernowitz	Bukovina
Marián Elek	Marian Alexa	1898	4 aug.1916	HIR 17	St. Martino	Osztrak tenger
Siklován Iános	Șiclovan Ioan	1898	19 apr.1917	HIR 2	<i>fără date</i>	<i>fără date</i>
Varga Jozsef	Varga Jozsef	1898	13 dec.1917	HIR 2	Cygari	Galiczia
Dimitrás Tivadar	Dumitraș Teodor	1899	30 dec.1917	IR 33	<i>fără date</i>	<i>fără date</i>
Szűcs György	Suciu Gheorghe	1899	5 iun.1917	IR 43	Lipa	<i>fără date</i>

VII. VIAȚA SPIRITUALĂ

ISTORICUL PAROHIEI ORTODOXE ROMÂNE CURTICI

Flavius Alexandru Lazăr

Scrierea istoricului unei comunități eclesiale poartă în sine pecetea unei întreite responsabilități: în primul rând față de ochiul critic al cititorului de azi, care să poată desluși din paginile acestei lucrări viața bisericească a înaintașilor săi; în al doilea rând, responsabilitatea față de cei de dinainte, care se regăsesc aici prezentați, de a le cerceta viața cu rigoare și exactitate științifică și de a acorda atenție nu doar faptelor, ci și motivelor care au condus spre săvârșirea lor; și în al treilea rând, față de cei de mâine care trebuie să găsească în scrierea noastră un punct de plecare în cercetările viitoare.

Mărturisesc că în studiul de față am pus accentul mai mult pe oameni decât pe locuri. Am căutat să prezint viața preoților din Curtici în toată profunzimea ei, cu bucuriile și tristețile care au însoțit-o, nelimitându-mă doar la perioada în care au slujit la altarul bisericii noastre, ci urmărindu-le întreg parcursul vieții, de la naștere până la moarte. Din prezentarea vieții lor, reies de bună seamă, și realizările materiale pe care împreună cu credincioșii le-au împlinit spre slava lui Dumnezeu și mândria comunității locale. Realizările pe plan administrativ – bisericesc, înțelegând prin aceasta lucrări de zidire, renovare, pictură, etc. atât la clădirea bisericii, cât și ale școlilor confesionale sau ale casei culturale, au fost doar pregătirea unui cadru necesar desfășurării acelor lucrări cu adevărat ziditoare de suflet: slujbele și întâlnirile credincioșilor, unul cu altul, și împreună cu Hristos.

Primele știri despre viața bisericească a curticenilor le aflăm din însăși toponimia unui loc, aflat acum în exteriorul razei localității noastre, așa numitul „la Bisericută”, unde potrivit tradiției, s-ar fi aflat vehea vatră a satului, în centrul căruia exista o biserică¹⁸⁷.

Primii preoți amintiți cu numele din Curtici, îi găsim în statistica de la 1746, **Pop Ianoș** și **Pop Mihai**, de bună seama numele „Pop” desemnând faptul că „purtau slujbă preoțească”¹⁸⁸. Despre popa Mihai știm că nu avea nicio avere, fiind el însuși iobag¹⁸⁹. Pregătirea intelectuală a preoților curticeni, încă din vechime era la cel mai înalt nivel. Drept dovadă amintim faptul că în 1752 Episcopul Sinesie Jivanovici promitea lui Petru Goja din Ocna Clujului (Cojocna) că îl hirotonește cu condiția ca mai înainte să meargă la preotul **Petru** din Curtici să învețe tipicul și să-și însușească cunoștințe elementare de teologie¹⁹⁰.

În 1753, în cadrul promovării prozelitismului greco-catolic, preotul **Gheorghe Miloșevici**, venit din Ardeal se stabilește în Curtici, unde se presupune că încerca să-i atragă la uniație pe credincioșii ortodocși. Acest lucru însă nu rămâne nesancționat de episcopul de la Arad, care dispune să fie reținut și închis în temnița de la reședința episcopală. I se promite libertatea în schimbul trecerii la Ortodoxie. Era un mare curaj din partea episcopului Sinesie pentru apărarea Bisericii de prozelitismul propagat de catolici și susținut de Curtea Vieneză. În cele din urmă, în 9/20 martie 1753, episcopul îl eliberează numai după ce semnează următoarea declarație: „*Eu subscrisul, mă angajez față de P.S. Sa că în tot locul unde voi ajunge și voi avea parohie că (...), voi păzi biserica sfântă și voi avea purtare exemplară. Dacă voi greși, bucuros voi suferi pedeapsa cuvenită și voi fi supus. Arad, 9 marte 1753,*

¹⁸⁷ Gheorghe Ciuhandu, *Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri*, Editura Marineasa, Timișoara, 2005, p. 54.

¹⁸⁸ *Ibidem*, p. 134.

¹⁸⁹ *Ibidem*, p. 285.

¹⁹⁰ Pavel Vesa, *Eparhia Aradului în timpul episcopului Sinesie Jivanovici (1751 - 1768)*, Editura Arhiepiscopiei Aradului, 2013, p. 80.

popa Gheorghe Miloșevici din Curtici”¹⁹¹. După acest eveniment îl găsim amintit printre preoții ortodocși ai Curticiului în 1755 și 1767.

Referitor la amplasamentul actual al bisericilor noastre, știm că în vremea Episcopului Sinesie Jivanovici al Aradului, în cadrul conșcripției din 1755 este amintită existența unei bisericuțe din „grădele”¹⁹² veche și ruinată¹⁹³. În această perioadă, conform statisticii din anul 1767, în Curtici au activat 5 preoți¹⁹⁴, ceea ce evidențiază numărul mare de credincioși, dar și faptul că o mică biserică era insuficientă pentru desfășurarea oportună a serviciilor religioase. Potrivit relatărilor, vechea biserică fost distrusă de un trăsnet, fapt pentru care locuitorii Curticiului cer aprobare autorităților imperiale pentru construirea unei noi biserici. Pe locul aceleia în jurul anului 1777 s-a început zidirea actualei biserici cu hramul Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, care era și hramul celei de dinainte, dar aprobarea pentru ridicarea ei a fost dată abia la 11 mai 1878¹⁹⁵. Biserica s-a zidit din cărămidă arsă sub formă de cruce. De-a lungul vremii a fost modificată și reparată de mai multe ori. Cu ocazia renovării din 1950 s-a observat că biserica „în vremi mai îndepărtate a fost mai joasă și cu ferestre mici”¹⁹⁶. Nu știm când a fost mărită și înălțată, întrucât „*cronica parohiei a fost nimicită împreună cu alte documente în timpul războiului*”¹⁹⁷.

Considerăm că această biserică s-a zidit în vremea preotului **Grigorie Popovici**, despre care știm că a fost preot în Curtici începând cu anul 1759. În 31 iulie 1786, Theodosie Ioanovici, egumenul Mănăstirii Hodoș – Bodrog și președinte al Consistoriului arădean până la venirea noului episcop¹⁹⁸, îl cheamă pe preotul G. Popovici din Curtici, să se prezinte de urgență:

„*Bine – cucernice Preote,
Mie iubit!*

După primirea scrisorii aceștia, astăzi, pe sara, sau mâni demineța, aicea la Curtea episcopoească în Arad, nezmintit să aibi a te arăta.

În Arad, 31 iulie 786.

*Al Bine-cucernicieii tale de bine voitor,
Th. I.”*¹⁹⁹.

Iobăgia a fost abolită prin ordonanța din 22 august 1785, dată de împăratul Iosif al II – lea. În urma acestui fapt, domniile de pământ se află în fața pericolului iminent de a-și pierde forța de muncă necesară lucrării pământului. În acest context, preotul Grigorie Popovici,

¹⁹¹ Ștefan Lupșa, *Istoria Eparhiei Aradului*, vol. II, fasc. 1, f. 45, citat la Pr. dr. Pavel Vesa, *Eparhia Aradului în timpul episcopului Sinesie Jivanovici (1751 – 1768)*, pp. 86 – 87.

¹⁹² Ziduri realizate din împletituri de nuiete și lut.

¹⁹³ Pavel Vesa, *Eparhia Aradului în timpul episcopului Sinesie Jivanovici (1751 - 1768)*, p. 64.

¹⁹⁴ *Ibidem*, p. 77.

¹⁹⁵ Pavel Vesa, *Episcopia Aradului. Istorie. Cultură. Mentalități (1706 - 1918)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj – Napoca, 2006, p. 603.

¹⁹⁶ Act nr. 7/1952, din 21 ianuarie 1952 redactat de pr. Ioan Moțiu, în Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

¹⁹⁷ Act nr. 8/1952, din 21 ianuarie 1952 redactat de pr. Ioan Moțiu, în Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

¹⁹⁸ Episcopul Aradului, Petru Petrovici, este mutat la Timișoara în iulie 1786. Până la venirea noului episcop Pavel Avacumovici, Theodoise Ioanovici ca locțiitor, prezidează ședințele Consistoriului arădean.

¹⁹⁹ Orig. Fasc. „Protocollum Sessionis consistorialis die 29a 786 celeb. No. 2, în Ed. I. Găvănescu, *Mărturiile românești din Eparhia Aradului în veacul al XVIII – lea*, Editura Diecezana, Arad, 1940, p. 102.

prezintă și interpretează în fața credincioșilor săi ordinul imperial. Vice-comitele Aradului Andrei Kaszony, ca domn de pământ în Curtici, prin scrisoarea datată la 6 august stil nou, se plânge de atitudinea preotului Grigorie Popovici, paroh peste partea de sat ce aparținea familiei Marczibany, care ar vrea să răscoale iobagii împotriva domnilor de pământ. Conform acestei scrisori, la îndemnul preotului, țăranii au declarat „că nu vor presta nici un serviciu urban”. Prin urmare, Andrei Kaszony cere episcopiei să binevoiască „ca în următoarea zi de duminică să trimită un alt preot arădean curticenilor, sau să vină chiar el însuși (Th. Ioanovici) care să întoarcă și să interpreteze semnificația „robotei” în fața poporului, întrucât aceasta ar fi fost tendențios prezentată, de către „preotul lui Marcziban”²⁰⁰.

În cea de-a doua ședință a Consistoriului, din 29 iulie stil vechi, se discută acest caz, după care Egumenul Ioanovici, însoțit de secretarul Pavel Wandlik, s-au deplasat la Curtici pentru a restabili liniștea în sufletele iobagilor încă agitate de marea răzvrătire din toamna anului 1784, condusă de Horea, Cloșca și Crișan.

Într-o conscriere a preoților din Episcopia Aradului realizată la finalul anului 1786, îi găsim amintiți la Curtici pe Popa Petru, preot din 20 aprilie 1785 și pe Popa Thodor, preot din 23 aprilie 1759²⁰¹. Preotul Grigorie Popovici nu mai era amintit, fapt ce dovedește că în urma agitației provocate a fost transferat.

O altă figură impresionantă din pleiada preoților curticeni, este cea a preotului **Gheorghe Popovici**. Acesta, absolvă în 1793 *cursurile de normă de la Oradea*, care țineau trei sau patru luni, vreme în care studiau „învățătura catihicească, adevă îndreptarea pentru învățătura creștinească și altele de folos”. În urma finalizării acestor cursuri se elibera un atestat fără de care nu puteau fi hirotoniți, nici instituiți ca învățători²⁰². După absolvirea școlii și până în anul 1807 funcționează ca învățător la școala confesională din localitate. În anul 1807 este hirotonit preot – paroh pentru parohia Curtici. În această demnitate va lupta alături de Moise Nicoară pentru aducerea unui episcop de neam român pe tronul arhieresc al Aradului. Adăugăm de asemenea, și numele curticenilor care sub oblăduirea preotului Gheorghe Popovici, semnează adeziunea pentru susținerea numirii unui episcop român la Arad, din data de 14 septembrie 1815: Julian Ion, primar, Mocuța Petru, Șiclovan Todor, Ban Vaci, Julian Ion Fiul, Julian Costan, Orz Toma, Dan Mon, Negru Ignat, Iepure Gligor²⁰³.

În 4/16 aprilie 1816, sub conducerea lui Theodor Popovici, protopopul Chișineului și Zărandului, preotul Gheorghe Popovici se află printre cei patru preoți care semnează o scrisoare adresată lui Moise Nicoară, în care îl asigură „că noi tot acei și neschimbați în treaba aceasta ajutam și vom fi precum am și fost cu toată osârdua putincioasă întru toate”. De asemenea, întăresc „că noi sântem gata și până la cea mai de pe urmă putere și jertfire ne legătuim cu toate cheltuielile care până acuma ca trimisul nații noastre în treaba episcopiei le-ai făcut și de acuma înainte (...) le vei face”. Totodată, sublinează că doresc episcop de neam român: „Noi dorim și cerem pre Ioanovici Nestor (...) de Administrator în Diețea noastră, sau și pre altul fie și din starea preoțească numai să aibă trebuincioasele hârnicii și științe spre împlinirea acestei direcătorii de lipsă; însă născut român”²⁰⁴.

Moise Nicoară continuă lupta pentru aducerea unui episcop de neam român la Arad, iar în ziua de 26 septembrie 1816 îi convoacă pe „cei mai cunoscuți dintre vechii luptători” naționali, între ei aflându-se desigur și parohul Curticiului, Gheorghe Popovici. Împreună, vor alcătui o circulară prin care solicită adeziunea tuturor, chemându-i la unitate; în acest sens precizează „că pofta și cererea noastră va să ajungă la doritul său scop numai cu împreunate

²⁰⁰ Ed. I. Găvănescu, *Mărturii românești din Eparhia Aradului în veacul al XVIII – lea*, pp. 102 – 104.

²⁰¹ *Ibidem*, p. 111;

²⁰² Pavel Vesa, *Episcopia Aradului între 1786 – 1830*, Editura Arhiepiscopiei Aradului, 2010, pp. 113 – 114.

²⁰³ Cornelia Bodea, *Moise Nicoară (1784 - 1861) și rolul său în lupta pentru emanciparea național – religioasă a românilor din Banat și Crișana*, Editura Diecezana, Arad, Anexa XXVI, p. 166.

²⁰⁴ *Ibidem* Anexa LV, p. 203.

cugete, plini de credință unul față de altul fiind”. Pe aceasta o vor trimite „în toate colțurile eparhiei, la toți preoții”²⁰⁵.

În pofida acestor intervenții, alegerea de episcop la Arad, a fost nefavorabilă românilor, dar lupta lui Moise Nicoară și a susținătorilor săi nu încetează, împlinindu-se abia în 1829, când este ales de Nestor Ioanovici, primul episcop român al Aradului.

După moartea protopopului Teodor Popovici, survenită la 6 iulie 1825, preoții Gheorghe Popovici din Curtici și Ioan Șerban din Zărand, sunt numiți administratori protopopești²⁰⁶. Preotul Gheorghe Popovici, a slujit la altarul bisericii noastre, până în 10 februarie 1827²⁰⁷, dată de la care nu mai deținem informații despre el.

Preotul **Gheorghe Dan**²⁰⁸, s-a născut în jurul anului 1785, a fost absolvent de „școale normale”, adică a avut studii de teologie și pedagogie. A fost hirotonit preot în anul 1805, de către Pavel Avacumovici, episcopul Aradului, pe seama parohiei Curtici²⁰⁹.

La începutul anului 1829, erau vacante protopopiatele Chișineului-Criș și Ineu, pentru care își manifestă interesul mulți candidați, printre care și preotul Gheorghe Dan. La 4 aprilie 1829 este fixată lista candidaților. Datorită vredniciei sale recunoscute de întregul Consistoriu eparhial arădean, urmare a activităților sale intense desfășurate în parohia Curtici, preotul Gheorghe Dan este ales de protopop la Chișineu – Criș²¹⁰. Astfel, la 4 mai 1829, episcopul Nestor Ioanovici, îi încredințează conducerea protopopiatului²¹¹.

În perioada premergătoare Revoluției de la 1848 – 1849, Gheorghe Dan, în virtutea funcției sale de protopop, participă la examenle școlilor populare, se îngrijește de adunarea fondurilor școlare rezultate din donațiile făcute de locuitorii satelor, și este profund implicat în diverse activități de susținere a drepturilor naționale și eclesiastice ale românilor²¹². La finalul revoluției întocmește o Consciere despre cele întâmplate în cadrul protopopiatului său, prezentând suferințele și pătimirile poporului²¹³.

În ședința a VIII – a a Consistoriului eparhial, din 18 aprilie 1849, s-a hotărât înființarea unei fundații „de științe și pensie, mai ales pentru văduvile și orfanii săraci ai bărbaților din sfera literară, și pentru prin îndelungă învățătură slăbiții învățători; mai departe pentru îmbunătățirea profesorilor pedagogici, ajutorarea învățătorilor elementari și preparanzilor”, ocazie cu care preotul „Georgie Dan, protopopul Chișineului”, dăruiește 12 fiorini²¹⁴.

În toamna anului 1849, la Chișineu – Criș, își deschide lucrările Sinodul eparhial, sub conducerea episcopului Gherasim Raț. Din cadrul comisiei pentru „coordonarea Sinodului, a Consistoriilor eparhiale din Arad și Oradea și ajustarea parohiilor”²¹⁵, face parte și venerabilul protopop Gheorghe Dan al Chișineului-Criș, el însuși prezidând cea de-a treia ședință, din 15 septembrie 1849²¹⁶. În cadrul acestei ședințe i se încredințează rezolvarea conflictului de la Olari, dintre preotul Lazăr Bătrân și capelanul Leonte Gherga, fiind trimis în localitate ca

²⁰⁵ *Ibidem*, p. 90.

²⁰⁶ Mărturie privind lupta românilor din părțile Aradului, doc. 6, p. 48, p. 57, nota 1, citat la Pavel Vesa, *Episcopia Aradului între 1786 – 1830*, Editura Arhiepiscopiei Aradului, Arad, 2010, p. 549.

²⁰⁷ Cornel Clepea, *Însemnări din secolele XVIII și XIX pe obiecte de cult din parohii ale Eparhiei Aradului*, în *Ziridava XIX – XX*, Arad, 1996, p. 190.

²⁰⁸ Preotul Gheorghe Dan, apare sub diferite denumiri în acte, fiind același cu George Dan și Georgiu Dan. Am optat spre a-l prezenta cu numele de Gheorghe Dan, pentru a nu-l confunda cu fiul său, preotul George Dan.

²⁰⁹ Pavel Vesa, *Episcopia Aradului între 1786 – 1830*, p. 549.

²¹⁰ *Ibidem*, p. 221.

²¹¹ *Ibidem*, p. 549.

²¹² *Ibidem*, p. 550.

²¹³ Pavel Vesa, *Eparhia Aradului în perioada episcopului Gherasim Raț (1835 - 1850)*, Editura Mirador, Arad, 2008, p. 241.

²¹⁴ *Ibidem*, pp. 412 – 413.

²¹⁵ *Ibidem*, p. 268.

²¹⁶ *Ibidem*, p. 290.

reprezentant al Consistoriului²¹⁷. Deasemenea, conduce și a patra ședință din 25 octombrie 1849, împreună cu preotul Teodor Popovici, protopopul Șiriei²¹⁸. În ședința a cincea, din 24 noiembrie 1849, este trimis la Giula să rezolve problema dintre un credincios care dorește să fie scos de sub jurisdicția preotului local, Teodor Ilovics cu care a avut mai multe conflicte²¹⁹. Toate aceste stări de fapt descoperă trăsături de personalitate ale preotului Gheorghe Dan, dârz în apărarea drepturilor conaționaliilor săi, dar în același timp calm, pașnic și echilibrat, așa cum se cade unui păstor de suflete, capabil să rezolve conflictele de pe întinsul eparhiei.

În primăvara anului 1850 episcopul Gherasim Raț convoacă un sinod eparhial, menit să reglementeze numeroase chestiuni care se impuneau discutate și analizate ca urmare a revoluției. Printre cei prezenți se numără și protopopul Gheorghe Dan²²⁰, care de bună seamă a avut un rol important, ținând cont de implicarea lui în susținerea drepturilor naționale și bisericesti ale românilor, în perioada premergătoare revoluției.

În 15/27 august 1850 se stinge din viață episcopul Gherasim Raț. Slujba de înmormântare este săvârșită în biserica catedrală de un sobor de peste 40 de preoți, sub conducerea preotului Gheorghe Dan, „cel mai bătrân asesor consistorial”²²¹. După moartea episcopului, în 1851 alături de protopopul Ioan Raț al Aradului, preotul Gheorghe Dan începe demersurile pentru a pune pe scaunul episcopal al Aradului, un român iubitor de neam. Astfel, îl susțin pentru aceasta pe arhimandritul Patrachie Popescu, administrator al eparhiei Aradului, dar se lovesc de însăși refuzul împăratului de la Viena. Tot în această perioadă adună semnături pentru a susține numirea lui Andrei Șaguna ca mitropolit al românilor ortodocși²²².

În 14/26 decembrie 1850, primește încredințarea Consistoriului de a-l instala la Vârșand, pe preotul Mihai Ciobriș. În 1861, fiind înaintat în vârstă, este ajutat în administrația protopopiatului Chișineu – Criș de către preotul Petru Chirilescu. În demnitatea de protopop a rămas până în anul 1862, când trece la cele veșnice, încheind o viață de jertfă depusă pe altarul neamului românesc.

George Dan, fiul protopopului Gheorghe Dan, s-a născut în Curtici, în jurul anului 1817. A absolvit Institutul Teologic din Arad în anul 1838²²³ și a fost hirotonit preot capelan pe seama parohiei Curtici. Din motive necunoscute nouă, moare la 15 mai 1845, în vârstă de numai 28 de ani. Mărturie stă inscripția de pe crucea din marmură roșie (în prezent a fost vopsită în ocră), care se află în exteriorul bisericii, în partea dreaptă a altarului: „Aici zace al șaselea fiu al protopresbiterului Chișineului George Dan paroh fiind în Curtici în anul 1845 în 16 mai l-am pus în pământ. Preotul George Dan fiind de 28 de ani”. Totodată, la finalul unui Minei tipărit în anul 1804, se află notat de către învățătorul George David: „În 15 Mai au răposat George Dan preot, în 16 s-au îngropat în criptă în anul 1845. Spre aducere aminte am scris eu în 28 iunie 1845 George David, învățător”²²⁴.

²¹⁷ *Ibidem*, p. 128.

²¹⁸ *Ibidem*, p. 291.

²¹⁹ A. N. D. J. Arad, Fond *Episcopia ortodoxă română Arad, Actele revoluției de la 1848 – 1849*, doc. Ședințele consistoriale din 1849, nr. 39, f. 96, citat la Pavel Vesa, *Eparhia Aradului în perioada episcopului Gherasim Raț (1835 – 1850)*, p. 293.

²²⁰ *Protocolul Sinodului bisericii răsăritene din partea Diecesei Arădene în Besearea Catedrală Română din Arad*, în 23 Iuliu și următoarele zile 1850 ținut, citat la Cheorghe Lițiu, *Românii arădani în frământările anilor 1849 – 1850*, Arad, 1947, pp. 51 – 53.

²²¹ Pavel Vesa, *Episcopia Aradului între 1786 – 1830*, p. 129.

²²² *Ibidem*, p. 131.

²²³ Pavel Vesa, *Învățămintul Teologic de la Arad (1822 - 1948)*, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2013, p. 429.

²²⁴ Cornel Clepea, *Însemnări din secolele XVIII și XIX pe obiecte de cult din parohii ale Eparhiei Aradului*, în *Ziridava XIX – XX*, Arad, 1996, pp. 183 – 200;

Gavriil Giulani s-a născut în jurul anului 1790²²⁵ în Curtici. După ce finalizează studiile universitare din Pesta, se căsătorește cu fiica preotului Gheorghe Popovici din Curtici și este hirotesit capelan pe lângă socrul său, în anul 1819²²⁶. După moartea parohului Ilie Ispravnic din Curtici, în anul 1821, ajunge mai întâi administrator parohial, iar mai apoi paroh²²⁷. Știm că a avut un băiat, Simeon Giulani, care a absolvit Institutul Teologic în anul 1836²²⁸.

La 10 ani după înființarea Preparandiei arădene, în anul 1822, urmare a numeroaselor tratative duse de fruntașii românilor arădeni, se deschid cursurile Institutului Teologic Ortodox Român din Arad. Gavriil Giulani alături de Gavriil Raț, datorită faptului că erau considerați cei mai învățați membri ai clerului diecezan arădean, cu o bună pregătire teologică și culturală, vor fi primii profesori ai școlii nou înființate, la deschiderea căreia au avut o importantă contribuție²²⁹.

Fiind instituit profesor la Institut, în noimebrie 1822 se mută la Arad, lăsând administrarea parohiei Curtici pe seama capelanului Ștefan Teodorovici²³⁰. Gavriil Giulani va preda aspiranților la preoție următoarele discipline: Istoria Vechiului și Noului Testament, Istoria bisericească, Geografia matematică, politică și fizică, Teologie pastorală, Gramatica română și Epistolografia (arta compunerii scrisorilor)²³¹.

Inițial cursurile de teologie durau doi ani, dar în 20 iulie 1825, cei doi profesori înaintează un memoriu episcopului Iosif Putnic, administratorul Eparhiei Aradului, rugându-l „să se milostivească părintește a slobozi științele teologicești în institutul acesta în curgere de trei ani”, întrucât numai în doi ani de studii, le era aproape imposibil să le finalizeze „cu bun sporiu și cu ceva rod”²³². Urmare acestei cereri, începând cu anul școlar 1826 – 1827, cursurile de teologie se ridică la trei ani de studii.

Se păstrează până astăzi în Biblioteca Academiei Române trei documente valoroase: cursurile „Începutul pastoralului” și „Intrarea către datorințele preoțești” scrise de Ioan Berar din Șimand, absolvent al Institutului Teologic din Arad în 1828, pe baza prelegerilor preotului profesor Gavriil Giulani și manualul manuscris de *Istoria Bisericii* a Testamentului Vechi, aparținând tot profesorului Giulani²³³.

În 1826 este numit asesor consistorial. În 1829 îl găsim amintit în aceeași demnitate, îndeplinind desigur și funcția de profesor al Institutului Teologic și paroh al Curticiului²³⁴. În 1829 candidează pentru demnitatea de protopop al Ienopolei, dar câștigă protejatul ierarhiei sârbești, preotul Grigorie Lucacic. Cu toate acestea, în același an, va funcționa câteva luni ca protopop de Chișineu-Criș²³⁵. Nu reușește nici în 1830 să ocupe scaunul protopopesic al Butenilor, cu toate că este primul candidat²³⁶.

Iubitor de cultură, este printre primii plători în avans, pentru cumpărarea cărții lui D. Bojincă, *Diriguitorul bune creșteri*, apărută în 1830, regăsindu-l amintit la finalul acestei

²²⁵ Mircea Păcurariu, *Învățământul teologic la Arad*, în vol. *Episcopia Aradului. Istorie. Viață culturală. Monumente de artă*, Arad, 1989, p. 153.

²²⁶ Teodor Botiș, *Istoria Școlii Normale (Preparandiei) și a Institutului Teologic Ortodox Român din Arad*, Ed. itura Consistoriului, Arad, 1922, p. 652.

²²⁷ Pavel Vesa, *Episcopia Aradului. Istorie. Cultură. Mentalități (1706 - 1918)*, p. 547.

²²⁸ Pavel Vesa, *Învățământul Teologic de la Arad (1822 - 1948)*, p. 428.

²²⁹ *Ibidem*, p. 57;

²³⁰ Teodor Botiș, *op. cit.*, p. 652.

²³¹ *Ibidem*, p. 574;

²³² Pavel Vesa, *Învățământul Teologic de la Arad (1822 – 1948)*, p. 65.

²³³ *Ibidem*, p. 68.

²³⁴ Gheorghe Ciuhandu, *Din viața lui Nestor Ioanovici, Episcopul Aradului (1767 - 1830)*, Tiparul Tipografiei Diecezane, Arad, 1920, p. 33.

²³⁵ Pavel Vesa, *Episcopia Aradului între 1786 – 1830*, p. 62.

²³⁶ Prot. Consist. 1826, Nr. 146, 198, citat la Teodor Botiș, *Istoria Școlii Normale (Preparandiei) și a Institutului Teologic Ortodox Român din Arad*, p. 652.

cărți, prin formula: „Admod. Rev. D. Gavril Zsulani, Paroch în Kurtits și a Teolog. Prof.”²³⁷, expresie ce s-ar traduce astfel „Prea Puternicul și Preasfințitul Domn Gavril Giulani, Paroh în Curtici și profesor de teologie”. Tot în acest an plătește în avans pentru achiziționarea cărții lui Pavel Vasici-Ungurian, „Antropologia”, tipărită la Buda în 1830. Interesantă este remarca autorului, prin care își exprimă recunoștința pentru ajutorul oferit în tipărirea lucrării: „Mă bucur și mă țin fericit că pot să înfrumusețez această carte cu atâtea prețuite nume ale Bunilor Naționaliști”²³⁸. Iată ce frumos apelativ primește venerabilul preot profesor Gavriil Giulani: bun naționalist!

La finalul anului școlar 1834 – 1835, colegul său de catedră, Gavriil Raț, este ales episcop al Aradului. Urmare acestei alegeri, Gavriil Giulani, în 1835, la Praznicul Floriilor, este hirotesit de către noul episcop, protopop al Beliului de Bihor, dar administrația protopopească rămâne pe mai departe preotului Laurențiu Pașca. Nefiind legală această stare de fapt, ajunge în fața Consistoriului (for superior de judecare a preoților), care îl acuză că are două funcții pe care nu le poate îndeplini în același timp. Episcopul Gherasim Raț vine în sprijinul fostului său coleg, argumentând că numai salariul de profesor este insuficient traiului de zi cu zi²³⁹.

După câteva luni, devenind vacant scaunul protopopesc al Șiriei, este numit administrator al acestuia. Nu rămâne însă nici aici. Cu acordul mitropolitului, schimbă acest protopopiat cu cel al Butenilor, devenind la 1 noiembrie 1835 protopop și paroh al Butenilor²⁴⁰. În 1836 renunță la parohia Curtici și la catedra de la Institutul Teologic din Arad. La Buteni va rămâne până la finalul vieții sale. A fost ajutat în administrarea protopopiatului de către preotul Teodor Bucatoș, în calitate de „namestnic” protopopesc²⁴¹.

Având în continuare relații cordiale cu episcopul Gherasim Raț, în calitatea sa de protopop, în octombrie 1836 îl recomandă acestuia pe diaconul Petru Popovici „carele acum au săvârșit științele teologhicești” să fie așezat capelan pe lângă bătrânul și bolnavul preot Teodor Feier din Bârsa, la rugămințile acestuia²⁴². De asemenea, la 10 iulie 1840 îi recomandă pe diaconii Ioan Feier spre a fi hirotonit capelan la Almaș și pe Vasile Suciu pentru ocuparea parohiei Cîl²⁴³.

În 25 aprilie 1846, Consistoriul eparhial îl trimite pe protopopul Gavriil Giulani să cerceteze starea de spirit a locuitorilor din satul Neagra, unde au avut loc o serie de conflicte între ortodocși și greco – catolici (uniți). Preotul Isaia Popovici din Slatina de Criș, este acuzat că a săvârșit o sfeștanie în casa unui unit din satul Neagra. În următoarea sesiune a Consistoriului, preotul Giulani prezintă mărturia scrisă a opt locuitori din satul Neagra, care afirmă că preotul Isaia Popovici „nu a spus că prin slujirea sfeștaniei sale spală spurcata unire din casele lor”, dar nici nu a silit pe nimeni să nu treacă la noua confesiune și nici nu a adresat vreun cuvânt de ocară la adresa uniților²⁴⁴. Îl regăsim mereu prezent în viața și activitatea eparhiei Aradului, astfel că de-a lungul anului 1849, participă la numeroase sesiuni ale Consistoriului, implicându-se activ în rezolvarea problemelor existente²⁴⁵.

²³⁷ Damaschin T. Bojincă, *Diriguitorul bunei creșteri: spre îndreptarea multor părinți și bun-folosul tinereții române*, La Crăiasca Tipografie a Universității Ungurești, Buda, 1830, p. 229.

²³⁸ Virgil Birou, *Un document românesc de la 1830*, în „Revista Institutului Social Banat-Crișana”, ianuarie 1940, pp. 54 – 55; 58.

²³⁹ Pavel Vesa, *Eparhia Aradului în perioada episcopului Gherasim Raț (1835 - 1850)*, p. 59.

²⁴⁰ Teodor Botiș, *op.cit.*, p. 653.

²⁴¹ Pavel Vesa, *Eparhia Aradului în perioada episcopului Gherasim Raț (1835 - 1850)*, p. 60.

²⁴² *Ibidem*, p. 124;

²⁴³ *Ibidem*, p. 111;

²⁴⁴ Gheorghe Lițiu, *Legea din 1846, pentru libera revenire la Ortodoxie și urmările ei*, în „Biserica și Școala”, nr. 20 – 22, 13 mai 1945, p. 156.

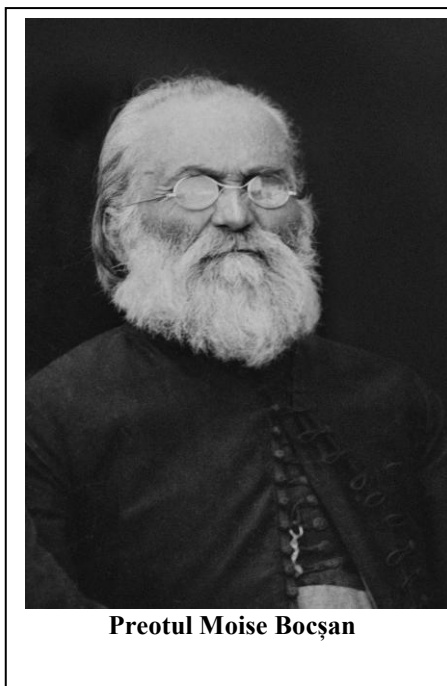
²⁴⁵ Eduard I. Găvănescu, *Ședințele din 1849 ale Consistoriului Eparhiei arădene*, în „Hotarul”, nr. 1, anul III, Arad, 1936, pp. 3 – 6.

În anul 1852, moare la Buteni. După moartea lui, apropiatul său colaborator Teodor Bucatoș, vicar protopopesc al Butenilor, „cumpără cu 8 florini din lăsamântul protopopului Butenilor, Gavriil Giulani, fost profesor al institutului”, biblioteca acestuia „ca să nu ajungă pe mâini străine”, și o dăruiește Institutului Teologic Ortodox Român din Arad „spre procopsirea tinerilor în știință”²⁴⁶.

Preotul **Moise Bocșan** s-a născut la 4 aprilie 1824, în Cefa, Bihor; studiază filosofia la Oradea și teologia la Arad, absolvind Institutul Teologic în anul 1848²⁴⁷. Împreună cu soția sa Iuliana (născută la 4 iulie 1830), cu care se căsătorește la 11 iulie 1848, va avea opt copii: Ecaterina (n. 21 august 1850), Hermina (n. 1 noiembrie 1854), Teresia Silvia Rhea (n. 1 iunie 1856), Aurelia (n. 26 octombrie 1858), Titu (născut la 20 martie 1861, a murit la 8 mai 1864), Sever (n. 1 martie 1863), Iuliana și Silvia, gemene, (n. 28 mai 1864). Este hirotonit diacon la 24 septembrie 1848 pe seama parohiei Curtici, iar la 15 decembrie același an, cere să fie hirotonit preot capelan, fapt care se împlinește la 14 martie 1849, prin bunăvoința episcopului Gherasim Raț. În Curtici a locuit pe strada „Drumul Aradului”, la numărul 711²⁴⁸.

Primele informații despre personalitatea marcantă a acestui ilustru preot le descoperim în revista *Foaie pentru Minte, Inimă și Literatură*, în cadrul listei de donatori pentru ajutorarea locuitorilor comunei P. Cianu, care au avut de suferit în urma stricăciunilor cauzate de grindina din vara anului 1860. Aici este amintit ca preot al Curticiului, dăruind 2 fl pentru colecta organizată de către învățătorul local George Ispravnic²⁴⁹.

La 21 decembrie 1861, cu ocazia reuniunii preoșimii ortodoxe din cercul Șimandului, în casa judeului Erczy Janos, curticienii prin glasul preotului Moise Bocșan și a celorlalți preoți locali, readuc în atenția conducerii, dorința veche de peste 10 ani de a se ridica a doua clădire pentru școală. Proiectul a fost prezentat pentru prima dată în anul 1850, ridicarea celei de-a doua clădiri fiind necesară pentru folosința celei de-a doua clase. „*Avea-va conferința amintită rezultatul doritu pentru poporul Curticeanu, care se suie mai la 5000 suflete români?*”²⁵⁰, se întreba preotul Bocșan în articolul pe care-l publică în revista *Amicul Școalei*, referitor la această problemă. Va avea! Deoarece într-un nou articol pe care-l publică în 17 februarie 1862 în aceeași revistă, amintește că în 31 ianuarie judele circular E. Janos, vine la fața locului, pentru a discuta problema ridicării unei noi clădiri școlare pentru pruncii curticenilor. În urma unei consfătuiri ținută la casa comunală, în prezența a 24 bărbați de încredere, a notarului local Demetriu Tămășdan și a juratului comunal Gavriile Iulianu, s-a decis ca în grădina școlii vechi să se edifice un corp cu două camere și bucătărie pentru învățător și o sală pentru învățăcei. Frumoasă este încheierea articolului semnat de Moise

Preotul Moise Bocșan

²⁴⁶ Teodor Botiș, *op.cit.*, p. 643.

²⁴⁷ Pavel Vesa, *Învățământul Teologic de la Arad (1822 - 1948)*, p. 440;

²⁴⁸ *Conscrierea parohială a parohiei I din Curtici*, 1864, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici;

²⁴⁹ *Fondulu Gazetei seu fundațiunea Sinaciana*, în „Foaia pentru Minte, Anima și Literatura”, Nr. 29, miercuri 26 iulie 1861, p. 233.

²⁵⁰ *Amiculu Școalei, foia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei la Romani*, anul III, nr. 2, 13 ianuarie 1862, Sibiu, p. 15.

Bocșan, administrator parohial: „Așa fraților! Numai așa ne vor ști stima fii și posteritatea!”²⁵¹.

În 1862 se înființează la Arad „Asociațiunea națională pentru cultura poporului român”, care avea următoarele scopuri: „înaintarea literaturii române și a culturii sociale, prin citire și conversare”, ajutorarea cu bani a studenților și a tinerilor români mai săraci, a învățătorilor și școlarilor elementari, înființarea unei biblioteci a Asociației și susținerea tipăririi lucrărilor literare și științifice românești. Printre cei dintâi membrii ai Asociației se numără și Moise Bocșan, făcând parte din forul organizatoric și conducător al acesteia, semnând de multe ori ca și secretar al adunărilor generale²⁵². În ședința din 11 decembrie 1866, prezintă consiliului director declarațiile a 31 de persoane care doresc să fie membrii ai Asociației pe următorii trei ani²⁵³. De-a lungul vremii va semna ca secretar protocoalele adunărilor generale ale Asociației²⁵⁴. În cadrul adunării generale din 2 septembrie 1869, Moise Bocșan membru al acestei Asociații cu ofertă anuală de 5 fl, îl propune ca membru pe Alesiu Popovici cu o ofertă anuală de 2 fl²⁵⁵.

Dovadă a interesului preotului Moise Bocșan față de împlinirea scopurilor Asociației, stă faptul că și membrii ai familiei sale au fost implicați, prin diverse căi, în susținerea activităților acesteia, precum fiica sa, Hermina Bocșan care dăruiește o pereche de papuci brodați „întru spriginirea sortiturii de loteria, ce se va aranja în folosul fondului asociațiunii”, în luna mai 1869²⁵⁶. Legăturile sale cu Asociația, se vor încheia însă în vara anului 1869, când în cadrul ședinței din 12 iunie este prezentată situația: „Colectantul din Curtici, domnul paroh și asesor consistorial Moise Bocsianu, prin scrisoarea sa din 6 aprilie a. c., restituind toate actele privitoare la agendele colectei aceluia cerc, abzice din mai multe cauze împiedicătoare de misiunea care i-a fost încredințată din partea direcțiunii și mai ales din cauză că pe lângă toate misiunile sale nu a fost în stare a lichida și încasa sumele restante aflate la membrii Asociației din acel cerc și nici nu a mai sporit cu membrii noi Asociațiunea”. În locul său a fost ales notarul comunal din Curtici, Petru Budai²⁵⁷.

În 1865 face parte din comisia de despărțire ierarhică a comunității ortodoxe românești de cea ortodoxă sârbească din Nădlac²⁵⁸. În 14 aprilie 1867, Moise Bocșan împreună cu ceilalți preoți locali din Curtici, în biserica parohială au oficiat un parastas pentru comitele suprem al Aradului Georgiu Popa, trecut la cele veșnice, la finaful căreia părintele Bocșan „a ținut o cuvântare foarte pătrunzătoare, în care accentuă trecutul laudabil și foarte activ, bândețea și prudența defunctului”²⁵⁹.

²⁵¹ *Amiculu Scolei, foia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei la Romani*, anul III, nr. 7, 17 Februarie 1862, Sibiu, p. 54.

²⁵² *Statutele Asociațiunii naționali arădane pentru cultura poporului român*, în „Albina,” anul III, nr. 129, 22 decembrie 1868 / 3 ianuarie 1869, Viena, p. 3.

²⁵³ *Protocolul XXIX, luat în 23 nov/11 dec 1866, despre ședința ordinară ținută din partea direcțiunii asociației naționale din Arad pentru cultura poporului român*, în „Albina”, anul II, nr. 10 – 117, Viena, miercuri 25 ian/6 febr 1867, p. 4.

²⁵⁴ *Vezi „Asociațiunea națională din Arad, în adunarea sa generală din 15/27 dec. 1866”*, în „Sionul Românesc, foaie bisericească, literară și școlastică”, anul III, nr. 8, 15 aprilie 1867, Viena, p. 96; „*Protocolul Adunării Generale al Asociației naționale arădane, pentru cultura poporului român pe anul al VI – lea, adică 1868/9, ținută în 2/14, 3/15 sept. 1868*”, în *Albina*, anul III, nr. 116, duminică 10/22 nov. 1868, p. 4.

²⁵⁵ *Federațiunea*, anul II, nr. 124 – 309, vineri 12/31 oct., Pesta, 1869, p. 496.

²⁵⁶ *Consemnarea obiectelor intrate în Asociațiunea națională arădană ...*, în „Albina”, an IV, nr. 39, duminică 13/25 aprilie, Viena, 1869, p. 4.

²⁵⁷ *Protocolulu Sedinței a X, a direcțiunii Asociațiunii naționale pentru cultura poporului român, ținută în Aradu în 12 iunie nou, a. c.*, în „Federațiunea”, anul II, nr. 68 – 253, mercuri 30/18 iunie, Pesta, 1869, p. 273 și în *Albina*, an IV, nr. 55, duminică 22 iunie/4 iuliu, Viena, 1869, p. 3.

²⁵⁸ Gabriela Adina Marco, *Despărțirea dintre comunitățile românească și sârbească de la Nădlac*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie(coord.), *Administrație Românească Arădeană. Studii și comunicări*, vol. III, Editura „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2011.

²⁵⁹ *Albina*, an II, nr. 44 – 151, joi 20 aprilie/2 mai, Viena, 1867, p. 2.

În 1868, publică în revista „*Amvonul*”, predica pe care el însuși a rostit-o la ridicarea sa în rang, din preot capelan în preot paroh al Curticiului, ca model și exemplu de rostit pentru mai tinerii săi colegi când vor fi instalați în parohie²⁶⁰.

În ianuarie 1869 organizează o colectă pentru Balul tinerimii române din Oradea Mare, bal cu scopuri caritabile, ținut în 28 ianuarie 1869, în urma căreia se trimit din Curtici 9 florini. Totodată, se îngrijește de sporirea fondurilor pentru înființarea unui teatru național român, în 14/26 ianuarie 1871 colectând de la: T. Tămășdan 3 fl, George Rădnean 1 fl 50 cr, George Rocsin 1 fl 50 cr, Ștefan Ionescu 1 fl 50 cr, Ștefan Ispravnic 50 cr, el însuși dăruind 3 fl 50 cr²⁶¹. Pentru Gimnaziul Românesc din Brad, în urma colectei pe care o înfăptuiește trimite 10 fl, din care 3 fl au fost dăruți din fondurile Sfintei Biserici²⁶². În 1883, Curticiul dăruiește 600 fl pentru ridicarea Palatului seminarial²⁶³, iar peste un an, în 1884, el însuși dăruiește 40 fl²⁶⁴.

În 1871, vacantându-se postul de protopop al Țiriei, Moise Bocșan își depune candidatura alături de George Vasilievici, Ioan Cornea și Avram Popovici pentru ocuparea acestuia. În urma ședinței sinodului electoral, ținută în 16/28 septembrie 1871, în biserica din Țiria, Moise Bocșan iese pe locul trei cu 33 de voturi, în vreme ce Ioan Cornea obține 51 voturi, Avram Popovici 45 și George Vasilievici 26 voturi²⁶⁵. Ca asesor consistorial va participa la numeroase ședințe ale Sinoadelor Eparhiale²⁶⁶, semnând în procesele verbale ca secretar. În 1879 este consemnat că primele două biblioteci populare din eparhia Aradului, se aflau la Curtici și Nădab²⁶⁷. De bună seamă aceasta dovedește interesul preoților locali pentru cultura și propășirea poporului român.

Începând cu anul 1881 îl găsim menționat cu titlul de „administrator protopresbiterial”. Fiind în această demnitate, conform rânduielilor vremii, trebuia să îndeplinească și funcția de inspector școlar. Astfel, la 31 octombrie/10 noiembrie 1881, prezidează conferința preoților și învățătorilor din protopopiatul Aradului²⁶⁸. După frumosul cuvânt introductiv pe care îl rostește în deschiderea conferinței, sublinează necesitatea îngrijirii corespunzătoare a clădirilor școlare, plata la vreme a salariului învățătorului, precum și întocmirea unei programe școlare. Pentru prestața sa, a fost răsplătit „*cu aclamări de să triască!*”. În 27 octombrie 1883, tot sub stricta sa supraveghere, se desfășoară lucrările conferinței preoților și învățătorilor din tractul Chișineului²⁶⁹, unde propune grabnica elaborare a unui Regulament disciplinar, după care să fie judecate abaterile preoților și învățătorilor. Bun cunoscător al problemelor bisericesti și școlare, a fost numit inspector școlar al cercului Giula, iar din 1877 inspector al cercului Șimand, ca mai apoi să conducă cercul Aradului.

În 3/15 noiembrie 1887, Consistoriul eparhial arădean declară vacant postul de protopop al Aradului. În urma concursului înfăptuit în acest scop, părintele Bocșan întrunește majoritatea de voturi, fiind numit la 1/13 octombrie 1889, protopop al Aradului, tract pe care l-a administrat aproape un deceniu. Odată cu investirea în această demnitate, primește și

²⁶⁰ *Amvonul*, anul I, nr. 17, 1/15 sept. 1868, Oradea – Mare, pp. 498 – 506.

²⁶¹ *Albina*, anul VI, nr. 26, duminică 21 martie/2 aprilie 1871, Pesta, p. 4.

²⁶² *Albina*, anul VII, nr. 88, joi 9/21 noiembrie 1872, Pesta, p. 4.

²⁶³ *Biserica și Școala*, anul VII, nr. 33, 14/26 august 1883, Arad, p. 301.

²⁶⁴ *Biserica și școala*, an VIII, nr. 3, 15/27 ianuarie 1884, Arad, p. 27.

²⁶⁵ *Protocolul Sinodului electoral al protopresbiteriatului român gr. or. de Țiria*, ținut în 16/28 sept. 1871, în „*Albina*”, an VI, nr. 82, duminică 10.22 oct, Pesta, 1871, p. 3.

²⁶⁶ *Vezi: Telegraful Român*, nr. 95, anul XXI, 25 nov./7 dec. 1873, Sibiu, p. 364; *Lumina, Organ oficial al eparhiei române gr. or. arădene*, anul IV, nr. 21, duminică 23 mai/6 iunie 1875, Arad, p. 92.

²⁶⁷ Arhiva eparhială Nr. 10/1879, în *Gheorghe Ciuhandu, Dr. Giorgiu Popa, un om de școală și cultură (1841 - 1897)*, Editura Autorului, Arad, 1934, nota 2, p. 33.

²⁶⁸ *Protocolul conferinței protopresbiteriale ...*, în *Biserica și Școala*, anul V, nr. 46, 29 nov./11 dec. 1881, Arad, pp. 282 – 283.

²⁶⁹ „*Unu refrenu*”, I. I. Ardeleanu, în *Biserica și Școala*, anul VII, nr. 45, 6/18 noiembrie 1883, Arad, p. 400;

postul de preot paroh al bisericii catedrale din Arad, pentru așa-numita „parohie protopresbiterială”. Revista *Biserica și Școala*, organul Eparhiei Aradului, redă cuvintele episcopului Ioan Mețianu la numirea preotului Bocșan ca protopop: „*aducem la cunoștința (...) iubitului cler și popor din tractul Aradului, că pe nou alesul, denumitul și hirotositul protopresviter Moise Bocșianu, să-l cunoașteți de protopresviterul vostru instituit conform așezămintelor sfintei noastre biserici, ca pe atare să-l respectați, lui să vă adresați în toate afacerile aparținătoare oficiului protopresviterial, iar ordinațiunile mai înalte, care vi se vor comunica printr-ânsul, să le primiți și împliniți cu toată bunăvoința și acuratețea*”²⁷⁰.

În aprilie 1894, ca protopop al Aradului, s-a implicat în convocarea și organizarea unei adunări populare, unde au participat aproximativ 10 000 de români, care au protestat împotriva măsurilor luate de autoritățile maghiare referitoare la „*proiectele de lege politico-bisericească (...) și ale proiectului de lege despre căsătoria civilă*”. La finalul acestei întruniri, românii, prin glasul protopopului Moise Bocșan „*roagă pe Prea Sfințiții Mitropoliți și Episcopi ai bisericii române ca cu toată energia să lucreze contra lor (a proiectelor adoptate de guvernul maghiar) până și la treptele tronului*”²⁷¹.

În 1897 participă ca invitat la întrunirea Reuniunii învățătorilor din Arad, unde sublinează în discursul său rolul extraordinar de important al școlii, ca și continuatoare a educației familiale, dar mai ales ca formatoare și conservatoare a spiritului și identității naționale românești²⁷².

Datorită activităților politice în care a fost implicat alături de conducerea maghiară, de multe ori încercând să susțină cauza românească, a intrat în conflict cu mai multe personalități ale ierarhiei bisericești. Urmare a acestor neînțelegeri, în 1897, Consistoriul Mitropolitan din Sibiu cere aplicarea unor sancțiuni disciplinare asupra protopopului Bocșan²⁷³. În același an a început cercetarea disciplinară, fiind suspendat din oficiul de protopop prin decizia din 3/16 august 1900. Ca urmare, în 1901 este pensionat, primind o pensie anuală de 1600 coroane. Se stinge din viață la 21 aprilie / 4 mai 1903²⁷⁴, și este înmormântat în cripta familiei, care se păstrează până astăzi, în incinta cimitirului de pe strada Iosif Vulcan. Preotul Moise Bocșan, asupra căruia pe nedrept s-a așternut colbul uitării, a slujit cu devotament Biserica și Neamul românesc, contribuind prin toate activitățile sale bisericești și școlare la întărirea cugetului național, fiind vrednic de amintit între marii Români făuritori de neam și țară.

Preotul **Moise Mladin** s-a născut la 29 mai 1829, în Curtici, în casa venerabilului preot Gregoriu Mladin. Dornic de a-i urma tatălui său în cele ale preoției, se înscrie la Institutul Teologic din Arad, pe care îl absolvă în anul 1853²⁷⁵. Despre tatăl său, preotul Gregoriu Mladin, știm că s-a născut într-o familie preoțească din Curtici, în anul 1823; a avut studii gimnaziale, a fost hirotontit în 1823 de episcopul Iosif Putnic, singhelia însă o primește în 1839 de la episcopul Gherasim Raț²⁷⁶. Moare în anul 1870.

La vârsta de 20 de ani, în 10 februarie 1850, se căsătorește. Împreună cu soția sa vor avea patru copii: *Nicolae*, s-a născut la 7 noiembrie 1858, a fost profund implicat în viața politică a vremii, depărtându-se însă de cauza românească, a fost aspru criticat de conaționali

²⁷⁰ *Biserica și Școala*, anul XIII, nr. 40, 1/13 octombrie 1889, Arad, p. 318;

²⁷¹ *Biserica și Școala*, anul XVIII, nr. 17, 24 aprilie/6 mai 1894, Arad, p. 3;

²⁷² *Protocolul Adunării Generale a VII – a a Reuniunii învățătorilor din Dieceza Aradului*, Tipografia Diecezană, Arad, 1897, p. 37, citat la Maria Alexandra Pantea, *Medalioane ale preoților și învățătorilor din Protopopiatul Ortodox Român Arad 1812 – 1918*, Editura, Eurostampa, Timișoara, 2017, p. 26.

²⁷³ Maria Alexandra Pantea, *Medalioane ale preoților și învățătorilor din Protopopiatul Ortodox Român Arad 1812 – 1918*, p. 26.

²⁷⁴ *Protocol despre Ședințele Sinodului Eparchial din Diecesa Română Gr. – Orientală a Aradului, Ținute în sesiunea ordinară a anului 1904*, Tiparul Tipografiei Diecesane, Arad, 1904, p. 61.

²⁷⁵ Pavel Vesa, *Învățământul Teologic la Arad*, p. 441.

²⁷⁶ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, *Fond Episcopia Ortodoxă Română Arad*, Acte școlare, grupa IV, dosar 38/1854, f. 1 – 7.

săi²⁷⁷; *Romulus*, s-a născut la 12 august 1861, dar a murit la doar 19 ani, în 5 martie 1881. Știm despre el că a studiat la Înalțul Gimnaziu din Szarvasi, la finele anului școlar 1874 – 1875, fiind înscris în al VII – lea an de studiu²⁷⁸; *Carolina*, s-a născut la 24 octombrie 1865, s-a logodit la 2/14 noiembrie 1889, cu domnul Petru Popovici, notar în Pecica, fiul preotului Popovici din Agrișul Mare²⁷⁹; și *Iuliana*. Finalizând școala teologică, în 1854 este hirotonit de către episcopul Procopie Ivașcovici, preot capelan la Curtici, pentru a-i fi de ajutor tatălui său. În Curtici, a locuit pe strada Marțișan, nr. 523, locație aproape imposibil de stabilit astăzi²⁸⁰.

Preotul Moise Mladin a fost caracterizat ca fiind un preot blând, atent și iubitor, sincer și credincios luptător național²⁸¹, mereu atent la nevoile celorlalți și sprijinitor al principalelor instituții de cultură românească. Astfel, din presa vremii, aflăm că era membru al Asociației Naționale Arădene, plătind cotizația de 2 florini, aferentă anilor 1866, 1867, 1868 și 1869²⁸². Pentru susținerea unor cauze umanitare se obișnuia organizarea unor baluri caritabile. Pentru Balul tinerimii române, organizat la Oradea, în 23 ianuarie 1869, preotul Moise Mladin donează 1 florin și 50 creițari²⁸³.

În septembrie 1869, la inițiativa mitropolitului Andrei Șaguna, la Brad se înființează Gimnaziul Național Român Greco – Ortodox; pentru buna desfășurare a cursurilor și pentru întreținerea acestei școli se organizau colecte în întreaga Transilvanie. Printre donatori îl găsim și pe preotul Moise Mladin, care în 1872 dăruiește 2 florini²⁸⁴. Profund interesat de soarta școlilor confesionale locale, al căror director era, se îngrijește de ridicarea unui nou edificiu școlar, pe care-l finalizează în 1873²⁸⁵. În 1876 Ioan Mețianu, episcopul Aradului, începe ridicarea unui internat necesar cazării tinerilor care urmau cursurile Institutului Pedagogic – Teologic Ortodox din Arad. Preotul Moise Mladin dăruiește în 1878, 50 creițari pentru zidirea acestuia²⁸⁶, și în 1884 dăruiește 100 de florini, o sumă însemnată la vremea respectivă, pentru zidirea Palatului Seminarial, ctitoria aceluiași mare ierarh, care obținuse terenul pentru ridicarea acestuia de la baroneasa Ifigenia Sina, văduva lui Gheorghe Sina din Viena²⁸⁷.

Cu ocazia balului caritativ din 26 februarie 1884, organizat de Reuniunea femeilor române din Arad, dăruiește 2 florini²⁸⁸. După o intensă activitate pastorală, la 13 septembrie 1889 își dă sufletul în mâinile Creatorului, la vârsta de 60 de ani. Grăitor despre personalitatea preotului Moise Mladin este necrologul publicat în organul eparhial Biserica și Școala, fapt pentru care îl redăm aici: „*Înregistrăm cu durere știrea, că confratele nostru Moise Mladin, paroh în Curtici a trecut la cele eterne miercurea trecută, lăsând în cel mai profund doliu familia și pe credincioșii săi*”.

Rămășițele pământești ale defunctului s-au depus spre odihnă eternă vinerea trecută. Serviciul funebru a fost oficiat de părintele administrator protopopesc Moise Bocșan, părintele ieromonah Vasile Mangra și părinții preoți: Leucuția și Augustin Beleșiu din Șimand, Ioan Codreanu din Șiclău, Gavrilă Lazăr din Socodor, I. Iosif Ardelean și Vasile

²⁷⁷ *Tribuna Poporului*, Anul VIII, nr. 214, 13/26 noiembrie 1904, Arad, pp. 4 – 5.

²⁷⁸ *A Bekesi Agost, Hitv, Ev, Egyhazmegyetol, Szarvasi foiskola*, Evi ertesitoje 1874/5 - rol, Dobay Janos Konyvniomdaja, Gyulan, 1875, p. 46.

²⁷⁹ *Biserica și Școala*, anul XIII, nr. 45, 5/17 noiembrie 1889, Arad, p. 359; *Familia*, Anul XXV, nr. 46, 12/24 noiembrie, 1889, Oradea – Mare, p. 551.

²⁸⁰ Conscriere Parohiei Curtici pe anul 1879, nr. crt. 29, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici, nr. inv. 66;

²⁸¹ *Tribuna Poporului*, Anul VIII, nr. 214, 13/26 noiembrie 1904, Arad, p. 5;

²⁸² *Albina*, anul II, nr. 101 – 208, 10/22 septembrie 1867, Viena, p. 4;

²⁸³ *Albina*, anul IV, nr. 39, 13/25 aprilie 1869, Viena, p. 3;

²⁸⁴ *Albina*, anul VII, nr. 88, 19/21 noiembrie, 1872, Viena, p. 4;

²⁸⁵ Vasile Popeangă, *Școala românească din părțile Aradului în perioada 1867 – 1918*, Arad, 1976, p. 138.

²⁸⁶ *Biserica și Școala*, anul II, nr. 13, 26 martie / 6 aprilie 1878, Arad, p. 102.

²⁸⁷ *Biserica și Școala*, anul VIII, nr. 3, 15/27 ian. 1884, Arad, p. 27;

²⁸⁸ *Biserica și Școala*, anul VIII, nr. 16, 15/27 apr. 1884, Arad, p. 130;

Beleşiu din Chitighaz, Alecsiu Popovici din Otlaca, Iuliu Bragea și Ioan Iercan din Zărand și Terențiu Ursu din Chișineu; iar cântările le-a executat corul de la seminarul diecezan din Arad sub conducerea domnului profesor de cânt Chicinu. La finalul serviciului divin, părintele ieromonah Vasile Mangra, a ținut o cuvântare funebră foarte acomodată, în care a schițat pe scurt biografia defunctului, și a dat expresie condoleanței bisericii pentru trecerea defunctului din această viață; iar la mormânt a ținut un al doilea discurs funebru părintele Ardelean din Chitighaz.²⁸⁹

Preotul Grigorie Mladin s-a născut în anul 1857 în Curtici, fiind nepot al vrednicului de pomenire Moise Bocșan, preot în Curtici timp de 40 de ani, apoi protopop al Aradului. În anul 1878, absolvă Institutul Pedagogic – Teologic din Arad, aflându-se printre cei mai de seamă studenți. Pentru început, funcționează patru ani ca învățător, după care, în 1885 este hirotonit preot de către Episcopul Ioan Mețianu pe seama parohiei Șiclău, unde va rămâne până în anul 1890. Aici, desfășoară o bogată activitate pastorală, având legături cordiale cu învățătorul local Crăciun Tomescu. Se păstrează o informație conform căreia la moartea acestui învățător, preotul Mladin „*cu ochii scâlțați în lacrimi, rostește o cuvântare de adio la înmormântarea prietenului și colegului său*”²⁹⁰.

În urma vacantării ambelor parohii din Curtici, prin moartea preotului Moise Mladin și prin numirea ca protopop al Aradului a preotului Moise Bocșan, Episcopia Aradului anunță concurs pentru ocuparea acestora. Potrivit rânduielilor vremii, stabilite prin legiurile Sfântului Mitropolit Andrei Șaguna al Ardealului, comunitatea își alegea preoții. Astfel la 17 noiembrie 1889, duminica, se prezintă în fața credincioșilor preotul Grigorie Mladin din Șiclău, și tânărul Teodor Pinter, ginerele protopopului Bocșan. Cei doi candidați sunt pe placul curticenilor prezenți în număr impresionant la biserică, care „într-o ordine exemplară își aleg preoții”²⁹¹.

Cu multă smerenie, la începutul anului 1890, preotul Grigorie Mladin își începe păstoria în mijlocul consătenilor săi, în parohia răposatului preot Moise Mladin. Conștient de misiunea la care este chemat, într-o parohie în care au început să apară primii sectari, va depune toate eforturile pentru consolidarea vieții bisericești a credincioșilor săi. S-a făcut vrednic mărturisitor al lui Hristos atât prin cuvânt, cât și prin fapte, câștigând astfel recunoștința enoriașilor.

Se remarcă în plan pastoral organizând diferite activități de zidire spirituală și întărire duhovnicească. În toate activitățile pastorale pe care le-a desfășurat, a colaborat într-un mod exemplar cu colegul său preotul Teodor Pinter, această armonie fiind caracterizată în presa vremii ca „pilduitoare și înălțătoare de suflet”. Datorită acestei bune colaborări, preotul Mladin mărturisește că „după o lucrare pașnică efectuată împreună cu iubitul meu coleg Pinter, credincioșii noștri cu atâta credință și dragoste aleargă la sfânta biserică, în așa număr încât ne gândim cum să o mai mărim, ca să încapă toți întrânsa”²⁹².

Dintre activitățile pastorale, amintim reînființarea Corului plugarilor, sub conducerea bravului econom Iosif Mișu, iar mai apoi a învățătorului Mihail Dragoș, care oferă mai multe concerte „*desfășurând publicul din localitate și din provincie, cu frumoasele cântări naționale*”²⁹³. Astfel, în 14 aprilie 1890, Corul plugarilor români din Curtici, oferă „un concert de dans, cuvântul de deschidere fiind ținut de parohul local, Grigorie Mladin”²⁹⁴, iar în 26 decembrie, susține un concert de muzică patriotică, la finalul căruia preotul Mladin ține o frumoasă cuvântare.

²⁸⁹ *Biserica și Școala*, Anul XIII, nr. 38, 17/29 septembrie 1889, Arad, pp. 304 – 305;

²⁹⁰ *Biserica și Școala*, anul XI, nr. 11, 15/27 martie 1887, Arad, p. 87;

²⁹¹ *Biserica și Școala*, anul XII, nr. 46, 12/24 nov. 1889, Arad, pp. 367 – 368;

²⁹² *Tribuna Poporului*, anul II, nr. 31, 15/27 febr. 1898, Arad, pp. 150 – 151.

²⁹³ *Tribuna Poporului*, anul II, nr. 35, 21 febr./5 martie 1898, Arad, p. 170.

²⁹⁴ *Familia*, anul XXVI, nr. 13, 1/13 aprilie 1890, pp. 155 – 156.

Pe plan administrativ s-a dovedit a fi un desăvârșit gospodar. Astfel, se ocupă intens de împrejmuirea cu gard nou a bisericii, cel vechi aflându-se într-o stare deplorabilă; renovează cele trei școli confesionale aflate în grija și administrarea parohiei; demarează ample lucrări pentru renovarea bisericii, pe care o sfințește în anul 1904, împreună cu colegul său preotul Ioan Nicorescu, în fruntea lor aflându-se Procopie Givulescu, protopopul Radnei, fost preot în Curtici între 1898 – 1903; în 1905 se ocupă de repararea clopotului mare, care „amenințând cu căderea, s-a și sistat tragerea lui”²⁹⁵.

A fost un bun român, lucrând prin toate mijloacele la deșteptarea conștiinței naționale în popor, remarcându-se prin atitudini ostile folosirii limbii maghiare în administrația Aradului, județ majoritar românesc. Presa vremii nu a scăpat să menționeze atitudinea „bravului preot Grigorie Mladin din Curtici”, care la cerința Senatului orașenesc de a elibera un extras din matricolă, a îndrăznit să răspundă în românește, sfidând autoritățile maghiare. La primirea extrasului din matricolă, Senatul înștiințează pe preotul Mladin că nu limba română e limba oficială de stat. Grigorie Mladin trimite înapoi un răspuns ironic, redactat în limba maghiară, în care se întreabă cum se poate ca „în senatul unui oraș, dintr-un ținut aproape românesc, să nu se afle nici un funcționar, care să poată isprăvi chestiuni oficiale în limba română?” adăugând că el a procedat „corect și bazat pe litera legii” răspunzând românește, în limba oficiului său de paroh ortodox român²⁹⁶. În anul 1901 este ales bărbat de încredere pentru Curtici al Partidului Național Liberal. În anul 1905, redactorul revistei Tribuna Poporului din Arad, îl caracterizează într-un mod demn de toată admirația pe Grigorie Mladin, „fruntașul preot din Curtici, care neclintit a stat și va sta pururea și pretutindea ca stegar național”²⁹⁷.

Pe plan cultural se remarcă prin organizarea bibliotecii parohiale și școlare, stabilind și un fond pentru înzestrarea acestora. Astfel, datorită influenței sale în acest sens, Institutul „Victoria” din Arad, donează suma de 50 de coroane pentru îmbogățirea bibliotecii, în memoria cenzorului Nicolae Urs din Curtici²⁹⁸. Totodată, el însuși contribuie cu donații pentru susținerea diverselor instituții de cultură românească, amintind darul de 2 coroane pentru Gimnaziul din Brad, 2 florini pentru fondul bibliotecii Institutului Teologic – Pedagogic din Arad și 1 florin pentru Reuniunea femeilor române din Arad. În 4 decembrie 1897, la Beiuș, cu mare durere în suflet, rostește predica la înmormântarea tânărului său coleg și prieten Teodor Pinter, la care participă împreună cu un număr impresionant de curticeni dornici să „arunce o mână de țărână peste iubitul lor părinte”²⁹⁹.

În timpul activității sale pastorale s-a remarcat atât în plan parohial, cât și la nivel eparhial. Amintim în acest sens, declarația din iunie 1899, când datorită tulburărilor apărute în legătură cu alegerea noului episcop a Aradului, Iosif Goldiș, Grigorie Mladin împreună cu colegul său, preotul Procopie Givulescu, semnează un act de adeziune și de susținere a alegerii episcopului, împreună cu 218 credincioși³⁰⁰. De-a lungul activității sale desfășurate la Curtici, slujește alături de preoții: Teodor Pinter (1889 - 1897), Procopie Givulescu (1898 - 1903) și Ioan Nicorescu (1903 - 1909), într-o frățietate pașnică și rodnică. Date despre viața sa familială nu deținem foarte multe, știind numai că în anul 1904 era văduv și avea trei copii.

Preotul Grigorie Mladin moare în 12 februarie 1909, iar necrologul publicat în *Biserica și Școala* redă întru totul remarcabila sa personalitate, fapt pentru care ne permitem să-l reproducem: „În 12 februarie, s-a stins în Curtici, unul dintre cei mai distinși preoți ai

²⁹⁵ Procesul verbal al *Ședinței Consiliului parohial* din 10 iulie 1905, în Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

²⁹⁶ *Tribuna Poporului*, anul III, nr. 127, 3/15 iulie 1899, Arad, p. 7;

²⁹⁷ *Tribuna Poporului*, anul IX, nr. 31, 16 febr./1 martie 1905, Arad, p. 6;

²⁹⁸ *Biserica și Școala*, anul XXVIII, nr. 1, 4/17 ian. 1904, Arad, p. 11;

²⁹⁹ *Tribuna Poporului*, anul I, nr. 227, 29 nov. 1897, Arad, p. 1194;

³⁰⁰ *Tribuna Poporului*, anul III, 10 iunie 1899, Arad.

diezezei Aradului, părintele Grigorie Mladin, în al 52 –lea an al vârstei și al 24 –lea an al preoției sale. Moartea, deși n-a venit pe neașteptate, căci regretatul suferea de multă vreme de o boală care nu iartă, ne atinge totuși într-un chip foarte dureros, căci Grigorie Mladin a fost un excelent tovarăș de luptă, un amic foarte prețios și devotat, dar mai presus de toate, un suflet de român verde³⁰¹. A fost înmormântat la 14 februarie, în Curtici, de un sobor de preoți, prieteni și apropiați, în frunte cu Prea Cucernicia Sa Roman Ciorogariu, directorul Institutului Pedagogic – Teologic, viitor episcop de Oradea³⁰².

Preotul Teodor Pinter s-a născut în anul 1865, în Chișineu³⁰³. Părinții săi Eva și Ioan Pinter³⁰⁴, originari din localitatea Poeni, județul Bihor, i-au oferit o aleasă educație. Încă de mic copil s-a făcut remarcat tuturor celor din jur datorită glasului dulce și plăcut cu care Dumnezeu l-a înzestrat. Tatăl său, fiind învățător în Beiuș, întreaga familie se mută acolo, și tânărul Teodor urmează cursurile renumitului Gimnaziu din Beiuș, unde se remarcă printr-o deosebită sânguință. Urmându-și vocația de a sluji Mântuitorului nostru Iisus Hristos, s-a înscris la Institutul Pedagogic – Teologic din Arad, unde conform unor mărturii a fost „nu numai cel mai sânguincios student, ci totodată cel mai prețuit elev al profesorilor săi și cel mai iubit amic al colegilor săi”³⁰⁵. Finalizând cursurile teologice de la Arad în 1886³⁰⁶, se înscrie la Academia de Drept din Oradea unde urmează cursurile juridice.

La 28 august 1888 se logodește cu domnișoara Iulia Bocșan, fiica preotului Moise Bocșan din Curtici³⁰⁷, cununia având loc în data de joi, 29 iunie 1889, de sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel³⁰⁸. În urma vacantării ambelor parohii din Curtici, prin moartea preotului Moise Mladin și prin numirea ca protopop al Aradului a preotului Moise Bocșan, Episcopia Aradului anunță concurs pentru ocuparea acestora³⁰⁹. Alături de Grigorie Mladin, în duminica zilei de 17 noiembrie 1889, se prezintă în biserica din Curtici pentru a-și prezenta calitățile muzicale și pregătirea intelectuală în fața credincioșilor. Cei doi candidați sunt pe placul curticenilor prezenți în număr impresionant la biserică, care „într-o ordine exemplară își aleg preoții”³¹⁰.

Cu multă smerenie, preotul Teodor Pinter și-a început slujirea preotească în Curtici, păstorind parohia primită de la socrul său, protopopul Moise Bocșan, știind a „câștiga prin calitățile sale nobile în scurt timp inima poporenilor săi, care îl iubeau și îl stimau nemărginit. Era un adevărat părinte, sincer și blând, povățuitor al turmei sale celei cuvântătoare”³¹¹. Conștient de misiunea înaltă la care a fost chemat, tânărul preot s-a aplecat permanent spre nevoile credincioșilor încredințați lui spre păstorie. În toate activitățile pastorale pe care le-a desfășurat, a colaborat într-un mod exemplar cu colegul său preotul Grigorie Mladin, această armonie fiind caracterizată în presa vremii ca „pilduitoare și înălțătoare de suflet”³¹². A fost un bun român, lucrând prin toate mijloacele la deșteptarea conștiinței naționale în popor. Astfel, în 26 decembrie 1890, Corul plugarilor români din

³⁰¹ *Biserica și Școala*, anul XXXIII, nr. 6, 8/21 febr. 1909, Arad, p. 7.

³⁰² *Matricola răposaților*, nr. 14 / 1909, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

³⁰³ Teodor Pinteru †, în *Tribuna Poporului*, anul I, Nr. 227 din 29 Noiembrie / 10 decembrie, Arad, 1897, p. 1194.

³⁰⁴ *Tribuna Poporului*, anul I, nr. 245, din 22 decembrie 1897, Arad, p. 1282.

³⁰⁵ Teodor Pinteru †, în *Tribuna Poporului*, Nr. 227 din 29 Noiembrie / 10 decembrie, Arad, 1897, p. 1194.

³⁰⁶ Cf. *Tabelului Absolvenților anului școlar 1885 – 1886*, poziția 21, în Vesa Pavel Vesa, *Învățământul Teologic de la Arad (1822 - 1948)*, p. 461.

³⁰⁷ *Familia*, nr. 34 din 21 august / 2 septembrie, Oradea – Mare, 1888, p. 10.

³⁰⁸ *Biserica și Școala*, anul XII, nr. 27 din 2 / 14 iulie 1889, Arad, p. 214.

³⁰⁹ *Biserica și Școala*, anul XII, nr. 41, 42, 43, din 8 / 20 octombrie - 22 oct. / 3 noiembrie, Arad, 1889, p. 329,

s.a.

³¹⁰ *Biserica și Școala*, anul XII, nr. 46, din 12 / 24 noiembrie 1889, Arad, p. 367.

³¹¹ Teodor Pinteru †, în *Tribuna Poporului*, anul I, nr. 227 din 29 Noiembrie / 10 decembrie, Arad, 1897, p. 1194.

³¹² *Ibidem*, p. 1194.

Curtici, dirijați de plugarul Iosif Mișu, susține un concert de muzică patriotică, în deschiderea căruia preotul Pinter ține o frumoasă cuvântare³¹³. Totodată, contribuie cu donații pentru susținerea diverselor instituții de cultură românească, amintind darul de 2 florini pe care îl face în aprilie 1893, pentru Biblioteca Institutului Pedagogic – Teologic din Arad³¹⁴. Pentru toate acestea poporul, adânc recunoscător, îl încuraja cu încredere și iubire, „și oricare curticean cu fală și mândrie rostea numele lui”³¹⁵. Împreună cu soția sa Iulia, a avut doi copii, dar din păcate nu deținem date decât despre cel de-al doilea copil al său, o fetiță născută în 16 august 1896, primind la botezul din 25 august același an, numele de Lucia Livia, nași fiindu-i Dr. Ioan Suciș și soția Hortenzia, născută Pagubă, botezul fiind săvârșit sub conducerea protosighelului Augustin Hamșea³¹⁶.

La numai un an după ce i se naște cel de-al doilea copil, în al optulea an de preoție, la vârsta de 32 de ani³¹⁷, în ziua de joi 2 decembrie, la orele 3 dimineața, după o crâncenă suferință pe care încearcă să o vindece la Gleichenberg în Austria, adoarme în brațele părinților săi la Beiuș, „lăsând după sine o soție nemângâiată și doi orfani mici”³¹⁸. În mormântarea a avut loc sâmbătă 4 decembrie, în Beiuș, la orele 16.00 fiind prezenți un număr mare de prieteni și cunoscuți. La înmormântare au slujit 18 preoți, predica rostind-o fostul său coleg și prieten preotul Mladin, care neținând seama de depărtare, a venit împreună cu un număr impresionant de curticeni dornici să „arunce o mână de țărână peste iubitul lor părinte”³¹⁹.

Procopie Givulescu s-a născut în anul 1873 într-o familie preotească din comuna Toc. Încă din primii ani ai copilăriei s-a arătat deosebit de interesat față de studiu și față de viața bisericii, astfel că la vremea potrivită urmează cursurile Gimnaziului românesc din Brașov, unde l-a avut ca profesor și mentor pe Vasile Goldiș, de care îl va lega o sinceră prietenie. În 1893, beneficiind de o bursă din partea Fundației „Emanoil Gojdu”, se înscrie la Facultatea de Litere și Filosofie, din cadrul Universității de la Budapesta, pe care o finalizează în 1897 ca licențiat în filosofie. În paralel cu aceasta, între anii 1894 și 1897, urmează cursurile Institutului Pedagogic - Teologic din Arad.

În 1892 un grup de intelectuali români redactează „Memorandul românilor”, act înaintat împăratului de la Viena, în care se revendicau drepturi pentru români. Asupra memoriștilor se întreprind acțiuni de represiune și persecuție. În timpul procesului Memorandului, studenții români din Viena, Graz, Budapesta și Oradea publică „Manifestul de solidaritate cu memoriștii”, apărut tocmai în timpul judecării acestora. Printre cei 4 studenți arădeni care

Preotul Procopie Givulescu

³¹³ *Familia*, anul XXVI, nr. 52, din 30 decembrie / 11 ianuarie, Oradea – Mare, 1890, p. 626.

³¹⁴ *Biserica și Școala*, anul XVII, nr. 17, din 7 aprilie 1893, Arad, p. 134.

³¹⁵ Teodor Pinteru †, în *Tribuna Poporului*, anul I, nr. 227 din 29 Noiembrie / 10 decembrie, Arad, 1897, p. 1194.

³¹⁶ Conform *Protocolului botezaților din Curtici pe anii 1895 – 1904* (copie), poziția 191 / 1896, nr. inventar 9, din Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

³¹⁷ *Tribuna Poporului*, anul I, nr. 224, din 7 decembrie, Arad, 1897, p. 1181.

³¹⁸ Teodor Pinteru †, în *Tribuna Poporului*, anul I, nr. 227 din 29 Noiembrie / 10 decembrie, Arad, 1897, p. 1194.

³¹⁹ *Ibidem*, p. 1194.

au curajul să semneze acest apel, se numără și Procopie Givulescu³²⁰.

Finalizând cursurile ambelor facultăți, datorită capacităților sale intelectuale deosebite, este ales profesor la Gimnaziul românesc din Brașov, timp în care exercită un stagiul de gazetărie la „Gazeta Transilvaniei” unde publică câteva articole. În această perioadă se căsătorește cu domnișoara Ana Beleş.

În urma tragice morți a preotului Teodor Pinter din Curtici, survenită în decembrie 1897, parohia rămâne vacantă și se publică concurs pentru ocuparea acesteia. Tânărul Procopie Givulescu, profesor în Brașov, este chemat să-și prezinte calitățile în fața credincioșilor, spre a fi ales preot în această parohie. Cu toate acestea, drumul spre amvonul parohiei noastre, nu va fi așa de simplu, întrucât au loc niște „jocuri de culise”, care ni se prezintă în ediția din 21 februarie 1898 a publicației arădene „Tribuna Poporului”. Pe de o parte, răposatul preot Teodor Pinter era ginerele protopopului de Arad, Moise Bocșan, fost și el timp de 40 de ani preot în Curtici; acesta din urmă își dorea să aducă ca preot în Curtici, în locul ginereului său, pe teologul Ioan Georgia din părțile Sălajului, care era în serviciul Consistoriului eparhial arădean³²¹.

Pe de altă parte, preotul Grigorie Mladin, paroh al Curticiului, susținea împreună cu reprezentanții Băncii „Victoria”, pe profesorul Givulescu. Autorul articolului menționat, „*un ortodox din Curtici*”, atrage atenția că „*părintelui Georgia îi dăm cuvenita cinste ca oaspete, dar alegerea sa ca preot aici, ar fi jignitoare față de fii părinților care au zidit și au susținut bisericile din dieceza noastră*”, subliniind faptul că acesta nu făcea parte din cuprinsul Episcopiei Aradului. Totodată, profesorul Givulescu este considerat mai harnic, mai vrednic și cu o mai înaltă pregătire decât contra-candidatul său. Interesant este finalul articolului: „*Lasă, aleagă-și poporul preoții după voia sa, iar contra pornirilor primejdioase și a amestecului străin și a orice silă, protestăm din capul locului și îi vestim război*”³²². În ciuda tuturor uneltirilor, în prima duminică a lunii martie 1898, „*bravul tânăr dl. Procopiu Givulescu, profesor la școlile centrale române din Brașov*”³²³, este ales preot în Curtici, alegerile decurgând pașnic sub grija blândului și înțeleptului paroh Grigorie Mladin.

În Curtici, alături de colegul său, preotul Grigorie Mladin, desfășoară o intensă activitate pastorală, pentru întărirea credinței ortodoxe în inimile parohienilor, frecventând între 1899 și 1900 și cursurile de drept ale Universității din Budapesta, pe care însă nu reușete să le finalizeze³²⁴. Împreună cu colegul său, demarează ample lucrări pentru renovarea bisericii, pe care el însuși o sfințește în anul 1904, pe când deja era protopopul Radnei, împreună cu preoții locali Grigorie Mladin și Ioan Nicorescu. Este implicat în activitatea politică a românilor din Transilvania, astfel că în 1901 face parte din Comitetul Central al Partidului Național din Transilvania și din Comisia pentru controlarea, supravegherea și conducerea ziarului „Românul” din Arad.

În 2 mai 1902 este ales pe postul de referent ajutător la Senatul bisericesc al Consistoriului din Arad, iar în 16 decembrie este ales protopop al Radnei cu 50 de voturi³²⁵. Aflat în fruntea protopopiatului la doar 30 de ani, își va canaliza întreaga forță pentru obținerea a cât mai multe drepturi pentru preoții și credincioșii pe care îi avea în grijă. Ca protopop a condus în mod excepțional instituțiile școlare din cadrul protopopiatului său, analizând situația fiecărei școli pentru a-i întări și dezvolta capacitatea de acțiune educativă³²⁶. Astfel, în 15 – 16 august 1910 participă la Reuniunea învățătorilor din Nădlac, unde

³²⁰ Vasile Popeangă, *Școala românească din părțile Aradului în perioada 1867 – 1918*, Arad, 1976, p. 208.

³²¹ Pavel Vesa, *Clerici cărturari arădeni de altădată*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2008, p. 273.

³²² *Tribuna Poporului*, anul II, nr. 35, 21 februarie 1898, Arad, p. 166.

³²³ *Foaia Poporului*, Anul VI, Nr. 11, 8 -20 martie 1898, Sibiu, p. 129.

³²⁴ Pavel Vesa, *Clerici cărturari arădeni de altădată*, p. 41.

³²⁵ *Familia*, anul XXXVIII, nr. 49, 8/21 dec. 1902, Oradea Mare, p. 586.

³²⁶ Pavel Vesa, *Clerici cărturari arădeni de altădată*, p. 284.

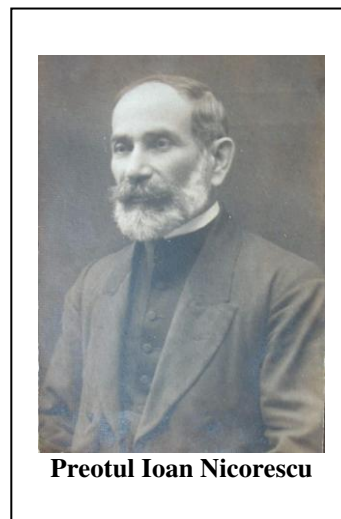
săvârșește Sfânta Liturghie aflându-se în fruntea unui sobor de preoți și conducând toate activitățile specifice acestei întruniri. Din punct de vedere cultural, protopopul Givulescu împreună cu preoții și învățătorii din cadrul protopopiatului Radna, au fost integrați în ampla mișcare pentru înființarea teatrului național român și educarea publicului prin intermediul spectacolului teatral³²⁷.

A fost un bun român luptând neconținut pentru apărarea drepturilor civile și religioase ale românilor, militând pentru unirea Transilvaniei cu Regatul României. Astfel, între 1910 și 1918 a participat la marile acțiuni naționale, iar la momentul potrivit a fost unul dintre cei aleși să participe la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918, când s-a înfăptuit unirea tuturor românilor. Spre finalul activității sale ca protopop a fost apropiat sfătuitor al episcopului Andrei Magieru, fiind mereu membru în Consiliul eparhial, în Adunarea eparhială și în Congresul Național Bisericesc.

În 30 iunie 1943 se pensionează datorită bolii care îi măcina trupul, dar continuă să conducă protopopiatul până în octombrie 1945. În ziua de 7 aprilie 1946 își dă viața în mâinile Celui pe care L-a iubit și L-a slujit întreaga viață, la reședința sa din Radna. Grăitor și emoționant este necrologul publicat în Revista *Biserica și Școala* de către colegul său protopopul S. Stana: „*Protopopul Procopie Givulescu de la Radna s-a stins încet, domol, ca o candelă solitară, care în fața sfântului chivot și-a consumat ultimul strop de ulei. A adormit senin, între făclii aprinse și între icoane cu străluciri înduioșătoare, cu conștiința datoriei împlinite. Nimic surprinzător. Clipa solemnă o aștepta el însuși, cu resemnare apostolică, murmurând rugăciuni fierbinți, care să-i fie puntea de trecere la viața veșnică în brațele Mântuitorului Hristos. Suflet nobil și plin de finețe, caracter sobru, minte ageră, logică clară, maniere distinse și elegante, inimă bună și vocabular ales în care nu existau vorbe de dispreț și de calomnii pentru nimeni, au fost buchetul de flori alese care au împodobit și au dat un farmec deosebit părintelui Givulescu*”³²⁸.

A murit în al 73-lea an al vieții, fiind înmormântat în cimitirul din Radna, înconjurat de bunii săi credincioși și prieteni, slujba fiind oficiată de un sobor de preoți, avându-l în frunte pe preotul iconom stavrofor Traian Cibian, delegatul Sfintei Episcopii³²⁹. Cu toate că preotul Procopie Givulescu a slujit puțină vreme la altarul bisericii din Curtici, considerăm necesară amintirea lui, nu pentru ceea ce a făcut pentru mica noastră comunitate, ci pentru jertfa ce a depus-o pe altarul neamului, slujind idealului de unitate națională, participând la Marea Unire și fiind un exemplu desăvârșit de slujitor al lui Hristos.

Preotul Ioan Nicorescu³³⁰ s-a născut la 28 ianuarie 1868 în comuna Ciuta, județul Caraș - Severin. A absolvit cursurile Școlii Normale și cele ale Institutului Pedagogic – Teologic din Caransebeș în anul 1888³³¹. După finalizarea studiilor, se căsătorește cu domnișoara Amalia, născută Demetrovici, din localitatea Utvin, Timiș. Împreună vor avea trei copii: Laurian Ioan Nicorescu (mare cântăreț al Operei din Viena, s-a născut la Jabăr în 7/19 aprilie 1891 și s-a stins la 15 mai 1935, în urma unei grave boli, după 10 ani de suferință), Rea Silvia (s-a născut în Jabăr la 24 decembrie 1892 și a murit la 6 ianuarie 1894, la doar un an) și Aurora Victoria Amalia (s-a născut în Jabăr la 20

Preotul Ioan Nicorescu

³²⁷ *Familia*, anul 34, nr. 25, 21 iunie / 3 iulie 1898, Oradea Mare, p. 299.

³²⁸ *Biserica și Școala*, anul LXX, nr. 18, 28 aprilie 1946, Arad, p. 1.

³²⁹ *Biserica și Școala*, anul LXX, nr. 16, 14 aprilie 1946, Arad, p. 119.

³³⁰ Mulțumim domnului prof. Constantin Tufan Stan din Caransebeș pentru fotografia pe care ne-a pus-o la dispoziție, el însuși obținându-o de la o urmașă a părintelui Nicorescu, domiciliată în București.

³³¹ *Foaia Diecezană*, anul IV, nr. 38, 16 septembrie 1928, Caransebeș, p. 2.

noiembrie 1894 și a murit la 5 decembrie 1909, fiind înmormântată în Curtici, iar în 1930 osemintele îi sunt ridicate și mutate la Jabăr)³³².

În ultima duminică a lunii iulie a anului 1889, tânărul teolog Ioan Nicorescu, cu o voce deosebit de melodioasă, este ales de către credincioși, capelan și învățător în Jabăr, pe lângă bătrânul preot Dionisie Popescu³³³. Ajuns în parohie, găsește biserica în construcție, fapt pentru care organizează o colectă în întreaga eparhie pentru a primi ajutor la zidirea bisericii, colectă finalizată în 10 iunie 1890³³⁴. În 1902 reușește să finalizeze construcția bisericii și începe zidirea școlii³³⁵.

Datorită calităților sale deosebite în materie muzicală și cunoștințelor temeinice de teologie, începând cu anul școlar 1901 – 1902 este instituit profesor de Liturgică, Cântare bisericească și Tipic la Institutul Pedagogic – Teologic din Arad, fiind în paralel și director al Tipografiei Diecezane. Va rămâne profesor până la finalul anului școlar 1903 – 1904³³⁶.

În Curtici, după alegerea preotului Procopie Givulescu ca protopop al Radnei în decembrie 1902, parohia rămâne numai în grija preotului Grigorie Mladin, și datorită faptului că acesta era bolnav, preotul profesor Ioan Nicorescu este desemnat de către episcop să suplinească parohia vacantă, semnând ca „*preot profesor seminarial*”. Va fi ales și instalat preot abia în 4/17 iulie 1904, după cum el însuși mărturisește într-o însemnare făcută în Matricula răposaților: „*Ioan Nicorescu, paroh ort. rom., azi instalat în parohie*”³³⁷.

Începând cu această dată, preotul Nicorescu se va muta în actuala casa parohială, implicându-se cu mult zel în viața comunității, fiind un vrednic mărturisitor al lui Hristos. Fiind un bun român, se implică cu devotament în susținerea drepturilor credincioșilor săi, căutând cu orice preț respectarea acestora. Astfel, cu ocazia alegerilor generale din 1906, în Cercul Pecica, din care făcea parte și Curticiul, a fost o luptă foarte mare între cei doi candidați, dr. Aurel Novac și Varashelyi Dezso. Înainte de alegere, în 22 aprilie a avut loc o adunare populară în Curtici, sub președenția preotului Ioan Nicorescu. Potrivit unor mărturii, părintele Nicorescu ar fi afirmat: „*Ungurii voiesc să ne răpească limba, religiunea și tot ce avem noi mai scump; în școală voiesc să introducă limba ungurească, ca astfel, copiii noștri să-și uite limba mamei. Să putrezească carnea aceluia care va ține cu candidatul ungar. Rană să i se facă în gât aceluia care va rosti numele candidatului ungar!*”³³⁸. Nu știm dacă părintele Nicorescu a rostit cu adevărat aceste groaznice afurisanii, pe care el le-a negat în fața judecătorilor, dar știm sigur că pentru aceasta la 7 decembrie 1906 i se intentează proces pentru agitație; este achitat de Tribunalul din Arad, dar Tabla regească din Oradea Mare, îl osândește „*la 3 luni închisoare de stat la Seghedin și 200 de coroane amendă*”³³⁹. Pe perioada întemnițării sale, este suplinat de către preoții din Macea. În ianuarie 1909, episcopul Ioan Ignatie Pap al Aradului, se bucură de întoarcerea sa din temniță și îl repune în toate drepturile.

În perioada premergătoare Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, părintele Nicorescu a avut un rol deosebit în organizarea Consiliului Național Român din Curtici.

A păstorit această parohie cu mult devotament; s-a implicat în probleme gospodărești renovând în întregime biserica, sfințită în 6 decembrie 1925 de către Episcopul Grigorie Comșa³⁴⁰; a promovat ortodoxia, organizând misiuni speciale pentru întărirea duhovnicească a

³³² Constantin Tufan Stan, *Laurian Nicorescu – compozitorul și artistul liric*, Editura Anthrophos, 2008, pp. 23; 47.

³³³ *Foaia Diecezană*, anul IV, nr. 29, 1889, Caransebeș, p. 3.

³³⁴ *Biserica și Școala*, anul XIV, nr. 33 din 19/31 august 1890, Arad, p. 265.

³³⁵ *Biserica și Școala*, anul XXVI, nr. 14 din 7/20 aprilie 1902, Arad, p. 119.

³³⁶ Pavel Vesa, *Clerici cărturari arădeni de altădată*, p. 261.

³³⁷ *Matricula răposaților din Curtici pe anii 1895 – 1928* - copie, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

³³⁸ *Tribuna Poporului*, anul VIII, nr. 76/1906, p. 5; anul X, nr. 219/1906, p. 3 și anul XII, nr. 63/1908, Arad, p. 5.

³³⁹ *Tribuna Poporului*, anul XII, nr. 188 din 24 august 1908, Arad, p. 1.

³⁴⁰ *Biserica și Școala*, anul XLIX, nr. 49, 6 decembrie 1925, Arad, p. 5.

credincioșilor săi, memorabilă fiind întrunirea din 11 noiembrie 1928, când alături de colegul său preotul dr. Zaharie Colceriu, atât la Liturghie, cât și la Vecernie, sub conducerea venerabilor preoți profesori Caius Turicu și Simion Șiclovan de la Academia Teologică din Arad, au fost prezenți aproximativ 700 – 800 de credincioși, biserica devenind neîncăpătoare. A fost ajutat în toate misiunile sale de către membrii Oastei Domnului din Curtici.

A desfășurat o bogată activitate intelectuală, publicând zeci de articole și studii, predici și cuvântări, dar și traduceri din Patrologia Greacă, în revistele bisericesti naționale și locale: *Biserica și Școala* din Arad, *Foaia Diecezană* din Caransebeș, *Biserica Ortodoxă Română*, etc. Sub titlul „*Amvonul Bisericii greco ortodoxe române*”, vor apărea în 1902 cele două volume de predici, apreciate la cel mai înalt nivel, atât de către episcopul locului din acea vreme, Iosif Goldiș, care recomanda tuturor preoților procurarea acestei cărți³⁴¹, cât și de distinsul profesor de teologie de la Cernăuți, T. Tarnavschi, care prezintă elogios munca vrednicului nostru preot³⁴². După numai câțiva ani, în 1907, publică renumita carte „*Popovedanii la îngropăciunea oamenilor morți, de preotul Samuil Micu de Sad, apărută la 1842 în Sibiu și reeditată acum, pentru întâia dată cu litere latine*”.

De-a lungul păstoririi sale la Curtici a intrat și în mici conflicte cu credincioșii, amintind de exemplu, nefericitul eveniment cu turnarea clopotului mare. În perioada războiului, multe din clopotele bisericilor au fost topite și transformate în tunuri. Așa s-a întâmplat și cu clopotul cel mare al bisericii noastre. În aceste condiții, după finalizarea războiului, se impunea procurarea unui nou clopot. Văduva Florița Cinteian și fiica ei Iuliana, în amintirea lui Flore Cinteian și a fiului său George, căzuți pe front, plătesc 60 000 de lei, prețul clopotului. Un ziar arădean descrie evenimentul: „*Cu două zile înainte de sfîntirea mărețului clopot, în 14 februarie 1928, mărînimioasele donatoare cu mare mirare au putut constata, că pe clopot, în locul numelui donatoarelor, ori a celor iubiți ai lor pentru care au adus această jertfă, a fost gravat numele preotului Ioan Nicorescu din Curtici, cu cuvintele „Dăruit la sfătuirile preotului Ioan Nicorescu”*. Una dintre donatoare, Iuliana Cinteian, cu pila a șters numele preotului Ioan Nicorescu, după care operație nu a mai avut loc sfîntirea clopotului”³⁴³.

După vacantarea parohiei Jabăr, părintele Nicorescu își dorește să se reîntoarcă acolo unde și-a început pastorația. Astfel, în luna iulie 1929, este ales preot cu 113 voturi, din 118, 5 voturi fiind acordate altor doi candidați³⁴⁴. În noua parohie se va muta în anul 1930 și va rămâne până în 1938, când se pensionează. După pensionare, se mută în orașul Lugoj, unde ajunge să fie ales membru al scaunului protopopesc Receaș și numit „*duhovnic tractual*”³⁴⁵.

Se stinge din viață la 19 ianuarie 1960, la venerabila vârstă de 92 de ani, fiind înmormântat în cripta familiei, aflată în incinta cimitirului din Lugoj. Preotul profesor Ioan Nicorescu a fost o personalitate marcantă a epocii sale, care s-a ostenit pentru zidirea spirituală a comunității noastre, a simțit deplina bucurie a slujirii Mântuitorului Hristos, dar a și gustat din paharul suferinței, fiind martor la moartea prematură a celor trei copii ai săi.

Preotul **Iuliu Lorințiu** s-a născut în anul 1886, ca fiu al preotului Valer Lorințiu și al Mărioarei, în localitatea Făget.

Crescând într-o familie preotească, a învățat de mic dragostea de Dumnezeu și de oameni, distingându-se prin cuminenie și bunătate. La vremea cuvenită, după ce absolvă cele opt clase liceale cu bacalaureat, îi urmează tatălui și bunicului său, înscriindu-se la cursurile Institutului Teologic Diecezan Ortodox Român din Caransebeș, în toamna anului 1907. În

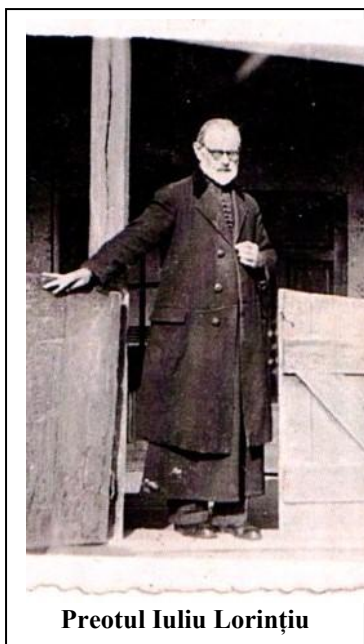
³⁴¹ *Biserica și Școala*, anul XXVI, nr. 4, 27 ian. / 9 febr. 1902, Arad, p. 37.

³⁴² *Biserica și Școala*, anul XXVIII, nr. 8, 22 febr. / 6 martie 1904, Arad, p. 65.

³⁴³ Ziarul *Românul*, anul XIII, nr. 9, 26 febr. 1928, Arad, p. 3.

³⁴⁴ *Biserica și Școala*, anul LIII, nr. 27, 30 iunie 1929, Arad, p. 7.

³⁴⁵ *Foaia Diecezană*, anul LIX, nr.8, 20 febr. 1944, Caransebeș, p. 2.

Preotul Iuliu Lorințiu

1910 absolvă școala teologică cu rezultate dintre cele mai onorabile, distingându-se ca fiind un bun cântăreț, dar mai ales un excelent dirijor³⁴⁶.

Se căsătorește cu domnișoara Vioara Eleonora Oprean și vor avea împreună doi copii. Cel dintâi, Viorel, născut în 1913, a absolvit renumita Academie de Belle Arte din București, după care se stabilește în Arad, devenind în 1947 titularul catedrei de Caligrafie și Desen din cadrul Liceului comercial de băieți din Arad³⁴⁷. Viorel se căsătorește cu domnișoara Adriana Stroia, fiica lui Ștefan Stroia din Nădlac, având ca nași de cununie pe renumita familie dr. Adam Iancu și Alexandrina din Curtici. Vor avea împreună un copil, pe Alexandru – Silviu Lorințiu. În casa profesorului Lorințiu a locuit părintele Gheorghe Bozian pe perioada studiilor liceale. Profesorul Viorel Lorințiu, moare în anul 1970, fiind înmormântat în cimitrul Eternitatea din Arad, în vecinătatea mormântului marelui om politic Vasile Goldiș. Cel de-al doilea copil, Țiți Bujor, născut în anul 1915 s-a stins din viață la frageda vârstă de 13 ani, în anul 1928, lăsând un vâl

de tristețe peste inima și chipul părinților săi.

În 16 iulie 1911, cu ocazia sfințirii bisericii celei nou renovate din Făget, Episcopul Miron Cristea, îl hirotesește citeț pe absolventul de teologie, Iuliu Lorințiu³⁴⁸. La 9 septembrie 1912 este hirotontit preot de către Episcopul Caransebeșului, Dr. Miron Cristea, viitorul patriarh al României, pe seama parohiei Greoni din Dieceza Caransebeșului. Casa în care a locuit se află în vecinătatea bisericii și a căminului cultural din Greoni. Aici slujește împreună cu preoții Gheorghe Popa (1903 - 1939) și Ioan Popa (1921 - 1932). La parohia Greoni funcționează între ani 1912 – 1914 și 1916 – 1930, când se transferă la Curtici, în parohia devenită vacantă prin transferarea preotului Ioan Nicorescu la Jabăr. Interesantă este absența dintre ani 1914 și 1916, când preotul Lorințiu nu mai apare ca funcționând la parohia Greoni. Cea mai plauzibilă explicație ar fi faptul că a fost mobilizat pe front, ca preot militar, având în vedere că în 1914 izbucnește Primul Război Mondial și această parte a țării noastre, în acea perioadă, era parte componentă a Imperiului Austro – Ungar.

Atât la Greoni cât și la Curtici, are o rodnică activitate pastoral – misionară, rămânând în memoria oamenilor din cele două parohii, ca un strălucit dirijor al unor coruri mixte, de până la 80 de persoane, armonizate pe 7 voci. La Curtici conduce corul premilitarilor, adică al celor care se pregăteau să meargă în armată, cor mixt, care funcționa în paralel cu corul bărbătesc condus de învățătorul Eftimie Ardelean.

Aici întreține o armonioasă legătură, bazată pe o prietenie desăvârșită, cu dr. Adam Iancu, datorată și localității comune de origine: Făget. Probabil că și mutarea părintelui Lorințiu la Curtici s-a făcut tot la insistențele și cu sprijinul acestui ilustru prieten, care avea

³⁴⁶ Petrică Vasile, *Institutul Teologic Diecezan Ortodox Român din Caransebeș 1865 – 1927*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2005, p. 138.

³⁴⁷ *Monitorul Oficial*, nr. 177.826 / 1947, București, p. 6273.

³⁴⁸ Gabriela Hajdu, *Implicarea Bisericii Ortodoxe Române în susținerea bisericilor și mănăstirilor din comitatul Severin, la începutul secolului XX*, în "Altarul Banatului", nr. 10-12 / 2014, p. 139.

trecere la înaltele foruri eclesiale. Acestei prietenii i-a urmat înrudirea spirituală, dl. Dr. Iancu și d-na Alexandrina Adam devenind nașii de cununie ai fiului părintelui Lorințiu.

La 1 octombrie 1947 se pensionează și părăsește Curticiul³⁴⁹. Interesant este cum doi prieteni atât de buni, oameni de vază ai acestei comunități, se depărtează de ea în același an; preotul Iuliu prin pensioanre, iar dr. Adam Iancu, prin arestare și domiciliu forțat la Sibiu. Din nefericire, după pensionarea părintelui Lorințiu, nu mai deținem date despre locul unde s-a mutat, vârsta până la care a trăit și nici despre locul unde este înmormântat³⁵⁰.

Preotul Zaharie Colceriu s-a născut în anul 1886 în localitatea Hetiur, județul Mureș³⁵¹. Dintre puținele date pe care le deținem referitoare la prima parte a vieții sale, știm că tatăl său s-a numit Vasile și mama sa Tatiana, că a absolvit 8 clase gimnaziale, studii de teologie și de drept, fără a deține însă informații despre centrele universitare unde a studiat.

Legăturile sale cu orașul nostru încep în jurul anilor 1908 – 1909. După moartea preotului Grigorie Mladin și vacantarea parohiei, tânărul absolvent Zaharie Colceriu vine „să cânte și să cuvânte” în biserica din Curtici, în duminica din 22 noiembrie 1909³⁵². În 26 decembrie 1909 este ales preot pentru parohia vacantă, cu toate că încă nu era căsătorit; însă, îndată după alegere, apar nemulțumiri. Preotul Ioan Nicorescu împreună cu încă doi membri ai Consiliului Parohial reclamă faptul că alegerea nu este valabilă, întrucât a fost un singur candidat. Nu știm care au fost motivele reale ale acestei tulburări, însă în urma unui amplu proces început între protestatari și protopopiat,

acesta din urmă, prin protopopul Ioan Georgia, conchide: „*Alegerea de paroh la parohia vacantă din Curtici, efeptuită la 13/26 decembrie 1909, să ratifică și să recomandă Venerabilului Conzistor spre întărire, iar alesul Zacharie Colceriu spre a fi provăzut cu investitura canonică recerută*”³⁵³.

În 19 septembrie 1910, la vârsta de 23 de ani, se căsătorește cu domnișoara *Aurora Mladin*, în vârstă de 19 ani, fiica răposatului preot Grigorie Mladin, iar în 14 octombrie 1910, la prăznuirea Cuvioasei Paraschiva, este hirotonit preot de către episcopul Aradului, Ioan Ignatie Papp și instalat preot în Curtici, cu drepturi depline. Împreună cu soția sa, vor avea doi copii: *Zaharia Sever*, născut la 9 august 1911 și botezat la 28 august, având ca nașă pe d-na Adriana, soția avocatului Sever Ispravnic, botezul fiind oficiat de către Romulus Ciorogariu, viitorul episcop al Oradiei³⁵⁴; și *Vioara Letiția Aurora*, născută la 5 august 1912 și botezată la 19 august³⁵⁵.

Preotul Zaharie Colceriu

³⁴⁹ *Biserica și Școala*, anul LXXI, nr. 20, 11 mai 1947, Arad, p. 148.

³⁵⁰ Pentru realizarea acestui material aducem alose mulțumiri părintelui Iosif Tilca din Greoni și domnului Alexandru – Silviu Lorințiu, nepotul părintelui Iuliu, care cu disponibilitate și promptitudine ne-au oferit toate informațiile pe care domniile lor le cunoșteau despre viața și activitatea preotului Iuliu Lorințiu. Mulțumim nepotului părintelui și pentru frumoasele fotografii care ni le-a oferit.

³⁵¹ *Matricola cununaților – copie*, Curtici, nr. 44/1910, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

³⁵² Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici, act. nr. 922/1909 dat de Episcopia Aradului.

³⁵³ *Protocolul ședinței scaunului protopopesic al tractului Ienopolea*, ținută la 6 aprilie 1910, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

³⁵⁴ *Matricola botezaților*, Curtici, nr. 171/1911, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici

³⁵⁵ *Matricola botezaților*, Curtici, nr. 219/1912, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

Cu multă tristețe însă, la numai câteva luni de la nașterea celui de-al doilea copil, parintele Colceriu trece prin cea mai mare dramă a tinereții sale, moartea mult iubitei sale soții. La 19 ianuarie 1913, Aurora Colceriu, la numai 22 de ani, moare în urma unei subite infecții la pielea urechii, după cum este consemnat în matricola răposaților la rubrica destinantă cauzei morții. A fost înmormântată la 21 ianuarie, de către un sobor de preoți, compus din Vasile Beleş din Chitighaz, Traian Vățian din Arad, Georgie Turic, Iustin Iancu și Romul Mladin din Otlaca, Ladislau Petrilă din Macea, Ioan Popescu din Pecica, Nicolae Codrean din Șiclău, preotul din Odvoș și Ioan Nicorescu din Curtici. Cu durere în suflet, trece cu greu peste această încercare a vieții sale, și își crește cei doi copilași cu multă dragoste și devotament, oferindu-le o aleasă educație moral-religioasă, dar și instructiv-educativă.

În anii ce urmează se dedică în totalitate creșterii copiilor săi și slujirii preoțești. Fiind un preot deosebit de capabil, în octombrie 1911, este instituit catehet la școlile din Curtici predând elevilor din clasele I, a II-a și a III-a, se impică activ în renovarea interiorului bisericii, finalizat în 1925 și sfințit de Episcopul Grigorie Comșa; în renovarea turnului bisericii, finalizat în 1930, precum și în finalizarea lucrărilor începute la „*casa culturală*”. Aflăm că în aprilie 1911, ca membru al „Asociației pentru literatura și cultura poporului român din Ungaria”, cu sediul la Sibiu, donează două coroane pentru ridicarea busturilor lui Mihai Eminescu și George Barițiu³⁵⁶.

De asemenea, este profund implicat în acțiunile de întărire ale ortodoxiei pe plan local, fapt pentru care organizează o serie de misiuni, memorabilă fiind întrunirea din 11 noiembrie 1928, când alături de colegul său preotul Ioan Nicorescu, atât la Liturghie, cât și la Vecernie, sub conducerea venerabilor preoți profesori Caius Turicu și Simion Șiclovan de la Academia Teologică din Arad, au fost prezenți aproximativ 700 – 800 de credincioși, biserica devenind neîncăpătoare. A fost ajutat în toate misiunile sale de către membrii Oastei Domnului din Curtici³⁵⁷. A fost membru al „*Despărțământului din Arad*”, organ administrativ – bisericesc, răspunzător cu cercurile religioase și activitatea pastorală a preoților. În această calitate ține o cuvântare înălțătoare în ziua de miercuri 4 aprilie 1928, la întrunirea membrilor acestui departament³⁵⁸.

În 1932 se recăsătorește civil cu Ecaterina Ispravnic³⁵⁹, o doamnă apreciată de membrii comunității locale, descrisă ca fiind deosebit de elegantă și amabilă, vrednică de a fi preoteasă. Cu toate acestea, nefiindu-i acceptată a doua căsătorie, în primăvara anului 1933, își dă demisia din preoție, urmând să funcționeze ca avocat³⁶⁰. Cununia religioasă o vor primi abia la 1 martie 1962³⁶¹.

După acest eveniment, continuă să participe la slujbele bisericii, fără a mai purta haină clericală, este ales vicepreședinte al „*Frăției Ortodoxe Române*” din Curtici, responsabilă cu răspândirea și întărirea învățăturilor ortodoxe în mijlocul credincioșilor, alături de dr. Adam Iancu, ca președinte³⁶². Va funcționa ca avocat până la pensionare, în anul 1946 fiind amintit printre puținii avocați care mai au avut voie să profeseze liber pe lângă Tribunalul din Arad și ca făcând parte din Colegiul avocaților arădeni³⁶³. Își continuă viața în tihnă și liniște, adormind la vârsta de 88 de ani, în 3 aprilie 1975; este înmormântat cu slujba rânduită mirenilor, fără veșminte preoțești, în cea mai mare simplitate.

³⁵⁶ *Revista Transilvania*, anul XLII, nr. 2, martie – aprilie 1911, Brașov, p. 201.

³⁵⁷ *Biserica și Școala*, anul LII, nr. 49 – 50, 2 decembrie 1928, Arad, pp. 8 – 9.

³⁵⁸ *Biserica și Școala*, anul LII, nr. 14-15, 8 aprilie 1928, Arad, p. 11.

³⁵⁹ Conform Certificatului de căsătorie nr. 114/1932, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

³⁶⁰ *Biserica și Școala*, anul LVII, nr. 10, 5 martie 1933, Arad, p. 8.

³⁶¹ *Registrul cununaților*, Curtici, nr. 13/1962, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

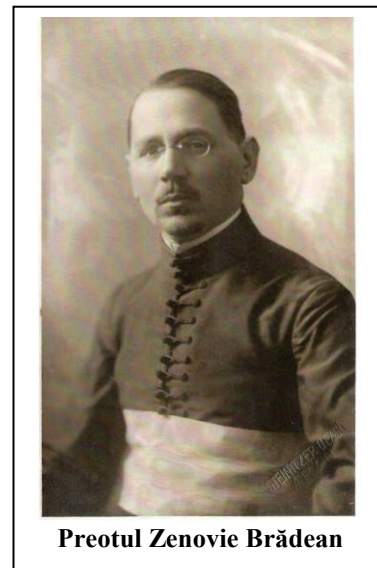
³⁶² *Biserica și Școala*, anul LIX, nr. 19, 12 mai 1935, Arad, p. 3.

³⁶³ Emil Arbonie, *Colectivizarea autorității judecătorești arădene(1947)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, vol. III, Editura „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2011, p. 320.

Mormântul său se află în cimitirul din spre Macea, pe partea stângă a aleii principale, rândul 14, locul 4, unde își doarme somnul de veci alături de cea de-a doua soție, Ecaterina Colceriu care a murit în 16 decembrie 1977. Pe piatra funerară stă scris: „*Aici odihnește dr. Zaharie Colceriu, fost preot și avocat, 1886 – 1973; și Ecaterina Colceriu, născută Ispravnic, 1894 – 1977. Dormiți în pace. Ridicată de familia Urzică*”. Din întreaga documentație pe care am avut-o la dispoziție, reiese că preotul Zaharie Colceriu a fost un om demn și sânguincios, respectat de comunitate și devotat familiei sale.

Preotul Zenovie Brădean s-a născut la 6 noiembrie 1891 în comuna Beliu, județul Bihor. După ce finalizează opt clase liceale la Beiuș, se înscrie la Institutul Teologic din Arad, studii pe care le încheie în 1915³⁶⁴, dar conform consemnării pe care el însuși o face într-un raport către Episcopie, diploma de licență o obține abia în 1919, cel mai probabil datorită anilor grei ai războiului care îl vor fi afectat într-un anumit mod, necunoscut nouă.

Se căsătorește cu domnișoara Veturia Mladin, fiica preotului Mladin din Otlaca. Împreună vor avea trei fiice: Zoe (s-a născut la 21 septembrie 1919 și s-a căsătorit cu viitorul preot Mihiț din Macea), Cornelia (s-a născut la 2 august 1921, s-a căsătorit cu viitorul preot Miron Bălan, care pentru o perioadă a slujit la Curtici, a murit în februarie 1992 și a fost înmormântată în cimitirul parohial din Comlăuș), Lucia (s-a născut la 25 ianuarie 1923 și s-a căsătorit cu viitorul preot Aurel Leucian din Sinteia Mare).

Preotul Zenovie Brădean

Familia preotului Zenovie Brădean

Este hirotonit preot în ianuarie 1920 de către episcopul de atunci al Aradului, Ioan Ignatie Papp, pe seama parohiei Comlăuș unde va sluji până în 1933. În urma vacanței parohiei Curtici, prin demisia preotului Zaharie Colceriu, preotul Zenovie Brădean se transferă la această parohie, fiind instalat în 15 octombrie 1933, unde va sluji până în anul 1953, când face schimb de parohii cu ginerele său, preotul Miron Bălan. Astfel, părintele Bălan, care era preot în Seleuș încă din anul 1946, vine la Curtici, iar părintele Brădean merge preot în Seleuș, unde rămâne până în anul 1958 când se pensionează³⁶⁵.

Pe lângă activitatea sa preoțească, a desfășurat și o activitate didactică, fiind profesor de religie între 1922 și 1924 la Oradea și între 1924 și 1929 la Gimnaziul din Sântana, conform propriei sale consemnări. Începând cu anul 1931 este numit de către episcopul Grigorie Comșa, misionar eparhial. În această demnitate va rămâne până în 15 octombrie 1935, când este numit misionar protopopesc al Protopopiatului Arad. În această postură va organiza și conduce o serie de misiuni și activități menite să întărească ortodoxia în mai multe localități. Astfel, în 18 și 19 noiembrie 1933, merge în misiune la Dieci, unde duminica la Liturghie predică despre importanța urmării lui Hristos, iar seara la vecernie poposește în parohia Almaș, unde le vorbește credincioșilor despre importanța educației religioase³⁶⁶. La 21 noiembrie, cu ocazia praznicului Intrării în biserică a Maicii Domnului, merge în parohia Luncoșoara, vorbind despre importanța acestei sărbători.

³⁶⁴ Pavel Vesa, *Învățămintul Teologic de la Arad, 1822 – 1948*, p. 477.

³⁶⁵ Ioan Motorca, *Cercetări și date monografie privitoare la comuna Seleuș cu satele aparținătoare: Seleuș, Cighirel, Moroda, Iermata*, f. ed., 1997, p. 210.

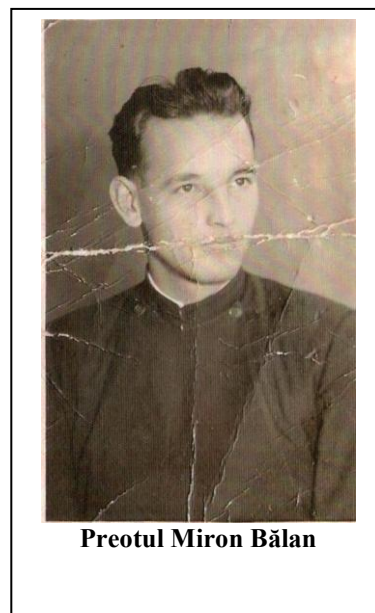
³⁶⁶ *Biserica și Școala*, anul LVII, nr. 52, 24 dec. 1933, Arad, p. 15.

În Postul dinaintea Nașterii Domnului din anul 1937, este îndatorat de către protopopul Traian Vățian să organizeze cel puțin două misiuni la Șofronea³⁶⁷. În 14 august 1940, conform unei vechi tradiții, merge în pelerinaj la Mănăstirea Hodoș Bodrog, împreună cu un grup de credincioși din Curtici, unde la vecernie rostește o cuvântare intitulată „Încrederea în Dumnezeu și în Biserica lui Hristos care biruie vremurile”³⁶⁸.

În 1941, între 1 – 15 septembrie a însoțit pe episcopul Andrei Magieru, alături de alți șapte preoți, doi ieromonahi și un diacon din eparhia Aradului, în vizita efectuată, în frunte cu mitropolitul Nicolae Bălan de la Sibiu, în Basarabia și Transnistria. Echipa misionară arădeană a activat în județul Tighina, unde, în aproape 30 de localități au săvârșit Sfânta Liturghie, vecernii, utrenii, sfeștani, botezuri și înmormântări, rostind de fiecare dată predici³⁶⁹. În 14 august 1946, cu ocazia praznicului Adormirii Maicii Domnului, la finalul Tainei Sfântului Maslu săvârșit la Mănăstirea Hodoș Bodrog, rostește o predică intitulată „Trăirea creștinească prin Sfintele Taine”³⁷⁰. În duminica Floriilor din 25 aprilie 1948, participă alături de Episcopul Andrei Magieru și alți preoți, la sfințirea bisericii din Buteni³⁷¹.

Important de amintit și interesant de aflat este faptul că părintele Zenovie Brădean a participat la încoronarea Regelui Ferdinand la Alba Iulia, în 15 octombrie 1922. A fost un naționalist înflăcărat și un țărănist convins. S-a stins din viață la vârsta de 73 de ani, în 28 septembrie 1964, soția urmându-i peste doar câteva săptămâni, în 11 noiembrie 1964, la 63 de ani. Sunt înmormântați în cimitirul din spre Macea, pe partea dreaptă a cărării principale, în apropierea criptei familiei Popovici.

Preotul **Miron Bălan** s-a născut în 7 decembrie 1916 la Șteiu, județul Bihor, din părinții Miron și Veronica Bălan, țărani mijlocași, după cum însuși mărturisește în fișa personală redactată la 28 mai 1955. A început studiile la Oradea finalizând liceul cu bacalaureat teoretic. Mai apoi, dorind să își dedice viața slujirii preoțești, urmează cursurile Academiei Teologice din Arad, pe care le absolvă în vara anului 1941. La 22 octombrie 1942 se căsătorește cu domnișoara Cornelia Brădean, fiica preotului Zenovie Brădean din Curtici, împreună cu care va avea șapte copii: Maria Virginia (s-a născut în 1944, a absolvit Facultatea de Matematică), Anastasia (s-a născut în 1946, profesie – inginer chimist), Cornelia (s-a născut în 1948, profesor de literatură), Mihai (s-a născut în 1949, inginer mecanic, profesor), Monica (s-a născut în 1952, a absolvit Facultatea de Drept, funcționând ca procuror), Stelian (s-a născut în 1954, a emigrat în Germania) și Paulina (s-a născut în 1955, desenator tehnic).

Preotul Miron Bălan

În 1942 este hirotonit preot spre a deservi parohia Calea Mare din Bihor, după care slujește la Curtici între 1942 și 1946. În 1946 se mută la Seleuș, unde va rămâne până în 2 noiembrie 1952, când face schimb de parohii cu socrul său, preotul Zenovie Brădean, revenind în Curtici. În anul 1959 este transferat la parohia Comlăuș, unde rămâne până în anul 1994, când se pensionează.

Cu multă smerenie, dar plin de demnitate, împotriva voinței sale, la 6 octombrie 1954 preia conducerea parohiei Curtici, fiind declarat, din încredințarea episcopului Andrei

³⁶⁷ Cf. actului nr. 959/1937 emis de Oficiul Protopopesc al Aradului, adresat preotului Zenovie Brădean din Curtici, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

³⁶⁸ *Biserica și Școala*, anul LXIV, nr. 31, 28 iulie 1940, Arda, p. 257.

³⁶⁹ Pr. dr. Pavel Vesa, *Clerici cărturari arădeni de altădată*, p. 379 și 453.

³⁷⁰ *Biserica și Școala*, anul LXX, nr. 30, 24 iulie 1946, Arad, p. 229.

³⁷¹ *Biserica și Școala*, anul LXXIII, nr. 19, 9 mai 1949, Arad, p. 139.

Magieru al Aradului, preot paroh. Din această postură se va lupta cu timp și fără timp (întrucât avea deja 6 copii) pentru propășirea spirituală a parohiei și a credincioșilor săi. Astfel, în 1955 îi scria Episcopului Andrei Magieru al Aradului, următoarele cuvinte: „având în vedere faptul că parohia Curtici numără peste 7000 de credincioși, rugăm să se organizeze expediții misionare pentru întărirea conștiinței ortodoxe și anihilarea propagandei sectare, cât mai des cu putință”³⁷².

Plin de conștiință, la 14 iunie 1955, îi scria Episcopului, rugându-l să-l absolve de sarcina conducerii oficiului parohial, întrucât, trebuia sa-și îngrijască soția care se îmbolnăvise și copiii care erau mici, fapt pentru care considera că „bunul mers al parohiei ar suferi, ceea ce prin prezenta cerere voiesc a preîntâmpina”. Episcopul, cunoscându-i jertfelnicia, nu-i acceptă cererea. Astfel, în 9 august 1955, îl aflăm pe părintele Bălan, tot în fruntea parohiei, solicitând centrului eparhial un arhitect care să întocmească devizul necesar lucrărilor de reparație exterioară a bisericii.

În 21 martie 1956 îi scria din nou Episcopului Aradului, mărturisindu-i îngrijorarea privind intensificarea acțiunilor sectare desfășurate în mijlocul credincioșilor curticeni, fapt pentru care cerea sfat și îndrumare în combaterea acestora, precum și organizarea unor misiuni religioase în perioada Postului Paștilor, solicitând prezența cât mai multor preoți luminați, în fruntea cărora îi amintește pe preotul vicar dr. Gheorghe Lițiu și pe preotul profesor dr. Ilarion V. Felea din Arad.

În 15 mai 1956, pentru a doua oară, preotul Miron Bălan, îi scrie Episcopului Andrei, cerându-i să-l absolve de sarcina conducerii oficiului parohial, motivând: „Am o casă foarte grea, mai ales că între copii am doi prea mici: unul sub doi ani și altul sub un an. Soția mea este nevoită să ocupe un post salarizat și este învățătoare. Deci, jumătate din zi sunt obligat eu să stau în permanență lângă cei doi copii”. La finalul scrisorii, promite că îl va ajuta pe oricare din colegii săi (preotul Ioan Moțiu și preotul Lazăr Don), care ar fi însărcinat cu conducerea oficiului parohial, în toate acțiunile întreprinse în folosul Sfintei Biserici. Urmare acestui act, Sfânta Episcopie îl eliberează de împovărătura sarcinilor a conducerii oficiului parohial și la 18 iunie 1956, predă actele preotului Don Lazăr.

Începând cu toamna anului 1957 părintele Miron Bălan va fi aspru prigonit pentru curajul de a-L mărturisi pe Hristos într-un stat ateu. Motivele prigoanei nu le știm, iar cele pe care le-am auzit, cum că ar fi predicat la înmormântarea unui mare lider comunist din Curtici, în prezența altor personalități de acest gen din Arad, despre argumentele existenței lui Dumnezeu, sfidând astfel „distinsa audiență”, ni se par oarecum puerile. În virtutea acestor fapte, potrivit adresei Sfintei Episcopii a Aradului, cu nr. 3559/1957, din data de 20 septembrie 1957, preotul Miron Bălan este destituit de la parohia Curtici, lipsindu-se de salariu. Imediat după primirea acestui act, părintele Bălan face contestație la Consiliul Național Bisericesc, în urma căreia conform actului nr. 389, din 10 octombrie 1957, emis de Oficiul Protopopesic ort. rom din Arad, „*Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian hotărăște ca preotul Miron Bălan să fie repus în drepturile sale în ceea ce privește întregirea de salariu din fondurile proprii ale parohiei, până la noi dispoziții*”.

Cu toate acestea, prigoana nu s-a oprit. Părintele Bălan devenise incomod pentru autoritățile comuniste, și trebuia să plece din Curtici. Astfel, la 6 februarie 1958 are loc o anchetă mixtă în cazul preotului Miron Bălan, conform adresei Sf. Sinod cu nr. 12628 / 1957. În urma acestei anchete, judecarea cazului părintelui Bălan este încredințată Consistoriului eparhial, conform adresei Episcopiei Aradului cu nr. 1053, din 25 februarie 1958.

Părintele Bălan, văzând că nu mai poate cu nici un chip să rămână în Curtici, presat de procesele intentate, cere transferul la o altă parohie, moment în care procesul disciplinar a fost suspendat, conform adresei Episcopiei Aradului cu numărul 1053, din 30 iunie 1958. Urmare

³⁷² Adresa nr. 32/1955 către Prea Sfinția Sa Andrei Magieru, Episcop al Aradului, Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici;

acestor demersuri, la 18 august 1958 este numit preot la parohia Comlăuș II, iar la 1 noiembrie este recunoscut de Departamentul Cultelor, conform adresei Episcopiei Aradului cu nr. 5036, din 29 noiembrie 1958. La Comlăuș nu avea casă parohială și mutarea unei familii cu șapte copii în toiu ierni, era de-a dreptul imposibilă. Cu toate acestea, în mod repetat, se fac presiuni asupra lui pentru a elibera casa parohială din Curtici în care locuia, ultima adresă fiind semnalizată la 4 aprilie 1959.

A plecat din Curtici cu sufletul zdrobit, împotriva voinței sale și a credincioșilor săi, care l-au iubit și l-au prețuit fiind solidari cu el în aceste grele momente, dar nu a cedat, ci precum un atlet al lui Hristos, a început să-și reclădească viața. Mai întâi cea sufletească, care va fi fost puternic zdruncinată în urma acestei prigoane, iar mai apoi pe cea de toate zilele. La Comlăuș a ridicat o casă parohială, s-a îngrijit de zugrăvirea exterioară a bisericii și a semănat în ogorul inimilor credincioșilor săi, sămânța dragostei și cuvântul lui Hristos. În februarie 1992, la vârsta de 70 de ani, îi moare soția, tovarășă nedespărțită pe asprul drum al vieții.

În 1994, după 52 de ani de slujire demnă și fără compromisuri, s-a pensionat. A continuat să trăiască în Comlăuș înconjurat de dragostea copiilor și a nepoților săi. S-a stins din viață la 4 noiembrie 2009, fiind înmormântat în cimitirul din Comlăuș. A fost un bun cântăreț, un preot demn, de o conștiinciozitate aparte, un adevărat slujitor al lui Hristos și al oamenilor³⁷³.

Preotul Traian Magoș s-a născut în 3 martie 1910 la Covăsânț, județul Arad, din părinții Traian, originar din Covăsânț și Paraschiva din Curtici.

Dornic de învățătură și de o aleasă pregătire, după ce obține bacalaureatul pe filieră teoretică în 1929, se înscrie la cea mai prestigioasă școală teologică din țară, renumita Facultate de Teologie din Cernăuți, pe care o absolvă în 1933, licența obținându-o în anul 1944. Aici îl are coleg în ultimul an de studiu pe Grigorie T. Marcu, fiul preotului din Broșteni – Sibiu, ce va deveni profesor de Noul Testament la Facultatea de Teologie din Sibiu. În anul 1980, părintele Gheorghe Moț, în vremea studenției sale, știind că cei doi au fost colegi, își întreabă profesorul de Noul Testament dacă își mai amintește de fostul său coleg, Traian Magoș. Cu multă emoție în suflet și în grai, preotul profesor Grigorie T. Marcu, luminându-i-se fața, întreabă dacă știe ceva despre „Trăienică”. Are loc o emoționantă discuție, la finalul căruia profesorul Marcu îi spune studentului său, că nici după atâția ani nu știe motivul pentru care bunul său coleg și prieten nu s-a mai prezentat la examenul de admitere al școlii doctorale din Cernăuți, pe care s-au hotărât să o urmeze împreună. Părintele Gheorghe Moț îl lămurește că lipsurile materiale au fost principala cauză a neprezentării părintelui Magoș la doctorat.

După finalizarea studiilor teologice, urmează cursurile Seminarului Pedagogic Universitar din Cluj, pe care le încheie în anul 1937. În 5 februarie 1936, la Birda, comuna Gătaia, se căsătorește cu domnișoara Ana Boactăr. Împreună vor avea doi copii: Teofil – Alexandru (s-a născut la 9 decembrie 1936, a emigrat în Venezuela, nemaștiindu-se nimic despre el) și Mircea (s-a născut la 17 noiembrie 1938, a fost contabil și a murit în anul 2009, fiind înmormântat la Păuliș. Soția sa a murit în anul 2017, iar fiica lor se află stabilită în Germania). La 7 martie 1936 este hirotonit preot, de către vrednicul de pomenire Andrei Magieru, Episcop al Aradului, fiind numit la 22 martie 1936 spre a deservi parohia Curtici III.

Aici a slujit în preioada grea a celui de-al Doilea Război Mondial, când mulți curticeni au fost concentrați pe front, 42 dintre ei murind ca martiri pentru apărarea patriei. Acasă au rămas bătrânii și femeile cu copii. Singuri nu-și puteau lucra pământul și lipsurile erau din ce

³⁷³ Pentru întocmirea acestui material, precum și pentru cel despre preotul Zenovie Brădean, mulțumim domnului profesor Mihai Bălan din Sântana, fiul părintelui Miron Bălan, care cu disponibilitate și promptitudine ne-a oferit toate informațiile pe care le cunoștea despre viața și activitatea părintelui și bunicului său. Mulțumim și pentru frumoasele fotografii pe care ni le-a oferit.

în ce mai stringente. Pentru serviciile religioase, părintele Magoș nu percepea niciodată taxe. Când umbla cu sfințitul caselor de Bobotează, lua bani de la cei ce aveau (care nu aveau „trimiși” pe front și aveau servicii) și îi lăsa în casele unde erau copiii ai căror părinți erau sub arme. Seara ajungea acasă cu buzunarele goale. În 2 ianuarie 1947, în cadrul ședinței Consiliului parohial, preotul Magoș propune organizarea unei colecte de cereale pentru cei din Moldova, care sufereau în urma secetei cumplite ce s-a abătut asupra acelor locuri.

Părintele Traian Magoș a fost preotul milostiv, pomenit cu drag de toți cei care l-au cunoscut. Deși firav trupește, nu a pregetat nici o clipă spre a sări în ajutorarea celor năpăstuiți. Foarte bine pregătit intelectual, dar smerit, folosindu-se de un umor fin care de cele mai multe ori lăsa în urmă o dîră de tristețe, în primăvara anului 1947, face schimb de parohie cu preotul Andrei Nica, refugiat din Basarabia, care slujea în Covăsânț.

Astfel, după 11 ani de slujire în Curtici, se mută la Covăsânț unde va rămâne până la pensionare. A avut o viață familiară tulbură, fapt pentru care, după pensionare se mută singur la Băile Herculane. Aici, pentru început locuiește într-un apartament cu chirie, mănâncă la o cantină orașenească, până când reușește să-și cumpere un apartament, pe care l-a plătit în mai multe rate din pensia sa. A slujit la biserica de aici, ajutându-l pe vrednicul preot Ieremia B. Gheta. De aici venea în fiecare vară la Curtici pentru o cură cu lubeniță și în fiecare toamnă la Covăsânț, pentru o cură cu struguri. Duminica venea la biserică și slujea Sfânta Liturghie, predicând „scurt și la obiect”.

De-a lungul vieții, preotul Traian Magoș a publicat o serie de studii și articole în revistele bisericești, dintre care amintim: *Participarea preoțimii din eparhia Aradului la Revoluția de la 1848* (Mitropolia Banatului, nr. 7-9/1973, p. 478-480), *Nicolae Ștefu 1855 – 1914* (Mitropolia Banatului, nr. 4-6/1992, p. 119 - 121), *Încercări de revenire la Ortodoxie în părțile Aradului* (Mitropolia Banatului, nr. 10 – 12/1968, p. 303 – 309), *Două documente în legătură cu Revoluția de la 1848 din părțile Aradului* (Mitropolia Banatului, nr. 4 – 6/1969, p. 303 - 309), *Biserica din Cuvin* (Mitropolia Banatului, nr. 4 – 6/1971, p. 307 - 310), *Testamentul lui Mihail Trapșa în slujba școlii românești* (Mitropolia Banatului, nr. 1 – 3/1982, p. 128 - 134), *Ioan Slavici* (Mitropolia Banatului, nr. 3-6/1960, p. 36 - 41), *Preot profesor dr. Petre Deheleanu – necrolog* (Biserica Ortodoxă Română, 1979, p. 649).

Părintele Gheorghe Moț, cel de la care am obținut majoritatea acestor informații, consideră că părintele Magoș a fost un preot model, poate chiar cel mai bun preot al Curticiului. A murit la 8 ianuarie 1987 la Băile Herculane, fiind înmormântat în cimitirul cartierului Pecinișca.

Preotul Ioan Moțiu se naște la 12 februarie 1908, în Lupești, comuna Vărădia de Mureș, județul Arad, din părinții Simion și Milesia. Iubitor de cele sfinte, se înscrie la Academia Teologică din Arad, ale cărei cursuri le finalizează în vara anului 1932. Se căsătorește cu domnișoara Elena Drig din Curtici; împreună vor avea doi copii: Cecilia (medic) și Nelu (subinginer). În 1935 este hirotonit preot pe seama parohiei Măderat. Aici va rămâne până în 28 iunie 1947³⁷⁴, când se transferă la parohia Curtici II. A locuit pe actuala stradă 1 Decembrie, la numărul 15.

Ajuns în Curtici, începe lucrările de renovare la biserică, schimbă ușile și ferestrele, după care, împreună cu Consiliul parohial, îl alege pe pictorul Cornel Cenan din Cluj să zugrăvească interiorul bisericii. Pereții sunt pictați în tehnica frescă, iar tavanul în tempera. Pictura este frumos realizată, cu

Preotul Ioan Moțiu

³⁷⁴ *Biserica și Școala*, anul LXXI, nr. 28, 6 iulie 1947, Arad, p. 211;

scene mari, bine definite, chipurile Mântuitorului, al Maicii Domnului și ale sfinților fiind redade cu claritate.

Redăm în cele ce urmează devizul de pictură realizat de Cornel Cenan, redactat la 25 august 1950, pentru descrierea amănunțită și exactă a picturii:

„Subsemnatul Cornel Cenan, artist pictor, cu onoare Vă înaintez următorul deviz ofertă pentru pictarea Sfintei Biserici Ort. Rom. din comuna Curtici județul Arad.

Mă angajez prin aceasta de a picta interiorul susnumitei Biserici în următoarele condițiuni:

1. Pe tavanul naosului voi picta „Pantocratorul, Sf. Ioan Botezătorul și Sf. Treime” în formă de cerc și înconjurate de ornamente și cu inscripția cuvenită. Tot pe tavan voi picta pe cei patru evangheliști și în cele patru colțuri ale tavanului patru grupuri de îngeri din cetele îngerești. Pe tavan mai vine pictat și un ornament lat care desparte tavanul de pereții laterali ai naosului și între ornamentație vin pictate icoane / busturi / Sf. Proroci, în tempera.

2. Pe pereții naosului din stânga și dreapta se vor picta șase compoziții alese de consiliul Parochial. Compozițiile vor fi încadrate între stâlpi, iar sub compoziții va fi pictat un ornament bogat până la scaune, în frescă. Unde mai permite spațiu, acolo voi mai picta icoane și ornamente în frescă.

3. În altar, pe tavan, voi picta pe Maica Domnului cu Iisus în brațe și înconjurați de doi îngeri. Între tavanul altarului și pereții tavanului voi picta un ornament. Pe pereții altarului voi picta trei compoziții: Jertfa lui Cain și Abel, Jertfa lui Avraam și Iisus pe tron ca arhieru. Sub compoziții voi picta un ornament lat, iar sub ornament o draperie în frescă.

4. În cer voi picta o compoziție și zugrăvitură ornamentată. Sub cer voi picta Mucenice și zugrăvitură ornamentată.

5. Pe iconostas voi picta toate icoanele din nou, pe placajele pe care sunt pictate în prezent și voi vopsi din nou iconostasul și sculptura o voi auri din nou. Icoanele de pe iconostas vor fi pictate în ulei cu o culoare potrivită picturei. Toată pictura va fi executată în tempera și frescă, în stil bizantin.

Icoanele pictate în ulei care se află în prezent pe tavan vor fi rase și în locul lor va fi pusă tencuială nouă și după aceea va fi pictat tot tavanul în tempera. Tot în tempera va fi pictat corul și subcorul. Altarul și naosul Bisericii vor fi pictate în întregime în frescă, asemenea și cele două tablouri de pe pereții din fațada Bisericii. Costul tuturor lucrărilor este 350.000 lei. Mă angajez să termin toate lucrările între 1 sept și 1 decembrie 1950³⁷⁵.

După finalizarea lucrărilor, părintele Moțiu trimite o adresă Episcopului Andrei Magieru, prin care solicită sfințirea bisericii în ziua de 17 decembrie 1950³⁷⁶, ceea ce se și realizează. Lucrările de renovare la biserică se continuă. Astfel, în anul 1954 se schimbă ușile și ferestrele. Mereu atent și plin de compasiune față de cei aflați în nevoie, cu un fin simț al umorului, a rămas în amintirea curticenilor, ca fiind un preot vrednic, cu o bună ureche muzicală, cu o voce caldă și melodioasă. S-a ocupat de educația și creșterea duhovnicească a copiilor care frecventau biserica, oferindu-le cu multă dragoste explicații și tâlcuiri, pentru a înțelege cu mai multă ușurință profunzimea credinței ortodoxe. Drept răsplată pentru întreaga activitate preoțească pe care a desfășurat-o, episcopul Visarion al Aradului, l-a hirotosit iconom stavrofor, la 30 decembrie 1977, în Catedrala Veche din Arad, hirotesia în cadrul căreia i s-a oferit dreptul de a purta cruce.

Este pensionat în 1979, dar continuă să fie prezent în mijlocul credincioșilor până când, la 27 iulie 1998, la vârsta de 90 de ani, își dă sufletul în mâinile Celui pe care L-a slujit întreaga viață, fiind înmormântat de un sobor de preoți, în fruntea cărora s-a aflat episcopul Timotei al Aradului. Preoteasa Elena, îi urmează în anul 2004, la 89 de ani. Sunt

³⁷⁵ Deviz – Ofertă, aprobat în ședința Consiliului Eparhial în 2 noiembrie 1950, având nr. 4606/1950, în Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

³⁷⁶ Actul nr. 21/1950 din 12 decembrie 1950, în Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici.

înmormântați în cimitirul dinspre Macea.

Preotul Lazăr Don s-a născut în 5 mai 1907, din părinții Nicolae și Maria Don, în casa de pe strada Ion Creangă, nr. 38, din Curtici.

Dornic de a-i sluji lui Dumnezeu și oamenilor, se înscrie la Academia Teologică din Arad, pe care o absolvă cu rezultate din cele mai bune, în vara anului 1936. Finalizând studiile, se căsătorește cu domnișoara Maria Roșu din Curtici, cu care trăiește în armonie până la finalul vieții, fără a avea însă copii.

La 1 august 1938 este hirotonit preot de către vrednicul de pomenire Andrei Magieru, Episcopul Aradului, pe seama parohiei Hodiș. Cu dragoste și devotament, va sluji în această parohie timp de 9 ani, până în 28 iunie 1947³⁷⁷, când se transferă la parohia Curtici III, împlinindu-i-se astfel, dorința de a sluji la altarul comunității din care a plecat.

Revenit în localitatea natală, locuiește timp de aproximativ 15 ani la casă parohială (este vorba de casa parohială care a fost demolată în perioada comunistă, în locul căreia s-a ridicat clădirea unde funcționa Poșta, pe colț, la interferența străzilor Revoluției cu Cloșca), după care se mută la socrul său, pe strada 1 Decembrie, nr. 22, unde va locui până la sfârșitul vieții.

Mereu prezent în viața comunității, își începe activitatea pastorală cu mult zel, remarcându-se prin râvna cu care săvârșea fiecare slujbă, atent, fără grabă, respectând întreaga rânduială a Bisericii. Și-a iubit mai presus de toate Biserica și Neamul. Vorbea oricând cu mult patos despre învățătura Bisericii Ortodoxe, mărturisind și argumentând veridicitatea credinței în Maica Domnului, în Sfinți, în Cruce. Cu multă prețuire și respect, evoca în cuvântările sale momente din viața și activitatea voievozilor și domnitorilor români, subliniind necesitatea cunoașterii trecutului pentru buna înțelegere a viitorului.

Iubitor de cărți și de lecturarea acestora, a rămas în amintirea celor care l-au cunoscut cu adevărat ca o persoană cultă, preocupat doar de cele preoțești, implicat în formarea intelectuală și duhovnicească a credincioșilor săi. Pentru că era sincer și spunea lucrurilor pe nume, a fost, de multe ori, incomod pentru unii.

S-a implicat, alături de colegul său, preotul Ioan Moțiu, în lucrările de renovare și de pictură a bisericii, finalizate în 1950.

În 1979 este pensionat, iar apoi hirotesit iconom stavrofor (a primit dreptul de a purta cruce). Este activ în continuare și suplinește diverse parohii, până când se îmbolnăvește, și după o scurtă suferință moare la 21 ianuarie 1988, la 80 de ani, fiind înmormântat la 23 ianuarie, de un sobor de preoți. Mormântul părintelui Don, se află în cimitirul dinspre Macea. Soția sa, preoteasa Maria, îi urmează la 9 noiembrie 2003, în vârstă de 86 de ani.

Vrednic de amintit este și faptul că duminică, 21 ianuarie 2018, la împlinirea celor 30 de ani de la trecerea în veșnicie a preotului Lazăr Don, în biserica noastră, actualii preoți ai Curticiului au oficiat o panahidă (parastas mic), pentru cel care a fost pentru mai bine de 30 de ani slujitorul lui Dumnezeu și al curticenilor.

Preotul Lazăr Don și preoteasa Maria

³⁷⁷ Biserica și Școala, anul LXXI, nr. 28, 6 iulie 1947, Arad, p. 211;

Preotul **Dumitru Moca** s-a născut în ziua de 1 iunie 1953, în comuna Pilu, județul Arad, din părinții Ioan și Zenovia Moca. După finalizarea școlii generale din satul natal, urmează cursurile Seminarului Teologic Ortodox din Caransebeș, pe care le-a absolvit la sfârșitul anului școlar 1973 – 1974. S-a remarcat prin rezultatele excepționale obținute la învățătură și printr-o purtare exemplară. În vara anului 1974 promovează examenul de admitere la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. În perioada octombrie 1974 – iunie 1975, fost încorporat în armată, pentru satisfacerea stagiului militar cu termen redus.

Începând cu toamna anului 1975, urmează cursurile teologice pe care le-a absolvit la sfârșitul anului universitar 1978 – 1979. În vara anului 1979 și-a susținut examenul și lucrarea de licență cu titlul „Cântarea bisericească, mijloc de exercitare a puterii învățătoarești în Biserică”, pregătită sub îndrumarea profesorului de Liturgică, preot dr. Alexandru Moisiu. A fost coleg de an și prieten apropiat cu părintele Ilie Nădăban.

În anul 1978 se căsătorește cu domnișoara Aurelia – Denisa, născută Bărdăcuț, din Sâmbăteni. Împreună vor avea doi copii: Mărioara – medic și Ionuț – master în Teologie.

La 1 august 1979, a fost hirotonit preot de episcopul Visarion Aștileanu al Aradului, pe seama parohiei Curtici, unde a slujit lui Dumnezeu și oamenilor în bună armonie cu colegii săi, preoții Gheorghe Bozian și Ilie Nădăban. La 1 septembrie 1990 este transferat preot paroh la parohia Arad – Șega II, unde a desfășurat o bogată activitate pastoral-misionară și gospodărească, legându-și pentru veșnicie numele de începuturile zidirii noii biserici din parcul UTA, pe care însă nu a apucat să o vadă finalizată. Pentru meritele sale a fost distins cu rangul de iconom – stavrofor.

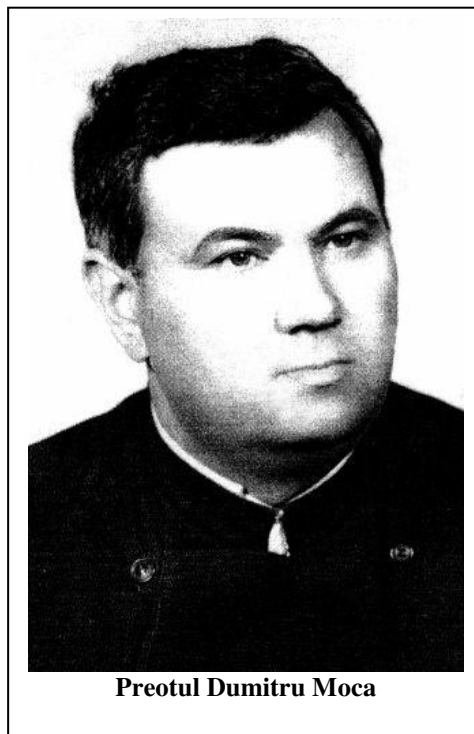
În perioada anilor 1988 - 1991 a funcționat ca bibliotecar la Biblioteca Episcopiei Aradului, fiind în același timp și redactor din partea Episcopiei Aradului, al revistei Mitropolia Banatului.

În 1984 a susținut examenul de admitere la cursurile de doctorat în Teologie, pentru disciplina Liturgică, sub îndrumarea preoților profesori dr. Ilie Moldovan și dr. Liviu Streza, actualul arhiepiscop dr. Laurențiu Streza, mitropolitul Ardealului. În luna martie 2000, la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, a susținut teza de doctorat cu titlul „Sărbătoarea Învierii Domnului sau a Sfințelor Paști. Studiu istorico – canonic”, obținând astfel titlul de doctor în Teologie cu calificativul Foarte bine.

Începând cu anul universitar 1991 – 1992, odată cu primul an de reînființare al Facultății de Teologie din Arad, preotul Dumitru Moca este numit cadru didactic la catedra de Teologie practică, la început predând Muzica bisericească și ritualul, iar apoi Liturgica, Pastorală și Arta creștină, având titlul științific de lector universitar.

Părintele Dumitru Moca a publicat mai multe articole, studii, traduceri și recenzii în revistele: *Mitropolia Banatului* și *Altarul Banatului* din Timișoara, *Teologia*, *Biserica și Școala*, *Calea Mântuirii* și *Arca* din Arad. De asemenea a publicat trei cărți cu specific teologic – liturgic. În ultima perioadă lucra la finalizarea dosarului pentru obținerea titlului de conferențiar universitar.

Întreaga sa activitate s-a sfârșit în noaptea de 4 spre 5 octombrie 2004, într-un spital

Preotul Dumitru Moca

din Timișoara, în urma unei îndelungate boli. A părăsit această lume, la vârsta de numai 51 de ani, regretat de soția și copiii săi, precum și de mulți prieteni și apropiați. A fost prohodit în biserica parohiei Șega II, de un sobor de preoți, în fruntea cărora s-a aflat Episcopul Timotei al Aradului.

Preotul Dumitru Moca a rămas în amintirea tuturor celor care l-au cunoscut, omul cu fire blândă, smerită, și profesorul competent și apropiat de studenții săi.

În anul 2018, i s-a decernat post-mortem titlul de cetățean de onoare al orașului Curtici.

Un vis devenit realitate - biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”

Încă de la sfârșitul secolului XIX, cercetând documentele, putem observa dorința curticenilor de a-și înălța un nou lăcaș de cult. Instaurarea regimului comunist cu restricțiile sale, face imposibilă împlinirea acesteia.

După 1990, la dorința credincioșilor și cu purtarea de grijă a preoților Gheorghe Bozian, Ilie Nădăban și Gheorghe Moț, reînvie dorința construirii unei biserici, cea veche fiind neîncăpătoare și plină de igrasie.

Prima acțiune s-a făcut în anul 1994, când credincioșii ortodocși din Curtici au propus înălțarea unei noi biserici, propunerea lor fiind acceptată de către cei 15 membri ai Consiliului Parohial și primită cu entuziasm de Adunarea Parohială din care făceau parte toți bărbații din localitate. S-a hotărât să fie pusă sub ocrotirea Sfinților Apostoli Petru și Pavel³⁷⁸.

Proiectul construcției s-a realizat în 1995 de către arhitectul Ștefan Șandor, inginer de rezistență fiind domnul Enea Lazăr. Noua biserică, mult mai încăpătoare, are o capacitate de 1000 de locuri la parter, plus un balcon principal de unde cântă corul și două balcoane laterale pentru credincioși. Proporțiile sunt vrednice de o catedrală: 40 m lungime, 26 m lățime și 36 m înălțime.

În anul 1996 s-a făcut fundația până la nivelul pământului și în 1997 s-a ridicat până la nivelul zero.

Piatra de temelie a bisericii a fost sfințită în 26 iulie 1998, de către P.S. Timotei Episcopul Aradului, în prezența preoților locali și a altora din vecinătate, în fruntea cărora s-a aflat părintele academician doctor Mircea Păcurariu, pe atunci decan al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu. În 1999, după achiziționarea materialelor, s-a început înălțarea zidului de cărămidă.

Construcția s-a finalizat în anul 2008, încununată cu sfințirea crucii și mai apoi înălțarea acesteia pe cupola bisericii.

După terminarea finisajelor interioare și a zugrăvirii exterioare, în ziua de duminică 16 iulie 2012 a avut loc sfințirea bisericii, de către dr. Timotei Sevcicu, Episcopul Aradului. De la această dată s-a început slujirea în biserica nouă, cu excepția perioadei noiembrie 2012 – martie 2013, când s-a reintrat în biserica veche, nefiind definitivat sistemul de încălzire.

Sfințirea și așezarea Crucii pe cupola bisericii - 2008

Sfințirea bisericii – 16 iulie 2012

³⁷⁸ Informații preluate din ziarul „Observator”, luni, 24 mai 1999, Arad.

În octombrie 2015, prin pictorul Manolache Pătrașcu, s-a început zugrăvirea icoanelor pe pereții bisericii, în frescă.

Toate lucrările de zidire și desăvârșire a noii biserici au la bază jertfa locuitorilor, care din puținul lor au dăruit spre slava lui Dumnezeu și a comunității noastre; a Primăriei Orașului Curtici, prin primar și Consiliul Local; precum și a Combinatului Agroindustrial Curtici, prin domnul inginer Dimitrie Muscă.

Activitatea corală a Parohiei Ortodoxe Curtici

Muzica este limbajul cel mai sublim al spiritului uman. Prin cântare, omul își aduce prinosul de jertfă lui Dumnezeu, răspândind în același timp bucurie și pace în sufletul ascultătorilor.

Tradiția corală la Curtici se pierde în negura vremilor. Primele informații glăsuiesc despre existența unui cor al plugarilor, întemeiat la jumătatea secolului al XIX – lea. Prin jertfa unor învățători precum Mihail Dragoș și Eftimie Ardelean, a unor cantori dintre care îl amintim pe Nicolae Rotaru și chiar a unor preoți precum Iuliu Lorințiu și Dumitru Moca, care au îmbinat slujirea sacerdotală cu arta dirijatului, corul i-a însoțit de-a lungul vremii pe credincioșii Bisericii noastre. Astfel, a înlesnit înălțarea sufletului către Dumnezeu prin răspunsurile oferite la Sfânta Liturghie, a însoțit tinerii în Slujba Cununii și i-a petrecut până la mormânt pe cei plecați pe celea veșniciei.

Informații mai recente deținem din perioada anilor 1980-1990, când preotul Dumitru Moca a format un cor bărbătesc. Ulterior, prin dezvoltarea acestuia ia naștere corul mixt, care a fost instruit de către părintele Moca până la cântarea Heruvicului. Datorită studiilor de doctorat pe care le-a urmat, a fost nevoit să întrerupă repetițiile și astfel această formație s-a risipit.

Corul bărbătesc – dirijor pr. Dumitru Moca - 1983

Actualul cor mixt a fost instruit de regretatul profesor Gheorghe Voloșciuc din Arad, pe parcursul a nouă luni de zile, astfel că în luna iunie a anului 1991 a putut da răspunsurile la Sfânta Liturghie. Până în prezent, membrii acestui cor, ostenesc cu timp și fără timp să dea slavă lui Dumnezeu. Pe mulți i-au bucurat prin cântul lor, iar altora le-au stârnit admirația³⁷⁹.

Începând cu vara anului 2012, chinuit de boală, profesorul Voloșciuc își anunță neputința de a continua. În acest context, la inițiativa părintelui Ilie Nădăban, conducerea corului este preluată de tânărul dirijor Ștefan – Adrian Bugyi.

Pentru a dovedi importanța și înălțimea la care a ajuns corul bisericii noastre, prin munca și devotamentul membrilor ei, menționăm cele mai importante activități, desfășurate în intervalul 1990 – 2018:

În anul 1990, în cadrul Săptămânii pentru unitatea creștină, se evidențiază concertul susținut în Franța. În anul 1995 a susținut un concert la Filarmonica de Stat din Arad, în cadrul programului „Zilele muzicii sacre”, ediția a III-a. În 2002, corul concertează în Austria, la Viena. O bogată activitate corală a desfășurat și în Ungaria în anii 2010, 2011 și 2015 –

³⁷⁹ *Corul Bisericii Ortodoxe din Curtici 1990 – 2015, 25 de ani*, coord. Gyori Maria – Mihaela și Lulușan Alina –Teodora, Editura Rebeca, 2015, p. 1.

2018. În anul 2000 se organizează un pelerinaj la Mănăstirile din Oltenia; în 2001 au poposit în Maramureș; în 2002 și 2004, corul s-a făcut remarcat în zona Moldovei și a Transilvaniei, iar în 2010 la Mănăstirile din Banat. În 21 aprilie 2012, participă la festivalul „Cântecele Sfințelor Paști”, la Ghiroda, în județul Timiș.

În 2013, participând la etapa eparhială a concursului „Lăudați pe Domnul”, desfășurat la Arad, obțin locul I și merg mai departe la etapa mitropolitană, la Timișoara, unde obțin locul al II-lea.

În anul 2015, corul împlinește un sfert de veac de activitate neîntrerupă, eveniment încununat cu lansarea unei broșuri monografice³⁸⁰ precum și a unui CD cu colinde, intitulat „Mărește sufletul meu”. Tot în acest an participă și la Simpozionul „Familia Creștină”, desfășurat la Udvișiș.

Clopoțele bisericii din Curtici

Clopotul, potrivit rugăciunilor prin care se sfințește, are trei roluri importante: chemarea oamenilor la rugăciune: „ca toți care vor auzi sunetul lui, sau ziua sau noaptea, să se deștepte spre lauda numelui lui Dumnezeu”; îndepărtarea stihilor: „ca prin glasul sunetului lui să se potolească, să se liniștească și să contenească toate vânturile cele rele și furtunile, fulgerele, trăznetele și toate cețurile cele stricătoare și văzduhurile cele vătămătoare”; alungarea diavolului: „ca să alunge toată puterea, viclenia și asupreala vrăjmașilor celor nevăzuți de la toți credincioșii care vor auzi glasul sunetului lui, și să-i îndemne la plinirea poruncilor sale”³⁸¹.

Clopoțele au constituit, atât în trecut cât și în prezent, mândria bisericilor și a comunităților. Orice comunitate își dorea să aibă unul sau mai multe clopote, care armonizate cu măiestrie, să ofere o desfătare celui care le aude, fie el localnic sau străin.

Istoricul clopotelor bisericii noastre din Curtici, este greu de deslușit din negura timpului, atât datorită lipsei arhivelor scrise, cât și vicistitudinilor vremurilor. Astfel, informații putem afla doar de la începutul anilor 1900, când știm că în turla bisericii se aflau 4 clopote. Unul dintre ele, turnat chiar în anul 1900, se păstrează până astăzi.

Soarta clopotelor a fost pecetluită în vremea Primului Război Mondial, când multe dintre ele au fost topite și prefăcute în tunuri. În toamna anului 1915, Guvernul Imperiului Austro – Ungar din care în vremea aceea noi făceam parte, cerea informații despre clopoțele bisericilor din cuprinsul Episcopiei Aradului. Astfel, toate parohiile au trebuit să declare câte clopote dețin. La 17 octombrie 1915, preotul Ioan Nicorescu trimite un răspuns Centrului Eparhial, prin care anunță că la Curtici sunt patru clopote și comunitatea dorește să le păstreze pe toate. Dorința însă nu a fost satisfăcută. Trei clopote au fost luate, duse și topite pentru făurirea tunurilor. Astfel, până în 1923, în turla bisericii a rămas un singur clopot. Se pare că

³⁸⁰ *Ibidem.*

³⁸¹ *Molitfelnic*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1937, p. 516.

două, din cele trei clopote rechiziționate, au fost realizate în renumita turnătorie a maestrului clopotar Antal Novotny din Timișoara, spre sfârșitul secolului XIX³⁸².

După finalizarea Primului Război Mondial, realizarea unității de stat și liniștirea vremurilor, în ședințele Consiliului Parohial din toamna anului 1921, se pune problema achiziționării unor noi clopote. În ședința Consiliului Parohial din 19 decembrie 1921, se hotărăște, ca fiecare familie să dăruiască pentru achiziționarea clopotelor, suma de 10 lei pentru fiecare iugăr de pământ deținut.

Pentru făurirea clopotelor, este contactată firma domnului Nicolae Spireanu din București, intitulată „Cea mai veche și cea mai mare fabrică de clopote, sfeșnice și policandre din țară; furnizoarea clopotelor catedralei de la Alba Iulia pentru încoronarea Majestății Sale Regelui”. Aceasta trimite oferta parohiei Curtici: 60 lei pentru fiecare kg; părintele Nicorescu prezintă oferta Consiliului Parohial, care aprobă achiziționarea a trei clopote, în greutate de aproximativ 1000 kg. Costurile erau foarte ridicate. Se continuă colecta inițiată între credincioșii parohiei, fiind chemați și oamenii de vază cu rădăcini în localitate, care ajunși în funcții înalte ar putea ajuta la colectarea sumei necesare cumpărării clopotelor. Astfel, consiliul decide „ca numele dăruitorilor cu 5000 lei să fie gravat pe sf. clopot, iar numele dăruitorilor cu 10000 de lei să fie gravat pe clopot și înscris în dipticul sfintei biserici, pentru pomenire veșnică”. Colecta începe imediat după încheierea ședinței, consemnați fiind următorii dăruitori: Dr. Liviu Tămășdan din Arad – 1000 lei, Dr. Sever Ispravnic din Arad – 1000 lei, Dr. Ioan Ursu – 500 lei, Georgie Ispravnic din Arad – 300 lei, dl. Antoniu Mociony din Bulci – 500 lei și învățătorul Vasile Miron – 100 lei³⁸³.

Urmare colectării sumei, clopotele au fost date în lucru, ținându-se cont de minuțioasele precizări ale părintelui Nicorescu, referitoare la armonizarea clopotelor pe anumite tonuri. Astfel, la începutul lunii noiembrie 1922, clopotele ajung, pe calea ferată, la Curtici și cântăresc: clopotul mare 525 kg, clopotul mijlociu 306 kg și clopotul mic 196 kg. Costul total al clopotelor se ridică la 63615 lei, care includea prețul de 1300 lei pentru balancierul clopotului mic (clopotul mare și cel mijlociu aveau încă balanciere de la vechile clopote) și cuvenitele impozite pentru Stat.

În luna decembrie începe montarea clopotelor în turnul bisericii și, după numeroase tergiversări, în luna aprilie lucrarea este finalizată, dl. Spireanu trimițând ultima scrisoare părintelui Nicorescu în care afirmă: „Cucernice Părinte, sunt în posesiunea stimatei scrisori a Sfinției Voastre, din care am luat la cunoștință că, de astă dată, sunteți mulțumiți de clopote (...) vă mulțumesc pentru suma trimisă, și vă rog, Cucernice Părinte, să binevoiți a primi respectele mele”³⁸⁴.

Clopotul cel mare, turnat la București, de către dl. Nicolae Spireanu, nu va dăinui multă vreme. În procesul verbal din 17 martie 1927, preotul Ioan Nicorescu aduce la cunoștință Consiliului Parohial că s-a crăpat clopotul cel mare. Se decide anunțarea firmei din București și constrângerea acesteia pe calea legii să respecte garanția acordată inițial: 50 de ani. Pentru această afacere, preotul Nicorescu merge el însuși la București la firma turnătorului de clopote, Nicolae Spireanu. După prezentarea problemei, acesta declară că se angajează să toarne clopotul din nou, numai pentru suma de 20 000 lei. În ședința Consiliului parohial din 23 aprilie 1927, după aflarea acestui fapt, se hotărăște făurirea clopotului mare la firma Honing din Arad, firmă veche și prestigioasă.

Văduva Florița Cinteau și fiica ei Iuliana, în amintirea lui Flore Cinteau și a fiului George, căzut pe front, plătesc 60 000 de lei, prețul clopotului. Un ziar arădean descrie

³⁸² Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici, *Scrisoarea lui N. Spireanu către pr. Ioan Nicorescu* din 13 mai 1922.

³⁸³ Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici, *Protocolul ședinței Consiliului Parohial din 10/23 aprilie 1923*.

³⁸⁴ Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici, *Scrisoarea lui N. Spireanu către pr. Ioan Nicorescu* din 21 aprilie 1923.

evenimentul, care în loc să fie îmbucurător, datorită unor neînțelegeri, devine de-a dreptul tulburător: „Cu două zile înainte de sfințirea mărețului clopot, în 14 februarie 1928, mărinimoasele donatoare cu mare mirare au putut constata, că pe clopot, în locul numelui donatoarelor, ori a celor iubiți ai lor pentru care au adus această jertfă, a fost gravat numele preotului Ioan Nicorescu din Curtici, cu cuvintele „Dăruit la sfătuirile preotului Ioan Nicorescu”. Una dintre donatoare, Iuliana Cinteana, cu pila a șters numele preotului Ioan Nicorescu, după care operație nu a mai avut loc sfințirea clopotului”³⁸⁵. Până astăzi se poate vedea pe clopot această ștergere a numelui părintelui Nicorescu. În prezent, inscripția de pe clopot este următoarea: „*Dăruit la sfătuirile preotului (numele este șters) de văduva Florița Socaciu, măritată Cinteana, pentru preamărirea lui Dumnezeu și pentru iertarea păcatelor soțului meu Florea și a fiului meu Giuri mort în război. Honing, Arad, 1928*”. Nu știm dacă aceste cuvinte au fost adăugate ulterior, sau au existat încă de la început. Dacă ele au existat, atunci atitudinea donatoarelor, o considerăm nefondată. Preotul Nicorescu, pentru munca depusă și demnitatea de paroh al bisericii în care se afla în acea perioadă, potrivit străvechiului obicei creștinesc, avea tot dreptul să-și consemneze numele pe clopot.

Menționăm de asemenea inscripțiile aflate pe celelalte trei clopote: clopotul cel mai vechi „*Turnat în 1900 de Honing F. din Arad. Turnat de Comunitatea bisericească română greco-ortodoxă Curtici*”. Clopotele turnate în 1922: clopotul mic „*Făcut din colecta mai multor credincioși din Curtici. Fabrica Nicolae Spireanu, București*”; clopotul mijlociu: „*Dăruit de Ilie Don a Pomanei, drept mulțumită lui Dumnezeu pentru starea materială cu care s-a dăruit. Fabrica Nicolae Spireanu București*”.

Din acel moment asupra clopotelor nu s-a mai intervenit până în anul 1980, când acționarea manuală a clopotelor este înlocuită cu cea mecanizată. Astfel, în 6 iulie 1980, părintele Gheorghe Bozian, prezintă Consiliului Parohial necesitatea urgentă de a se întreprinde lucrări de reparații capitale la clopote. Procesul verbal consemnează: „urmare a folosirii lor tot mai mult pentru nevoile credincioșilor noștri, deasemeni uzura scheletului de lemn care le susține, presupun o urgență foarte mare. Fără să se poată constata de îngrijitorul nostru (Zaharie Petru) putrezirea încheieturilor din lemn a scheletului, clopotul cel mic a căzut, devenind o primejdie și pentru celelalte trei clopote și pentru ceasul din turn, cât și pentru omul care le trage. De asemenea se constată că și clopotul cel mare are un joc prea mare în rulmenți și schelet, acționând limba lui pe o distanță orizontală de 30 cm, ceea ce nu este permis”.

Constatându-se aceste grave probleme, este chemat la Curtici preotul Wasz Zoltan din Tinca, jud. Bihor, specialist în lucrări de reparații la clopote, pentru a constata și îndruma operațiunea. Meșterul recomandă înlocuirea întregului schelet de susținere a clopotelor din material lemnos, cu un schelet metalic; montarea clopotelor în rulmenți și acționarea lor mecanic prin motoare electrice trifazate; automatizarea trasului clopotelor. Consiliul aprobă aceste intervenții absolut necesare și lucrările demarează, finalizându-se în luna decembrie 1980, când în ziua de 14, are loc recepția lucrărilor. Astfel, biserica din Curtici, devine cea dintâi din Episcopia Aradului și Hunedoarei, care beneficiază de o acționare automatizată a clopotelor.

Anul acesta, datorită defectării repetate a vechiului mecanism realizat de pr. Wasz Zoltan în anul 1980, este chemat părintele dr. Călin Dragoș din parohia Olari, specialist în întreținerea, repararea și montarea clopotelor, să constate problema. În ședința Consiliului parohial din 12 aprilie 2018, la invitația preotului paroh Ilie Nădăban, părintele Călin Dragoș, după ce prezintă importanța istorică și valoarea clopotelor noastre, făcându-ne conștienți de bogăția care se află în turnul vechii biserici, propune înlocuirea vechiului mecanism cu unul nou, mult mai avansat din punct de vedere tehnic. Toți cei prezenți aprobă demararea

³⁸⁵ Ziarul *Românul*, Arad, nr. 9/1928, p. 3.

lucrărilor. Astfel, sunt înlocuite vechile motoare, este schimbată în întregime instalația electrică, acționarea manuală a clopotelor este mutată în biserica nouă, clopotele se pot porni și opri prin intermediul unei telecomenzi, sunt schimbate limbile tuturor clopotelor. După noile reglaje, clopotul mare anunță prin bătăi de câte trei minute orele 5 dimineața, 12 la amiază și 21 seara. De asemenea, fiecare oră fixă este anunțată mai întâi de către clopotul mic prin patru bătăi repetate, urmat de clopotul mare care execută numărul de bătăi corespunzător orei exacte. Totodată, clopotul mic anunță printr-o bătaie, sfertul, jumătatea și trei sferturi de oră. În duminica din 22 iulie 2018, părintele Nădăban a anunțat încheierea și definitivarea lucrărilor la clopote.

Astfel, sub ochii noștri, în vârtoarea de zi cu zi, s-a mai realizat și încheiat o activitate din viața eclezială a localității noastre. Atunci când auzim clopotul, să ne oprim un moment din agitația cotidiană, și aplecându-ne cu atenție și sensibilitate asupra sunetului său, făcându-ne semnul Crucii, să dăm slavă lui Dumnezeu pentru toate, gândindu-ne că el fie ne cheamă la slujbă, fie deplânge un consătean plecat dintre noi, fie ne atrage atenția asupra scurgerii rapide și nemiloase a timpului vieții noastre, îndreptată spre veșnicia lui Dumnezeu.

Lista preoților ortodocși din Curtici:

1. **Pop Ianoș** – 1746
2. **Pop Mihai** – 1746; 1750
3. **Gheorghe Miloșevici**: 1755; 1767
4. **Petru Ciocănești** – 1755
5. **Ștefan Popovici** – 1767
6. **Petru Ciocan** – 1767
7. **Teodor Ciocan** – 1767
8. **Gligor Mladin** – 1767
9. **Grigorie Popovici**: 1759-1787
10. **Popa Petru**: 1759-1787
11. **Ioan Popovici** - 1808
12. **George Mladin**: 7 aprilie 1808 – 1815
13. **Gheorghe (George) Popovici**: 1807 – 10 februarie 1827
14. **Ilie Ispravnic**: 1811 – 1821
15. **Gavriil Giulani**: 1819 – 1826
16. **Ștefan Teodorovici**: 1823 – 1829
17. **Gregoriu Mladin**: 1824 – 1870
18. **Gheorghe Dan**: 1805 - 1862
19. **George Dan**: 1838 – 1845
20. **Pavel Ciobris**: 1829 – 1835
21. **Nicolae Putici**: 1835 – 1836
22. **Petru Georgevici**: 1836 – 1846
23. **Iacob Dimitrie**: 1846 și 1848 – 1849
24. **Vasile Herman**: 1846 – 1848
25. **Moise Bocșan**: 28 aprilie 1849 – 2 octombrie 1889
26. **Moise Mladin**: 1852 - 1889
27. **Grigorie Mladin**: 1889 – 1 / 14 februarie 1908
28. **Teodor Pinter**: 1890 – 1897
29. **Procopie Givulescu**: 1898 – 1903
30. **Liviu Rațiu**: 1908 – 1910
31. **Ioan Nicorescu**: 1903 - aprilie 1929
32. **Zaharie Colceriu**: 1910 - ianuarie 1932
33. **Iuliu Lorințiu**: iulie 1930 – aprilie 1946
34. **Zenovie Brădean**: octombrie 1933 – octombrie 1952

35. **Traian Magoș**: aprilie 1936 – martie 1947
36. **Miron Bălan**: decembrie 1942 – august 1946 și noiembrie 1952 – decembrie 1958
37. **Andrei Nica**: aprilie – octombrie 1947 (refugiat din Basarabia)
38. **Lazăr Don**: august 1947 – august 1979
39. **Ioan Moțiu**: octombrie 1947 – decembrie 1979
40. **Gheorghe Bozian**: ianuarie 1959 – 1 mai 2014
41. **Dumitru Moca**: august 1979 – 1 septembrie 1990
42. **Ilie Nădăban**: decembrie 1979 – prezent
43. **Gheorghe Moț**: 1 decembrie 1990 – prezent
44. **Liviu Iștoc**: 1 mai 2014 – prezent

BISERICA CREȘTINĂ BAPTISTĂ DIN CURTICI

Sorin Bulboacă

Biserica baptistă din Curtici a luat ființă la sfârșitul secolului al XIX-lea, primul convertit fiind în 1890, servitorul comunal Teodor Clepea³⁸⁶, botezat de Mihai Cornea Mihaly Kornya³⁸⁷. Cercetătoarea Maria Berenyi, pe baza unor investigații amănunțite, a stabilit că în anul 1891 **Mihai Brumar** a venit ca și calfă de pantofar din Oradea, în Curtici, rămânând calfă de cizmar până în vara anului 1893³⁸⁸. Mihai Brumar s-a stabilit la castelul moșierului maghiar Sarmezii, unde a fost găzduit de o familie din acea curte, Locoș. Mihai Brumar este primul care a predicat în localitatea Curtici, în limba română³⁸⁹.

Mihai Brumar a început foarte repede, pe lângă reparatul încălțămintei, să se ocupe și de sufletul celor care intrau în atelierul său, și, foarte curând, s-a dezvoltat un grup de rugăciune în care majoritatea erau femei. Caracteristica de bază a grupului de la început de bapțiști din Curtici era **rugăciunea**, de fapt primul bărbat care a venit și s-a alăturat acestui grup a fost impresionat tocmai de acest aspect, se întâlnea cu acest grup la rugăciune și se rugau pentru sufletele celor din localitate, pentru soții lor, pentru problemele sociale etc. Credința baptistă pe care o aducea Mihai Brumar a venit cu câteva lucruri noi: accentul pus pe rugăciunea personală, un alt aspect era legat de citirea personală a *Sfintelor Scripturi*, în sensul că fiecare om trebuie să citească Biblia, să o înțeleagă și să o trăiască și botezul adulților, în urma mărturiei personale a nașterii din nou.

Primele întruniri ale credincioșilor bapțiști, pe ascuns, la care a predicat Mihai Brumar, au avut loc într-o locuință închiriată din Curtici, în casa lui Vasile Mocuța (poreclit Tiliga)³⁹⁰.

În anii 1892 și 1893, au avut loc primele botezuri, cu zeci de convertiți, formându-se o puternică biserică baptistă. În anul 1892 în Curtici a avut loc primul botez al Bisericii Baptiste, în grădina fratelui Cimpoieșu de către Mihai Cornea, fiind botezați Ilie Mariș (bătrânul), Zaharia Mariș, Ioan Lucuța (orbuțu), Florea Julea, Petru Cimpoieș și sora, Ardelean. În anul 1893 au avut loc două botezuri, al doilea cu 34 de convertiți, printre care Todercu, Negru Simion și alții.

Mihai Brumar s-a implicat în activități misionare în comitatul Arad. Prin intermediul lui Mihai Brumar s-au convertit soția lui Locoș cu alte 5 femei din Curtici, dintre care soacra lui Teodor Iov și soția unui slujbaș de la primărie, Bandor³⁹¹. Crescând numărul credincioșilor, care însă nu dispuneau de resurse financiare, Teodor Clepea și-a vândut casa de pe strada Cloșca nr. 26 și a oferit întreaga sumă de bani bisericii, pentru a putea plăti terenul pentru construcția casei de rugăciune, din strada Ștefan cel Mare, nr. 40, inaugurată în anul 1895³⁹².

Mihai Brumar a înființat un cor mixt și deoarece era plecat mult în misiune, l-a instruit în arta dirijării corului pe Zaharia Mariș. Acesta a fost primul cor mixt (1895) al bapțiștilor români din Transilvania. În 1896, a venit la Curtici Vasile Berbecar care a înființat prima

³⁸⁶ Informație oferită de comisar C.I.Mazilu, *Istoricul sectelor religioase în România*, în Viorel Achim editor), *Politica regimului Antonescu față de cultele neoprotestante. Documente*, Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România "Elie Wiesel", Polirom, București-Iași, 2013, p. 355.

³⁸⁷ Biografia lui Mihaly Kornya este prezentată detaliat în lucrarea lui Emanuel Jurcoi, *Granițele timpului. Un istoric al Bisericii Creștine Baptiste din Curtici de la începuturi până în 1944*, Arad, 2017, p. 43-47.

³⁸⁸ Maria Berenyi, *Portrete române din Ungaria – din viața și activitatea lui Mihai Brumar*, în "Noi", 4 iunie 1993, p. 15.

³⁸⁹ Emanuel Jurcoi, *op. cit.*, p. 50.

³⁹⁰ Alexa Popovici, *Istoria bapțiștilor din România 1856-1989*, ediție revizuită, Editura Făclia, Oradea, 2007, p. 51.

³⁹¹ Informații oferite de Gheorghe Brădean, *Pocăința primilor oameni din Curtici*, în *Farul Creștin*, anul XVI, nr. 17, 26 aprilie 1947, p. 4.

³⁹² Emanuel Jurcoi, *op. cit.*, p. 60-61.

școală duminicală între români. În anul 1899 Mihai Brumar ar fi ținut primul curs pentru dirijori la Curtici³⁹³.

Gheorghe Crișan din Macea a fost ordonat ca păstor la Curtici, fiind în 1897 înținat în documente prima dată ca păstor cercual la Curtici³⁹⁴. În 1903 au fost ordinați ca pastori și Ilie Mariș și Erdos Imbre din Curtici³⁹⁵. În 1904, în urma unor abateri, lui Gheorghe Crișan i s-au retras ordinarea și membralitatea, în urma excluderii sale trecând la adventiști³⁹⁶. Emeric Erdoș a fost pastor al cercului Curtici după retragerea lui Gheorghe Crișan, în perioada 1904-1918. Deși numele pe care îl poartă sugerează că ar fi maghiar, el a predicat în limba română atât în bisericile românești, cât și în cele maghiare. În anul 1906, când s-a înființat Comunitatea Baptistă de Curtici în cadrul Uniunii Baptiste din Austro-Ungaria, Emeric Erdoș a fost ales președinte al acestei comunități confesionale³⁹⁷.

Prima revistă baptistă din spațiul Transilvaniei, Banatului și Crișanei *Adevărul*, cu subtitlul *Foaie religioasă*, sub redacția lui Gheorghe Șimonca și George Crișan, a fost lansată la 1 ianuarie 1900, fiind editată lunar, publicată la editura Comunității Bisericești Baptiste din Curtici³⁹⁸. *Adevărul* nu se ocupa cu politica, focalizându-se pe articole cultice, spirituale și morale, fiind ediția românească a organului central baptist de la Budapesta, *Vestitorul păcii*³⁹⁹. Dimensiunile revistei erau de 24/16 cm și avea 8, ulterior 12 pagini. Revista a apărut doar câțiva ani, până în 1902. Încetarea apariției acestei reviste este legată de numărul redus de cititori și, mai ales, de abonați. Revista *Adevărul* a fost din nou tipărită, seria a doua, fiind editată în 1908 și până la jumătatea anului 1909 de către Mihai Brumar. Din toamna anului 1909, redactorul revistei a fost Vasile Berbecar, fostul său ajutor ca redactor, fiind tipărită în tipografia lui L. Rethy și Fiul din Arad.

Mihai Brumar a redactat o revistă în anul 1903, la Tulcea, județul Bihor- *Steaua dimineții*⁴⁰⁰ – ajutat fiind și de Gheorghe Slăv iar abonamentele se făceau la Gheorghe Florian din Talpoș și costau 81 fileri pe an. Primele numere au fost trase la șapirograf și apoi litografiate. Revista apărea lunar iar în cele 4 pagini ale sale erau inserate articole legate de explicații ale *Bibliei* pentru credincioși, diverse informații despre bapțiștii de pretutindeni. Gheorghe Slăv fusese, pentru câțiva ani, dascăl la școala primară românească din Aciuța⁴⁰¹.

Biserica baptistă a practicat ajutorarea frățească, în folosul credincioșilor vârstnici, bolnavi, cei tineri ajutând la săpatul porumbului sau la secerișul grâului. Mihai Brumar a compus mai multe cântări și a editat, la șapirograf, în condiții grele, prima carte de cântări pe note, *Harfa Coriștilor*. În perioada 1909-1912, Mihai Brumar s-a implicat în activitatea misionară din Dobrogea, întorcându-se ulterior în Transilvania⁴⁰². În 1914 a fost mobilizat în armata asutro-ungară și dus, pe front, unde a murit în 1916, lovit de schija unui obuz, în spitalul din Kosice-Slovacia⁴⁰³. Mihai Brumar nu a fost doar un misionar baptist, dirijor de cor, un redactor de reviste baptiste, ci și un erou în Primul Război Mondial.

Intre 1900-1919, pastorul bisericii a fost Mariș Ilie (1860-1932)⁴⁰⁴, în perioada slujirii sale ridicându-se și clădirea bisericii baptiste din 1912. În anul 1904, biserica din Curtici

³⁹³ Gheorghe Brădean, *Evocare Mihai Brumar 1886- 1915*, în "Îndrumătorul Creștin Baptist", nr. 7-8, București, 1977, p. 20.

³⁹⁴ Alexa Popovici, *op. cit.*, p. 61-62.

³⁹⁵ *Ibidem*, p. 236.

³⁹⁶ Emanuel Jurcoi, *op. cit.*, p. 71-72.

³⁹⁷ Vasile Kiss, *Un istoric al Bisericii Baptiste din Curtici*, manuscris, p. 17-20.

³⁹⁸ Alexa Popovici, *op. cit.*, p. 206.

³⁹⁹ Vasile Bel, Constantin Ghioancă, *Literatura baptistă de limbă română din perioada 1895-1990*, Editura Risoprint, Cluj- Napoca, 2017, p. 144.

⁴⁰⁰ *Ibidem*, p. 170.

⁴⁰¹ Alexa Popovici, *op. cit.*, p. 207.

⁴⁰² Ioan Bunaciu, *Începuturile din Dobrogea*, în *Îndrumătorul Creștin Baptist*, anul XXXII, nr. 9-10, 1978, p. 35.

⁴⁰³ Emanuel Jurcoi, *op. cit.*, p. 56.

⁴⁰⁴ Ioan Bunaciu, *Istoria Bisericilor Baptiste din România*, Editura Făclia, Oradea, 2006, p. 14.

număra deja 90 de membri. Biserica baptistă din Curtici a devenit, la finele secolului XIX și în primele decenii ale veacului XX, un centru misionar, care a contribuit la înființarea altor biserici baptiste în comitatul, ulterior județul Arad (la Șiclău, Otlaca, Socodor, Nădab, Macea, Șiria etc.). În anul 1905, bapțiștii au fost recunoscuți ca și cult în Austro- Ungaria, în baza articolelor 7-9 ale *Legii XLIII* din 1895⁴⁰⁵ și au beneficiat de libertate religioasă.

În anul 1910 s-a înființat **fanfara bisericii baptiste din Curtici**, instruită de Alexandru Ruja din Bekescsaba, care l-a pregătit ca dirijor pe Ghiuri Mariș. În timp, s-au format și alți dirijori ai fanfarei, Pavel Mariș și Sabin Sârbu, care a compus numeroase cântări pentru fanfarele baptiste din România⁴⁰⁶. Fanfara bisericii baptiste din Curtici a participat la mai multe congrese ale Uniunii Baptiste din România, inclusiv la o conferință baptistă în Germania, în anul 1991. Fanfara a sprijinit activitățile Casei de Cultură din Curtici. A participat la serviciile de înmormântare ale membrilor bisericii baptiste dar și altor culte – pentecostal, ortodox. A sprijinit fanfara militară din municipiul Arad la diverse ocazii festive, sărbători naționale. În anii *80 a participat și la festivalul național Cântarea României⁴⁰⁷. În anii *70-*80-*90 fanfara din Curtici a fost dirijată de Ilie Tiliga, Ghiță Moț și Nicu Roțcu iar după 2000 s-a afirmat ca dirijor Dan Mariș, care a introdus un nou repertoriu de cântări.

Biserica baptistă din Curtici a găzduit mai multe **conferințe pastorale** (IV, în 26 -28 septembrie 1899; VII, în 3-4 decembrie 1903; IX, în 1-3 august 1904; XV, în 21-22 septembrie 1910; XVII, în 7-9 septembrie 1911)⁴⁰⁸.

Cum numărul membrilor creștea vertiginos, în anul 1912, credincioșii au început construirea unei noi case de rugăciune cu o capacitate de 700 de locuri, în care s-au ținut serviciile bisericii, până în 2015. Prin munca și jertfele unite ale membrilor bisericii, printre care s-au evidențiat Ilie Mariș, Simeon Negru, Gheorghe Vârșendan, Todoricu Don, Ignat Andea, Ioan Hodăjeu, Ilie Julean, Ioan Horeanu Mariș, Gheorghe Iepure, Gheorghe Doda Mariș, s-au adunat fondurile necesare construirii noului locaș de închinare. Don Ioan (Dura) și Don Lesa au dăruit cărămida necesară noii construcții iar sora Văsoaie a cumpărat harmoniul utilizat în serviciile divine ale bisericii, până în anii *80 ai secolului XX. În anul 1913, prin contribuția financiară a membrilor, Biserica Baptistă a cumpărat o orgă puternică din Budapesta, cu suma de 200 zloți⁴⁰⁹.

În 1914, biserica baptistă număra circa 300 de membri. Pentru biserica baptistă din Curtici, în trecut, duminică dimineața serviciul de închinare era împărțit în trei: **o oră de rugăciune**, în care toți membrii bisericii pe rând se roagă, fiecare cu voce tare, inclusiv pentru problemele localității. Cea de-a doua oră a serviciului divin era dedicată **studiului biblic**, pe baza unui calendar stabilit de Comunitatea sau Uniunea Baptistă, la care participau aproape toți credincioșii prezenți. A treia oră este focalizată pe cântare și **predicarea Scripturilor**.

În timpul pastoratului lui **Radu Tașcă (1884-1962)**⁴¹⁰ (absolvent al Seminarului Teologic Baptist din Budapesta, în 1911), un excelent orator și teolog, între 1919 și 1925, biserica baptistă din Curtici a cunoscut un mare succes, atrăgând mulțimi de convertiți și credincioși, având un puternic impact în localitate și în zonele învecinate. În anul 1922 au fost construite mai multe anexe: casa pastorală, biroul unde se desfășurau ședințele comitetului bisericii și o sală pentru diverse activități, inclusiv pentru repetiții sau întruniri ale tinerilor bapțiști⁴¹¹.

⁴⁰⁵ Detalii la Alexa Popovici, *op. cit.*, p. 181-183.

⁴⁰⁶ Emanuel Jurcoi, *op. cit.*, p. 92-93.

⁴⁰⁷ Informații oferite de fostul fanfarist, ulterior diaconul Petru Bulboacă.

⁴⁰⁸ Alexa Popovici, *op. cit.*, p. 233-243.

⁴⁰⁹ *Farul Creștin*, 26 aprilie 1947, p. 8.

⁴¹⁰ Amănunte la Emanuejul Jurcoi, *op. cit.*, p. 149-158.

⁴¹¹ Informații furnizate de diaconul Petru Bulboacă.

În anul 1922, în 25 mai, serviciul de botez, cu 105 de noi convertiți, a fost oficiat de pastorii Radu Tașcă și Atanasie Pascu, cel mai mare botez din istoria bisericii. Au urmat un alt botez, în același, în 24 septembrie, cu 24 convertiți. Biserica baptistă din Curtici aparține Comunității mici de Curtici și Uniunii cu sediul la Curtici, conduse de Ioan Socaciu (între 1931-1945)⁴¹².

În anul 1923, biserica din Curtici avea 500 de membri. În perioada interbelică, biserica din Curtici a fost cea mai mare biserică baptistă din România, cu un potențial valoros, un cor mixt, o fanfară (înființată în 1910) și cu peste 800 de credincioși. În 25 mai 1922, Radu Tașcă a oficiat un botez cu 105 candidați, dintre care 93 din Curtici. Este cel mai mare botez din istoria bisericii baptiste din Curtici⁴¹³. În anul 1925 Radu Tașcă a plecat în SUA, la a treia biserică baptistă din Detroit și mai apoi a preluat slujirea bisericii baptiste române din Windsor, Canada, unde a predicat până în 1962⁴¹⁴.

În locul lui la Curtici a fost instalat ca pastor **Ioan Ungureanu**⁴¹⁵. În epoca interbelică, biserica din Curtici a găzduit mai multe **congrese generale** ale Cultului Baptist din România: al doilea congres 20-22 ianuarie 1922), al VIII-lea (8-11 noiembrie 1928, avându-l ca oaspete pe dr. J.H. Rushbrooke, pastor în Londra, ulterior secretar și președinte al Alianței Baptiste Mondiale⁴¹⁶) și al XIII-lea (fracționar, în 15-17 septembrie 1933). În 1928, la Curtici, în aceeași perioadă cu Congresul Bisericilor Baptiste, s-a desfășurat al III-lea Congres al Uniunii Tineretului Baptist din România⁴¹⁷.

Ioan Ungureanu a fost președintele Comunității Baptiste Arad și secretar general al Cultului Baptist din România în perioada 1928-1935. Pastorul Ioan Ungureanu s-a remarcat ca președinte de comunitate până în 1935 și secretar general al Cultului Baptist în perioada 1928-1935. La Teatrul din Arad a organizat în 1930 Conferința est-Europeană a baptiștilor – primul eveniment baptist organizat într-o clădire a statului. A fost purtătorul de cuvânt al delegației baptiste primite în audiență de regele Carol al II-lea. A organizat pentru prima dată arhiva Uniunii Baptiste, a luptat pentru drepturile baptiștilor, a introdus sărbătorile naționale în rândul bisericilor baptiste. A scris 2 cărți de istorie și peste 100 de articole devoționale, un jurnal de călătorie⁴¹⁸.

În perioada interbelică, conform recensământului efectuat la 29 decembrie 1930, populația Curticiului era de 8199 locuitori, iar biserica baptistă număra 914 membri, ceea ce însemna 11,5%⁴¹⁹. Este însă posibil ca în procentajul baptiștilor să fie incluși și pentecostalii din Curtici, dar oricum numărul baptiștilor era de cel puțin 800 membri⁴²⁰.

În anul 1935, Ioan Ungureanu s-a mutat la Nădlac, iar biserica baptistă a rămas păstorită de **Florea Ardeleanu** (diacon ordonat din 1927)⁴²¹ și **Teodor Iov**⁴²² (pastor la Curtici până în 1946). În anul 1938 a fost adus ca pastor, în vremuri de persecuție, **Cornel Pascu**⁴²³, care a slujit biserica din Curtici până în 1941, iar în acest an, până la închiderea prin decretul antonescian (1942), a fost pastor interimar **Alexa Popovici** din Arad⁴²⁴.

⁴¹² Alexa Popovici, *op. cit.*, p. 933-935.

⁴¹³ Emanujel Jurcoi, *op. cit.*, p. 154.

⁴¹⁴ *Ibidem*, p. 161.

⁴¹⁵ *Ibidem*, p. 163-177.

⁴¹⁶ Marius Silveșan, *Bisericile Creștine Baptiste din România între persecuție, acomodare și rezistență (1948-1965)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012, p. 130.

⁴¹⁷ *Ibidem*, p. 130-131.

⁴¹⁸ Emanuel Jurcoi, *op. cit.*, p. 174-175.

⁴¹⁹ Sabin Manuilă, *Recensământul General al Populației României din 29 decembrie 1930*, vol. II, Neam, Limbă maternă, Religie, Monitorul Oficial, București, 1938, p. 8-9.

⁴²⁰ Emanuel Jurcoi, *op. cit.*, p. 143.

⁴²¹ *Ibidem*, p. 184-186.

⁴²² *Ibidem*, p. 178-184.

⁴²³ *Ibidem*, p. 186-189.

⁴²⁴ *Ibidem*, p. 190-192.

Ioan Socaciu, născut în Curtici (2 ianuarie 1889), format în biserica baptistă din Curtici, a studiat în SUA la Denison University (1912-1917) și la Seminarul Teologic Baptist din Louisville (1917-1921), unde a luat și masteratul în teologie (1925-1926). În 9 septembrie 1921 s-a reîntors în România, pentru a preda ca profesor la Seminarul Teologic Baptist din București, fiind destituit de autoritățile comuniste, în 1954⁴²⁵. În perioada interbelică, Ioan Socaciu a fost director al Seminarului Teologic Baptist între 1 septembrie-1 noiembrie 1921, de la 1 septembrie 1926 până în 30 aprilie 1933⁴²⁶.

La Congresul Uniunii Bisericilor Baptiste de la Arad, din 1945, Ioan R. Socaciu din Curtici a fost ales ca director al Seminarului Teologic Baptist din București și, în semn de apreciere pentru activitatea și contribuția sa la viața Cultului Baptist în vremuri de restriște și prigoană, a fost ales și președinte de onoare al Cultului Baptist⁴²⁷. La Congresul Cultului Baptist din 1951, din București, Ioan R. Socaciu a fost din nou ales ca director al Seminarului, dar ca urmare a vârstei înaintate pe care o avea, pastorii bapțiști l-au ales pe Alexa Popovici ca director adjunct⁴²⁸.

Între 1946-1952, pastor al bisericii a fost Ion Târnăveanu, urmat de **Traian Grec** (1952-1992). În anul 1947 clădirea bisericii a fost prelușită cu circa 10 metri. În anul 1956 în interiorul bisericii au fost construite balcoane, lateral și în spate, prin care capacitatea bisericii s-a dublat. Tot în această perioadă exteriorul bisericii a fost tapetat cu plăci de mozaic. Din patrimoniul bisericii baptiste din Curtici face parte și un cimitir, proprietate a cultului, unde în ultimii ani a fost construită o capelă, prin contribuția cultelor neoprotestante din Curtici, pentru desfășurarea serviciilor de priveghi și de înmormântare⁴²⁹.

În iunie 1948 a fost ordinar ca diacon Gheorghe Brădean.

Biserica baptistă din Curtici a rezistat în anii grei ai comunismului, în contextul propagandei ateiste desfășurată în școli, în mass-media, în unele instituții de cultură, cunoscută ca și activitatea de combatere a misticismului și obscurantismului din conștiința maselor⁴³⁰. În raporturile dintre statul comunist și cultele religioase a fost impus modelul sovietic, fapt care a provocat dificultăți serioase cultelor neoprotestante⁴³¹. Ministerul Cultelor a reprezentat instituția prin intermediul căreia statul comunist transpunea în practică noua politică religioasă și exercita un control strict asupra acestora⁴³².

Lenuța Brad din Curtici, studentă la Institutul Pedagogic din Timișoara, înainte de susținerea examenului de stat a fost examtricalată din facultate pentru că era credincioasă baptistă⁴³³.

După ce a fost angajat ca păstor, Traian Grec s-a ocupat în mod deosebit de copii, organizand, în prima duminică a fiecărei luni, la serviciul de închinare de dimineața un *program al copiilor*. Biserica din Curtici nu a aderat, în această perioadă, la normele de reglementare a serviciilor divine, în 1954, impuse de oficialitățile comuniste, de profesorul Petre Constinescu-iași, ministrul Cultelor⁴³⁴. Se permitea numai un serviciu de închinare duminica dimineața, pentru ca după amiază tinerii să poată lua parte la acțiunile de culturalizare, organizate de regimul comunist, adică la teatre, opere, cinematografe.

Dar, în pofida interdicției autorităților, în anul 1954, serviciile bisericii s-au desfășurat normal, adică și duminica după-amiază. Din cauza nerespectării orelor de program impuse de

⁴²⁵ Marius Silveșan, *op. cit.*, p.

⁴²⁶ *Ibidem*, p. 210.

⁴²⁷ *Ibidem*, p. 135.

⁴²⁸ *Ibidem*, p. 137.

⁴²⁹ Informații furnizate de diaconul Petru Bulboacă.

⁴³⁰ Detalii la Marius Silveșan, *op. cit.*, p. 55-57.

⁴³¹ *Ibidem*, p. 68-69.

⁴³² *Ibidem*, p. 75.

⁴³³ Livius Ban, *Pelerini prin Valea Plângerii*, Editura Carmel Print, Arad, 2014, p. 100.

⁴³⁴ Marius Silveșan, *op. cit.*, p. 151.

autorității, Traian Grec a fost destituit pe o perioadă de patru ani, dar a fost angajat ca administrator al bisericii⁴³⁵. La școala duminicală, în fiecare duminică dimineața, se studia **Biblia** cu toți credincioșii.

În 14 decembrie 1975 a fost ordonat ca diacon al Bisericii Baptiste din Curtici Petru Bulboacă, de către o comisie pastorală formată din Traian Grec, pastorul Bisericii locale, Mihai Chiu, pastorul Bisericii din Arad -Șega, Gheorghe Jurjeu, diacon al Bisericii din Arad-Șega și Handra Sima, pastorul Bisericii Șiria și Covăsânț.

În anii *80, din Kétegyháza venea la Curtici diaconul bisericii baptiste, Györgyi Gross, care aducea, pe ascuns, în România *Biblia* și cărți religioase⁴³⁶ tipărite de Societatea Misionară Română din Chicago, condusă de Iosif Țon. În casa lui din Kétegyháza diaconul Gross avea un depozit de cărți devoționale, de teologie, literatură pentru copii, în limba română. Era vizitat de credincioși bapțiști din Curtici și Arad, oferindu-le cu generozitate găzduire în casa sa, dăruind gratis literatură religioasă, inclusiv diaconului Petru Bulboacă, care a riscat, trecând granița cu *Biblia* și cărți care îi puteau aduce condamnare la închisoare în România comunistă.

Biserica a crescut numeric, până la circa 900 de membri, în anii *80 ai secolului XX. Pastorul Traian Grec a deținut funcții de conducere și în cadrul Cultului fiind, între anii 1972-1982, președinte al comunității de Arad, vicepreședinte al Cultului Creștin Baptist (1977-1984)⁴³⁷ și, între 1988-1991, președinte al Cultului Baptist⁴³⁸ (a decedat în 2000). Fanfara din Curtici a cântat melodii evanghelice la congresul Uniunii Baptiste, din București, din vara anului 1988, când Traian Grec a fost ales președinte al Cultului Baptist. Din 1985, în biserica baptistă din Curtici, în fiecare vară, se desfășoară *sărbătoarea lubenițelor*, la care sunt invitați tineri bapțiști, și nu numai, din mai multe localități, și se face o sărbătoare mare cu competiții sportive, cu competiții de mâncat lubenițe, cu program religios deosebit, la care sunt invitați pastori renumiți care predică și le vorbesc. La o astfel de sărbătoare a lubenițelor, în august 1991, a predicat profesorul și poetul creștin **Ioan Alexandru**.

Pentru o scurtă perioadă de timp (1990-1991), la biserica baptistă din Curtici s-a implicat și tânărul pastor **Mircea Filip**, plecat ulterior în SUA. În 27 ianuarie 1991 a avut loc serviciul divin de ordinare ca pastor a lui Mircea Filip, originar din Dej, absolvent al Institutului Teologic Baptist din București, chemat și ales de Biserica Baptistă din Curtici pentru a lucra împreună cu pastorul Traian Grec, președinte al Uniunii Baptiste din România. Comisia de ordinare a fost alcătuită din următorii pastori: Traian Grec, dr. Vasile Talpoș, rector al Institutului Teologic Baptist din București; Aurel Tanc, vicepreședinte al Comunității Bisericii Baptiste Oradea; Mihai Chiu, vicepreședinte al Comunității Baptiste Arad și Vasile Mureșan, pastor al Bisericii Baptiste din Macea⁴³⁹.

Format în biserica baptistă din Curtici, **Daniel Mariș** (născut în 1967), a obținut masteratul în teologie la Colegiul "Regent's Park College" din Universitatea Oxford (1996-1999), doctoratul în teologie la Universitatea București (2006). A fost ales pastor al bisericii "Golgota" din București (din 1993) și a devenit cadru didactic la **Institutul Teologic Baptist de Grad Universitar din București** și la **Facultatea de Teologie Baptistă** din cadrul **Universității București**. În data de 29 noiembrie 2011 conf. univ. dr. Daniel Mariș a fost ales rector al Institutului Teologic Baptist din București, fiind reales în 2015⁴⁴⁰.

Rectorul **Daniel Mariș** este și **autorul unor valoroase cărți** în domeniul teologiei evanghelice contemporane: *Creația biblică: reflecții teologice în contextul dialogului creștin*,

⁴³⁵ Livius Ban, *Pe4lerini prin Valea Plângerii*, Editura Carmel Print, Arad, 2015, p. 187.

⁴³⁶ *Ibidem*, p. 235.

⁴³⁷ Marius Silveșan, *op. cit.*, p. 143.

⁴³⁸ *Ibidem*, p. 146.

⁴³⁹ *Farul Creștin*, nr. 4, aprilie 1991, p. 11.

⁴⁴⁰ Marius Silveșan, *op. cit.*, p. 214, 247-248.

Editura Didactică și Pedagogică, București, 2009; *The Biblical Doctrine of creation: A basis for theological conversation between Evangelicals and The Eastern Orthodox Church in contemporary Romania*, Editura Universitară, București, 2009; *Constantin Adorian- Un lider Baptist vizionar*, Editura Carmael Print, Arad, 2015 (în colaborare cu Teodor Colda).

Între 1993-2003, pastor al bisericii baptiste a fost **Gheorghe Fofiu Moțoc**, dr. în teologie, care a emigrat în SUA. Și-a asumat misiunea de a promova o viață de sfințenie în rândul membrilor bisericii. Actualmente păstorește în California, în biserica În anii 1994-1995 au fost construite noi și moderne anexe ale bisericii baptiste, prin munca voluntară a fraților: o nouă casă pastorală, săli pentru întrunirile copiilor și ale tinerilor, birouri, un grup sanitar modern, precum și o sală spațioasă pentru nunți și întruniri speciale, conferințe etc.

Petrică Bulboacă, care a copilărit și a trăit în Curtici până la vârsta maturității, absolvent al Institutului Politehnic "Traian Vuia" din Timișoara, în 1989, s-a implicat în lucrarea spirituală în Timișoara și la Curtici, în anii studenției, ulterior în Biserica Baptistă "Maranata" din Arad. A absolvit și cursurile de teologie organizate de B.E.E. din SUA. În anul 2005 a fost ordonat **presbiter** în Biserica "Maranata".

Crescut și format în biserica baptistă din Curtici, din anii *80, **Cornel Cimpoeș** se implică și slujește în biserica baptistă nr. 1 din Reșița, în calitate de diacon. **Cornel Tuns** care a copilărit la Curtici, a emigrat în Statele Unite ale Americii, a studiat teologia, implicându-se în diverse activități spirituale, în Iowa.

În anii *80 s-a afirmat, în cadrul corului de copii, dirijat de **Cornel Faur**, o solistă excepțională, **Livia Mariș**, care, după Revoluția din Decembrie 1989 a emigrat în SUA.

Inginerul **Nelu Cinteana**, format în biserica baptistă din Curtici, a fost ordonat diacon și a activat, în anii *80 în biserica baptistă din Șofronea. Ulterior, în 1992, cu întreaga familie, a emigrat în SUA. În Sacramento, Nelu Cinteana a slujit ca pastor al bisericii baptiste românești, predicând Scripturile dar și traducând cântări, împreună cu soția sa Mihaela, din limba engleză în limba română. În urma unui tragic accident de mașină, în septembrie 2017, Nelu și Mihaela Cinteana, pe centura orașului Lugoș, au plecat în veșnicie.

Mircea Moț, care a trăit în Curtici și s-a format în biserica baptistă, asistent universitar la Facultatea de Fizică a Universității de Vest Timișoara, a emigrat în 1991 în SUA devenind profesor de fizică la Union High School District din Phoenix și presbiter a bisericii baptiste românești din același oraș, din statul Arizona- *New Life Romanian Church*, colaborând cu fostul pastor Mircea Filip.

Cristian Barbosu, originar din Curtici, a studiat teologia la *Moody Bible Institut* din Chicago, apoi a finalizat masteratul și doctoratul la Dallas Theological Seminary din Dallas. A fost pentru câțiva ani pastor al Bisericii Baptiste "Maranata" din Arad, ulterior al Bisericii "Metanoia". Trecând la cultul presbiterian, a devenit pastor al Bisericii Harvest Metanoia din Arad.

Din 1994, în orașul Curtici, pe strada Primăriei, locuiește pastorul baptist **Valeriu Slăvoacă**, originar din Seleuș, căsătorit cu Liliana Bulboacă. Valeriu Slăvoacă a slujit, pe rând, mai multe biserici baptiste în județul Arad: Drauț, Moroda, Sănnicolaul Mic și, în ultimii ani, Pâncota.

În 1995 au fost ordinați doi noi diaconi ai Bisericii Baptiste din Curtici: Dan Mariș și Nicolae Cinteana. După câțiva ani a fost ordonat ca diacon și Cornel Andea. În anii *90 s-au remarcat cântările corului bărbătesc din Curtici, dirijat de diaconul Dan Mariș, care a fost invitat să participe la numeroase evanghelizări în vestul României.

Timp de 30 de ani corul mixt al bisericii baptiste din Curtici a fost dirijat, cu multă dăruire și pricepere, de **Eugen Oniga**, cel care a dirijat și corul de tineri "Asaf". A decedat în noiembrie 2017.

Sergiu Brădean, fiul dirijorului corului mixt al bisericii baptiste din Curtici, a studiat teologia și s-a implicat în slujirea pastorală, în mai multe biserici baptiste din România:

Tinăud (Bihor), Dobra (Hunedoara), actualmente la Biserica Baptistă Golgota din municipiul Constanța.

Din anul 2004, biserica baptistă este păstorită de dr. **Sorin Ignat**, născut în Arad, format în biserica baptistă *Speranța* din Arad, absolvent al Facultății de Teologie Baptistă a Universității București, dr. în teologie, în SUA, iar din 2015 președinte al Comunității Baptiste Arad. A participat și s-a implicat la numeroase conferințe pastorale și misionare ale Cultului Baptist din România.

Adrian Baltă, absolvent al Liceului "Ion Creangă" din Curtici și a Facultății de Teologie Baptistă din Universitatea Buicurești, a slujit pentru câțiva ani, ca păstor cu tineretul, în Biserica Baptistă *Sfânta Treime* din Deva. Născut și crescut în Curtici, **Bogdan Baci** și-a lansat cariera muzicală în biserica baptistă din Curtici, afirmându-se ca un bariton desăvârșit. Aici a cântat primele partituri muzicale solo, duet sau trio, împreună cu tineri talentați în domeniul muzical. Absolvent al Academiei de Muzică Gheorghe Dima din Cluj- Napoca, azi Bogdan Baci cântă pe marele scene ale Europei.

În septembrie 2017 a fost inaugurat **noul locaș modern de închinare al bisericii baptiste din Curtici**, ridicat pe locul fostei clădiri construite în anul 1912, prin contribuțiile financiare ale membrilor bisericii dar și ajutorul curticenilor din SUA și Canada.

ALTE CONFESIUNI NEOPROTESTANTE DIN CURTICI

Sorin Bulboacă

Biserica adventistă de ziua a șaptea din Curtici, având clădirea pe Strada Cloșca, nr. 25, s-a înființat la începutul secolului XX, în 1915⁴⁴¹, având peste 200 de credincioși, fiind păstorită de Ioan Pop. Noua casă de rugăciune a fost construită în anii 70 pe strada Cloșca din Curtici. Serviciile divine ale bisericii adventiste se desfășoră în fiecare sâmbătă, un loc important ocupându-l *Școala de Sabat*⁴⁴².

Biserica penticostală Elim din Curtici a fost înființată în 1930. Gheorghe Urlea, venit la Curtici în 1932, pentru actele de cult cu Olariu Mihai și încă vreo patru bărbați, au fost reclamați de preotul ortodox la secția de jandarmi. Aceștia au venit, i-au luat și i-au dus la secție, unde au fost batjocoriți și bătuți într-un mod atât de crunt, încât după bătaie, mai multe zile în șir, n-au putut înghiți decât lapte. Olariu Mihai după această bătaie, a rămas cu urmări toată viața⁴⁴³.

La început credincioșii penticostali s-au adunat într-o casă pe strada 6 Vânători. Noua clădire a bisericii a fost inaugurată în 9 septembrie 2001. Pentru câțiva ani, biserica penticostală din Curtici a fost slujită de Gabi Izsak, la începutul mileniului III.

Biserica penticostală este condusă din anul 2012 de pastorul Viorel Grada, păstor și în bisericile penticostale Micălaca Arad și Semlac. Cu un număr de aproximativ 100 de membri, biserica își desfășoară activitatea în clădirea situată în Curtici, strada Grănicerilor, nr. 13.

⁴⁴¹ Detalii la Dumitru Popa, *Pagini din istoria Bisericii Adventiste din România*, vol. I, București, 2008, passim.

⁴⁴² Adrian Neagu, *Istoria Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România și impactul ei asupra societății românești (1870-1932)*, teză doctorală, Facultatea de Istorie, Universitatea București, 2013.

⁴⁴³ Valeriu Andreiescu, *Istoria penticostalismului românesc*, vol. I, Editura Casa Cărții, Oradea, 2012, pp. 77-80.

VIII. ISTORIA MINORITĂȚILOR DIN CURTICI

COMUNITATEA MAGHIARĂ DIN CURTICI

Ladislau Piklor

Biserica romano-catolică din Curtici, cu hramul Sfânta Treime, a fost construită în anul 1772, de către contele Andreas Kaszoni pentru locuitorii de etnie maghiară din localitate. La Curtici și la Macea, maghiarii erau în 1900 slugile și angajații moșierilor, la care se adaugă și slujbașii publici⁴⁴⁴.

Comunitatea maghiară din Curtici a existat de la începuturile localității, cu fluctuații în timp, conform recensămintelor din jurul anilor 1848 respectiv 1918 înregistrate în schematismele bisericii greco-catolice din Oradea, însumând câteva sute de locuitori. La vest de localitate exista conform lucrării lui Somogyi Gyula din 1913 – *Descrierea comunităților județului Arad* - o comunitate de iobagi maghiari aparținând grofilor **Almási**, dar care a dispărut, populația maghiară de acolo migrând la **Dorobanți** (Kisiratos) respectiv **Dombegyház** (Ungaria)⁴⁴⁵.

În anul 1751 Kászoni András a devenit proprietar al unei părți însemnate din terenurile arabile ale zonei, iar în anul 1772 a construit biserica catolică din localitate, conform inscripției de pe placa memorială. Biserica are hramul Sfintei Treimi, aceasta se vede și pe altarul sculptat din lemn comandat din Tirol (Austria) și realizat de meșterul Ferdinand Stuflesser (Stulrich - Gröden). În subsolul bisericii există și o criptă mică în care sunt înmormântați patru membri ai familiei Friebeisz, moștenitorii familiei Kászoni: **Freibeis Lajos** (1810 - 1878), cu soția **Freibeis Lajosné (născ. Sárdi)** (1817 - 1872), **Freibeis Miklós** (1855 - 1914) cu soția **Freibeis Miklósne** (1858 - ?). Ulterior, intrarea în criptă a devenit parte din noua anexă a bisericii care s-a construit prin mărirea sacristiei neîncăpătoare, în care se țineau orele de religie pentru copii.

Biserișuța din Curtici a fost se pare totdeauna filială a parohiilor catolice din localitățile învecinate, începând cel puțin cu anul 1920 de când există matricolele la parohia din Dorobanți, de care aparține în prezent. Urmează numele preoșilor parohi care au slujit în Curtici precum și numele parohiei aparținătoare: 1920 – 1923 paroh Springer Iosef – Macea; 1923 – 1942 paroh Johann Kräuter – Macea. În această perioadă au ajutat în pastorație și l-au înlocuit pentru o perioadă de timp parohul de Dorobanți, Hodács Ágoston, respectiv călugărul minorit Somogyi Gustav. În biserica romano-catolică din Curtici au slujit: 1942 – 1950 Heintschel Ernest – administrator parohial la Macea ; 1950 – 1952 paroh Chambre Josef – Sânmartin; 1952 – 1978 paroh Korner Johann – Macea. În această perioadă au supliniș: paroh Uray Jozsef – Dorobanți, paroh Friedrich Kugler și paroh Emil Biring din Sânmartin.

Din 1979 biserica a fost administrată pentru 3 ani de către parohul Sandor Tivadar din Arad – Gai, perioadă în care a fost mărită și anexa sacristiei. Discușând cu părintele Sandor despre aceste timpuri am aflat cum s-au făcut “demersurile” pentru aprobarea construcției: știind că pe cale legală nu avea biserica nici o șansă pentru a primi autorizația, au cumpărat un

⁴⁴⁴ Gheorghe Ciuhandu, *op. cit.*, p. 163-164.

⁴⁴⁵ Somogy Gyula, *Arad Szabad Kiralyi Varas es Arad Varmegye Koszegeinek Leirasa*, Arad, 1913, p. 75-77.

porc, l-au procesat și s-a dus părintele la consiliul local la secretarul de partid, i-a dat proaspăta și acesta a promis că pe perioada construcției vor închide ochii. Între 1981-1994 – biserica a fost slujită de parohul protopop Túry Ladislau din Dorobanți, ajutat și de parohul de Sânmartin Dunai Francisc, mai târziu călugăr franciscan. Din 1994 – prezent maghiarii catolici din Curtici sunt păstoriți de parohul Zilahi Andrei din Dorobanți.

Colecția familiei Pușa – prima împărtășanie la biserică în anul 1969 – preot Korner Johann

Sărbătorile mai deosebite în afară de cele universale (Crăciun, perioada pascală, etc...) ale bisericii catolice din Curtici sunt Hramul bisericii în fiecare an la o săptămână după Rusalii și Prima împărtășanie a copiilor care împlinesc vârsta de aproximativ 9-10 ani. Dacă vedeți în colecțiile de poze ale curticenilor băieți în costume și fete îmbrăcate miresuțe să știți că sunt de la prima lor împărtășanie, iar dacă în fundal se află bisericuța noastră atunci cei fotografiați sunt copiii catolici din Curtici după prima lor împărtășanie.

Din amintirile personale ale domnului Steiner Lajos, membru al comunității evreiești de limbă maghiară, prezentăm lista meseriașilor maghiari din Curtici, din sec. XX:

Csányi János	Borbély	frizer
Piklor Miklós	Kovács	fierar
Piklor József	Kovács	fierar
Doba Károly	Kovács	fierar
Demai Béla	Asztalos	tâmplar
Kravec Ferenc	Kovács	fierar
Püspök György	Asztalos	tâmplar
Püspök István	Asztalos	tâmplar
Capalna Daniel	Asztalos	tâmplar
Czene Mihály	beszerző, malmos	aprovizionare
Strifler János	Molnár	moară
Kotroczó Vince	Szabo	morar
Róza József	Hentes, meszaros	croitor
Steiner Antal	Fazekas	măcelar
Steiner Lajos	Geplakatos	Olar
Varga Sándor	hentes, meszaros	Mecanic
		Măcelar

COMUNITATEA EVREIASCĂ DIN CURTICI

Radu Hord

Conform datelor istorice Curticiul, este după orașul Arad, locul unde a existat una dintre primele comunități evreiești din județul (comitatul Arad). Date ambigue despre comunitatea evreiască curticeană exista de pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, iar date certe statistice sunt de la *Recensământul maghiar din anul 1880*. Conform acestui recensământ⁴⁴⁶, în Curtici trăiau 249 de etnici evrei, declarați. În următorii 50 de ani numărul evreilor din Curtici scade exponențial. La *Recensământul general al populației României* din 29 decembrie 1930, coordonat de con județeanul nostru medicul, demograful și statisticianul dr. Sabin Manuilă, născut la Sâmbăteni, în volumul II la Curtici au fost declarați un număr de 97 de evrei din care 57 erau de religie mozaică declarată⁴⁴⁷.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, în anul 1892, neologii evrei au inițiat o vastă acțiune pentru obținerea statutului de "cult" recept. La această acțiune s-au raliat și câteva comunități ortodoxe din comitatul Arad, inclusiv din Curtici⁴⁴⁸. Comunitățile mai mici de evrei din mediul rural au beneficiat de ajutor financiar din partea guvernului de la Budapesta. În anii 1912 și 1913, comunitatea israelită din Curtici a primit, în fiecare an, 250 de forinți din partea statului⁴⁴⁹. La Curtici s-a înființat o asociație feminină israelită în anul 1907. Asociația era preocupată, în primul rând, de strângerea fondurilor necesare pentru edificarea unei noi sinagogi⁴⁵⁰.

Ținând cont că evreii curticeni erau bine organizați și în număr destul de mare a apărut necesitatea existenței unui lăcaș de cult. Se știe că sinagoga curticeană a funcționat într-o casă țărănească, pusă la dispoziție de un evreu. Din unele informații se știe că ea era situată la ieșirea din Curtici spre Macea, amplasamentul ei exact fiind necunoscut. În Colecția Registrelor de Stare Civilă din cadrul Arhivelor Naționale, Serviciul Județean Arad, nu apare menționat numele nici unui rabin de Curtici. Nu s-au păstrat informații despre existența unei școli evreiești în Curtici, față de localități apropiate cum ar fi Șimand, Pâncota, Nădlac în care au existat asemenea instituții.

Mărturii existente ale conviețuirii evreilor în Curtici s-au păstrat doar în cimitirul evreiesc din localitate. Cimitirul este de sine stătător, fiind amplasat în grădina imobilului de pe str. Mureșului nr. 1, în apropierea standului termal. Conform documentelor vechi aflate la Comunitatea Evreiască din Arad, cimitirul evreiesc din Curtici avea o suprafață de 1004 m² și adăpostea 84 de monumente funerare, întinse pe o suprafață de 667 m². Actualmente cimitirul are o suprafață de 75-80 m² și se pot identifica în jur de 40 de morminte. Din citirea inscripțiilor funerare, toate în limba maghiară, se poate deduce că limba de comunicare a evreilor curticeni a fost maghiara. În prezent în Curtici nu mai există nici un evreu.

⁴⁴⁶ Traian Rotariu (coord.) , *Recensământul din 1880: Transilvania*, Editura Staff, Cluj-Napoca, 1997, pp. 411-413.

⁴⁴⁷ *Recensământul general al populației României* din 29 decembrie 1930, Vol. II, Editura Institutului Central de Statistică, București, 1938, pp. 445.

⁴⁴⁸ Eugen Glück, *Comunitățile israelite arădane în perioada anilor 1849-1918, în Identitate. Alteritate. Multiculturalitate*, Complexul Muzeal Arad, Arad, 2001, p. 200.

⁴⁴⁹ *Ibidem*, p. 203.

⁴⁵⁰ *Ibidem*, p. 237.

Monumente funerare din cimitirul evreiesc din Curtici

ROMII DIN CURTICI

Sorin Bulboacă

Prezența etniei rome în Curtici este sigură din veacul al XIX-lea, când mai multe familii de romi lucrau la facerea cărămizilor de argilă, numite de localnici ”văiuge”. În perioada interbelică erau în zona stației CFR. Erau puțini, cam prin ’42 erau undeva în jur de 80 de persoane. Locuiau în colibe pe malul apei, o baltă, Limboasa. Acolo era o carmangerie, că așa era pe timpuri, măcelăria satului. Și acolo și-au făcut ei colibe⁴⁵¹.

Inegalitățile economice și sociale reprezintă fenomene caracteristice penru comunitățile de romi din județul Arad, inclusiv pentru cele din Sântana și Curtici. Rata mortalității infantile în comunitatea de romi din Curtici este foarte ridicată: 34,3 la mia de locuitori în 1989, 18,4 în 1992, 17,2 în 1995 și 23,2 în 1998. Speranța de viață a romilor este mai mică comparativ cu speranța de viață a populației românești, majoritare. Astfel, romii din Curtici, paradoxal, au avut o speranță de viață mai mare la finalul regimului comunist, în 1989, de 62, 37 ani comparativ cu 61,75 ani în 1998⁴⁵².

Romii din Curtici și-au trăit viața, în perioada regimului comunist, între cadrele date de segregarea teritorială și educațională la care sunt supuși și posibilitatea vagă a incluziunii sociale, generată de ascensiunea economică a unora dintre ei. Majoritatea romilor trăiesc la marginea orașului, iar copiii lor frecventează o școală din care copiii români au plecat cum li s-a ivit ocazia. Segregarea teritorială și educațională înseamnă nu numai trai în condiții modeste și șanse mai mici de a ieși din situația periferică în care se află, ci și marginalizare socială, tradusă, simultan, într-o relație ierarhică între români și romi și în menținerea și reproducerea constantă a distanței sociale ce separă cele două comunități⁴⁵³.

Totuși, odată cu schimbările politice din 1989 a apărut o posibilitate de mobilitate: migrația în țările mai dezvoltate, ce a îmbunătățit economic și social viața comunității. În Curtici ierarhiile sociale sunt determinate în mare măsură de posesiunile materiale sau de lipsă acestora - atât în comunitatea romă, cât și în cea română. În ultimii ani se poate afirma fără îndoială că prejudecățile și practicile discriminatorii care au dominat contactele dintre romi și alte etnii sunt atenuate semnificativ (fără a fi eliminate însă) de îmbunătățirea situației economice a comunității rome în general și a unor membri ai acestei comunități în mod special. Atât oficialitățile cât și românii din Curtici, în general, respectă mai mult „*țigani de mătase*” – Mariana Goina, cu alte cuvinte noua clasă superioară din rândul comunității rome. Aceasta este principala dimensiune în care are loc incluziunea romilor în comunitatea română din Curtici⁴⁵⁴.

În orașul Curtici, aproape toți copiii (99 de procente) din Școala Generală nr. 2 sunt de etnie romă, fiind asigurat dreptul la educație al copiilor din familiile rome din localitate⁴⁵⁵ comparativ cu alte zone ale țării, unde școala este la distanță, fapt care determină abandonul copiilor de etnie romă. Există și o grădiniță pentru preșcolarii din familiile de romi din Curtici, care funcționează pe lângă Școala Generală nr. 2.

⁴⁵¹ ****Marginalizarea socio-teritorială a comunităților de romi din România. Studii de caz în județele Alba, Arad, Călărași, Dolj și Iași*, Editori Enikő Vincze, Iuliu Elena Hossu, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2014, pp. 115-117.

⁴⁵² Gheorghe Dorel Zărna, *Sărăcia sau inegalitatea veniturilor ca factor predictiv al mortalității generale. Studiu comparativ a două comunități rurale de țigani*, Editura Sofia, Arad, 1999, pp. 163-165.

⁴⁵³ Mariana Goina, *Între ”țigani de mătase” și cei ce ”fierb în suc propriu”*. *Studiu de caz al comunității de romi din Curtici, județul Arad*, în vol. *Incluziune și excluziune. Studii de caz asupra comunităților de romi din România*, editori Kiss Tamass, Foszto László, Fleck Gábor, Editura Kriterion, Cluj-Napoca, 2009, pp. 171-177.

⁴⁵⁴ *Ibidem*, pp. 190-195.

⁴⁵⁵ ****Marginalizarea socio-teritorială a comunităților de romi din România. Studii de caz în județele Alba, Arad, Călărași, Dolj și Iași*, p. 27.

Astăzi, o mare parte a romilor din Curtici locuiesc în partea orașului dinspre Sântana, unii dintre ai având case frumoase, fiind integrați în viața socială și economică a localității. Potrivit recensământului din 2011, în Curtici trăiau 431 vorbitori ai limbii romani, adică (8,67%) din populația orașului.

IX. ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN CURTICI DE-A LUNGUL VREMII

Gheorghe Mocuța

Începuturile învățământului românilor pe aceste meleaguri sunt legate de măsurile luate de Curtea de la Viena în împrejurările ce au urmat răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan. Între măsurile luate de Consiliul Locotenențial din 1786 se prevedea obligativitatea stăpânilor latifundiarilor să construiască școli, să le întrețină și să participe cu o treime la salarizarea învățătorilor. Acceptând ideea iluminării maselor, Maria Tereza și Iosif al II-lea („cu cât mai mulți cetățeni luminați, cu atât va fi mai puternic statul”, stipulau documentele oficiale) au sprijinit învățământul confesional și chiar tipărirea unor cărți în limba română și difuzarea lor. În spiritul reformelor iluministe s-a hotărât ca o școală să se poată înființa la 100 de copii recenzați; învățătorul putea fi angajat pe bază de contract; îndrumarea școlii era făcută de preoții din comună. Elevii erau împărțiți în două grupe; cei între 8 și 10 ani învățau cititul, scrisul și socotitul; ceilalți urmau cititul, caligrafia, ortografia, dictarea, cunoștințele de morală, aritmetica și compunerea⁴⁵⁶. Cancelaria aulică din acea vreme a înaintat spre aprobare contractele a 48 de școli elementare din comitatul Arad. Angajate în acțiunea de încheiere a contractelor școlare, autoritățile comitatense, pretorii și reprezentanții electoratului școlar au fost factorii de decizie și aplicare a măsurilor prin contract. Un astfel de contract cuprinzând și salarizarea învățătorilor este consemnat în Curtici la 30 mai 1788. Aceste contracte stabileau obligațiile domnului de pământ și ale comunelor pentru constituirea și susținerea școlilor. Beneficiind de un mic sprijin din partea statului și a domnilor de pământ, învățământul local românesc trăiește și ani de recul. Condica de circulare din Șiria, 1783-1815, consemnează la pagina 72 starea școlilor normale și triviale la credincioșii bisericii greco-neunite, în 1791. Se consemnează școlile care și-au încetat activitatea dar și școlile care au continuat să funcționeze. Se consemnează și contracte anulate. S-a constatat că după dispariția Împăratului Iosif al II-lea, „domnii de pământ” erau tot mai puțin dispuși să susțină eforturile comunităților locale care aveau obligații atât față de ei cât și față de puterea centrală.

La 21 octombrie 1791, A. Velici și I. Verner, inspectori școlari, descriu mai multe școli care au declarat ca nule vechile contracte. Printre ele, Curtici, Ineu ș.a. Este drept că și salariile stabilite anterior erau mereu în dispută. Față de propunerile făcute de inspectorul Abrahamovici pentru stabilirea salariilor învățătorilor se constată că reprezentanții comitatului solicitau reducerea acestuia. Învățător al locului era în anul 1791 Ioan Selejanovici.

La un deceniu de la semnarea primului contract, în 1798, când inspectorul școlar T. Abrahamovici vizitează școala din Curtici, apreciază că există aici o unitate școlară organizată. Tot atunci pretorul Vașar Helin a propus stabilirea salariului de învățător la 50 de florini. În 1793 la Curtici funcționa învățătorul George Popovici. El este consemnat și pentru participarea la cursurile de normă de la Oradea ținute de A. Velici.

În 1801, plata propusă de același inspector era de 100 de florini în timp ce comunitatea locală oferea 60 de florini, iar pretorul propunea 80 de florini. În 1804, învățătorul Petru Chirilovici este îndepărtat din funcție. El a continuat totuși să învețe pe unii copii în locuința sa, cauză pentru care unii săteni cereau consistoriului din Arad să-l împiedice să funcționeze în continuare. Conflictul a fost alimentat și prin instalarea unui nou învățător, în persoana lui Julean Costa. Acesta era absolvent al Preparandiei din Oradea și cunoștea latina cursiv.

Frecvența școlară din acea vreme, exprimată statistic, era următoarea: în 1811 frecventau școala 6 copii; între 1814-1815 erau 429 de copii cu vârstă de la 6 la 12 ani, dar frecventau numai 37; în 1817-1818, 40 erau calificați diligent, iar 5, neglijent. În 1818-1819,

⁴⁵⁶ Ioan Codău, *Școala ineuană pe trepte de istorie*, Arad, 2008, p. 12-13

20 copii erau notați „diligent” (adică, silitor) și 6 „neglijent”; în anul următor, 24 erau „diligenti” și 2 „neglijenți”. Fără îndoială că primii învățători care se loveau de problema absenteismului și a nepăsării, aveau în vedere și valorificarea cunoștințelor preluate din „învățământul oral popular”, cei șapte ani de acasă care reprezentau valențele formative ale părinților și educației de acasă⁴⁵⁷.

Începând cu 1812 la Arad a funcționat cunoscuta „Preparandie” ce a pregătit zeci de generații de învățători – băieți – pentru școlile românești din comitatele Arad, Bihor, Zărand, Timiș, Torontal, Alba, Hunedoara, Becheș ș.a. Dezvoltarea rețelei de școli populare (primare), în secolul al XIX-lea făcea necesară și prezența învățătoarelor care să ofere copiilor ceva din gingășia specifică sufletului feminin. Prima promoție, formată din 12 învățătoare – ca eleve particulare – iese în anul școlar 1875-1876.

În 1818, învățător la școala din Curtici a fost Petru Ispravnic, originar din localitate, absolvent al Preparandiei în 1814. El folosea litere latinești în redactarea unor documente personale, cereri sau testamente ale sătenilor. Este printre primii învățători care a introdus scrierea latină la începutul secolului XIX. În anul școlar 1820-1821, el avea 7 ani vechime în învățământ, preda la clasa I unui număr de 14 elevi, clasa a doua la 15 elevi și clasa a III-a la 18 elevi. Din totalul de 47 de elevi, 2 copii erau fii de nobili, 45 de țărani; diligenți 34, iar neglijenți 13. Postul de învățător era încadrat în prima categorie de salarizare, care la 1 septembrie 1820 însemna 313 florini, din care în monede 200, iar restul în bunuri naturale și produse agricole. Nu același sprijin a fost din partea marilor stăpâni de teren.

În 1820 când Deputăția fondurilor școlare a alcătuit o situație privind contribuția domnilor de pământ la salariile învățătorilor, așa cum era ea stipulată în contractele din 1819, contribuția lui Czernovics, care avea un domeniu ce cuprindea Curticiul, Șimandul și chiar unele localități de pe Valea Mureșului, - era „nihil”, adică nimic. Aceea susținere o avea și domnul de pământ Marczibany. Totuși în 1820, inspectorul Püspöky raportează realizarea unui local nou la școala din Curtici.

În anul 1822, în Curtici sunt recenzați 232 băieți și 179 fete. Rezultatele la învățătură au fost bine apreciate. Alături de Petru Ispravnic funcționa ca director George Popovici care milita pentru progresul continuu al școlii. Între 1823-1824, datele statistice consemnează continuarea activității didactice a lui Petru Ispravnic având în atribuție clasa I cu 15 elevi, clasa a II-a cu 11 elevi și clasa a III-a cu 17 elevi. Frecvența școlară este caracterizată prin calificativele: 31 elevi diligenți și 12 neglijenți. În 1838 exista deja o școală construită din cărămidă. În 1842 sunt recenzați în localitatea Curtici 3.753 de locuitori. Atribuțiile de învățător sunt îndeplinite în continuare de Petru Ispravnic care în același an a asigurat educația unui număr de 46 de copii. Repartizarea pe clase a fost următoarea: 30 în clasa I, 9 în clasa a II-a, și 7 în ultima clasă. Învățătorul avea acum 28 de ani vechime în activitatea școlară și era bine apreciat pentru rezultatele obținute. Localul școlii era în stare foarte bună. În 1844, același învățător avea 34 de elevi în cele trei clase. În anul următor, noul învățător David Bercea a asigurat școlarizarea unui număr de 49 de copii din sat, în timp ce 211 au rămas în afara școlarizării. Atribuția de director era îndeplinită de George Don.

Sinoadele bisericilor ortodoxe reflectă preocuparea învățământului confesional în limba română. În sinodul de la Chișineu-Criș din martie 1849 s-a insistat ca predarea în limba română să fie o contrapondere la acțiunea tot mai intensă a procesului de maghiarizare, de după anii 1832-1836, încurajat de dieta maghiară.

În anul 1852, cu ocazia statisticilor alcătuite în Curtici, la un număr de 4.109 români, frecventau școala 93 de elevi, învățător fiind G. Ispravnic. Același învățător îl întâlnim și în 1864, când din copiii recenzați frecventau școala 104; 86 băieți și 18 fete. Plata învățătorului era de 300 de florini.

⁴⁵⁷ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *Studii și cercetări monografice: Curtici – vatra de câmpie*, Arad, 2000, cap. „Școala curticeană”, pp. 78-85.

Periodic, semestrial sau anual aveau loc examenele școlare în fața directorului local (de obicei, preotul satului), a inspectorului (protopopul local) și a părinților; elevii trebuiau să facă dovada însușirii unor cunoștințe, priceperi și deprinderi de citit-scris și socotit. La sfârșitul examenului public se desfășura tradiționala serbare școlară, unde copiii se evidențiau prin talent și memorare, prin sensibilitate și înțelegerea unor situații sau pilde morale.

Odată cu urcarea pe tron a împăratului Franz Iosif și cu declanșarea dualismului austro-ungar, în 1867, școala confesională e puternic afectată: în realitate, autoritățile au declanșat „o campanie de persecutare a românilor, de interzicere a cărților românești, de intimidare a învățătorilor și transformare a școlilor populare românești în instituții de stat în care predarea să se facă în limba maghiară”⁴⁵⁸

Din 1868 se dețin următoarele date, preluate din rețeaua școlară:

1868: la o populație de 4.608 locuitori români ortodocși, frecventau școala 123 elevi. Învățător era George Ispravnic, iar școala era subordonată protopopiatului Chișineu-Criș. În 1873, în localitățile cu peste 60-80 de copii se înființează încă o școală. Sunt cunoscute situațiile de la Șimand, Buteni, Belinț și Curtici. Pe baza conscripțiilor școlare din același an, la Curtici se conturează următoarea situație: cei 4.640 de locuitori români susțineau o școală populară care funcționa într-o clădire construită în 1838. Populația școlară era numeroasă: 278 băieți și 279 fete, în vârstă de la 6 la 12 ani. Din acest număr de copii obligați să frecventeze școala, erau școlarizați doar 93 băieți și 31 fete. Școala avea un fond școlar de 50 de florini, grădina de pomi, tabele de perete pentru predare-citire. Învățătorul George Ispravnic, ca absolvent al Preparandiei din Arad (1851) acumulasese o vechime de 22 de ani în învățământ și era salarizat cu 400 de florini. Beneficia de diferite bunuri în valoare de 510 florini. Directorul școlii locale din Curtici era Moise Mladin. Numărul mare de copii de școală constituie motivația cumpărării celei de a treia clădiri de școală. În contextul creșterii luptei pentru emanciparea socială și culturală subliniem aportul conjugat al învățătorilor și preoților pentru realizarea acestui deziderat. Amintim că în „Astra”, Asociația Națională arădeană pentru cultura poporului român, în perioada 1861 – de la constituire – și până în 1863, s-au înscris 51 de persoane din Curtici. Biblioteca satului oferea abonamente la revistele „Familia”, „Gura Satului”, „Albina”, „Foaie pentru minte, inimă și literatură”. Învățătorii Florian Cioară și Ioan Cioară au publicat articole în „Lumina” (1872), „Albina” (1872) și „Foaie pentru minte, inimă și literatură” (1877-1878). În 1877 apar la Arad revistele „Biserica și școala” și „Minte și inimă”, organ al „Reuniunii învățătorilor arădeni”. În multe localități din Câmpia Aradului, printre care și Curtici, s-au susținut cursuri de alfabetizare pentru țăranii neștiutori de carte. La 19 februarie 1879, inspectorul școlar și protopopul Șimandului, Moise Bocșianu, fiu al Curticiului, consemnează: „Am fost la o școală din Curtici în una din serile mai aproape și aflai pe învățător între elevii adulți explicându-le și ținându-le prelegeri practice. Am numărat 62 de elevi. În fapt, erau adulți analfabeți.”

Pentru anul 1880, la școala Curtici 1, din cei 91 de băieți obligați la școală, s-au prezentat la examen doar 23, sub îndrumarea învățătorului Vasile Miron. La Școala Curtici 2, din 109 băieți de școală, s-au prezentat la examen 29. Învățător era Florian Cioară. De la Școala 3, cuprinzând 188 de fete, la examene au fost doar 12 eleve. Învățătoare era Maria Lucaci.

În 1899 se remarcă activitatea învățătorilor curticeni în cadrul „Reuniunii învățătorilor arădeni”, înființată la 20 aprilie 1872. Cercul a desfășurat activități metodice și în Curtici. O astfel de activitate este consemnată în arhive astfel: „Învățătorul Mihai Dragoș din Curtici a imprimat adunării o notă culturală prin concertul și spectacolul teatral prezentat în fața învățătorilor și locuitorilor comunei. Sunt consemnate și alte activități culturale ale societății „Astra”, „Reuniunea de cântări Lira” și ale „Societății literare Samuil Vulcan” care au avut

⁴⁵⁸ Vasile Popeangă, *Aradul în perioada dualismului*, în ****Aradul. Permanență în istoria patriei*, Arad, 1978, p. 313

priză la participanți. Un fapt semnificativ din anul 1900 este cel legat de acțiunea Consiliului comunal din Curtici care a respins propunerea autorităților comitatense cu privire la înființarea școlii de stat cu limba de predare maghiară și hotărârea neclintită de a funcționa mai departe școala confesională ortodoxă-română („Tribuna Poporului”, nr. 62 / 1.497/ 1900)

Tot ziarul „Tribuna Poporului” din 1906 consemnează printre culegătorii de poezie populară din zonă pe învățătorul A. Suciu din Șomoșcheș și Ioan Clepe din Curtici, acesta din urmă a cules cântece de cătănie și război. La activitatea din 29-30 august 1909, „Reuniunea învățătorilor” a împărțit pentru mai mulți învățători merituoși câte un premiu de 50 de coroane.

Pentru anul școlar 1904-1905, putem consemna la școala Curtici un total de 140 școlari, băieți, din care s-au prezentat la examene 59, sub îndrumarea lui Florian Cioară. La școala Curtici 2, din 106 fete s-au prezentat la examene 97, sub îndrumarea Elvirei Cioară. La Curtici 3, din 234 băieți s-au prezentat la examene numai 39, sub îndrumarea învățătorului Mihai Dragoș.

În 1907 s-a promulgat „legea Apponyi” care viza deznaționalizarea chiar prin intermediul învățământului. E un act normativ dur care prevedea ca salariul învățătorului să fie fixat de stat, iar achitarea lui e o obligație a susținătorilor școlii. Erau avantajați fâțiș dascălii care erau cetățeni maghiari. Legea ignora cel mai elementar drept la învățătură, de expresie și de apartenență la cultura română. În comitatul Aradului au avut loc mișcări de protest și în fruntea acestei lupte s-a angajat pentru multă vreme Onisifor Ghibu, inspectorul școlilor românești din Transilvania.

În 1910 se termină construcția școlii cu etaj de pe strada Horea unde funcționează și azi clasele primare, pe un teren cedat de familia de latifundiați Vereș⁴⁵⁹.

La sfârșitul anului școlar 1917-1918, din totalul de 6.336 locuitori, 1.237 sunt școlari; s-au prezentat la examene 78, sub îndrumarea Elvirei și a lui Florian Cioară. Un post era vacant la acea dată pentru că învățătorul Mihai Dragoș plecase în România. Mai târziu Florian Cioară, participant la război, a ajuns prizonier în Rusia, fără a fi suplinat la catedră. La acea dată școala a rămas cu un singur învățător.

BURSIERI AI FUNDAȚIEI GOJDU

Mai mulți tineri săraci dar inteligenți din localitatea Curtici au beneficiat de susținerea financiară a unor fundații pentru a face studii universitare la diverse instituții academice din Austro-Ungaria.

În anii universitari 1907/1908 -1910/1911, Pinter Traian din Curtici a beneficiat de o bursă Gojdu pentru a studia la Academia Regală de Drept din Oradea. Traian Pinter a primit și o bursă „Elena Ghiba Birta”⁴⁶⁰. Stipendiu din partea Fundației Gojdu a primit și Virgil Pagubă din Curtici, pentru a frecventa cursurile Universității „Refencz József” din Cluj, Facultatea de Drept și Științe Politice, în semestrul I al anului academic 1898/1899, în semestrul I al anului 1900/1901 și integral în anul universitar 1901/1902⁴⁶¹. Gheorghe Orz din Curtici a beneficiat de o bursă Gojdu pentru a învăța la Academia de Drept din Debrecen (Ungaria), în anii universitari 1884/1885-1885/1886⁴⁶². Petru Mladin din Curtici a fost bursier al Fundației Gojdu, la Universitatea Regală Maghiară din Budapesta, Facultatea de Medicină și Farmacie,

⁴⁵⁹ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, p. 84.

⁴⁶⁰ Stelean Ioan Boia, *Fundația „Emanuel Gozdsu” (1870-1952)*, Editura „Vasiel Goldiș” University Press, Arad, 2006, p. 76.

⁴⁶¹ *Ibidem*, p. 83.

⁴⁶² *Ibidem*, p. 86.

în anii academici 1881/1882-1885/1886, apoi în 1887/1888 și primul semestru din anul 1888/1889⁴⁶³.

Petru Mladin din Curtici a fost susținut de Fundația Gojdu pentru a obține doctoratul în Medicină Generală la Universitatea din Budapesta, în 17.05.1890 (data susținerii publice a tezei de doctorat)⁴⁶⁴. Virgil Pagubă a fost stipendist Gojdu pentru a obține doctoratul în științe politice la Universitatea din Cluj, în 07.05.1904 (data susținerii publice a tezei de doctorat)⁴⁶⁵.

ȘCOALA DIN CURTICI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Unirea Transilvaniei cu România a deschis noi perspective învățământului românesc de pe meleagurile noastre. Erau necesare măsuri pentru adaptarea activității didactice la condițiile din statul român. În anii 1919-1922, școlile din teritoriile unite cu România la 1 Decembrie 1918 sunt conduse după un regulament provizoriu elaborat, în 1919, de Resortul Cultelor și al Învățământului din Consiliul Dirigent. Ca urmare, în Transilvania se înființează noi licee. De asemenea are loc etatizarea școlilor confesionale. Școala nu va mai fi subordonată administrativ și financiar bisericii, dar religia și spiritul moralei creștine continuă să ocupe un loc important în educarea elevilor. La 1 noiembrie 1921, ca urmare a Ordinului Consiliului Dirigent nr. 32070, toți învățătorii școlilor confesionale românești, subvenționate de către stat au devenit învățători de stat, inclusiv cei din Curtici.

Ziarul „Românul” din 21 mai 1921 consemnează o frumoasă serbare la școala primară din Curtici când corul a interpretat „Deșteaptă-te române”, cu soliști vocali și instrumentiști cântând la pian. Iată cum sunt elogiați învățătorii locului: *„S-au trăit în Curtici clipe de înălțare sufletească când societatea națională «Crișana», cu sediul la Cluj, aflată în propagandă culturală s-a înfățișat poporenilor din Curtici aducând «Mana» mult dorită, adică cântecul popular românesc, sprijinind actul de educare a maselor în iubirea pentru tot ce e românesc și sfânt.”* În anul 1926 s-a construit noua clădire a școlii de stat din Curtici, care a costat 600 000 lei⁴⁶⁶. Fiecare școală primară sătească sau orășenească făcea parte dintr-un cerc ce-și avea sediul la una din unitățile școlare afiliate. În rețeaua de învățământ primar a județului Arad, în 1923, fuseseră înființate cercuri culturale repartizate pe circumscripții și comune astfel: Orașul Arad avea școlile grupate în 4 cercuri. Ședințele celor 4 cercuri fuseseră stabilite la școlile din localitățile Micălaca, Mândruloc, **Curtici**, Cherechiu⁴⁶⁷.

Au excelat, în 1925, corul plugarilor, iar în 1933 cel al bisericii ortodoxe din Curtici. Mari festivități, dedicate Zilei de 1 Decembrie 1935 au avut ecou și aici. Asociația „Astra” și școlarii au organizat un bogat program cu declamări și coruri. Școala primară a continuat să funcționeze normal, adăugându-se ciclul gimnazial.

Procesul educativ din școală a fost influențat, direct, în perioada dintre cele două războaie mondiale, de activitatea organizațiilor de tineret, cercetășia și străjeria. Prima formă există până în anul școlar 1936-37 și cuprinde cam 4 % din efectivele de copii, ce proveneau din categoriile mai avute. Organizația de cercetași își propunea organizarea de excursii și

⁴⁶³ *Ibidem*, p. 90.

⁴⁶⁴ *Ibidem*, p. 130.

⁴⁶⁵ *Ibidem*, p. 131.

⁴⁶⁶ Horia Truță, *Învățământul primar arădean, în primii ani de administrație românească (1919-1925)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *90 de ani de administrație românească. Culegere de studii și comunicări*, Editura „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2010, p. 198.

⁴⁶⁷ Teodor Pătrăuță, *Școala primară arădeană în procesul consolidării statului român întregit*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *90 de ani de administrație românească. Culegere de studii și comunicări*, Editura „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2010, p. 209.

drumeții, dar și acțiuni de binefacere, strângerea de fonduri pentru nevoiași și sinistrați. În 1934, din inițiativa regelui Carol al II-lea ia ființă „Străjeria” sau „Straja Țării” (prin legea din 1936). Ea cuprindea tineretul de la 7 la 18 ani, băieți, și de la 7 la 21 de ani, fete. Ea își propunea îmbunătățirea educației tehnice și practice, naționale, morale, civice, religioase, fizice. Cu timpul, accentul activităților s-a orientat către cultul dinastiei și a Suveranului, cinstirea eroilor, cultul Drapelului, ceea ce a dus la exagerarea spiritului naționalist și la intoleranță. Asemenea activități au avut loc și la Curtici, în anul școlar 1937-38, când s-a consemnat propaganda culturală și s-au ținut șezători.

În 1939 s-a adoptat o nouă lege a învățământului care prevedea obligativitatea învățământului de 4 ani. Criza economică din 1929-1933 a afectat viața școlară în întreaga țară, iar dascălii nu și-au primit cu regularitate drepturile bănești. În 1940, școlile arădene au fost receptive și au participat la ajutorarea refugiaților și expulzaților din Transilvania de Nord, Basarabia și Bucovina de Nord. Anii războiului mondial au lăsat urme grele în viața școlii, prin recrutarea unor dascăli și ai fiilor satului apți de luptă. Mulți nu s-au mai întors din război sau au fost răniți.

Episodul elevului-erou Virgil Iovănaș este relatat de vărul său, devenit mai târziu profesorul Ioan I. Iovănaș: În fatidica zi de 13 septembrie 1944, Virgil împreună cu colegul său Traian Hulbăr au plecat la Arad pentru a se înscrie în clasa a V-a a liceului industrial „Aurel Vlaicu”. Acolo află că trupele hortiste au trecut granița și se îndreaptă spre Arad. La Șofrona cei doi elevi întâlnesc o trupă de soldați români, conduși de căpitanul Petea Romulus (învățător din județul Hunedoara) care încearcă să organizeze o rezistență, pe șoseaua de acces spre Arad. Elevii îi ajută pe soldați cărând obuze. Un obuz dușman curmă viața mai multor soldați iar căpitanul și elevul Virgil Iovănaș sunt grav răniți. Cu toate că a fost operat la spitalul din Lipova, el se sfârșește în brațele tatălui său. După un an, trupul său a fost dezhumat și adus cu un tren special la Curtici, însoțit de o gardă de onoare. „În Gara Curtici – scrie în monografia sa Ioan I. Iovănaș – o imensă mulțime de curticeni, ostași, colegi și prieteni, învățători, profesori și elevi, preoți și oficialități au întâmpinat sicriul care a fost pus pe un afet de tun, străjuit din toate părțile de un corp de gardă militară.”⁴⁶⁸

ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN CURTICI ÎN TIMPUL REGIMULUI COMUNIST

În anii de după război, P.C.R. reușește să ia puterea politică și economică, sub îndrumarea ocupantului sovietic. Sunt desființate partidele politice, regele este înlăturat și se pregătește drumul spre statul totalitar. În acest context apare Legea pentru reforma învățământului din 1948, inspirată de noua ideologie, după model sovietic. Prin noua lege care desființează liceele și elimină religia din școli, învățământul obligatoriu și gratuit este prelungit la 7 ani. „În același timp, scrie profesorul - s-a diminuat calitatea cunoștințelor elevilor. A fost afectată profund substanța morală a elevilor crescuți în spiritul ideilor lui Marx, Engels, Lenin și Stalin. Îndoctrinarea elevilor cu ideologia «marxist-leninistă» era obiectiv prioritar.”⁴⁶⁹

În 1956 s-a hotărât generalizarea învățământului de 7 clase și trecerea de la învățământul de 10 clase la cel de 11 clase (după sistemul 4+3+4). Partidul unic și-a făcut un titlu de glorie din eradicarea analfabetismului. A fost o campanie reală, dar și una propagandistică. Meritul revine, în ciuda statisticilor, tuturor dascălilor și în primul rând învățătorilor din Curtici. Directorul școlii a fost, câțiva ani, înainte de 1960, profesoara Iuliana

⁴⁶⁸ Ioan I. Iovănaș, *Pe firul vieții cu arbori genealogici*, 2009, p. 130-133

⁴⁶⁹ Mircea Popa, în *Monografia Liceului teoretic „Elena Ghiba-Birta”*, Arad, 1995, p. 28

Toma. Este interesantă dinamica creșterii numărului de elevi și de cadre didactice, la învățământul primar:

1948-1949 – la 80 de elevi, 2 cadre didactice;

1950-1951 – la 114 elevi, 3 cadre didactice;

1955-1956 – la 101 elevi, 4 cadre didactice;

1960-1961 – la 125 elevi, 4 cadre didactice;

1965-1966 – la 258 elevi, 12 cadre didactice;

1966-1967 – la 264 elevi, 13 învățători.

În același an, la un număr total de 1.007 elevi, funcționau 38 de cadre didactice.

Înființarea liceului din Curtici

În 1960 a luat ființă Liceul teoretic din Curtici⁴⁷⁰, liceu de cultură generală. După mărturisirile profesorului Ion Mierluțiu, liceul a fost botezat „Ion Creangă”, în 1964. A fost un moment de cotitură în viața comunității care a permis în acei ani, prin orientarea planului de învățământ și a programei școlare, formarea unei culturi solide, cultivarea gustului științific și estetic pentru absolvenți. În același timp, o bună parte din adolescenții curticeeni nu mai erau obligați să facă naveta la Arad. Liceul a ființat până în 1976, din acel an în școală a funcționat doar treapta I de liceu, cu profil mecanic. Reînființat după revoluție, în 1990, prin strădania dascălilor locali, mulți dintre ei absolvenți ai primelor promoții ale liceului curticean, liceul „Ion Creangă” funcționează în continuare și a împlinit, în 2010, - 50 de ani. În 1962, C.A.P. „Lumea Nouă” a cedat suprafața de 10.250 metri pătrați în vederea construirii unui local de școală adecvat. În 1963 s-a pus fundația clădirii Liceului Curtici care a fost terminată în anul următor. Totodată prin dotare proprie s-a dat în folosință instalația de încălzire centrală, folosindu-se apa termală.

Schimbările din viața politică românească și din conducerea partidului unic, prin alegerea lui Nicolae Ceaușescu se reflectă și asupra învățământului din localitatea noastră. Orientarea spre secția reală a profilului liceului este o trăsătură dictată de dezvoltarea economiei și de industrializare. Anul 1968 este considerat un an de deschidere care va avea efect asupra învățământului și culturii, cu efecte pozitive până la apariția primelor semne ale cultului personalității. Legea Învățământului din 1968 a impus revenirea la învățământul de 12 ani, școlarizarea copiilor de la vârsta de 6 ani, prelungirea duratei învățământului obligatoriu, la 10 ani (din 1969 până în 1973), prelungirea ciclului gimnazial până la absolvirea clasei a VIII-a. Liceul de cultură generală regăsește, prin planul de învățământ un echilibru corespunzător între diferitele grupe de discipline și eșalonarea mai logică a materiei având drept consecință evitarea supraîncărcării elevilor.

Primul director al liceului a fost profesorul de matematică, Petru Cazan (1960-67). Dirigintele primei promoții (absolvenții din 1963-1964) a fost tânărul profesor de limba română, Valeriu Plămădeală. Profesorii care au predat la această clasă au fost următorii: Alexandru Kilin (limba rusă), Iulia Szucs (limba franceză), Mircea Popa (istorie), Elena Beștea (limba română), Viorel Leric (matematică), Vasile Peița (fizică), Camelia Subota (chimie), Stela Faur, Octaviu Silvestru. La promoția următoare apar nume noi de profesori: Ioan Mierluțiu, Sever Popescu, Elena Berzovan, Florica Vlaj, Hrod Kandamirontz. Au urmat apoi, ca diriginți:

Prof. Gheorghe Maidaniuc, la promoția 1964-1965;

Prof. Elena Beștea, la promoția 1965-1966;

Prof. Alexandru Kilin, la promoția 1966-1967;

Prof. Mircea Popa, la promoția 1968-1969;

⁴⁷⁰ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, pp. 85-87.

Prof. Dumitru Vancu, la promoția 1969-1970;
 Prof. Ion Buțulescu, la promoția 1970-1971;
 Prof. Vasile Peița, la promoția 1971-1972;
 Prof. Alexandru Suci, la promoția 1972-1973;
 Prof. Cristina Sălăgean (Savu), la promoția 1973-1974;
 Prof. Doina Moțica, la promoția 1974-1975;
 Prof. Valentin Popian, la promoția 1975-1976;

În această perioadă au apărut o serie de profesori tineri, pregătiți în universitățile de la Cluj, Timișoara sau București care au adus un nou suflu în școala din Curtici și au instituit o atmosferă de emulație; Mircea Popa, Dumitru Vancu și Ana Vancu, Ioan Mierluțiu, Valeriu Plămădeală, Ion Buțulescu, Vasile Peița, Viorel Leric, Florica Vlaj, Ioan Pop, Doina Moțica, Elena Teașu, Mircea Senic, Grigore Popescu, Alexandru Revesz, Alexandru Suci, Leontin Baniciu, Dumitru Stoi, Ana Lupu, Ioan Tonța, Lucreția Jurcoi, Ghizela Constantinescu, Florica Bulboacă-Dănilă, Sonia Fuldinger, Florica Berzacovici care alături de alții care aveau experiență în învățământ, cum erau George Maidaniuc, Iuliana și Vasile Toma, Petru Cazan, Elena Beștea, Ilie Totoi, Delia Olariu, Octavia Horvath au reușit să impună liceul prin dăruire și exigență, prin muncă și abnegație și chiar prin diversitatea personalităților. Au apărut familii de dascăli prin statornicirea unor profesori în localitate: Plămădeală, Cazan, Peița, Senic, Leric, Buruiană, Maidaniuc, Contraș, Barbosu, alături de altele mai vechi: Toma, Urzică. Alte nume de rezonanță ale dascălilor curticeni pe care nu-i putem uita: Ioan Ardelean, director la școala de băieți, Silvia Tăucean, Petru și Maria Urzică, Alexandrina Stan, Florica Julean, Iby Graner-Mandl, Octavian Todorescu. În ciuda unor polemici colegiale, și a unor diferențe ideologice, în cancelarie sau cu ocazia unor evenimente, de care își mai amintesc unii, dascălii au reprezentat un factor de stabilitate și echilibru în comunitatea curticeană. În aceste condiții apare la Curtici o revistă de însemnări literare unde sunt îndrumate tinerele talente, numită „Izvoare în cîmpie” (subintitulată „Culegere de materiale literare” și apărută în trei numere, în 1969, 1970 și 1973). Revista a preluat de fapt numele cenaclului local, înființat în 1963, care era îndrumat sau frecventat de profesorii Dumitru Vancu, Mircea Popa, Grigore Popescu, Francisc Megheș (care a debutat cu poezie, devenind mai târziu Francisc Vinganu, membru al Uniunii Scriitorilor), pictorul Mircea Senic, Elena Teașu. De-a lungul vremii au mai fost editate reviste ale elevilor, sub îndrumarea cadrelor didactice; „Încercări” (coordonată de profesorii Grigore Popescu și Mircea Senic), în 1983 și „Gaudemus”, în 2002, prin strădania profesorilor Mariana Boboc, Maria Contraș, Elena Sfăt și Marcel Pilan.

În 1973 se decide ca structura liceului de cultură generală să se împartă în două trepte: prima (cl. IX-X) - fiind obligatorie. Documentele de partid decid totodată eradicarea repetenței la clasele primare și reducerea ei la maximum la clasele gimnaziale.

La biblioteca școlii și a orașului au avut loc, de-a lungul vremii, întâlniri literare și lansări de carte în prezența scriitorilor locali: Francisc Vinganu, Gheorghe Mocuța, Nicolae Aniței, Petre Grozav, Andrei Mocuța sau în prezența unor scriitori invitați din Timișoara și Arad: Ion Arieșanu, Damian Ureche, Ion Lotreanu, Vasile Dan, Florin Bănescu, Gheorghe Schwartz, Iuliana Petrian, Dorel Sibii, Dumitru Toma, Romulus Bucur, Ioan Matiuț, Lucia Bibart.

Au urmat la direcțiunea școlii: prof. George Maidaniuc (1967-?), prof. Ioan Bodea (?), prof. Doina Moțica (1991-1992), prof. Gheorghe Mocuța (1992-2002), prof. Traian Vițelar (2002-2008), prof. Oana Vereșezan (2008-prezent).

Au deținut funcția de director adjunct: prof. Dumitru Faur, prof. Ioan Mierluțiu, prof. Doina Moțica, prof. Nelu Don, prof. Dana Berar. Directori educativi au fost: prof. Emilia Popa, prof. Doina Moțica, prof. Mircea Senic, prof. Cornelia Șiclovan, prof. Florina Popovici. Alți dascăli formați aici, care de-a lungul anilor și-au adus contribuția la educarea și formarea

generațiilor de elevi din ultimele decenii: Carmen Deaconescu, Geta Gasser, Georgeta Bodea, Gheorghe Lazea, Anca Postelnicu, Cristina Cocoș, Florica Șuteu, Mircea Chețan, Gertrude Herman, Silvia Păcurariu, Ionel Vârșendan, Aurelia Bobocel, Octavian Tătaru, Daniel Avram, Ileana Miroslov, Rodica Glăvan, Maria Bruțiu, Simona Dobrin.

Nu-i putem uita pe dascălii ieșiți la pensie: Maria Șimăndan, Georgeta și Mihai Buruiană, Irina și Viorel Leric, Rodica și Vasile Peița, Petruța Moț, Florica Horincar, Iuliana Don (I), Ermina Popovici, Cornelia Graner, Iuliana Don (II), Doina Moțica, Maria Contraș, Elena Sfăt, Aurica Zuba, Ioan Barbosu, Mariana Boboc - și nici pe cei dispăruți prematur: Traian Moț, Dan Teodorescu, Cornel Corodan, Mircea și Corina Senic, Cornelia și Ghiță Crișan.

După revoluție, se introduce printr-o hotărâre de guvern educația moral-religioasă, ca obiect de învățământ cu statut de disciplină opțională (în funcție de confesiune sau cult) și facultativă. În 1995 apare noua „Lege a învățământului”, iar după doi ani, „Statutul personalului didactic”. Reforma învățământului încheia trecerea de la sistemul educațional autoritarist și centralist la sistemul adecvat unei societăți bazate pe libertăți individuale, economie de piață, competiție a valorilor, stat de drept, puse pe direcția integrării euroatlantice. Reforma prevedea reducerea încărcării programelor de învățământ, schimbarea structurii anului școlar în două semestre, introducerea calificativelor la învățământul primar și a examenului de capacitate la clasa a VIII-a.

Diriginții absolvenților de liceu de după 1989 au fost:

Prof. Ioan Barbosu, la promoția 1993-1994, treapta a doua;
 Prof. Dana Berar, la promoția 1994-1995, liceu;
 Prof. Gheorghe Andea, la promoția 1995-1996;
 Prof. Nelu Don, la promoția 1996-1997;
 Prof. Elena Sfăt, la promoția 1997-1998;
 Prof. Dana Berar, la promoția 1998-1999;
 Prof. Gheorghe Andea la promoția 1999-2000;
 Prof. Lucia Rotaru și Lucia Grecu la promoția 2000-2001;
 Prof. Elena Berar la promoția 2001-2002;
 Prof. Cornel Corodan și Elena Berar la promoția 2002-2003;
 Prof. Gheorghe Andea la promoția 2003-2004;
 Prof. Dana Berar la promoția 2004-2005;
 Prof. Elena Sfăt la promoția 2005-2006;
 Prof. Daniela Stan la promoția 2006-2007;
 Prof. Sebastian Vandalac la promoția 2007-2008;
 Prof. Dana Berar la promoția 2008-2009;
 Prof. Simina Popa la promoția 2009-2010;

Astăzi, Grupul Școlar „Ion Creangă” Curtici nu este doar o școală de provincie. Este continuarea și statornicirea unei tradiții la care au contribuit cu har și dăruire generații de dascăli și de elevi.

Ilustrăm în continuare cu o altă secvență, proiectul de școlarizare al Liceului Teoretic Curtici din anul 1999-2000: În anul școlar 1999-2000 în școală erau cuprinși în ciclul primar 316 elevi (în 12 clase), la ciclul gimnazial 293 de elevi (11 clase), iar la liceu 99 elevi (4 clase). Conducerea școlii a propus schimbarea profilului liceului, din profil real, specializarea matematică-fizică, în profil real, specializarea matematică-informatică, ținând cont de anumite oportunități: crește numărul de candidați la liceu și se constată o creștere firească a interesului pentru domeniul informaticii; există o solicitare deosebită din partea școlilor arondate din zonă, având în vedere și condițiile dificile de navetă la Arad. Până în anul școlar trecut, absolvenții liceului au obținut diploma de bacalaureat în proporție de 95 %. În anii școlari

1997-1998 și 1998-1999 au promovat examenul de bacalaureat 70 % dintre elevi, o treime dintre aceștia înscriindu-se în anul I la diverse facultăți, iar 5 la școli postliceale.

Considerăm că în școala noastră există resurse umane și materiale pentru susținerea în continuare a învățământului liceal în condițiile în care acesta va fi favorizat de stat. Deși nu au fost obținute în ultimii ani rezultate spectaculoase la olimpiadele școlare, s-a creat totuși mentalitatea și motivația continuării tradiției, odată cu reluarea funcționării liceului nostru după 1990. Școala noastră oferă în general condiții bune de școlarizare în ceea ce privește mediul educogen, dispune de laboratoare adecvate de fizică, biologie, chimie și de încălzirea centrală cu ajutorul apei termale. Nu avem încă o sală de sport corespunzătoare. În ultimii doi ani am încropit un laborator de informatică, funcțional, cu 5 calculatoare de generații diferite. Suntem conectați la rețeaua Internet. Menționăm că absolvenții liceului nostru vor avea posibilitatea de a se angaja în orice instituție, precum SNCFR, gară, ROMTRANS, primărie, vamă, finanțe, unitatea de grăniceri, filiale ale băncilor precum și în „Zona liberă Curtici-Arad”

La acea dată (anul 2000) personalul didactic al liceului era constituit din următoarele **cadre didactice**: Gheorghe Mocuța, director, profesor de limba franceză; Nelu Don, director adjunct, profesor de matematică; Doina Moțica, profesor de matematică; Traian Vițelar, profesor de matematică și informatică; Mariana Boboc, profesor de limba română; Maria Contraș, profesor de limba română; Elena Sfât, profesor de limba română; Lucia Rotaru, profesor de istorie și educație civică; Lucia Grecu, profesor de istorie, Ioan Barbosu, profesor de geografie; Cornelia Șiclovan, profesor de biologie, Cornelia Gheorghieș, profesor de limba franceză și spaniolă; Gabriela Iepure, profesor de limba engleză; Dana Berar, profesor de fizică; Rodica Glăvan, profesor de fizică; Aurelia Dărău, profesor de fizică; Petru Mocuța, profesor de sport; Cornel Corodan, profesor de sport; Sabin Chinteoan, profesor de desen; Dacian Zuba, profesor de religie; Florin Țucudean, profesor de religie; Gheorghe Andea, profesor de chimie; Cornel Brădean, profesor suplinitor de muzică; Gheorghe Crișan, maestru instructor;

Învățători: Corina Senic, Floarea Horincar, Mihai Buruiană, Ermina Popovici, Cornelia Graner, Aurica Zuba, Florica Ban, Florica Mocuța, Sidonia Ardelean, Floarea Julean, Gabriela Lucuța Loredana Rău;

Personal nedidactic: Elena Andea, secretară; Elena Iovănaș, funcționar principal; Livia Morodan, bibliotecară. Mai existau un muncitor de întreținere și trei îngrijitoare.

* * *

Dacă la început profilul liceului a fost „teoretic”, s-a schimbat apoi în „matematică-fizică”. În ultimul deceniu profilul liceului s-a schimbat de mai multe ori, ca o încercare de adaptare la condițiile economice ale tranziției. În anul 2000 se trece la „matematică-informatică”. În 2003 se trece la profilul „științe sociale”, iar în 2006/2007 la profilul „economic; servicii, cu specializarea: tehnician în activități economice”.

Din 2004/2005 a fost dată în funcțiune o sală de sport modernă, cu un teren de handbal (multifuncțional), dotată cu grup social adecvat și încălzită cu gaz metan. (Aici se desfășoară orele de sport și antrenamentele echipei de handbal fete, îndrumate de prof. Petru Mocuța, echipă care a obținut rezultate de excepție în anii 2008-2010.) Încălzirea cu gaz s-a extins și în sălile de clasă din cele două localuri. În ultimii ani s-au modernizat curțile celor două localuri, iar clădirea-atelier de la localul școlii primare a fost transformată în muzeu. În prezent liceul dispune de două laboratoare de informatică și de un C.D.I. modern unde se desfășoară întruniri, ore deschise, proiecții, lansări de carte, cercuri pedagogice, „Ziua Francofoniei”, ore de consiliere și orientare, cercul de lectură și altele.

În procesul educativ actual apar discipline opționale și dascăli itineranți, psihologi. Mediul de desfășurare al acestor discipline (Educația pentru sănătate, Literatura pentru copii, Natura, prietena mea, Prietenul meu, calculatorul, limbi străine etc.) permite o mai bună comunicare între copii și o relație mai apropiată între cadrele didactice și elevi.

Școala a fost și este implicată în parteneriate educative și concursuri cu alte școli (Liceul Pedagogic Arad, Colegiul Național „Ghiba Birta”, Liceul C.F.R., Școala Generală nr. 4 „Ioan Slavici”, Școala Generală nr. 5, Școala generală nr. 21, Școala generală Macea, Sânmartin, Școala generală Șofronea, Școala generală Dorobanți, Școala generală Pilu, Școala generală Galșa, Școala generală Roșia Nouă, Școala specială „Raza de soare” Arad), cu membrii comunității, cu instituții din localitate (Zona Liberă, primărie, poliție, bibliotecă). Proiectele școlare demarate (Proiectul Național „Creangă sau amintiri nemuritoare ale copilăriei”) duc la creșterea prestigiului școlii și a calității actului educațional.

De-a lungul anilor elevii noștri s-au remarcat prin rezultate deosebite la diverse competiții locale, județene și naționale prin participări individuale sau în echipă. Prin munca profesorilor de limba română (Boboc Mariana, Contraș Maria, Sfăt Elena, Vasilovici Emilia) s-au obținut premii la Concursul „Mihai Eminescu”, faza pe județ și pe țară. Au obținut premiul I pe județ: Crîsta Camelia, mențiune specială pe țară (1990), Butaru Lavinia, Don Camelia, Sfăt Simina, Table Patricia, Slăvoacă Naomi, Dărăbuș Anca, mențiune specială pe țară (2013). S-au mai remarcat: Pantea Estera, Lucușa Nazarie, Zuba Corina, Stan Oana, Ardelean Alina, Țigan Anca, Gheorghieș Raluca, Blidar Carmen, Nistor Mihaela, Moț Doru, Iancu Florentin, Mișu Antoanela, Ciupuligă Silvia, Siclovan Adriana, Mocuța Mădălina, Danțoș Georgiana, Șiclovan Giorgia, Lucuța Sebastian, Butuza Alexandra, Moț Mălina, Pavel Otilia, Ardelean Daniel, Moț Diana, Mihali Ștefania, Herpai Alexandra, Susan Bianca, Cintean Nataniel, Munteanu Nicușor, Selejan Roxana, Grada Adrian, Mihota Florina, Mocuța Maria, Biriș Dana, Bulboacă Cristina, Scheian Svetlana, Petruța Olivia, Don Luiza, Peița Patricia, Vereșezan Ruxandra, Stana Teodora, Ban Miriam.

Profesoara de fizică Herman Waltraud a pregătit elevi care au ajuns la faza pe județ și pe țară: Piklor Ladislau (azi, inginer informatician), Boboc Nadina (dr. specialist oftalmolog) și Mărtoiu Răzvan (informatician).

La istorie a obținut rezultate strălucite Bulboacă Sorin (azi, dr. în istorie), pregătit de prof. Constantinescu Ghizela.

La sport s-au obținut în anii 80 rezultate de excepție: Petre Grozav a fost vicecampion la aruncarea suliței (1973-74) și Traian Mocuța, campion național la „Crosul Tineretului”, în 1973.

De peste zece ani prof. Petru Mocuța (fost jucător de fotbal și antrenor al echipei „Frontiera”) pregătește echipe de handbal feminin cu care a obținut, de la o serie la alta, numeroase rezultate de excepție, pe județ, pe zonă și pe țară.

În anul 2006 s-a construit o *sala modernă de sport*, iar baza sportivă cuprinde 2 terenuri de handbal, 1 teren de basket, 1 teren tenis de câmp, 1 teren de fotbal, o pistă de atletism, unde elevii s-au antrenat pentru participare la ONSS, obținând 3 titluri județene la gimnaziu, 2 titluri județene la liceu (handbal), 1 titlu de vicecampion județean și un loc 3 la cros fete gimnaziu. În anul 2008 s-a înființat un *Centru de Documentare și Informare*, contribuind astfel la asigurarea egalității de șanse a elevilor proveniți din medii diferite, prin facilitarea accesului la informație.

În perioada 2011-2013 Liceul Tehnologic ”Ion Creangă” din Curtici a făcut parte din proiectul ”Sharing Means Integration” alături de Spania, Franța, Belgia și Danemarca. Scopul proiectului a fost integrarea copiilor imigranți în procesul educativ. În același timp implicarea noastră s-a referit la integrarea copiilor provenind din familii defavorizate. Profesori implicați în acest proiect: Vereșezan Oana, Berar Daniela, Don Nelu, Torkoș Antonela, Gheorghieș

Cornelia, Militaru Raluca, Popescu Gabriela, Vasilovici Emilia, Andea Alexandru, Popovici Florina, Rău Monica și Ardelean Larina⁴⁷¹.

Actualmente, Liceul Tehnologic ”Ion Creangă” din Curtici este condus de director, prof. **Oana Vereșezan** și director adjunct, prof. **Antonela Torkos**.

* * *

CATALOGUL DASCĂLILOR DIN ȘCOALA CURTICI: (listele nu sunt definitive)

ÎNVĂȚĂTORI:

Vechile generații : Ioan Selejanovici (1791), George Popovici – preot, director (1793), Petru Chirilovici (1804), Costa Julean (1804), Petru Ispravnic (1818, 1822), David Bercea (1845), George Don- preot, director (1845), Moise Bocșian – preot, director (1848), Gavril Plop (1854), Iosif Machi (1858), George Ispravnic (1852-1864), Florian Cioară, Ioan Cioară (1872), Moise Mladin – preot, director (1873), Vasile Miron (1880), Maria Lucaci (1880), Mihai Dragoș (1905-1909), Elvira Cioară (1905), Ioan Clepe (1906), Teodor Balint (1938), Aurora Cioară (1941) (...)

Generațiile de după război: Traian Neicu (1953, +), Traian Iovănaș (1957) (+), Ioan I. Iovănaș (1957) (+), Gheorghe Don (1955), Ioan Ardelean (+) (director la Școala de băieți), Silvia Tăucean, Alexandru Șuluțiu (+), ? Oprea, Lenuța Jac, Alexandru Șuluțiu (+), Irina Covacs (+), Noemi Rechter, Iby Graner, Maria Cazan, Mărioara Plămădeală (+), Alexandrina Stan, Florica Julean (+), Ionică Pop (+), Petru Urzică (+), Maria Urzică (+), Octavian Todorescu (+), Maria Șimăndan, Irina Leric, Petra Moț, Corina Senic (+), Rodica Peița, Iuliana Don I, Lucreția Filimon, Georgeta Buruiană, Mihai Buruiană, Dan Todorescu (+), Traian Moț (+), Maria Crișan (Cociuban), Florica Ciupuligă, Florica Cios, Sidonia Ardelean, Florica Julean, Florica Ban, Florica Mocuța, Floarea Horincar, Ermina Popovici, Cornelia Graner, Aurica Zuba, Gabriela Lucuța, Iuliana Don II, Loredana Rău, Larina Ardelean, Dana Galavan, Alina Lulușan, Florentina Ilica, Adriana Moț, Dorina Constantinescu, Cristina Ștefănuț, Florina Popovici, Ramona Varadi, Ramona Moldovan, Cornelia Graner;

EDUCATOARE:

Sena Morodan, Elena Țârlea (+), Elena Nica, Lucia Pagubă (+), Livia Gherman, Aurica Marta, Florica Știubei, Florica Bojan, Emilia Cucuiat, Florica (Ița) Julean, Elena Păcurar, Dana Martin, Livia Ienak, Livia Berar, Lavinia Boia, Cornelia Miloacă, Pompilia Șiclovan, Andreea Vinersar, Ana Moț, Anca Covăsan, Simona Șiclovan, Anda Mocan, Cornelia Dobre, Simona Truță, Neptina Bătrănuț;

PROFESORI DE LIMBA ROMÂNĂ:

Elena Beștea (+), Iuliana Toma (+), Valeriu Plămădeală, Dumitru Vancu (+), Ana Vancu, Ioan Mierluțiu, Grigore Popescu, Mircea Curtuțiu, Mioara Anița, Cornelia Crișan (+), Florica Dănilă (+), Livia Butaru, Ioan Bodea (+), Maria Contraș, Elena Sfăt, Mariana Boboc, Oana Vereșezan, Daniela Stan, Emilia Vasilovici, Raluca Militaru, Florina Popovici, Georgiana Ile;

PROFESORI DE MATEMATICĂ:

Petru Cazan, Dumitru Faur (+), Ilie Totoi, Angelo Drăgan, Drăghina Torneanu, Viorica Sasu, Maria Bran, Viorel Leric (+), Vasile Peița, Petre Gherga, Doina Moțica, Doina

⁴⁷¹ Detalii pe site-ul <https://www.liceulcurtici.ro/prezentare>.

Vasiu (+), Alexandru Revesz, Marica Toth (+), Viorica Sasu, Mircea Drăgan, Traian Vițelar, Nelu Don, Octavia Potocean, Simona Totorean, Răzvan Mărtoiu, Carmen Mihalache, Adela Floca, Alina Heteș, Cosmina Fanea, Maria Teohari, Cristina Boghițoiu, Simina Popa, Gabriela Popescu.

PROFESORI DE LIMBA RUSĂ: Alexandru Kilin, Irma Kilin;

PROFESORI DE LIMBA FRANCEZĂ:

Iulia Szucs (+), Delia Olaru (+), Lucia Chiricheu, Florica Pecican, Lia Cocos, Cristina Savu, Mariana Costea, Lucia Negovan, Aurora Lupu; Gheorghe Mocuța(+), Cornelia Gheorghieș;

PROFESORI DE LIMBA ENGLEZĂ:

Dorel Dărăban, Maria Bruțiu, Silvia Păcurar, Mariana Barbosu, Violeta Tocaciu, Cristina Belei, Geanina Coman, Eugenia Bărdaș, Gabriela Iepure, Daniela Todinca, Diana Ciupuligă, Mihaela Motorca, Simina Ban, Antoanela Torkoș, Lorena Brâncovan, Andrei Mocuța, Andreea Don;

PROFESORI DE FIZICĂ:

Mihai Ilin, Valentin Popian, Ioan Dăneți, Gertrude Herman, Mircea Chețan, Livia Stroescu, Ileana Milosav, Rodica Glăvan, Aura Dărău, Elena Berar, Dana Berar;

PROFESORI DE CHIMIE:

Camelia Subota (+), Leontin Baniciu, Ana Hârlea, Cristina Moldovan, Alina Tol, Gheorghe Andea;

PROFESORI DE BIOLOGIE:

George Maidaniuc (+), Dorina Maidaniuc (+), Rodica Klods, Alexandru Suciu (+), Ana Lupu, Ioan Tonța, Octavia Horvath (+), Lucreția Jurcoi, Elena Berzovan, Geta Bodea, Anca Postelnicu, Manuela Alexa, Cornelia Șiclovan;

PROFESORI DE ISTORIE ȘI ȘTIINȚE SOCIALE:

Sever Popescu (+), Mircea Popa, Dumitru Stoi, Ionel Vârșendan, Ghizela Constantinescu, Gheorghe Lazea, Ioan Betea, Vasile Bucătaru, Ioan Laza, Lucia Rotaru, Alina Urs, Lucia Grecu;

PROFESORI DE GEOGRAFIE:

Vasile Toma (+), Ioan Buțulescu, Georgeta Gasser, Maria Croitoru, Ioan Barbosu, Sorin Furde, Oana Tărșan;

PROFESORI DE ECONOMIE:

Anca Neamț, Marius Popovici, Liana Mocuța, Dorin Șerb, Daniela Palade, Lia Pîrșcoveanu, Petru Tamaș, Laura Roșu, Lăcrimioara Grosu;

PROFESORI DE RELIGIE:

pr. Gheorghe Bozian, pr. Gheorghe Moț, pr. Ilie Nădăban, Florin Țucudean, Dacian Zuba, Cosmin Lipovan, Marcel Pilan, Cosmin Ardeuan, Lucian Galiș, Sebastian Vandalac;

PROFESORI DE DESEN:

Mircea Senic (+), Sabin Chintean, Horea Sida, Cosmin Moldovan, Adriana Moț;

PROFESORI DE MUZICĂ:

Hrantd Kandamirandz (+), Sabin Sârbu (+), C. Comloșan, Vasile Tomescu (+) Emilia Sârbu, Daniel Avram (+), Cornel Brădean (+), Simon Pantea, Andreea Boca, Estera Pantea;

PROFESORI DE EDUCAȚIE FIZICĂ:

Silviu Chevereșan, Silvestru Ștevin, Manoilă Milicin, Florica Julean (Vlaj) (+), Florica Berzacovici, Mihaela Socaci, Cornel Corodan (+), Vince Almasi, Gheorghe Ispravnic, Petru Mocuța, Cristian Oniță, Cristian Moț, Alexandru Andea;

PROFESORI DE TEHNOLOGIE:

Marta Simion, Mihai Buha, Simona Dobrin, Aurelia Bobocel, Gheorghe Crișan (maistru) (+), Gheorghe Morar;

Psiholog: Emese Bojin;

Profesori itineranți: Cristi Ignuța, Ștefana-Lois Bulboacă;

Secretare: Lucia Bătăneanț (+), Rodica Mariș, Elena Andea;

Funcționari:

Ioan Mariș, Norica Bătăneanț, Ioan Bulboacă (+), Gheorghe Ispravnic, Gheorghe Bătăneanț, Elena Iovănaș;

Bibliotecare: Stanca Lipovan (+), Aurica Julean (+), Livia Morodan;

Muncitori și îngrijitoare:

Ladislau Nagy, Dorin Zuba, muncitori;
Elena Ardelean, Floare Bogat, Felicia Zaharie, Florentina Zaharie, îngrijitoare.

X. PERSONALITĂȚI ALE ORAȘULUI CURTICI

Gheorghe Mocuța

NICOLAE ANIȚEI⁴⁷²

Poet; inginer, primar. Născut la 31 ianuarie 1958, în Curtici. Școala primară și gimnazială la Curtici, liceul la Arad. Facultatea de mecanică agricolă Timișoara, 1986. Primar al orașului Curtici din 2004. Colaborează la “Orizont”, “Orizont arădean”, “Luceafărul”, “Arca” ș.a.

Volume publicate: *Dor în câmpie* – în volumul colectiv *Argonauții*, Editura Facla, 1986; *Câinele de zgură*, Editura Mirador, 1998.

Referințe critice:

„Fragmente dintr-o „poveste „, lirică despre câmpie, orizont mitologic și leagăn al copilăriei deopotrivă, decor și stimul afectiv, scrisă din perspectiva unui revenit, cu nostalgie pentru ce a fost și speranță pentru ce ar mai putea să fie” (Laurențiu Ulici)

„Formula lirică a lui Nicolae Aniței pornește de la necesitatea de a defini căutările ființei în acest orizont, legătura ei cu mitologia câmpiei (ritmuri, obiecte rituale, aștri, animale). Natura este pentru poet o carte deschisă în care citește semnele timpului și ale destinului. În felul acesta el dă glas unor structuri și simboluri ale vechimii în contrast cu zbuciumul lumii de azi. El e aproape, cum zice Vasile Dan, „de mistere, de gestații, de inițieri și nașteri, de spulberări și descompuneri.” (Gheorghe Mocuța)

„Nicolae Aniței percepe senzorial, tactil, ceea ce scrie. Mitologia sa, exclusivă, este Câmpia. Cum autorul vine dinspre o profesie nu doar reală, dar și veche, cultică, e aproape de mistere, de gestații, de încolțiri și nașteri, de spulberări și descompuneri. Poemele sale aruncă adevărate blitzuri asupra lor.” (Vasile Dan)

PETRU BONDAR⁴⁷³

Artist plastic, sculptor în lemn, memorialist. Născut la Aninoasa în 1943. A copilărit în Arad. Cursuri de coregrafie și desen la Școala populară de artă. Cursuri serale ale Facultății de proiectare a mobilei stil, în cadrul Politehnicii „Polizu” București. Emigrează în Italia în anii 80 împreună cu soția și cei doi băieți. Cetățean italian din 2000. A înființat grupul amatorial „Arte in mostra” din Dronero. Participă cu articole și caricaturi la ziare locale. Primește numeroase trofee și diplome pentru activitatea artistică. Revine în România și se stabilește la Curtici din 2012, în urma căsătoriei cu Cristiana. A participat la numeroase expoziții personale și de grup în Italia: Torino, Milano, SanRemo, Savona, Quarona, Bard, Somo, Sassari; în Franța: Tenda, Breil sur Roya, Crots, Menton, Barcelonnette; în România: Arad, Alexeni și București. Lucrările sale sunt prezente în colecții private din Austria, Germania, Franța, Italia, Israel, Spania și România.

Artistul Petru Bondar deține un record personal pentru viteza de execuție a unor lucrări: a realizat 1200 de picturi, format 40x21 cm, în 120 de ore și, în sculptură, a realizat capul Fecioarei Maria (format 30x21 cm) în 40 de minute.

Cărți publicate: *Un ghiveci de carte*, (proză memorialistică), Editura Gutenberg Univers, Arad, 2015.

Referințe:

„În literatură sau în artă, în general sunt esențiale două cerințe: talentul și ideea.

⁴⁷² **Aprecieri critice:** în volume: Florin Bănescu, *Mușchetarii Câmpiei de Vest*, Ed. Ivan Krasko, 2000, Gheorghe Mocuța, *Pe aceeași arcă*, Ed. Mirador, 2001, Ioan Nagy (coord.) *Studii și cercetări monografice: Curtici – vatră de câmpie* (coordonator Ioan Nagy), Ed. Mirador, 2000.

⁴⁷³

Talentul, un fenomen complex, merge de mână cu ideea prin universul ce se vrea creat. Scrisul este o artă care pentru unii devine o necesitate vitală, o hrană a sufletului, în care ideile parcă fluidificate, spontane, se îngheșuie pe hârtie. Cândva, am găsit într-o carte un pasaj care m-a fermecat: „Cuvântul este dat de către Dumnezeu, noi trebuie doar să-l creștem frumos.

Domnul Petru Bondar a descoperit minunea și măreția cuvintelor.

A pune pe hârtie o carte înseamnă a transforma o dorință în realitate, căci visul oricărui artist este acela de a rămâne prezent. Într-o carte vor sta ascunse printre cuvinte, viața autorului, experiențele sale care inevitabil își pun amprenta asupra operei. De asemenea, în acel spațiu vom mai găsi bucuriile, speranțele și revoltele scriitorului asupra societății. Cunoscându-l pe domnul Bondar, pot să afirm că am avut onoarea de a descoperi un artist complex cu un parcurs uimitor.

Înclinația, gustul pentru frumos, receptarea fenomenului artistic, a calității unei opere de artă sunt înscrise în zestrea genetică a fiecăruia. Există oameni care știu să privească frumosul și să-l transpună mai apoi într-o colecție impresionantă de picturi. Oameni care creează dintr-un obiect o sculptură careia îi conferă viață, culoare și frumusețe. Și nu în ultimul rând există oameni care își aștern pe hârtie întreaga existență, prin intermediul cuvintelor. Acești oameni sunt de fapt artiștii, iar Petru Bondar face parte din această categorie.

Pentru dumnealui, scrisul a însemnat căutarea unor răspunsuri, care s-au transformat ușor în certitudini. Este extraordinar să te transpui, să construiești o lume pe care să o pui în mișcare, să-i găsești alternative, dându-i energia universului tău, care mereu, mereu se umple. Domnul Bondar și-a construit propriul univers literar, având locul său rezervat pentru a scrie, hârtiile rămânând acolo până la următoarea întâlnire cu ideile, cu talentul.

Despre carte aș spune multe cu siguranță, însă eu prefer ca fiecare cititor să o descopere singur, prin labirintul de cuvinte, căci la capătul său stă viu: triumful!”

(Tripaș Laura Simona)

PETRE DON

Poet, ziarist. Născut la 3 martie 1951, în Curtici. A semnat și cu pseudonimele Alina Iliescu și O. Rășeanu. Școala generală la Curtici, liceul la Arad. Ca absolvent al Scolii Poligrafice din București îmbrățișează mai întâi meseria de tipograf și apoi pe cea de ziarist. Debut publicistic în ziarul „Flacăra Roșie”, 1971. Colaborări la revista „Cinema” și la revistele literare „Relief”, „Luceafărul”, „Orizont”, „Tribuna”, „Transilvania” și „Arca”. Redactor șef la Editura Cripton Press. Debut editorial cu volumul Noi, Poesis. În februarie 1990 a înființat ziarul „Litera de tipar”. Despre poezia lui au scris: Florin Bănescu, Emil Șimăndan, Petru M. Haș, Lucian Valeriu ș.a.

Volume tipărite: *Voluptatea firescului*, Editura Mirador, 2002; *Pur și simplu*, Editura Mirador, 2012 *Roua din adâncuri*, Editura Mirador, 2013

Erou marginal, crai de mahala

Petre Don e tipul poetului marginal, risipitor, boem, un poet cu experiența scrisului anecdotic, cu accente dramatice. În noul volum, Pur și simplu (2012), el își compune imaginea unui citadin hirsut, un solitar înrăit care mimează nesimțirea și nu se sfiște să drăcuie chiar și în poezie și să se apropie cu simpatie de lumea mahalalei și să o oglindească în lirica sa. Nu-și reprimă originile sătești, își mistifică amintirile din copilărie și din tinerețe, iar bătrânețea îi dă un aer de Socrate obosit, de birt, melancolic și sceptic, uneori lucid, indiferent la trecerea timpului. Folosește gesticulația unui inadapdat și se împacă tot mai greu cu societatea, cu cei din jurul său și cu soarta. Poetul consimte la autoculpabilizarea generală și își maschează disperarea în metafore și expresii dure, nerușinate, luate din lumea

cârciumii, a subteranei: “tac-su”, “visul meu s-a dus dracului”, “ascultă, fă, Xantipă!”, “lua-l-ar gaia”, “naibii” etc. Are momente când își idealizează iubita – atunci când nu o apostrofează brutal, asemeni unui crai de mahala. E cuprins de nostalgii față de trecut și se topește de drag când își ține nepoata în brațe. Suferă de sentimentalismul naiv al omului cu o experiență banală care oscilează între sinceritate și micile artificii pe care i le permite confesiunea lirică. Își duce viața de azi pe mâine fără a ideliza realitatea vieții la bloc, mai ales acum, în condițiile crizei :

“Locuiesc la etajul patru,/ în fiecare seară rostesc o rugăciune/ către un înger asexuat să-mi/ împrumute un kil de aer curat până mâine,/ mâine i-l dau sigur înapoi, mâine voi stăpâni Universul/ și voi teleporta toată atmosfera/ pentru etajele patru, unde aerul este de tot/ rarefiat și unde oamenii respiră greu,/ căci îngerul asexuat este un cărpănos/ (lua-l-ar gaia), și nu dă la nimeni nimic/ pe degeaba./ Până mâine îmi număr amintirile,/ perechile de pantofi și pușini prieteni/ care mi-au rămas.” (Mâine)

Poetul își trăiește singurătatea în propoziții simple care îi transformă depresia în spleen și nu scapă ocazia să arunce săgeți politicienilor care ne spun că, oficial, ne merge bine:

“Aștia se pun pe noi/ cu încălzirea globală, ne încearcă vigilența./ Stăm cuminți la televizor,/ pe stradă circulăm civilizați/ pe dreapta,/ primarul-falcă ne sapă supermarketuri, poetul-leac s-a mutat în casă nouă,/ kevin costner s-a pierdut, singur prin arad/ în timp ce cărunții oameni politici joacă bâza/ din lipsă de cvorum./ Imperial, îi privesc cu înțelegere/ și fără nici un motiv îmi strivesc/ monoculul sub călcâi./ Prea mult mă ajută să văd. Așa, că tot e/ încălzire globală, ce-ar fi s-o iau din locul acesta,/ unde eu sunt în plus.” (Trebuie să plec)

Poezia micilor evenimente

Trebuie s-o spunem, Petre Don se apropie de poezie în stilul boemilor pe care i-a frecventat: Francisc Vinganu, Gligor Sava, Petre Grozav, Kett-Groza, Mihai Popovici și alții. Poetul a debutat târziu, cu volumul *Voluptatea firescului*, în 2007. Nonconformist, parodic, pe alocuri, provocator, el e gata să le dedice poeme prietenilor sau să-i introducă în universul poeziei sale; vocea poetului se amestecă de multe ori cu vocea ziaristului, conștient de marea manipulare pe care o trăim și de presiunea existențială care ne apasă. Episoadele de viață se amestecă spontan cu muzica stranie a boemei și evocă anumite momente; e o poezie a trăirii și a vibrației acestei trăiri. Gesticulația bardului neliniștit (sau dacă preferați, a Donului neliniștit) alternează cu episoade lirice, cu declarații sfioase, cu stări depresive și crize de nervi, cu întâmplări pe care le mixează într-un jurnal insolit al unei existențe aparent calme:

“Nu mă mai miră nimic. Sunt un nesimțit./ Am ajuns un fel de pom uscat pe care/ cei de la Salubritate nu-l taie/ pentru că le strică ambientul./ Ieri, mi-am cumpărat o pălărie de la/ second-hand. Țanțoș, m-am plimbat pe Corso/ (Ah, Corso-ul de altădată!), unde tinerii/ s-au uitat la mine ca la o arătare./ Ajuns în fața blocului mi-am aruncat pălăria/ În tomberonul plin cu peturi consumate,/ după care am încercat – în plină zi - / să ghicesc din ce parte a cerului/ va răsări luna la noapte./ Mi-am dat seama, în sfârșit,/ că sunt un expirat.” (Expirat)

E un poem în care Don își dozează lucid și detașat emisiunea lirică și reușește să scrie un jurnal al aventurii sale poetice ce ne amintește de universul poeziei lui Petre Stoica, cu al său volum *Uitat printre lucruri uitate*. De multe ori, poetul scrie o poezie a micilor evenimente și – asemeni artistului Kett-Groza care îi ilustrează inspirat volumul – el schițează, solidar, portretele prietenilor sau pe al unor personaje care fac parte din lumea sa. Numeroasele dedicații nu îl fac nici mai important, nici mai subtil, el e pur și simplu un suflet generos care-și trăiește clipa și, din când în când, intră în pielea personajelor sale, fie ele reale sau livrești (Socrate, Ulise). Pe de altă parte, ziaristul neconcesiv nu se poate dezbara de ochiul liric, după cum, poetul, nu poate face abstracție de experiența ziaristului, de pasiunile și idiosincraziile sale: Bătrâna Doamnă, spaima de Apocalipsă, criza, singurătatea, plictisul, Spațiul Schengen dar și spațiul mioritic, Big-Bang-ul etc. Poemul *Nu mă caută nimeni* e o artă poetică a bătrâneții alienate. Visele, spaimetele, iubirile trecute, fac și ele parte din motivele liricii sale.

Răstignit de Kett-Groza pe crucea condeielor sale, poetul mai are puterea să murmure metafore și să evoce dulcele iluzii, să scrâșnească, la finalul volumului, un Cântec trist de mahala, în fond, “un liant între prezenta și viitoarea carte”. Petre Don e un visător, un poet pur și simplu. (Gheorghe Mocuța)

PETRE GROZAV⁴⁷⁴

Poet; inginer. Născut la 15 aprilie 1956, în Curtici. Mort în 1909, după o lungă suferință. Școala primară și gimnazială la Curtici, Liceul nr. 3 la Arad. Facultatea de Construcții din Timișoara, 1980. Inginer constructor la Primăria Curtici.

Volume tipărite: *Tristeți despre starea de veghe*, Editura Mirador, 1999. *Tatuajul umbrei și alte neliniști*, Editura Mirador, 2002. Prezent în volumul *O antologie a literaturii române arădene de azi*, 1999.

Colaborează la revistele „Familia”, „Orizont”, „Arca” și la cotidianul „Observator arădean”. Premiul „Dorel Sibii”, 1999.

Referințe critice:

„Petre Grozav își traduce neliniștile și tristețile într-o stare de veghe, lucidă și halucinantă. El se raportează prea puțin la istorie și la locuri, cât își inventariază obsesiile și configurează un „mic eseu despre destin.” „Bate o inimă zbuciumată în poezia lui Petre Grozav, spune Lucia Cuciureanu, odată exorcizate însă, neliniștea și angoasa se convertesc într-o terapie.” (Gheorghe Mocuța)

„Poezia lui Petre Grozav e un fapt de limbaj. Dovadă certă că e un act poetic modern. Cuvintele-cheie ale poeziei sale circumscriu un univers sumbru, bacovian: recviem, giulgiu, cenușă, priveghi, morminte, catafalc, clopote. Cântecului îi iau locul simțiri dureroase, agonice: suspin, plâns, țipăt, geamăt, horcăit. E o lume dizarmonică în care se aude, uneori, un concert de pian, orgă, flaut sau jazz.” (Lucia Cuciureanu)

„Poetul Petre Grozav din Curtici s-a stins la 53 de ani, după o lungă și cumplită suferință. Văzându-i trupul împușinat de atâta chin (21 de ani de dializă au fost o cruce greu de purtat!) mi-am adus aminte de seninătatea cu care își înfrunta soarta: „Sunt campion la dializă, nimeni nu a rezistat atât de mult ca mine!”, obișnuia el să spună. De fapt, încă de tânăr, Petre Grozav a avut structura unui campion. A iubit sportul și poezia în egală măsură și asta pentru că avea un potențial fizic și psihic pe care rar îl găsești la un om. În liceu, datorită perseverenței a ajuns campion național la aruncarea suliței, la juniori. Pe de altă parte, elevul de 15 ani a debutat cu poezie în revista „Familia”, ca tânără speranță. Îi plăceau poezia lui Nichita și a lui Mircea Dinescu și a fost prieten cu poetul Francisc Vinganu, cu pictorul Viorel Simulov, cu Mircea Senic și cu alți creatori arădeni.

În ciuda vieții de boem, Petre și-a însușit disciplina versului și a judecății și o luciditate care îl făceau dârz și uneori dur în ochii celorlalți. Dar principala sa calitate de om a fost bărbăția și consecvența cu care și-a înfruntat destinul, de la egal la egal. Nu s-a lamentat niciodată.

Îmi aduc aminte de vocea de contrabas și de dicția lui specială cu care impresiona în timpul lecturilor de poezie la cenaclul „Luceafărul” sau la „Lucian Blaga” din Arad. În ciuda faptului că a scris o poezie ermetică, mai greu de înțeles pentru neinițiați, și-a păstrat mereu dicția interioară. Stigmatul bolii și al suferinței nu i-au afectat organul poetic. A debutat editorial în 1999, la 43 de ani cu volumul *Tristeți despre starea de veghe*, dedicat fiicei sale Oana. În 2002 a mai publicat un volum, *Tatuajul umbrei și alte neliniști*, o poezie șlefuită cu multă răbdare. A fost apreciat de colegii săi, scriitori și volumele sale au fost

⁴⁷⁴ **Aprecieri critice** în volume: Florin Bănescu, *Mușchetarii Câmpiei de Vest*, Ed. Ivan Krasko, 2000, Gheorghe Mocuța, *Pe aceeași arcă*, Ed. Mirador, 2001, *Studii și cercetări monografice: Curtici – vatră de câmpie* (coordonator Ioan Nagy), Ed. Mirador, 2000.

încununată cu premii. În prefața celui din urmă, Lucia Cuciureanu scria că „poemele sale transmit o stare de panică” și că „poetul își transcrie în versuri cutremurările lăuntrice”. Într-adevăr, nu ne rămâne de spus decât că poezia sa e un cumplit document al suferinței pe care a încercat, cu puterile sale, să o exorcizeze în versuri curate, ca acestea: „Sângele e un bun aluat/ pentru dospirea amurgului.”

Scriitorii arădeni și prietenii săi sunt marcați de dispariția sa prematură.” (Gheorghe Mocuța)

MARIA-MIHAELA GYÖRI

Geomatcian/ Specialist GIS (Sisteme informatice geografice). Doctor în Geografie, 2010-2013, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (România (teză axată pe GIS și Hidrologie); Interpret și traducător autorizat Engleză-Română. Născută la 01/04/1985, la Deva; a copilărit la Curtici.

Studii: 1992-2000: Școala generală nr. 1 Curtici; 2000-2004: Liceul „Elena Ghiba-Birta” Arad, 2004–2008: Diplomă de Licență: Geografie și Limba și Literatura Engleză, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca; 2008–2009: Certificatul LLP/Erasmus, „Université Libre de Bruxelles”, Bruxelles (Belgia) Geografie, Știința mediului, Planificare Teritorială, Engleza Științifică, Turism; 2008–2010: Diplomă de masterat „GIS integrat în Planning Teritorial”; Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (România) ; Prelucrare de date cu programele ESRI, construire de baze de date tip „geodatabase”, administrarea și editarea în cadrul acestora, analiză spațială, interogări SQL, topologie, interpolare; 2010

Diplomă de absolvire a cursurilor: „ArcGIS Desktop I, II, III” ESRI România, București (România). Sisteme Informatice Geografice: crearea unei baze de date de tip „geodatabase”, procesul de analiză a datelor în GIS, instrumente și funcționalitate;

Experiența profesională:

2014, Referent de specialitate în învățământ, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad (România) Monitorizare a proiectelor europene în desfășurare la Universitatea de Vest “Vasile Goldiș” din Arad și interacționare cu managerii de proiecte pentru a respecta datele limită; Responsabil informare asupra programului HORIZON 2020 în cadrul Universității de Vest “Vasile Goldiș” din Arad. Delegat al Universității la seminarii și conferințe naționale și internaționale.

2013 Doctorand stagiar (GIS - Sisteme Informatice Geografice și Hidrologie)Laboratorul „Image, Ville et Environnement” (LIVE), Facultatea de Geografie și Amenajare Teritorială, „Université de Strasbourg” (Franța) Cercetare în domeniul geografiei, axată pe GIS, modelare spațială, modelare hidrologică și hidraulică;

2011, Asistent Universitar în predarea disciplinei GIS și Analiză Spațială, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (România). Predare seminarii în domeniul GIS și al Analizei spațiale cât și evaluarea studenților. 2010–2013- Membru al echipei de cercetare GIS “Technical Geography Research Group”, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (România). Modelare hidrologică (GIS, construire baze de date tip geodatabase, colectare și analiză date din teren, meteo și hidro, interpolări, modelare 3D, analiza spațială etc.).

Publicații științifice:

1. *Deriving the floodplain of a small basin having limited data. Case study: Zărandului Mountains, Romania*, Haidu, I., Györi, Maria-Mihaela, Humbert, J., (2014), *Geographia Technica*, 18, Nr.1. .

2. *Deriving flash-floods in the case of simulated precipitations*, Maria-Mihaela Györi, Joël Humbert, Ionel Haidu, (2013), *Geographia Napocensis*, VII, Nr.2, ISSN 1843-5920, Varianta tipărită, ISSN 1844-9840 Varianta online, pg.11-18.

http://geographianapocensis.acad-cluj.ro/Revista/volume/nr_2_2013/pdf/Haidu.pdf

3. *Unit Hydrograph Generation for Ungauged Subwatersheds. Case Study: the Monoroștia River, Arad County, Romania*, (2011), Maria-Mihaela Györi, Ionel Haidu, Geographia Technica, Nr. 2/2011, pg. 23 – 29.

<http://technicalgeography.org/index.php/latest-issue-2-2011/48-03-maria-mihaela-gyori-ionel-haidu-unit-hydrograph-generation>

4. *Scurgerea Maximă pe Râul Mureș, în Secțiunea Petriș-Păuliș*, (2010), Maria-Mihaela Györi, Geographia Napocensis, anul al IV-lea, Nr. 2/2010, ISSN 1843-5920 Varianta tipărită ISSN 1844-9840 Varianta online, pg. 113-126.

5. *Implementing the Arc Hydro Framework on the Mureș River, the Petriș-Păuliș sector*, Maria-Mihaela Györi, Alexandru Mircea Imbroane, (2010), Geographia Technica Nr. 2/2010, ISSN 2065-4421 (Varianta tipărită), pg. 42-50.

6. *Geodatabase design for the Mureș River, the Petriș-Păuliș Section*, Al. Imbroane, Maria-Mihaela Györi, (2011), Simpozion Științific Internațional „Sisteme Informaționale Geografice” Ediția XIX, Chișinău, 06 Octombrie 2011, Lucrări Științifice Volumul 30, Cadastru și Drept, Centrul ed. al UASM, 2011.

ȘTEFAN IERCOȘAN

Prozator, maistru. S-a născut la 3 octombrie 1938, în Pâncota. A murit la 14 octombrie 2005, în Curtici. Debut editorial: Șoapta...Strigătul, antologia cenaclului „Luceafărul”, 2000, tipografia S.C. „Gutenberg” S.A. Arad. Alte volume: *Sub semnul șarpelui*, Editura Mirador, 2004

Ștefan Iercoșan (1938-2005) este un prozator autodidact, un om care și-a perfecționat stilul în cenaclurile literare arădene, cultivând poezie și proză. „*Scrisul său, uneori sobru, alteori metaforic, dar întotdeauna patetic își are izvorul de inspirație în lumea copilăriei și adolescenței sale*”.

IOAN I. IOVĂNAȘ⁴⁷⁵

Profesor. Memorialist. Născut în Curtici, în 1935 (?). Mort în Arad, în 2010.

Carte publicată: *Pe firul vieții cu arborii genealogici*, 2009

Întoarcerea bătrânului dascăl

Sâmbătă, 19 iunie 2010 a avut loc la Casa de Cultură o lansare inedită, prilejuită de apariția volumului **Pe firul vieții cu arborii genealogici**, apărut în 2009, o carte cu un aspect grafic de excepție aparținând profesorului de limba română, originar din Curtici Ioan I. Iovănaș. Cartea a fost prezentată de dl. prof. Valeriu Plămădeală și de dl. jurist Ioan I. Pascal care au vorbit despre importanța lucrării și de valoarea ei sentimentală și monografică. E dedicată cu modestie, dar cu cele mai bune intenții, părinților, bunicilor și rubedeniilor din neamul Iovănaș și Socorodan. Autorul face parte, împreună cu frații săi Traian, fost profesor și fotbalist și Ilie, fost profesor universitar de drept la Universitatea clujeană, din prima generație de intelectuali de după război. El a moștenit morala sănătoasă a strămoșilor și a fost promovat într-o societate de tip nou, care a schimbat criteriile, mai ales după reforma învățământului din 1848. Cartea e o cronică de familie care încearcă să meargă pe firul propriei vieți, insistând asupra copilăriei și adolescenței.

”*Experiența de dascăl îl determină pe autor să-și organizeze materialul epic și documentar în jurul evenimentelor importante ale familiei și comunității, în jurul obiceiurilor din viața rurală de fiecare zi. Chiar dacă dascălul se lasă în voia amintirilor și a sentimentelor, el încearcă să încropească o monografie spirituală a familiei și comunității folosind graiul local cu parfumul și culoarea lui inedită. E o abordare epică pe roluri (naratorul se schimbă uneori), cu scene și personaje reale (autorul e un bun portretist și*

⁴⁷⁵ Ioan I Iovănaș, *Pe firul vieții cu arborii genealogici*, Arad, 2009, passim.

stăpânește răbdător arta descrierii) care trezesc interesul cititorului pentru istoria și poveștile locale. Fostul profesor e un povestăș autentic care se lasă în voia izvoarelor orale, dar nu uită, să lase un mesaj nepoților și generațiilor care vin. De aceea, povestea neamului Iovânașilor, cu imaginea bunicilor, a părinților și a neamurilor conține elementele imaginarului popular ale satului de graniță din Câmpia arădeană și configurează prin viața cotidiană pe care o redă, datele civilizației și reperatele unui muzeu imaginar al comunității. Lucrarea conține și alte elemente monografice (arborele genealogic, un album cu obiecte arhaice, fotografii ale chipurilor și portului, dar și un glosar cu expresii locale) și este binevenită în cadrul efortului mai larg al curticenilor de a-și scrie monografia locală. O monografie care va fi desigur o lucrare științifică, redactată de specialiști, nu doar de oameni cu bune intenții.

Până atunci cartea bătrânului dascăl și căturar, oferită cu generozitate curticenilor, e o surpriză și un album de familie (din care nu lipsește capitolul dedicat eroului Virgil Iovânaș), o cronică a vremurilor de odinioară care ar putea fi folosită de dascălii curticeni pentru ilustrarea istoriei locale și a tradițiilor, la orele opționale dedicate culturii locale”. (Gh. M.)

ANDREI MOCUȚA⁴⁷⁶

Prozator, poet. Profesor.

Andrei Mocuța este pseudonimul literar al lui Andrei Lucian Mocuța. S-a născut în Arad la 12 ianuarie 1985 și locuiește în Curtici. Fiul scriitorului Gheorghe Mocuța și al învățătoarei Florica Mocuța. Studii: a absolvit în 2003 Colegiul Național „Moise Nicoară” din Arad și în 2008 „Universitatea de Vest” din Timișoara, Facultatea de Litere, Istorie și Teologie (engleză-franceză). Masterat în cadrul aceleiași universități, „Comunicare interculturală”, 2010. Profesor de limba engleză și limba franceză din 2008. Doctorat în filologie, 2013, la Universitatea de Vest din Timișoara. Debut publicistic cu o recenzie în revista „Arca”, nr. 10-11-12 din 2001. Debut editorial cu volumul Povestiri din adânci tinereți, la editura Cartea Românească în 2006, volum care a obținut Premiul pentru Proză la Concursul de manuscrise al Uniunii Scriitorilor din România.

Prezent în antologiile Puzzle (o panoramă a prozatorilor arădeni de azi), Editura Mirador 2007; Șase autori și un pictor în căutarea Curticiului pierdut, Editura Mirador 2008. Premii la numeroase concursuri și festivaluri naționale de literatură („Dorel Sibii”, Săvârșin, 2002; „Radu Rosetti”, Onești, 2003; „Marin Preda”, Siliștea Gumești, 2003; „Liviu Rebreanu”, Bistrița, 2003 etc). Colaborează cu proză, recenzii și cronici de film la reviste literare: „Arca”, „Familia”, „Convorbiri literare”, „Tribuna”, „Semne” și „Orizont”. Volumul de debut a fost nominalizat la Premiul Național de debut al USR pe 2006 și a primit Premiul

⁴⁷⁶ **Referințe.** În volume: DSA s.v., Irina Petraș, *Cărți de ieri și de azi, Scriitori contemporani*, Cluj, Casa Cărții de Știință, 2007; În periodice: Cornel Ungureanu, „Marele trib al provinciei”, „Arca”, VII, 2006, nr. 7-8-9; Horia Gârbea, „Un debut impresionant”, „Suplimentul financiar”, 2006, iulie; Alexandru Budac, „Cuvinte în halate albe”, „Orizont”, an XVIII, 2006, nr. 8 (1487); Bianca Burța Cernat, „Câteva ciorne și un debut literar prematur”, „22”, 2006, august; Alex Goldiș, *Portret al prozatorului în tinerețe*, „Cultura”, 2006, august; Cosmin Ciotloș, „Adânca maturitate”, „România literară”, anul XXIX, 2006, nr. 38; Adina Dinițoiu, „Simpli ascultători ai unui post radiofonic”, „Observator cultural”, 2006, nr. 86 / 19-25 octombrie, Irina Petraș, „Lumina din adâncuri”, în „Apostrof”, an XVIII, 2007, nr. 4 (203); Cristina Chevereșan, „În spatele porților”, „Orizont”, anul XIX, 2007, nr. 9 (1500), 28 septembrie; Petru M. Haș, „Paharul de Damasc”, „Adevărul de Arad”, 7 septembrie 2006; Marius Miheț, „Resursele singurătății”, „Familia”, anul 43 (143), 2007 nr. 1 (494), ianuarie; Horia Ungureanu, „Un tânăr prozator matur sau „Săritura păstrăvului la lumina lunii”, „Arca”, X, 2009, nr. 10-11-12; Adina Dinițoiu, Povești „pe limba alambicului”, „Observator cultural”, 2009, nr. 503 din 03.12; Vasile Spiridon, Proze alambicate, „Convorbiri literare”, XXI (142), 2009, nr. 12; Ion Zubașcu, „Un tânăr prozator iluminat de moarte”, în „Acolada”, 2010, nr. 2; Felix Nicolau, „Tom & Jerry la pomana porcului”, în „Luceafărul”, XXI, 2010, nr. 15-16; Adrian G. Romila, Mocuța, „Trei povestiri”, „Conta”, II, 2011, nr. 6, p. 160-162.

Clubului Rotary Arad pe Literatură în 2006, precum și Premiul pentru Debut al Filialei Arad aUSR în 2007. Membru al USR din 2013.

Cărți publicate: *Povestiri din adânci tinereți*, Editura Cartea Românească, București, 2006; *Porcilorator*, Editura Brumar, Timișoara, 2009; *Trei povestiri*, Editura Mirador, Arad, 2010; *Șercan* [proză], Cluj-Napoca, Editura Dacia XXI, 2012; *Nu există cuvinte magice*, [poeme], Ed. Tracus Arte, 2013; *Literatura*, [roman], București, Ed. Tracus Arte, 2015; *Portret al artistului în absența. J. D. Salinger: o monografie*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2015.

Aprecieri critice:

„*Andrei Mocuța este un scriitor care știe a folosi un „cifru al prudenței” într-o literatură care ne amintește nu doar de Salinger, Mircea Eliade, Cărtărescu și Frank Herbert(...), ci și de Blecher sau Potocki. La 21 de ani, Andrei Mocuța dă una dintre cele mai vii cărți a literaturii tinere. Un eveniment literar, cu siguranță.*” (Cornel Ungureanu, Marele trib al provinciei, în „Arca”, nr. 7-8-9/ 2006)

„*Prin urmare, arma principală cu care pornește la drum tânărul prozator și care îl poate feri de primejdiile kitsch-ului este, cu siguranță, știința de a atenua. În „Povestiri din adânci tinereți”, Andrei Mocuța propune o formulă de proză care poate săpa o breșă în limbajul cinic, violent, hiperexpresiv, al colegilor de generație. Îndreptat spre mișcări sau obiecte infinitezimale, interesat de ceea ce se petrece în anticamera realului, Andrei Mocuța se anunță a fi un blecherian. Punând în scenă exerciții și decantări stilistice succesive, cele patru piese ale volumului alcătuiesc un portret coerent al unui autor care – deși nu vă va spune deocamdata lucruri extraordinare – va fi, cu siguranță, prozator. O carte care merită citită chiar și numai din plăcerea de a urmări, în proza tânără actuală, istoria eșecurilor bătute de spectrul reușitei.*” (Alex Goldiș, *Portret al prozatorului în tinerețe*, în „Cultura”, august, 2006)

„*Din mai multe puncte de vedere, sunt sigur că printre pasajele acestei povestiri trebuie să căutăm formula prozei lui Andrei Mocuța, și nu în cele câteva izbucniri psihedelice din altă nuvelă (Paharul). Vom descoperi repede un autor stăpân pe tehnicile sale, înzestrat de pe acum cu intuiția ansamblelor, inteligența construcției și cu o neverosimilă acuratețe a frazării. Imaginația lui funcționează mai ales strategic, ordonator. Dacă primii noștri romancieri căutau impaciențați „denuementul” (deznodământul), Mocuța pare avea probleme cu incipitul. (...) Fără să beneficieze de scuza primei cărți, dar și fără să aibă prea nevoie de asemenea circumstanțe atenuante, Andrei Mocuța se află în postura de a învăța devreme ceea ce altora le consumă ani buni: adâncimea. Tânăr sau nu, e îndeajuns de înțelept pentru a adăuga structurilor de rezistență ale scrisului său noi (și obligatorii) centre de greutate.*” (Cosmin Ciotloș, *Adânca maturitate*, în „România literară”, anul XXIX, nr. 38, 22 septembrie 2006)

„*Și totuși, povestirea cea mai bună, Radio Africa, e un text nud, fără barochisme, cvasiminimalist, dar nu fără mister: autorul ajunge coleg de cameră, la Clinica Galliéni din Drancy (Franța), cu un congolez care-și petrece zilele, în așteptarea rezultatului biopsiei, ascultând meciurile de fotbal la posturile Radio Africa și Africa Numéro I. Povestirea e construită din câteva siluete, câteva gesturi, o descripție sumară a încăperilor, în totul, e de un minimalism încărcat de tensiune, de o simplitate narativă cu maximum de efect (...). Cu siguranță, povestirile ascund o dramă personală, fac broderii stilistice (mai puțin ultima) în jurul acestor momente când sunetul interior dispare, când nu poți decât sa te livrezi, cu sufletul golit, zgomotului radiofonic. Autoficțiuni compensatorii? Foarte posibil, oricum „sunetul” lor artistic arată un prozator promițător.*” (Adina Dinițoiu, *Simpli ascultători ai unui post radiofonic*, în „Observator cultural”, nr. 86 / 19-25 octombrie 2006)

„*Tablourile sunt desenate minuțios, „mișcate” prin acțiune metaforală. Încremenirea la care obligă boala e vindecată prin vânzoleala detaliilor unduitoare. Proiecțiile coșmarești*

se încarcă de viață, de senzualitate, de erotism și conturează o răzbunare a imaginației captive secundată de livresc. Relația erotică se instalează acut între sine și realitate prin intermediul cuvântului ce o rostește, conferindu-i viabilitate și substanță. La Blecher, când în odaia alăturată cineva, altcineva, își consumă ultimele momente ale vieții, personajul-autor își ascultă clipocitul sânelui și gustă fericirea totală a sorbirii unui pahar cu apă, împotriva prescripției medicale. Provocare adresată neantului cu violența senină pe care doar Eros o opune lui Thanatos. Paharul de apă este însăși literatura. Nu întâmplător, poate, semnul vieții triumfătoare e și la Andrei Mocuța paharul.” (Irina Petraș, Lumina din adâncuri, în „Apostrof”, an XVIII, nr. 4 (203), 2007)

”Andrei Mocuța are talent de povestitor, dar și de potențial creator de lumi românești: în aceste puține pagini – povestirile sînt, de fapt, un fel de... „momente și schițe”, mai grave, cîteodată delicat-tandre, alteori cu accente naturalist-violente și chiar absurde – apar o serie de personaje memorabile, precum Căpitanul (din tinerețea bunicului) pasionat de insectarul lui (o colecție enormă de fluturi), Burlacu, interlocutorul bunicului și cultivator de „flori de cactus” (a cărui soție e „împrăștiată” de o mașină, când ieșea cu bicicleta din holdă), Șercanu, campionul local la concursul de „înghițit globuri” (opt) și Mortu, întors din Spania, care înghite doar un glob și de unde i se trage, în cele din urmă, și moartea, Aurora (sau „africană”), iubită cu „ciuf” și „converse shoes” a nepotului, Tom și Jerry în persoană etc. Situațiile și personajele lui Andrei Mocuța au ceva din absurdul concentrat al lui Urmuz, al romanului lui „în patru părți” – într-un decor pe jumătate rural, pe jumătate de periferie pariziană (nordul imigranților și al „racailor”, cum le spune el, de la „racaille”, „plebea” imigrantă, insurgentă, a nordului parizian, unde nepotul urmează tratamentul medical) – aseasonat cu straniețea ori miraculosul blecherian, dar și cu liniștea (hipnotică) cu care cel din urmă pătrundea cu privirea în „irealitatea imediată” – aici în „neantul” întrevăzut de povestași prin aburul țuicii.” (Adina Dinițoiu, Povești „pe limba alambicului”, în „Observator cultural”, nr. 503 din 03.12.2009)

”Plăcerea povestitorului nu este mai mică decât aceea a celor care ascultă; momentele de tăcere, distribuite cu o adevărată artă a retoricii, potențează discursul. Plăcerea de a povesti trece înaintea altor intenții, mai mult sau mai puțin practice, ea fiind dublată de aceea a reflecției. Bunicul Onu, veteranul celui de-al Doilea Război Mondial, se abandonează patosului rememorativ și interpretativ cu o molipsitoare uitare de sine copilărească și își amintește, printre altele, de cele două stabilizări monetare, de echivalența celor șapte clase de altădată, de examene de „depromovare”, de concentrări și desconcentrări. Prozele scurte din volumul **Porcilorator** se înscriu în direcția confesivă, a dorinței de „socializare” prin intermediul unor întâlniri în jurul alambicului fierbinte ce face posibilă „trâmba de vedenii” (pentru a folosi o sintagmă a lui Mateiu I. Caragiale) și probează încă o dată puterea vindecătoare a logosului. Scrieri aparent dezlănate din punct de vedere tematic, ele sunt unitar legate prin farmecul povestirilor spuse de un bunic în perioada de maturizare a nepotului său. Volumul **Porcilorator** vine să confirme debutul precoce și promițător al lui Andrei Mocuța, întâmplat în 2006 cu *Povestiri din adânci tinereți*.” (Vasile Spiridon, Proze alambicate, în „Convorbiri literare”, nr. 12/2009)

”Cele 29 de texte ale volumului **Porcilorator** (dacă socotim și prefața), scurte și foarte scurte, aduc în prim-plan cîteva personaje epice proeminente, Bunu Onu, Burlacu, Șercanu, căpitanul Nițu, Mihai Mortu, care creează cu istorisirile lor din al doilea război mondial, dar și din viața cotidiană proprie, fundalul la care se raportează lumea copilului, suprapusă peste cea a maturilor și bătrânilor, fabulosul de desen animat al experienței infantile proiectându-se peste fabulosul istoriei mari, obiective, cu povestirile și rememorarile ei. Lumea pe care o aduce în pagini oralitatea dialogală a acestor personaje trimite la Macondo lui Marquez și, desigur, la epopeea carnavalescă a filmelor lui Kusturița: copilul sapă o groapă în grădină pentru a ajunge de cealaltă parte a Pământului, în America, și bunicul i se

alătură, ca mai târziu, în alte pagini, să folosească lucrarea pentru o latrină, revenid din basm în planul crud al realității; la nașterea fiicei sale, Bunu Onu trage „o beție soră cu moartea cu scroafa”, dându-i și ei să bea din aceeași sticlă, o zi întreagă, până adorm amândoi în coteț, om peste animal.” (Ion Zubașcu, Un tânăr prozator iluminat de moarte, în „Acolada”, nr. 2 / 2010)

„Cine-ar fi crezut că Tom și Jerry mai fac parte din mitologia personală a tinerilor de 20 și-un pic? Andrei Mocuța aduce un aer degajat, giumbușlucăr în proză și, totodată, cultivat. El nu vede propriu-zis cu ochii, ci cu creierul. Îl salvează de la prețiozitate umorul, care relativizează totul. Deci umanizează. Hai să zicem că dialogurile nu sunt dintre cele mai vii – cu excepția celor dintre bunic și nepot –, că limba nu este cea mai plastică și mai dezinvoltă cu puțință. Însă unele replici sunt surprinzătoare. Cineva care degeaba a tot încercat să se facă înțeles pe net tăcând la tastatura laptop-ului „și-a irosit degetele”. Apoi considerațiile asupra lui Mammy Two Shoes, negresa din serialul „Tom și Jerry”, sunt nemaipomenite. O antropologie a desenelor animate în nuce. Plecând de la observația că personajului nu i se vede niciodată fața, se ajunge la concluzii subtile: „Mammy Two Shoes e un actor care joacă rolul unui avocat care, în fața juriului, devine actor”, ori curajoase: „grăsana noastră e Dumnezeu în persoană. Sau Buddha, sau Iisus Cristos. Spune-i cum vrei”. După care mai e un pas până la versiunea plastifiată a omului postmodern mediatizat până la volatilizare: „Gândește-te la toate vedetele de cinema, își iau pielea de pe cur și și-o lipesc pe față”.” (Felix Nicolau, Tom & Jerry la pomana porcului, în „Luceafărul”, Nr. 15-16 / 31 martie 2010)

GHEORGE MOCUȚA⁴⁷⁷

Poet, critic literar, traducător. Profesor. Născut la 5 iunie 1953 în Curtici, localitate de frontieră, jud. Arad. A decedat în 2017. Studii : Școala Generală nr. 1, Curtici; Liceul Teoretic nr.5 Arad, Universitatea din Timișoara, licențiat în filologie (română-franceză), 1976. Activitatea : muncitor necalificat, funcționar “Romtrans” Curtici (1972-1973), profesor de limba franceză la Bârlad, Sânmartin și Curtici (1976-2017); primar al orașului Curtici, (1990-1992), director al Liceului Curtici (1992-2003); din noiembrie 2004 până în aprilie 2006 s-a autoexilat în Franța; redactor la revista de cultură “Arca” din Arad, de la înființare, în februarie 1990 până în 2000; în prezent, redactor-asociat la revista „Arca”. Debut în presa

⁴⁷⁷ **Referințe critice:** în volume: *DBLR s.v., DSA s.v., DSB s.v.*, Al. Ruja, *Parte din întreg*, vol. I, Timișoara, Editura de Vest, 1994, p.257-260; *Parte din întreg*, vol.II, Ed. Excelsior, 1999, p. 145-149; Lucian Alexiu, *Casa Faunului*, Ed. Hestia, 1995, p.200-203; Olimpia Berca, *Dicționar al scriitorilor bănățeni*, Ed. Amarcord, 1996; Ion Bogdan Lefter, *Romanian Writers of the '80 and '90 s, A concise dictionary*, Ed. Paralela 45, 1999, p. 185-186; Ion Bogdan Lefter, *Scriitori români din anii '80-'90*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2001, p. 188-189; Romulus Bucur, *Poeți optzeciști (și nu numai) în anii '90*, Ed. Paralela 45, 2000, p.127-128; Florin Bănescu, *Mușchetarii Câmpiei de Vest*, Ed. Iv. Krasco, 2000, p.125-128; Lucia Cuciureanu, *Palimpsest*, Ed. Mirador, 2000, p. 115-117; Marian Popa, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, vol. II, București, Ed. Luceafărul, 2001, p. 634; Irina Petraș, *Panorama criticii literare românești*, Casa Cărții de Știință, Cluj, 2001; Dumitru Chioaru, *Dezvoltări în perspectivă*, Ed. Cartea Românească, 2004, p. 119-122; Iulian Boldea, *Poeți români postmoderni*, Târgu Mureș, Editura Ardealul, , 2006, p.313-314; Olimpia Berca, *Provincia literară*, Timișoara, Ed. Eubee, 2008, p. 132-140; Gheorghe Schwartz, *Editorialul*, Arad, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, 2009, p. 215-217; Carmen Neamțu, *Convorbiri cu vedere la microfon. Arta interviului. Chipuri și moduri*, Arad, Editura Mirador, 2009, p. 326-330; Constantin Buiciuc, *Oglinda lui Narcis*, Timișoara, Editura Marineasa, 2009, p. 379-381; George Vulturescu, *Poesis, conturul secret al literei, interviuri*, Princeps Edit, Iași, 2009, p. 175-188; Dumitru Augustin Doman, *Generația '80 văzută din interior – o istorie a grupării în interviuri*, vol. I, București, Editura TracusArte, 2010, p.131-139; *Dicționarul scriitorilor români de azi (din România, Basarabia, Bucovina de Nord, Banatul Sârbesc, Europa Occidentală, Israel, America)*, editat de Boris Crăciun și Daniela Crăciun-Costin, Ed. Porțile Orientului, Iași, 2011; Ion Bogdan Lefter, *O oglindă purtată de-a lungul unui drum: fotografii din postmodernitatea românească*, Editura Paralela 45, 2011; Vasile Dan, *Critica de serviciu*, Editura Mirador, 2013.

literară, cu recenzie în revista "Orizont", din Timișoara, 1975. Debut editorial cu secțiunea Câmpia secretă în volumul colectiv *Argonauții*, Ed. Facla, 1986 Premii literare: premiul de debut al Filialei din Timișoara (1992) și premii ale Filialei Arad a Uniunii Scriitorilor pentru alte volume (1994, 1996, 1998, 2002, 2007, 2011); premiul de excelență pe anul 2001 al Filialei Arad a U.S.; Premiul Festivalului de poezie EMIA, Deva, 2002; Premiul "Principesa Margareta" pentru literatură, Săvârșin, 2004; Diploma de excelență pe anul 2004 a Consiliului Județean Arad; Diploma de excelență a Universității de Vest „Vasile Goldiș”, 2004; Premiul Revistei „Poesis” pentru critică, Satu Mare, 2004 și 2009; Marele premiu pentru poezie al Uniunii Scriitorilor „George Coșbuc”, Bistrița, 2007 etc. Membru al Uniunii Scriitorilor din România (1994) și al PEN-Clubului Român.

Cărți publicate: *Ingerul ridică lespede*, poezie, Colecția revistei Arca, Arad, 1992; *Zăpada anului unu*, poezie, Colecția revistei Arca, Arad, 1994; *La răspântia scriiturii*, critică literară, Ed. Mirador, Arad, 1996; *Omul de litere/ viața de hârtie*, poezie, Ed. Mirador, Arad, 1998; *Mic tratat asupra naufragiului*, antologie poetică, Editura Axa, Botoșani, 2001; cu o postfață de Viorel Gheorghiiță; *Pe aceeași arcă*, [critică literară], Ed. Mirador, Arad, 2001; *Pregătiri pentru marea călătorie*, poezie, Ed. Mirador, Arad, 2002; *Sistemul modei optzeciste*, [critică literară], Uniunea Scriitorilor, Ed. Redacției Publicațiilor pentru Străinătate, București, 2004; *Călătorie. exil*, (poeme), Ed. Brumar, Timișoara, 2007; *Întoarcerea lui Ulise (Receptarea teatrului lui Eugen Ionescu în critica românească)*, [critică literară], „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2007; *Pasiuni la capătul nopții* (critică literară), Editura Ideea Europeană, București, 2008; *Istoria emoțiilor mele/ histoire de mes troubles*, antologie bilingvă, Editura Școala Vremii, 2008; *Cea mai bună dintre lumi (Jurnal și contrajurnal parizian)*, Editura Tracus Arte, București, 2011; *Balada profului de francă*, [antologie lirică], Editura Tipo Moldova, Iași, 2011; *Voyage/ Exil*, [poeme], version française par Linda Bastide & Gheorghe Mocuta, Paris, Editura Poètes à vos plumes, 2012; *Printre nouăzeciști*, [critică literară], Editura Tracus Arte, 2013; *Literatura Vestului apropiat*, Dicționar biobibliografic al membrilor Uniunii Scriitorilor din România, filiala Arad, Ed. Mirador, 2013; Ed. a doua, 2014; *Lecturi libere într-o țară ocupată*, [critică literară], Deva, Ed. Emia, 2015.

Prezent în antologiile: *Streiflicht*, (lirică românească contemporană), coordonatori: Simone Reicherts-Schenk și Christian W. Schenk, Editura Dionysos, Kastellaun, 1994, Germania; *Casa Faunului (40 de poeți contemporani)*, coordonat de Lucian Alexiu, Editura Hestia, Timișoara, 1995; *Drei Dichter aus Rumänien, Lyrikantologien*, coordonat de Radu Bărbulescu, "Radu Bărbulescu" Verlag, Munchen, Germania, 1999; *O antologie a literaturii române arădene de azi*, coordonat de Vasile Man, Editura Mirador, Arad, 2000; *7 romanian and 7 british poets of today*, selecție și traducere Romulus Bucur, Colecția Revistei Arca în colaborare cu British Council, 2000; *Ponton. O antologie literară româno-maghiară/ maghiaro-română*, Arad, Iula, Editura Mirador, 2003; *Antologia poezilor ardeleni contemporani*, Ed. Ardealul, 2003; *Maratonul european de poezie*, ASPRO, Sibiu capital of culture, 2007.

Interviuri: în George Vulturescu, *Conturul secret al literei*, Princeps Edit. 2009, p. 175-188; Carmen Neamțu, *Convorbiri cu vedere la microfon. Arta interviului. Chipuri și moduri*, Editura Mirador, 2009, p. 326-330; în „Orizont”, nr. 6/25 iunie 1998, interviu luat de Eugen Bunaru; în „Poezia”nr. 2/2004, interviu luat de Cassian Maria Spiridon; în „Argeș”,nr. 6/iunie 2009, interviu luat de Dumitru Aug. Doman..

Aprecieri critice:

„Într-o manieră voit prozaică, simili-ironică și enunțiativă, practică de mulți tineri poeți, autorul se străduie să obțină efecte poetice din asocierea elementelor de univers material cotidian, în special citadin, cu o perspectivă textuală; facerea poemului e implicată în fiecare gest, chiar și reverie, care e o absență a gestului.”

(Laurențiu Ulici, Miscellanea, „România literară”, nr. 35/ 1986)

„Dacă supunem recent apărutul volum al lui Gh. Mocuța unei lecturi atente, descoperim, chiar înaintea textului propriu-zis, enunțarea unui proiect poetic extrem de ambițios, la care concură cele două motto-uri și titlul. Adică, îngerul (din titlu și din referirea la Rilke) ar semnifica aspirația spre desăvârșire, spre transcenderea limitelor. Iar deschiderea, care (după Noica, invocat în cel de-al doilea motto) înseamnă încercarea ființei, la un nivel literal, ar putea fi semnificată de ridicarea lespezii. Făcând un pas înainte, spre literar, toate acestea, pot fi descifrate ca o poetică a deschiderii, a dez-mărginirii.” (Romulus Bucur, O poetică a deschiderii, „Arca”, nr. 11-12/ 1992)

„... după inevitabile căutări, Gheorghe Mocuța și-a descoperit matricea, și-a descoperit identitatea poetică, aceeași cu aceea a persoanei, identitate condiționată, crâdnăvrând, și de spațiul geografic. Regăsirea de sine e evidentă în partea a treia a volumului de poeme îngerul ridică lespezea. Două par să fie coordonatele acestei regăsiri: renunțarea la esteticile convenționale, livești, în favoarea unei estetici intrinseci, pe de o parte, recuperarea limbajului tradițional, comun, a aceluia care numește și comunică în mod coerent și logic, pe de alta. Miturile cuvintelor „materie poetică, respectiv al logosului „creator de univers poetic” sunt abandonate în favoarea unei poetici a realului existențial.”

(Viorel Gheorghită, Provincie și melancolie, „Arca”, nr. 4-6/ 1994)

„Zăpada anului unu face, într-adevăr, corp comun cu ultimul ciclu al Îngerului..., atât ca tip de discurs, cât și ca efort de a construi un spațiu poetic, o „altă provincie” lirică. Scriitura lui Mocuța se destinde acum, se rarefiază și se prozaizează intenționat, dar nu până la a nu mai tolera în stenografie iminența unui mister sau doar a unui miracol. Provincia lui seamănă cu „crescătorie de iepuri” a lui Petre Stoica și prin ea trece din când în când, sub forma unui autobuz cu navetiști, „Budila-Expres”-ul lui Mușina. Poetul acționează și el pedala deriziunii, mânănd idila în răspăr și vidând de mitologeme precara Arcadie (...) Gheorghe Mocuța își speculează inteligent fondul livresc, instituind un climat nostalgic între notația de cotidian și referința culturală. Tentația sa parodică rămâne tandră, fără cinisme, desfășurându-se într-o pură vervă ironică. Tăiată și ea în trei felii, Zăpada... beneficiază de un principiu unitar al scriiturii, chiar dacă poetul a aranjat-o gospodărește, spre trei ținte: prima vizând spațiul rustic degradat, a doua reprezentând o întoarcere spre sine iar cea din urmă trăgând spre o poezie politică directă sau prin efracție.”

(Al. Cistelecan, Două cărți și trei poeți, „Lucefărul”, nr. 7/ 22.02. 1995)

„Ironist din speța liveștilor, a intelectualizațiilor rafinați ce-și fac din materia lirică a universului rural un poligon de încercare pentru mai intimele lor defulări și aprehensiuni, Gheorghe Mocuța întărește flancul de vest al poeziei contemporane cu o prezență încă străină de tentația închiderii într-o formulă lirică restrictivă.”

(Lucian Alexiu, Casa Faunului, 40 de poeți contemporani, 1995)

„Structural, Gheorghe Mocuța rămâne un sentimental care, deși nu mai crede în spațiul idilic al ruralismului, acordă încă un oarecare credit, nu tocmai lipsit de importanță, metaforei de care parcă ar vrea tot timpul să se debaraseze: „credeai că viața la țară/ te va salva de spaime și nebunie/ de trecerea timpului/ și îți va aduce pe o tavă de argint/ capul otrăvit al ratării”. De altfel, deși disprețuit, dar nu este, evident, vina lui, poetul ar vrea să se revendice de la gestul sacral al creației, actul poetic dorindu-se unul care să fie imitația acestuia. În realitate, viața de hârtie este o „beție de cuvinte”, inconsistență de care poetul nu mai este responsabil. Emoția poetică și, evident, tot ceea ce ținea de lirism este tratat într-o manieră fantastă, deconspirând orice lunecare în convenții sau în coduri poetice moderne. Sfârșitul de secol pare în felul acesta o teribilă utopie demistificată și devenită spectacol hilar.” (Mircea A. Diaconu, Alți poeți ardeleni, „Convorbiri literare”, nr. 12/ 1999)

„În felul acesta am înțeles eu titlul volumului : un volum remarcabil prin prospețimea imaginilor și a viziunii poetice, prin talentul de a stăpâni, la modul impecabil, discursul și

prin acele pendulări, într-adevăr lirice, între inconsistențele memoriei afective și insurgența specifică omului discret și instruit care nu-și îngăduie necuvenitele exaltări sau necugetate căderi și ispite de sorginte dionisiacă sau pur și simplu de om fără îndatoriri și răspunderi: „ce n-aș da să fiu și eu/ un boschetar fericit din parcul gării/ și să visez idealuri/ cu răspundere limitată”. Frumusețea acestei cărți constă, totodată, în ceea ce ascunde: refuzul discret al „vieții de hârtie”. Un refuz subiacent, întrucât a-l formula cu vehemență este, oarecum, „dezonorant”. De aici aparenta opțiune pentru aparență și pentru procedeul descrierii realiste, asumat ca modalitate de adaptare spirituală la o realitate ostilă. O realitate care interzice, printre altele, chiar și recursul la imaginar.”

(Mircea Bârsilă, Un melancolic autentic, „Calende”, nr. 9-12/ 2001)

„De la retorica imagistă a volumelor anterioare, Gheorghe Mocuța trece la o retorică discursivă, care deconstruiește ironic/ parodic șabloanele de gândire și clișeele culturale din perioada postdecembristă a României, denunțând cu cinismul său deja remarcat lipsa de teme a existenței. Sintagma „viața de hârtie” trimite la „omul de hârtie” postmodern, a cărui existență este falsificată/ manipulată de modelele livrești sau mediatice, încât devine doar o derizorie caricatură a celei autentice. Asemenea „vieții de hârtie”, poezia este și ea un mozaic de reprezentări culturale/ literare textualizate după o logică aleatorie. Practica dezinvoltă a intertextualității creează efecte de un farmec care rămâne proaspăt la orice lectură. Poet de substanță, Gheorghe Mocuța scrie mai bine în alternativa neoexpresionistă decât în cea textualistă a postmodernismului românesc.”

Dumitru Chioaru, Developări în perspectivă: Gheorghe Mocuța, „Euphorion”, nr.3/ 2001)

*„Iată o bună carte de poezie, publicată anul trecut de către un autor la care nu ajung spoturile reflectoarelor criticii, ale actualității culturale, în genere: **Pregătiri** pentru marea călătorie. Profesor de franceză la Curtici, autorul are o imagine de scriitor de bună calitate, de vocație. (...) Vocea-personaj care se confesează și scrie reflectează asupra sensurilor vieții, revăzându-și episoade din biografie, după ce, într-o dimineață, a început să se gândească la „ marea călătorie”. (...) Citatele sunt suficiente pentru a ilustra stilistica ciclului – de fapt, un poem unitar, amplu, impresionant: versurile amestecă limbajul cotidian, lexicul variat, de toate categoriile, cu imaginile fine, cu tropisme mai căutate, totul, într-o manieră narativă, care unifică evocarea într-un ton melancolic, acumulat până la tristețea sfâșietoare a despărțirii de la final. Ciclul al doilea, Loc de pierzanie, adună texte variate și ca tematică, și ca stil: mai scurte sau mai dezvoltate, cu vers când concentrat, când cu desfășurare largă, cu sau fără rimă. La o extremă – notația cotidiană, cu trimitere politică explicită, ca în textele intitulate descriptio romanicae. (...) La extrema cealaltă – boala și moartea, tema obsesivă a cărții. Vasăzică, poezie bună se poate scrie nu numai la București, Iași sau Cluj, ci și la Arad sau la Curtici...”*

(Ion Bogdan Lefter, Un poet: Gheorghe Mocuța, „Observator cultural”, nr. 160/ 2003)

„Aș spune că Gheorghe Mocuța scrie o carte despre „familiarizarea” cu acel dincolo – un Paris care poate fi (este) paradis și infern. Exilul parizian încearcă a recupera cuvintele, imagini, versuri ale „celuilalt ținut”. O carte despre viață și trecere: un volum al cotidianului care încearcă a-și suporta limita tragică. Ultima întreprindere a remarcabilului cărturar Gheorghe Mocuța este un exercițiu de supraviețuire, într-un univers crepuscular.”

(Cornel Ungureanu, prezentare pe coperta IV a vol. călătorie. exil, 2007)

MARIUS MOCUȚA⁴⁷⁸

Inginer geolog, lector universitar în cadrul Catedrei de Inginerie geologică, Facultatea de Geologie și Geofizică, Universitatea din București. Născut la 29 septembrie 1973, la Arad într-o familie de funcționari; a copilărit la Curtici. Absolvent al Școlii Generale nr. 1 Curtici,

⁴⁷⁸ Detalii la <https://www.unibuc.ro/despre-ub/ub-astazi/profesori-ub/17529/mocuta-marius/>

în 1988 și al Liceului „Moise Nicoară” din Arad, 1992. Absolvent al Facultății de Geologie și Geofizică, Universitatea București, specializarea Geologie inginerească, Hidrogeologie și Protecția Mediului, 1997. În 2006 -Doctoratul în Geologie – Facultatea de Geologie și Geofizică, Universitatea București.

EXPERIENȚĂ PROFESIONALĂ:

2007 (Oct) – prezent) Lector în cadrul Catedrei de Inginerie geologică, Facultatea de Geologie și Geofizică, Universitatea din București

2006 (Ian) – 2007 (Sept) Inginer geolog, Departamentul de Cercetare de “Geologie și Geofizică Ambientală”, Universitatea București.

EXPERIENȚĂ ÎN MUNCĂ

Ca lector: activități de lucrări practice, seminar sau curs la disciplinele: Stabilitatea versanților în roci moi, Poluare și remediere în zone miniere, Hidrogeologie, Mecanica Rocilor, Geologie Inginerească, Hidraulică Subterană și Simularea numerică.

Ca geolog: prelevare și decriere probe, constituire coloane litologice foraje; analize geologice-geotehnice și monitorizarea activității de forare.

Ca geolog și asistent cercetare: Activitate de cercetare științifică, desfășurată în cadrul Catedrei de Inginerie geologică și a Departamentului de Cercetare de „Geologie și Geofizică Ambientală”;

Participant la peste 15 contracte de cercetare, acoperind un spectru larg de probleme: studiul stabilității golurilor subterane formate în urma exploatării sării prin dizolvare, studiul dinamicii sistemelor acvifere regionale, evaluarea resurselor de apă subterană și optimizarea captărilor de alimentare cu apă, impactul activităților industriale (în special miniere) asupra sistemelor acvifere, probleme legate de închiderea minelor. În perioada 2001-2005 Marius Mocuța a elaborat teza de doctorat cu tema „*Contribuții la înțelegerea cauzelor și evoluției proceselor de dezechilibru din Câmpul II de Sonde de la Ocnele Mari. Soluții de dezamorsare*”, lucrare ce a fost susținută public în noiembrie 2006. Lucrarea a fost apreciată cu “foarte bine” și mi-a fost acordată distincția “*summa cum laude*”. În ultimii 6 ani, dintre care 3 petrecuți în teren, în zona Ocnele Mari, principala preocupare a constituit-o stabilitatea golurilor în sare. Pentru zăcământul de la Ocnele Mari am elaborat o serie de nomograme, cu ajutorul cărora se poate aprecia într-o primă aproximare, expeditiv, stabilitatea unui gol de dizolvare umplut cu saramură.

ARTICOLE PUBLICATE :

„*New data concerning estimation of linear deformation modulus for bedrock and shallow deposit*” – M. N. Florea, V. Ciugudean Toma, C. Grosu, M. Mocuța, 4 pagini, Analele Universității București, București, 1997

„*Mecanismul producerii deplasărilor de teren în zone cu minerit sistat din bazinul minier Jilf*” – F. Stroia, R. Hobincu, I Dumitru, M. Mocuța, I. Stoican, 5 pagini, Revista Minelor nr. 10/2002, București, 2002

„*The main causes of a geomechanical accident of brine caverns at field II of Ocnele Mari - Romania*” – F. Zamfirescu, M. Mocuța, T. Constantinescu, E. Medveș, A. Danchiv, 4 pagini, Conferința I.A.H. „Groundwater in Geological Engineering”, Bled, Slovenia, 2003

„*Analiza stabilității tavanului cavernei Socon. Factori de risc asociați situației actuale. Soluții de dezamorsare.*” – F. Zamfirescu, M. Mocuța, 2 pagini, Simpozionul Național al Studenților Geologi, ediția a V-a, București, 2004.

„*The main causes and processes instability evolution, at field II of Ocnele Mari - Romania*” – F. Zamfirescu, M. Mocuța, T. Constantinescu, C. Nita, A. Danchiv, 6 pagini, Conferința S.M.R.I. „Spring 2007 Technical Meeting”, Basel, Switzerland, 29 April – 2 May, 2007

„*A technical solution for the Collapse Fragmentation of field 2 Cavern -Ocnele Mari, Romania*” – F. Zamfirescu, M. Mocuța, R. Dima, T. Constantinescu, C. Nita, 8 pagini,

Conferința S.M.R.I. „Spring 2007 Technical Meeting”, Basel, Switzerland, 29 April – 2 May, 2007

„*Technical solution and monitoring results of controlled collapse of Field 1 salt cavern, Ocnele Mari, Romania*” – F. Zamfirescu, A. Danchiv, M. Mocuța, M. Andrei, T. Constantinescu, 12 pagini, S.M.R.I. Fall 2010 Technical Conference, Leipzig, Germany, 3 - 6 Octombrie, 2010

“*Application of hydraulic tests to minimize the risk of pollution in mining area. Case study - Ocnele Mari, Romania*” – M. Mocuța, 2 pagini, 2nd IAH-CEG Conference 2015, Constanta, Romania // “Groundwater risk assessment in urban areas”, 14 - 16 Octombrie, 2015

Hobbies: Mersul pe munte, insuflat încă din clasele III-VI de foștii profesori Lazea Gheorghe, Dărăban Dorel și Gheorghe Mocuta. Mai tarziu am reușit să ajung pe varfuri de munte în România și alte țări (Muntenegru, Slovenia, Grecia, Italia). Cireasa europeană de pe tort a fost varful Mont Blanc (4808 m) în septembrie 2013. Pe continentul sud-american unde am ajuns de 3 ori, am pășit pe Pico Bolivar (circa 5000m) și Humboldt (aprox 4900m) din Anzii Venezuelei (2013), pe vulcanul Cotopaxi (5897m) din Ecuador (2015), precum și pe unul dintre cei mai ușori șase mări din lume în Cordiliera Real din Bolivia (2011) – Huayna Potosi (6080m). Am avut și trei încercări nereușite pe vulcanul Osorno (2640m) în sudul Argentinei (2012), vulcanul Incahuasi (6621m) din nordul Argentinei (2011) și Chimborazo (6268M) din Ecuador (2015).

IOAN NAGY⁴⁷⁹

Este autor, publicist, a fost profesor învățământul primar. Pseudonim: Curticeanu. Născut: 02. 05. 1949 în Curtici. Domiciliul: Șomoșcheș, com. Cermei, jud. Arad.

Ioan Nagy s-a născut într-o familie în care tatăl Ioan era de meserie rotar, iar mama a fost simplă țărăncă. Școala primară și gimnaziul l-a urmat la Curtici, apoi a absolvit Liceul Pedagogic din Arad. De la profesorii de elită ai școlii din Arad, între care Vasile Popeangă, Nicolae Roșuț. Ioan Aron, Ștefan Grigore, Grigore Șarlău, s-a molipsit de perpetua căutare a cercetării pedagogice, a experimentului didactic, de boala scrisului, de pasiunea activităților culturale și mai presus de toate de dragostea pentru meseria de dascăl. Așa se explică multitudinea de activități în care s-a implicat și pe care le-a realizat Ioan Nagy în acel sat mic, de la marginea de N-V a județului Arad, unde a fost repartizat în 1968.

Mai târziu și-a completat studiile universitare la Facultatea de Științe ale Educației, Aurel Vlaicu, din Arad, apoi un masterat în „*Politici educaționale*”. A predat ore de pedagogie și metodică la Aurel Vlaicu, în 2008 și Vasile Goldiș, în 2009. Ca dascăl a muncit cu pasiune profesională, timp de 43 de ani, având realizări deosebite cu elevii din Șomoșcheș. Pasiunea cercetării și experimentului didactic s-au concretizat în crearea de mijloace noi de învățământ de tipul celor opto-electrice, de afișaj sau de tip programat, realizate încă din 1970-1980, când nu era răspândit calculatorul. A fost favorizat de cunoștințele de fizică din liceu, de cursurile pentru depanare radio și TV, de învățarea în stil autodidact. A condus și cercuri de radio, la Liceul Cermei și Școala Generală. A inventat și un alfabetar pentru grădiniță și clasa I și 16 mijloace de învățământ sub formă de joc. A elaborat auxiliare didactice la matematică, religie, istorie și științe.

A fost membru în Consiliul Național pentru Învățământ Primar, lucrând la minister la elaborarea noilor programe școlare. A devenit expert ARACIP, funcție prin care a efectuat inspecții în județele Timiș și Bihor. A devenit responsabil de cerc pentru zona Ineului și mentor în universitățile : Aurel Vlaicu și Vasile Goldiș. Din 1997 este director al școlii având nenumărate realizări manageriale.

⁴⁷⁹ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, pp. 204-205

Pe parcursul întregii cariere de dascăl a lucrat în paralel ca jurnalist la presa județeană: „Flacăra Roșie”, apoi „Adevărul”, „Observer arădean”, și la publicațiile de specialitate: „Tribuna învățământului”, „Revista de pedagogie”, „Educatorul” și publicațiile : „Catedra” și „Școala Vremii”, publicând peste 75 de articole de specialitate și peste 400 de articole jurnalistice. În perioada 1999-2003 a lucrat ca reporter la Radio Timișoara și Radio Sebiș, contribuind cu reportaje din zona Aradului la emisiunile: „Universul Credinței”, „Uniți sub tricolor”, având o contribuție de peste 300 de reportaje și interviuri cu personalități de marcă ale științei, culturii, învățământului și din politică, între care: Virgil Petrescu, Andrei Marga, Ecaterina Andronescu, Mircea Ionescu Quintus, Călin Popescu Tăriceanu, Valeriu Stoica, Ionuț Fulea, Carolina Ilica, Î.P.P.S.Timotei Sevcicu, arhiepiscop al Aradului și alții. După Revoluția din 1989 a scos doua publicații proprii, pentru Șomoșcheș și pentru Protopopiatul Ineu, respectiv, ziarele: „Satul natal” și „Satul românesc”. Aceste realizări sunt înscrise în „Dicționarul jurnaliștilor arădeni” și în lucrarea „Dicționarul presei arădene”, elaborate de Emil Șimăndan.

Cărți publicate: *Caiete auxiliare pentru matematică la clasele I, a II-a și a III-a* (1990, 1992 și 1996), apoi monografiile locale precum *Șomoșcheș, vatră de suflet și dor*, (1993), *Monografia școlii Sava Brancovici-Ineu*, (2006), *Pagini ineuane* (2007), *Biserica și școala Șomoșcheș în unitatea axiologică a românilor*, (2012) și monografia Coloniei Avram Iancu.

A contribuit la textele literare prin creații proprii, a regizat spectacole. Activitatea profesorului Ioan Nagy a vizat multe domenii și hobby-uri precum: creșterea porumbeilor voiajori și a iepurilor, antrenor la echipele de fotbal din Șomoșcheș și Cermei, depanator de radio și TV, antrenor și practicant de tenis de câmp, profesor de vioară și colecționar de timbre și bani vechi, bibliotecar și consilier local. Dragostea pentru istoria locului s-a concretizat pe lângă monografiile și în amenajarea a două muzee locale, în Șomoșcheș și în Cermei, primul a intrat în “Ghidul turistic internațional de la Lucerna” (Elveția). A primit zeci de titluri și diplome, deosebit de onorante fiind: trei diplome de merit didactic, „Ioan Slavici”, titlul: „ Profesor Gheorghe Lazăr-clasa I”, medalia de aur și titlul de „Instructor Laureat, cu Premiul I pe țară”, la brigăzi artistice, „Placheta de onoare Aurel Vlaicu”, a Universității „Aurel Vlaicu”, „Steaua Didactică”, titlul de ”Cetățean de onoare” și „Diplomă de excelență” din partea Primăriei Cermei.

MIRCEA SENIC⁴⁸⁰

Pictor și profesor de desen. Născut la Chișinău, la 13 martie 1939. A decedat la Curtici, la 31 august 2007. Absolvent al Facultății de Arte Plastice din Timișoara, 1963, clasa profesorului Adalbert Luca și al Academiei de Arte „Nicolae Grigorescu” din București, 1981, secția Muzeologie. Din 1969 participă la expozițiile organizate de U.A.P., filiala Arad.

Expoziții personale: Galeriile ALFA Arad (1973, 1976, 1981, 1984, 1987, 1993, 1994), Galeriile de artă Deva (1974), Galeriile de artă Oradea (1976), Casa de Cultură din Curtici (1988, 1986, 1992, 1997), lucrări în colecții: România, Muzeul Județean Arad, Suceava; particulare: Ungaria, Cehia, Austria, Germania, Franța, Italia, Belgia, Israel, SUA.

“Moartea unui artist (Mircea SENIC - 1939-2007)

S-a stins, odată cu lumina acestei veri, pictorul culorilor solare, artistul Mircea Senic, dascăl de o viață la Curtici. S-a stins după o lungă suferință. Moartea sa a produs o vie emoție în comunitatea noastră. Am constatat cu tristețe că, odată cu pensionarea, necazurile nu l-au ocolit nici pe el nici pe doamna Corina, o institutoare de excepție a școlii curticene.

⁴⁸⁰ <https://www.slideshare.net/betzysHOR/senic>

Mircea Senic s-a născut la Cernăuți în 1939, a absolvit Facultatea de Arte Plastice din Timișoara și Academia de Arte „Nicolae Grigorescu” din București. A participat împreună cu colegii săi arădeni la numeroase expoziții de grup și personale, în țară și străinătate. A obținut premii și a devenit membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România.

Paralel cu activitatea de profesor și îndrumător al clubului de pictură, cu activitatea de director educativ al școlii, Mircea Senic a continuat să lucreze, concepând un adevărat program artistic legat de plaiurile arădene. Să nu uităm că în 1969, împreună cu alți dascăli curticeni (Dumitru Vancu, Mircea Popa, Grigore Popescu, Francisc Megheș (Vinganu), Elena Teășu și Ioan Tonța) a înființat prima revistă literară (de fapt o „culegere de materiale literare”) din Curtici, „Izvoare în câmpie”. „Mircea Senic mi s-a părut a fi artistul onest, lucrând solitar dar menținându-și mereu tinere legăturile cu marea artă românească și universală a picturii”, scrie Ion Arieșanu, în 1977. Despre decorativismul său inconfundabil, unanim recunoscut ca o marcă a originalității sale, criticul Horia Medeleanu spunea că „oferă mai mult decât o simplă încântare. El tinde spre pragul esențelor pure, fiind, de fapt, o contemplație de la distanță a spectacolului lumii.” Profesorul Mircea Senic a fost și rămâne un artist solar și senin. A explorat cu îndrăzneală câteva teme și motive locale, aducându-le în atenția noastră: floarea soarelui, salcâmul, universal floral, interioare și nature statice. El este un contemplativ spontan și jucăuș și chiar dacă se mai lasă furat de lecturi, de muzică, sau de propria sa chitară, de ideile prietenilor (Francisc Vinganu, Pavel Alaszu), de necazurile vieții la țară unde artistul sau poetul sunt priviți ca niște ființe ciudate, strâmbe și efemere, cu toate acestea el rămâne fidel temperamentului său deschis și generos. Unele compoziții întruchipează un adevărat studiu al luminii și câmpiei. A încercat să facă din arta sa o adevărată terapie a sufletului nostru, asaltat de neliniști, griji, zbulcium, meschinării, provincialism.

Când l-am vizitat, în urmă cu câteva săptămâni, a părut foarte lucid și mai optimist decât mă așteptam. Am stat de vorbă, o vreme despre un proiect: o antologie a autorilor curticeni, ilustrată de el, maestrul nostru. A fost foarte entuziasmat și a îmbrățișat ideea. Apoi mi-a spus să iau o lucrare de pe perete, o superbă grafică intitulată „Labirintul”, și mi-a spus că mi-o dăruiește. Am protestat zadarnic. „Dar, a adăugat el, nu am să ți-o semnez acum; când mă voi face bine, voi veni la tine acasă și o voi semna”. Gestul său m-a emoționat și acum, după dispariția sa, a dobândit pentru mine un tâlc adânc. Artistul, spiritul său, ne va vizita mereu prin lucrările sale. Ne va aduce lumină, mângâiere și poate, va avea un efect terapeutic asupra noastră, în aceste vremuri ale alienării. Cred că pictura lui Mircea Senic abundă de energii pozitive. Sunt energiile unui om blând și generos, ale unui dascăl devotat, ale unui artist rafinat.

Pentru aceste calități, merită omagiul nostru, al tuturor.”

Septembrie 2007. (Gheorghe Mocuța)

EMIL ȘIMÂNDAN⁴⁸¹

Autor, publicist, editor. Născut în Curtici, la 3 sept, 1940 dintr-o familie de mici meseriași. Școala primară și gimnaziul la Curtici, școala medie metalurgică la Arad și Liceul „Ioan Slavici” din Arad. Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj. Debut în presă în 1962, debut cu poezie în 1969, debut în volumul colectiv Patria din noi.

Profesor de limba română la Peregu Mic, Andrei Șaguna și Arad. Bibliograf la

⁴⁸¹ **Aprecieri critice** în volume: Melente Nica, Ultimul „lup de mare” al presei arădene la sfârșit de secol 20, Ed. Fundației Ioan Slavici, 2003; Florin Bănescu, Mușchetarii Câmpiei de Vest, Ed. Ivan Krasko, 2000; Victor Iancu, Istoria pierdută a României postdecembriste, Editura Mașina de scris, 2000; Bujor Buda, Five O'clock la Radio Arad, Editura Mirador, 2001; *Studii și cercetări monografice: Curtici – vatră de câmpie* (coordonator Ioan Nagy), Editura Mirador, 2000.

Biblioteca județeană (1968-1970), redactor la ziarul „Flacăra Roșie” din Arad. După 1990 își continuă activitatea jurnalistică la ziarul „Adevărul” din Arad, la „Tribuna Aradului” și la „Curierul Aradului”, ca redactor-șef. Redactor-șef la „Libertatea Aradului”, apoi corespondent al Agenției Naționale de Presă ROMPRES pentru județul Arad. (1995-2000). În 1992 fondează revista de cultură „Relief”, iar în 1993 înființează Fundația Culturală „Ioan Slavici” și editua fundației. Din 2006 este editorialist la „Informația Aradului”. Membru al Uniunii Ziariștilor din România și președinte al filialei din Arad (1994-2002). Premiul Consiliului Ziariștilor din România în 1998, Ordinul Ziariștilor clasa I, în 2000, Premiul de excelență culturală al Consiliului județean Arad, în 2003, titlul de personalitate a județului Arad, 2005. Colaborator la publicațiile : „Tribuna”, „Familia”, „Arca”, „Orizont”, „Luceafărul”, „Vatra”, „Astra”, „România literară”, „Relief”, „Aradul literar”, „Viața de pretutindeni” etc.

Cărți publicate: *Orizonturi mioritice transilvane* (publicistică), Arad, 1980, *Un spectacol pentru o mie de ani* (interviuri cu 30 de sculptori la simpozionul de sculptură de la Căsoaia, Arad, 1981), *Cântec pentru mâine* (o sută de poeți, prozatori, dramaturgi și critici literari arădeni), Arad, 1983, *Dialoguri cu Ioan Alexandru. Poetul și Revoluția*, Editura Fundației “Ioan Slavici”, 1993, *Dialoguri la frontieră* (publicistică) Editura Fundației “Ioan Slavici”, 1995, *Puterea libertății* (interviuri), Editura Fundației “Ioan Slavici”, 1995, *Conștiința ca datorie (Dan Ivan în dialog cu Emil Șimăndan)*, Editura Fundației “Ioan Slavici”, 1996, *Politică și cultură la frontiera de vest* (dialoguri cu personalități culturale și politice), Editura Fundației “Ioan Slavici”, 1998; *Ioan Slavici și unitatea spirituală națională* (coautor), Editura Fundației “Ioan Slavici”, 1998; *Templul memoriei. Ștefan Augustin Doinaș în dialog cu E. Ș.*, Editura Fundației “Ioan Slavici”, 1998; *Călătorie prin veac. Gabriel Țepelea în dialog cu Emil Șimăndan. Cuvânt înainte de acad. Aug. Buzura*, Editura Vasile Goldoș University Press, 1999; *Întrebătorul din Agora (literatură și document) zece ani de la Revoluția Română din Decembrie de la Arad* (vol. I), Editura Fundației “Ioan Slavici”, 1999; *Eminescu – destin, conștiință. Viorel Gheorghiuță în dialog cu Emil Șimăndan. Cuvânt înainte de Ștefan Aug. Doinaș*,), Editura Fundației “Ioan Slavici”, 2000; *Dialoguri cu Ioan Alexandru* (Ediția a II-a), Editura Dacia, 2001; *Întrebătorul din Agora. În amintirea Eroilor Martiri ai Revoluției de la Arad*, vol. II, Editura Fundației “Ioan Slavici”, 2003; *Întoarcerea acasă. Ștefan Aug. Doinaș în dialog cu Emil Șimăndan*, Cuvânt înainte de Ion Pop, Editura Fundației “Ioan Slavici”, 2003; *Evoluția și tipologia presei arădene: 1933-2002* (coordonator și coautor), Editura Fundației “Ioan Slavici”, 2006; *Vocația multiculturală a presei arădene (coordonator și coautor)*. Cuvânt înainte de Florin Didilescu, Editura Fundației “Ioan Slavici”, 2006; *Întrebătorul din Agora. Revoluția din decembrie 1989 de la Arad*, vol. III, Editura Fundației “Ioan Slavici”, 2008; *Trecerea timpului* (versuri) și *Musafir în secolul 21*, Editura Gutenberg, Arad, 2009.

Referințe critice:

„Din noianul volumelor semnate de publicistul Emil Șimăndan se cuvin menționate două apariții editoriale lansate în același timp. Cuprinzând interviuri, ele sunt despărțite de o frontieră temporală, una trasată în timpul numit istorie. De altfel și titlurile lor, simbolice, nu fac decât să marcheze distanțarea în timp: *Dialoguri la frontieră și Puterea libertății*. Nu însă și distanțare între temele cuprinse între copertile acestor cărți. Performanțele lui Emil Șimăndan se numesc, însă, volumele: *Poetul și revoluția (dialoguri cu Ioan Alexandru)*, *Templul memoriei (dialog cu Ștefan Aug. Doinaș)*, *Călătorie prin veac (dialog cu Gabriel Țepelea)*, *Eminescu – destin, conștiință (dialog cu Viorel Gheorghiuță)* și, fără îndoială, masivul volum *Întrebătorul din Agora (un reportaj frenetic, de peste 500 de pagini despre Revoluția din decembrie 1989 de la Arad)*.”

(Florin Bănescu, în vol. Mușchetarii Câmpiei de Vest, Editura Ivan Krasko, 2000)

ILIE MIHAI TĂUCEAN

Prodecan, conferențiar, senator al Universității Politehnice din Timișoara, Facultatea de Management în Producție și Transporturi; Născut la 02.10.1973, în Oradea, dintr-o familie de profesori; își petrece copilăria în Curtici. Absolvent al Scolii Generale nr. 1 Curtici, 1988; Liceul „Moise Nicoară” din Arad, 1992.

Activitatea didactică: cursurile Managementul producției, Management & Marketing (ro + eng) Management operațional, Ingineria și managementul inovării, Mentenanța sistemelor de producție A publicat un număr de 9 cărți sau studii și numeroase articole de specialitate, cercetare, conferințe, în reviste și volume științifice.

Publicații reprezentative: Bădescu A., Tăucean I., *Bazele managementului și marketingului*, Editura Eurobit Timișoara, 2008; Tăucean I., *Managementul producției. Curs și studii de caz*, Editura Solness Timișoara, 2008; Taroata A., Tămășilă M., Tăucean I., *Leadership*, Ed. Politehnica, 2011; Pugna A., Tăucean I. ș.a, *Comparative study regarding the training needs for development of entrepreneurial competences in the context of EU post-integration*, Editura Primax Ltd., Ruse, Bulgaria, 2012; Tăucean I. (coordonator), *Actual challenges in logistics and maintenance of industrial systems*, Editura Primax Ltd., Ruse, Bulgaria, 2012.

A participat la granturi și contracte de cercetare, în calitate de director și de colaborator. A participat la specializări și calificări internaționale la: Universitatea din Gent, Belgia (2001), Institut Universitaire de Nantes, Franța, (2002), Instituto Don Calabria, Ferrara, Italia, (2006), Wolverhampton University, Anglia, (2012). Este afiliat la organisme profesionale internaționale și naționale: Asociația Generală a Inginerilor din România (AGIR) Asociația managerilor și inginerilor economiști din România (AMIER) Asociația pentru Cercetare Multidisciplinara din zona de Vest a României (ACM-V).

DUMITRU TOMA⁴⁸²

Prozator, publicist. S-a născut la 8 noiembrie 1955 în Curtici, județul Arad. Studii : Școala generală nr. 4 Arad, Liceul nr. 2 Arad. De profesie ziarist. Debutul în 1979 în “Almanahul copiilor”, cu povestirea Banditul Cri-cri-cri. Debut editorial cu volumul Fata mestecenilor, povestiri, 1981. Colaborează la revistele literare: “Orizont”, “Vatra”, “Familia”, “Cronica”, “Lucefărul”, “Suplimentul Scânteii Tineretului” etc. Premii : Premiul Tineretului pentru debut pe anul 1985 ; Premiul Asociației Scriitorilor din Arad pentru proză pe anul 1994 . Despre cărțile sale au scris : Viorel Gheorghită, Ioan Holban, Gheorghe Mocuța, Marian Odangiu, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Schwartz, Radu G. Țeposu și alții.

Cărți tipărite: *Fata mestecenilor* (povestiri), 1981; *Orașul piticoșilor mincinoși* (roman-basm), 1983 ; *Făt-Frumos certat cu gluma* (basm), 1983; *Ioana și alte duminici* (proză scurtă), Editura Eminescu, București, 1985; *Trei zile anapoda* (roman-basm), 1988; *Orașul piticoșilor mincinoși* (roman-basm), ediția a doua, Editura Helicon, Timișoara, 1999; *Singur, aproapele meu* (roman), Editura Sophia, Arad, 1994.

Aprecieri critice:

“Dumitru Toma oferă cititorului satisfacția secretă pe care o caută acesta în orice text epic (anume, un soi de identificare afectivă cu protagoniștii), luând însă câteva măsuri de precauție în ceea ce privește raporturile naratorului cu paginile care sunt scrise de povestea respectivă; el este, pe rând, povestitor, intermediar și interpretul propriului text, căruia, în cazul în care îi va afla - prin funcția critică a discursului epic - compoziția secretă, îi va dezvălui realitatea și mesajul, adică ceea ce se cere unei proze realiste. Fapt este că luându-și în serios toate cele trei roluri, Dumitru Toma reușește să scrie câteva povești simple,

⁴⁸² Dumitru Toma, *Singur, aproapele meu* (roman), Editura Sophia, Arad, 1994, pp. 5-7.

adevărate, cinstite, cum dorește naratorul însuși; Ioana și alte duminici impune numele lui Dumitru Toma printre certitudinile prozei noastre de azi.”

(Ioan Holban, *Povești simple și mitologice*, « Cronica », 11 aprilie 1986)

“Dumitru Toma debutează, editorial, în anul 1981, cu volumul de povestiri pentru copii Fata mestecenilor. Alte volume, Făt-Frumos certat cu gluma (1983) și Orașul piticoșilor mincinoși (1983), vin să confirme, atât prin problematică, structură și stil, cât și prin valoare, un prozator cu o vocație certă. Fără a minimaliza în vreun fel literatura hărăzită anilor fragezi, Dumitru Toma, ucenicind în limitele ei, viza pătrunderea în teritoriile, presupus privilegiate, ale vârstelor adulte. Dovada? Noul volum. Ioana și alte duminici (1985) e o culegere de zece povestiri sau proze scurte și o nuvelă, nu tocmai clasică, un fel de roman în nuce. Vizualizate cu ajutorul unui limbaj concret, bine articulat, adeseori sobru, sugestiv mai mult prin suspensii decât prin metafore, imaginile i se încheagă din detalii și gesturi rostite: se împlinesc apoi și prind viață ca urmare a unui sport al memoriei celor ce citesc. Nimic surprinzător, nimic ostentativ, exuberant, în afară, poate, de atmosferă.”

(Viorel Gheorghită, *Dumitru Toma: Ioana și alte duminici*, « Familia », nr. 10, oct. 1987)

“Problema pe care ne-o insinuează prozatorul se cristalizează pe măsură ce succesiunea acestor schițe duce la o tipologie a habitatului, care ocrotește și în final înăbușe faptul epic. În fond, e vorba de smulgerea, din partea cititorului, a unei opțiuni pentru o anumită variantă a existenței, în spațiul închis al camerei. Suprasaturarea privirii cu peisaj și al plămânilor cu aerul proaspăt al zărilor devine la Dumitru Toma încă o trapă (mascată), prin care o posibilă evadare eșuează tot într-un spațiu de sorginte claustrofobă. În gândirea epică a prozatorului putem identifica o adevărată plăcere de retrăire, prin fiecare personaj, a complexelor generate de cutia-cameră. Acest act se realizează cu obstinație până la epuizarea resurselor psihice... mai ales ale personajelor.”

(Cristian Stamatoiu, *Căutând o cameră mobilată*, « Vatra », nr. 7, iulie 1986)

*“Dumitru Toma scrie despre lumea cotidiană cu aplecarea curioasă a realiștilor, dar și cu îndoiala matură a prozatorilor mai noi, care știu bine că, înainte de a fi iluzie, fragmentul de real e un efect al textului. Punând sub lupă celula vieții, autorul nu ezită să-și suspecteze ochiul de subiectivism înșelător, deși observația pare să scoată mereu la lumină o concretețe palpabilă: Scriind lucrurile de mai sus (sau scriindu-mă ele pe mine), m-am simțit ca un operator care realizează un bun cadru cinematografic: șirul lung de babe, zbârciturile de pe fețele lor și lumina care umple obiectivul. (...) (**Obrazul cenușiu al dîmineții**). Aceasta este, de altfel, și cea mai bună povestire din volumul *Ioana și alte duminici* (1985), cu supravegheri atente ale discursului, cu ironizări ale clișeelelor, din care trage efecte spumoase, nu o dată memorabile. Universul epic e populat cu personaje modeste, unele posomorâte și ciufute, altele de o seninătate naivă, care-și consumă viața în lungi ritualuri monotone. Sorbirea unei cafele, bunăoară, e prilej de a cerceta calmul surâzător, optimismul leneș (...). Starea normală a personajelor e lăncezeala duminicală, răbdarea oblomovistă, calmul reacției. Relatarea e seacă, cel mai deosebit, cu derulări limpezi ale narației, fără străluciri stilistice, însă tocmai această tăietură netă a frazei lasă să se subînțeleagă o atitudine malițioasă, în doi peri, în care intră și ironie, dar și o melancolie bonomă. Acuratețea e cea mai mare înzestrare a lui Dumitru Toma. Prozatorul e și un foarte talentat autor de literatură pentru copii. În *Fata mestecenilor*, *Făt-Frumos certat cu gluma* și *Orașul piticoșilor mincinoși*, el fabulează suav și ingenios pe structurile basmului, închipuind situații candrii, pline de tâlcuri și haz.”*

(Radu G. Țeposu, *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Editura Eminescu, 1993).

ANCA SARMIZA ȚIGAN

Dr. în Științe (Biologie Moleculară). Asistent universitar, cercetător la **Veterinärmedizinische Universität Wien – Viena, Austria.**

Născută la Cluj, în 16 oct. 1984, locuiește împreună cu familia la Curtici, unde își petrece copilăria. **Studii:** 1990 -1998 Școala generală nr. 1 Curtici, înv. Julean Florica în clasele I-IV; 1999 – 2003 Colegiul National “Moise Nicoara” – Arad, Șefă de promoție (media 9,97) . Între 2003 – 2006 a urmat Jacobs University Bremen – Bremen, Germany, obținând diplomele de Bachelor of Science in Biochemistry & Cell Biology and Chemistry (Dubla specializare in Chimie si Biochimie&Biologie Celulara). În 2006-2008 a urmat Master of Science in Biological Recognition (Biologie Moleculara). Între 2008-2012 la University of Vienna – Viena, Austria, a obținut doctoratul in Biologie Moleculara, la Institute of Molecular Pathology (IMP).

Istoric angajari:

09/2003 – 05/2004 Jacobs University Bremen – Bremen, Germany
Tehnician in laborator (Chimie anorganica)
06/2004 – 07/2004 S.C. “FARMEC” S.A. – Cluj-Napoca, Romania
Internship (Practica)
06/2005 – 08/2005 Cancer Sciences Division, University of Southampton School of Medicine – Southampton, United Kingdom
Internship (Practica)
01/2005 Institut für Virologie, Universität Bremen – Bremen, Germany
Internship (Practica)
07/2007 – 08/2007 Institut Curie, U653 Immunité et Cancer – Paris, France
Internship (Practica)
10/2012 – prezent Veterinärmedizinische Universität Wien – Viena, Austria
Postdoctorant/Asistent Universitar

Cursuri Asistent Universitar, Jacobs University Bremen:

09/2004 – 05/2005 Lab course General Biochemistry and Cell Biology (1st year level)
02/2005 – 05/2005 Bioorganic Chemistry (2nd year level course)
09/2005 – 12/2006 Advanced Biochemistry and Molecular Biology I, II, and III (2nd and 3rd year level courses)
02/2007 – 05/2007 Immunology (3rd year/graduate level course)

Publicații:

- ***CDK6 – a review of the past and a glimpse into the future: from cell-cycle control to transcriptional regulation.***

Tigan AS, Bellutti F, Kollmann K, Tebb G, Sexl V. Oncogene 2015 invited review, in print (CDK6 - o revizuire a trecutului și o privire în viitor: de la controlul diviziunii celulare la controlul transcrierii informației genetice)-publicat in Oncogene 2015

- ***CDK6 as a key regulator of hematopoietic and leukemic stem cell activation.***

Scheicher R, Hoelbl-Kovacic A, Bellutti F, **Tigan AS**, Prchal-Murphy M, Heller G, Schneckenleithner C, Salazar-Roa M, Zöschbauer-Müller S, Zuber J, Malumbres M, Kollmann K, Sexl V. Blood. 2015 125(1):90-101.

(CDK6 o proteina cheie in activarea celulelor stem in hematopoieza si leucemie)
- publicat in Blood Journal 2015

- ***STAT5 triggers BCR-ABL1 mutation by mediating ROS production in chronic myeloid leukaemia.***

Warsch W, Grundschober E, Berger A, Gille L, Cerny-Reiterer S, **Tigan AS**, Hoelbl-Kovacic A, Valent P, Moriggl R, Sexl V. Oncotarget. 2012 3(12):1669-87.

(STAT5 declanseaza mutatiile in BCR-ABL prin medierea de productie ROS in cazul leucemiei mieloide cronice) - publicat in Oncotarget 2012

- *Not all empty MHC class I molecules are molten globules: tryptophan fluorescence reveals a two-step mechanism of thermal denaturation.*

Saini SK, Abualrous ET, **Tigan AS**, Covella K, Wellbrock U, Springer S. Mol Immunol. 2013 54(3-4):386-96.

(Nu toate moleculele MHC I sunt globulare: fluorescența triptofan dezvăluie un mecanism de denaturare termică în două etape) – publicat în „Molecular Immunology Journal” 2013

- *Cobalt-containing silicotungstate sandwich dimer [Co₃(B-beta-SiW₉O₃₃(OH))(B-beta-SiW₈O₂₉(OH)₂)]₂·22H₂O.*

Bassil BS, Kortz U, **Tigan AS**, Clemente-Juan JM, Keita B, de Oliveira P, Nadjjo L. Inorg Chem. 2005 44(25):9360-8.

(Un dimer de Silicotungstate conținând cobalt [Co₃(B-beta-SiW₉O₃₃(OH))(B-beta-SiW₈O₂₉(OH)₂)]₂·22H₂O) - publicat în „Inorganic Chemistry Journal” 2005

FRANCISC VINGANU⁴⁸³ (pseudonimul lui **Megheș Francisc**).

Poet. Învățător. S-a născut la 6 ianuarie 1938 în comuna Vinga din județul Arad. Părinții : Anton și Lucia Megheș (născută Buniov), agricultori. Studii : școala primară și gimnaziul le-a urmat la Vinga, iar liceul, în limba bulgară, la București unde prin Mircea Micu a cunoscut boema literară. Activitatea : învățător la Școala cu clasele I-VIII nr. 2 din Curtici. Boem incurabil. A murit în 02.02.2004 într-un bar de lângă gara din Curtici după ce a scris pe perete poemul *Capitol biblic*. Debut în presă în 1972 în revista „Orizont” din Timișoara cu poezia Mulțumire. A colaborat la revistele „Arca”, „Orizont”, „Luceafărul”, „Vatra”, „Poesis”, „Observator” din Munchen, „Luceafărul bulgar”, „Neuer Banater Zeitung”, „Nase snahy”. Debutul editorial cu volum: *Acolo unde Dionysos* (1984) pentru care a primit premiul de debut al Editurii Facla. Premii : pentru poezie, al Filialei Arad a Uniunii Scriitorilor, 2002. Membru al Uniunii Scriitorilor din 1996.

C ă r ț i p u b l i c a t e: *Acolo unde Dionysos*, poeme, Editura Facla, Timișoara, 1984, 40 p.; *Pasărea Van Gogh*, poeme, prefață de Mircea Mihăieș, Colecția revistei « Arca », Arad, 1995, 68 p.; *Blestemat de cocoși*, poeme, prefață de Cornel Ungureanu, Editura Mirador, Arad, 1999, 64 p.; *Coșmar cu Paganini*, poeme, prefață de Gheorghe Mocuța, Editura Mirador, Arad, 2002, 76 p.; *Ah !*, poeme, Ediție postumă îngrijită de

⁴⁸³ **Bibliografia critică:** în volume :

DSA s.v., DSB s.v.; Alexandru Ruja, *Parte din întreg*, Editura de Vest, 1994, p. 326-327 ; Gheorghe Mocuța, *La răspântia scriiturii*, Editura Mirador, 1996, p. 84-88 ;

Florin Bănescu, *Mușchetarii Câmpiei de Vest*, Editura Ivan Krasko, 2000, p. 120-124 ; Gheorghe Mocuța, *Pe aceeași arcă*, Editura Mirador, 2001, p. 64-66; Gheorghe Mocuța, *Pasiuni la capătul nopții*, Editura Ideea Europeană, București, 2008, p. 178-182; Iulian Negrilă (coordonator), *Dicționarul scriitorilor arădeni (sec. XIX-XX)*, Arad, Editura Vasile Goldiș University Press, 2009, p. 282-283;

în publicații:

Vasile Dan, “Flacăra roșie”, Arad, 23 septembrie, 1984, p.5; Ion Arieșanu, Vasile Dan, Francisc Vinganu, *Acolo unde Dionysos*, Arad, 23 septembrie, 1984, p. 5; Ion Arieșanu, O voce autentică, “Orizont”, XXI, 1984, nr. 43, p.8 ; Mircea Pora, Un debut atipic, « Orizont », XXI, 1984, nr. 48, p. 3 ; Florin Bănescu, « Neuer Banater Zeitung », 1984, p.2 ; Alexandru Ruja, Condiția poetului, « Orizont », XXIII, 1986, nr. 30, p. 2; Gheorghe Mocuța, Francisc Vinganu, “Orizont”, XXV, 1988, nr. 2, p. 3; Gheorghe Mocuța, Damnare și revoltă, “Relief”, II, 1992, 1 august, p. 7; Robert Șerban, Pe derdelușul poeziei, “Orizont”, XXXII, 1995, nr. 11, p. 8; Viorel Gheorghită, Autografe lirice, “Vatra”, XXV, 1995, nr. 7, p. 11; Gheorghe Mocuța, Ce înseamnă să fii dinte de ferestrău... “Arca”, VI, 1995, nr. 4-5-6, p. 14-15, Al. Ruja, Deschideri, “Paralela 45”, 11 sept. 1995, p. 5; Viorel Gheorghită, Din cauza imaginației, “Arca”, XI, 2000, nr. 7-8-9, p. 143-145; Gheorghe Mocuța, Francisc Vinganu și erezia modernă, “Poesis”, XI, 2000, nr. 8-9, p. 15-16; Constantin Butunoi, Poet nărăvaș, metaforă trăznită, „Buletinul de Arad”, 7-13 iunie 2001, p. 9; Lucia Cuciureanu, Între damnație și indignare, “Arca”, XIII, 2002, nr. 4-5-6, p. 10-12; Al. Ruja, Poezia lui Francisc Vinganu, “Orizont”, XV, 2003, nr. 5, p. 8; Gheorghe Mocuța, Ultimul cuvânt, ultimul gest al poetului, “Poesis”, XVI, , 2005, nr. 10-12, p. 11-12. Petru M. Haș, „Adevărul de Arad”, 2005.

Gheorghe Mocuța, Editura Mirador, Arad, 2005, 64 p., *Înghițitorul de tobe*, (antologie de poezie, cu o prefață de Gh. Mocuța), Ed. Tipo Moldova, 2013.

Aprecieri critice:

„*Poetul Francisc Vinganu a debutat editorial – iată o propoziție suficient de retorică, e adevărat, dar de două ori justificabilă: mai întâi pentru că ne aflăm în fața unui debut întârziat iar apoi fiindcă Francisc Vinganu este un poet a cărui biografie și operă literară s-au amestecat într-atât încât apariția, în sfârșit, în librării a primei sale cărți de poezie ne pare aproape un act superfluu – într-atât suntem de obișnuiți, în primul rând noi arădenii, cu condiția lui poetică, cu versurile sale nu o dată recitate public prin cenacluri, șezători literare, spectacole de poezie etc.(...) Sunt poeme cu un suflu scurt, cu versuri nervos retezate, dar care, aproape toate, încorporează o viziune de șoc, în pofida arhitecturii lor fragile, firave. Chiar rațiunea intimă, de a fi a poemului lui Francisc Vinganu este aceea de a violenta. Însă nu atât prin noutatea limbajului (foarte multe poeme încep cuminte, narativ, aproape ca o poveste, spre a se descărca brusc, fulgerător într-o imagine, într-o asociație de cuvinte și sensuri enormă prin insolitul ei) cât prin viziune. Este aici lecția (însușită bine de autor) a lui Nichita Stănescu, poet căruia autorul nostru îi și dedică un poem. Să nu ne grăbim însă cu concluziile. Francisc Vinganu nu este un nichitastănescian sadea. Versurile sale nu au înălțimea și răceala conceptuală ale acestuia. ele sunt în schimb nervoase, lipsite de astâmpăr, puse pe șotii lexicale și asociative, nerăbdătoare să spună dintr-o dată totul. Să o facă însă într-un chip care să frapeze, să contrarieze rutina și gustul comun. de aici poate și unele excese, o anumită supralicitare asociativă, de personificare mai ales, și nu atât a obiectelor cât a categoriilor abstracte (Timp, Infinit, Veșnicie etc.) Acolo unde Dionysos este pentru toate acestea, și încă și pentru altele greu de epuizat într-o simplă cronică, o carte scrisă în ideea unei frapante originalități. Lucrul acesta o transformă într-o apariție solitară, surprinzătoare prin imposibilitatea oricărei filiații la alte titluri, curente, promoții sau generații de poeți.” (Vasile Dan, Acolo unde Dionysos, cronică literară în “Flacăra roșie”, Arad, 23 septembrie, 1984)*

„*Pentru Francisc Vinganu, ingeniozitatea este a doua natură: delicat și inflexibil, plin de candoare și tăios, el trăiește într-o lume a senzațiilor și a retoricii încântate de sine și de jongleriile lingvistice în care se complace. Simple fulgurații uneori, întrebări grave, alteori, poemele sale au ceva din naivitatea încântătoare a unui tablou de Rousseau Vameșul: o lume între vis și tăcere, între supra-realitate și banalul cel mai lipsit de poeticitate posibil. Lumea lui Francisc Vinganu e însă una a întrebărilor și a mirărilor. False mirări, de fapt, pentru că ele corespund unei nevoi mai adânci de comunicare. Ele stârnesc realul și îl prind într-o menghină în versurile scurte, șfichiuitoare și calme totodată. Ingenuitatea e, în același timp, realitate și mască. Un spațiu de contact între lumea vizibilă și lumea fantasmatică pe care poetul o invocă respectând legile de totdeauna ale poeziei: mister, parfum, muzicalitate. Poetul a ars câteva etape și dacă în volumul anterior îl descopeream în ipostaza unui spirit adolescentin însetat de real, astăzi el pare să privească cu mai mult scepticism lumea himerică în care s-a refugiat. Nu vom întâlni nici pretențiile estetizate ale unor poeți din generația căreia îi aparține și nici obsesia construcțiilor ample. Dimpotrivă, e de remarcat la Francisc Vinganu un „faraonism” invers, o plăcere de a stârni demonii realității în mici secvențe îmbibate de o abia detectabilă tensiune emoțională. Sensibilitatea poetului (nu și formula, desigur!) îl plasează pe Francisc Vinganu în familia moderniștilor (de la Tonegaru la Geo Dumitrescu), dar și plăcerea de a împinge discursul până la marginea absurdului. Jocurile de cuvinte, aliterațiile, îndrăznelile lingvistice se îngemănează în imagini hieratice, fragile și pline de dramatism în același timp. Ezitând între disoluție și o acuitate remarcabilă a prezenței, poemele se ordonează după o foarte originală poetică a integrării: nimic nu este de prisos, nici o silabă nu tulbură coerența de adâncime a versului, iar întregul caută, cu nedisimulată înfrigurare, momentul revelației, al iluminării, al transcenderii granițelor a*

ceea ce, convențional, se numește lirism. Așadar Francisc Vinganu este o voce bine articulată a liricii noastre de azi, un poet la care tragismul existențial e tradus în mici scenarii ludice care, în cele din urmă, ca la un Adrian Maniu, converg pentru a-și găsi adevărata identitate în „tulburarea ceremoniei lirice”. ” (Mircea Mihăieș, Ceremonii lirice, prefață la volumul *Pasărea Van Gogh*”, 1995)

„Francisc Vinganu a exprimat (...) drepturile boemei de a trăi poezia – de a împlini ceremoniile esențiale ale actului poetic. Nu era un poet inutil – literatura pe care o propunea era, doar într-un anume sens – ocazională. Domnul Vinganu scria pentru prietenii săi, în numele unor credințe comune. Era solidar. Versurile din acest volum sunt ale unui autor care a traversat o experiență limită. Sunt, precum cele din *Puntea lui Sorescu*, documentele unei stări – ale unei apropieri de Dincolo. Poetul devine esențial, literatura pe care ne-o propune exprimă un statut de excepție”. Poetul dublează versurile de un Jurnal. Jurnalul nu curge continuu, e întrerupt mereu de fluxul poetic. Iar poezia (dar și jurnalul) trăiește momente ale reîntoarcerii în universul bufon de odinioară. Altfel, numeroase reflecții pot alcătui o „altă carte”. Fără îndoială, apropierea de moarte l-a îmbogățit pe autor cu o gravitate nouă. Are dreptul la joc, poate să trăiască exaltările, poate să-și repagineze textele de odinioară. Estetica supraviețuirii e o disciplină care justifică orice indisciplină poetică. Mesajele d-lui Francisc Vinganu mi se par documentele unei purități greu de atins – greu de atins de cei lipsiți de conștiința, de realitatea, de preajma Limitei.

(Cornel Ungureanu, *Limita și dreptul la poezie*, prefață la volumul *Blestemat de cocoși*, 1999)

”Francisc Vinganu este posesorul unei formule lirice inedite, ușor de recunoscut, greu de confundat. Pentru cei care îl cunosc el este un personaj tot atât de original și pitoresc ca și poezia sa, și generos în condiția sa de mare frustrat. Și nu pentru că viața i-a rezervat un destin de marginal. Ci pentru că frustrările și le inventează singur asemenea poeziloramnați de altădată, pentru a putea plonja în marele necunoscut. Dintr-o astfel de experiență se naște, destul de greu, volumul de debut *Acolo unde Dionysos* (1984), publicat abia la 46 de ani care lasă impresia unei atitudini „de receptare calmă, senină a realului” (Ruja Al., 1994). Încă din adolescență Vinganu descoperise boema, alături de Mircea Micu, apoi a cunoscut experiența alienantă a renunțării la limba maternă, mai săracă și mai puțin expresivă, a bulgarilor pavlicheni din Vinga. În sfârșit, e atașat fără rezerve modelului său Nichita Stănescu, poet care îl marchează definitiv și de care îl apropie o ingenuitate aproape copilărească. Această ingenuitate „este a doua natură: delicat și inflexibil, plin de candoare și tăios, el trăiește într-o lume a senzațiilor și retoricii încântate de sine și de jongleriile lingvistice în care se complace” (Mihăieș, 1995). Dacă primul volum de versuri stă sub semnul lui Dionysos și ar putea traduce prin analogie cu beția dionisiacă, dorința artistului de a se uita pe sine într-o lume lipsită de înțelegere, în cel de-al doilea volum, *Pasărea Van Gogh* (1995), prin invocarea picturii solare și stranii – am putea vedea expresia dublei atracții, a nebuniei, pe de o parte, dar și a luminii și visului de sorginte apollinică, pe de alta. Se prefigurează aici cele trei direcții care îl preocupă pe poet în aventura căutării noului: prima este aceea a descoperirii singurătății/ alterității, a doua este posibilitatea comunicării și/ sau noncomunicării, iar a treia e problema morții pe care poetul o pune în termenii simbolului și ai parabilei. Câteva din motivele liricii sale, singurătatea, ceasornicul, soarele, diagnosticul ilustrează un univers sensibil și un discurs forțat până la absurd care îl apropie de „familia moderniştilor, de la Tonogaru la Geo Dumitrescu” (Mihăieș, 1995). Încă de la primele poeme ale volumului *Blestemat de cocoși* (1999), el se raportează la Biblie și la câteva simboluri sacre: cina de taină, cuiul crucificării, crucea, Sf. Petru, etc. Lor li opun imediat câteva simboluri profane, în primul rând cocoșii, apoi diagnosticul, singurătatea, vinul, ora exactă, Van Gogh și altele. Vinul și insomnia sunt mai vechii complici ai poetului care îi declanșează starea de criză; o agonie care demontează sacrul și cunoașterea, le contestă cu cruzime pentru a reveni cu o și mai mare înverșunare asupra credinței, urmată,

de o nouă tăgadă. Prin aceste poeme care exprimă simbolic, o experiență limită s-ar apropia de „Puntea lui Sorescu, documentele unei stări – ale unei apropieri de Dincolo.” (Ungureanu, 1999) Volumul Coșmar cu Paganini (2002) este noua expresie a unei mari tensiuni lăuntrice care ilustrează profilul rebel ce își asumă revolta și alienarea împotriva lumii și a ordinii divine, percepute de atâtea ori ca absurde. „Îndoială, temere, nesupunere, sfidare, zbucium, viață, moarte, trufie nobilă coexistă, inseparabile, într-o viziune coșmarescă cu Paganini (...) Toată ființa sa devine tremur ce naște poezie” (Cuciureanu Lucia, 2002). Neliniștit, solitar, dionisiac, marginal, anarhic, autodidact, Francisc Vinganu a fost pentru viața cenacului arădean un catalizator existențial și creator. Viața lui a fost una cu poezia, existența sa desfășurându-se în ritmul și pulsația unui spirit rebel și anarhic care și-a muiat pana în sângele existenței și în alcoolul imaginației. Cerneala simpatică a poemelor sale, de o autenticitate clamată, se răsfață totuși sub semnul neomodernismului lui Nichita, modelul său absolut, așa cum se observă și în volumul postum, Ah! (2005) Francisc Vinganu a înnobilit prin poezia sa de inspirație dionisiacă stirpea băutorilor de absint și pe cea a boemilor incurabili. Dar a avut puterea să meargă mai departe pe calea damnării și a revoltei. Generos în prietenii și exigent în criterii, el a ales calea unui echilibru interior fondat pe un stil simplu, accesibil și dezarticulat. Era fascinat de sportul metaforei extreme și al saltului în golul existenței. Cu toate că nu a fost un poet religios, se raporta mereu la Dumnezeu. Un poem precum Rugăciunea poetului, ne relevă o altă față a sa, încrederea mistică în cuvânt: „Literele/ sunt mătâniile/ mele/ cu care mă rog/ prin podgorii,/ sub cer nescris/ de stele, / pe care aștern/ lumina.” Francisc iubea viața ca nimeni altul: a trăit-o din plin, așa cum a vrut, ceea ce nu l-a împiedicat să reflecteze mereu la moarte și să mediteze asupra ei cu seninătate: „Până trăiesc/ zilnic/ veselesc moartea/ cu vin și lăutari albaștri/ o îmbrac ca pe o mireasă/ în lumânări aprinse/ să nu fie tristă/ mireasa mea.” A murit așa cum a trăit, iar trecerea dincolo s-a făcut printr-un poem numit Capitol biblic, scris undeva pe un perete, cu câteva clipe înainte de moarte. Extazul său s-a transformat într-o scurtă agonie, într-un fulger care ne-a tăiat răsufierea tuturor. Ne-a părăsit cu poezia pe buze, așa cum obișnuia să ne surprindă uneori pe stradă sau în barul său preferat. Și trebuie să recunoaștem că poezia, ca și viața sa, are un tâlc adânc, greu de descifrat.

(Gheorghe Mocuța)

PETRU WEBER

Lector universitar titular la Catedra de Limba și Literatura Română a Institutul Pedagogic Juhász Gyula din cadrul Universității din Szeged (din 2007), deputat în Autogovernarea Minoritară a Românilor din Seghedin (din 2014). Născut la Arad, 2 iulie 1973, a urmat Școala generală din Curtici, localitate unde și-a petrecut copilăria. În **1990 – 1994** a urmat Liceul Elena-Ghiba Birta din Arad. Între **1994 – 1998** a studiat la Universitatea Babeș – Bolyai, Facultatea de Istorie și Filosofie. Titlul lucrării de licență: *Aspecte ale vieții politice în Cluj în timpul schimbării autorității politico-statale de la Austro-Ungaria la România. Noiembrie 1918 – ianuarie 1919.* Între **1998 – 2000** a făcut studii de masterat la Universitatea Babeș – Bolyai și Freie Universität Berlin ; Bursier Socrates/Erasmus în Berlin. Titlul lucrării de masterat: *România în concepțiile geopolitice germane în timpul Republicii de la Weimar.* Între **2000 – 2002** a făcut studii complementare de istorie a Europei de Est la Freie Universität Berlin. Între **2002 – 2006** a frecventat studiile postgraduale la University of Sussex în Brighton, Marea Britanie, Facultatea de Studii Germane, Centre for German – Jewish Studies. Titlul lucrării de doctorat: *Regime Changes, Public Memory and the Pursuit of Justice: The Case of German-Speaking Jews in Bukovina, 1920-60.* A coordonat Seminarii la University of Newcastle, Marea Britanie. În **2006** a obținut titlul de Doctor în Istorie. Între **2005 – 2007** a fost bursier cercetător la Berliner Kolleg für Vergleichende Geschichte Europas (Colegiul de Istorie Comparată a Europei) din

cadrul Freie Universität Berlin. Tema de cercetare: studiu comparativ referitor la procesele intentate criminalilor de război după cel de-al Doilea Război Mondial în România și Ungaria.

Publicații:

Millennium Ungarns bei den Rumänen, in: *Interethnische und Zivilisationsbeziehungen im siebenbürgischen Raum*, Cluj-Napoca/ Kolozsvár/ Klausenburg, 1996 ;

The Nationalities and the Millennium in Dualist Hungary, in: *Transsylvania Review*, No.4, Cluj-Napoca, 1997;

Kisebbségben és többségben: Iuliu Maniu nézőpontjai 1906-1945 (In minority and in majority: Iuliu Maniu's points of view in the period 1906-1945) in: Limes, Tatabánya, 1998 (written as co-author with the Hungarian historian Nándor Bárdi);

De la Kolozsvár la Cluj .Ultimul episod al stăruirii ungare în "capitala" de pe Someș (From Kolozsvár to Cluj. The last episode of the Hungarian statehood in the 'capital' on the Someș), in: Altera, No.11, Tîrgu-Mureș, 1999;

O identitate distinctă printre românii ardeleni Prof. Grigore Moldovan (A distinct identity among the Transylvanian Romanians. Professor G. Moldovan 1876-1930), in: *Conviețuirea/Együttélés* (Cultural magazine of the Romanian minority living in Hungary), Year 3, No. 2-3, Szeged, 1999;

Rolul lui István Apáthy în confruntările politice româno-maghiare din anii 1918-1920 (The role István Apáthy's in Romanian-Hungarian political confrontations between 1918-1920), in: *Conviețuirea/Együttélés*, Year 4, No. 4, Szeged, 2000;

Românii din Transilvania și Ungaria la mijlocul secolului al XIX.-lea în impresiile de călătorie ale lui John Paget (The Romanians of Transylvania and Hungary at the middle of the 19th Century in John Paget's travel impressions), in: *Conviețuirea/Együttélés*, Year 6, No. 3-4, Szeged, 2002 ;

Identități evreiești în Bucovina interbelică (Jewish identities in Bucovina during the interwar period), in: *Cultura*, Year 1, No. 33, 27. Oct.-2. Nov. 2004, Bucharest;

The Public Memory of the Holocaust in the Post-War Romania, in: *Studia Hebraica*, No.4, The "Goldstein Goren" Centre for Hebrew Studies: Bucharest, 2004

Conviețuiri interetnice și interconfesionale în Bucovina (Interethnic and interreligious cohabitation in the Bucovina) in: *Conviețuirea/Együttélés*, , Year 7, No. 3-4, Year 8, No. 1-8, Szeged, 2004;

Câteva informații privitoare la germanii din România în timpul Republicii de la Weimar, aflate în arhiva Ministerului de Externe al Germaniei (Some information from the archives of the German Ministry of Foreign Affairs regarding the Germans from Romania during the Weimar Republic) in: Year-book of the History Institute "Gheorghe Bariț", Editura Academiei Române: Cluj-Napoca, 2005;

A romániai Holokauszt az utóbbi évek román nyelvű kiadványaiban (The Holocaust in Romania in the Romanian publications of the last years), in: „Új idea, új cél keresésére szorítanak bennünket“ *A magyar zsidó történetírás koncepciói és perspektívái*, Mórija Könyvek: Budapest, 2006 ;

Mitul Mareșalului Ion Antonescu în România post-comunistă (The Myth of the Marshal Ion Antonescu in the Postcommunist Romania), in: *Conviețuirea/Együttélés*, Szeged, 2007;

Fațete ale unei identități complexe: Arnold Daghani, pictorul uitat al Bucovinei (The facets of a Complex Identity: Arnold Daghani, the Forgotten Painter from Bucovina), in: *Conviețuirea/Együttélés*, 11. évf., 1.-4. sz., Szeged, 2007;

A háborús bűnösök megtorlása a második világháború utáni Romániában és Magyarországon 1945-1955 (The pursuit of justice in the post-war Romania and Hungary 1945-1955), in: *Korall*, 28.-29.sz., Budapest, 2007;

- Die Wahrnehmung des "domestic Holocaust" im Rumänien der Nachkriegsjahre (The perception of the Holocaust in the post-war Romania)*, in: Regina Fritz, Carola Sachse, Edgar Wolfrum: Nationen und ihre Selbstbilder, Göttingen, 2008;
- Beyond the River Bug: Mapping the Testimony of Arnold Daghani against other Sources in: Edward Timms, Deborah Schulz: Memories of Mikhailowka: Arnold Daghani's Diary*, Vallentine Mitchell, London, 2009 ;
- Die Kritik der ungarischen Medien an der Politik des „Bruderstaates“ Rumänien in den letzten zwei Jahren des Ceaușescu-Regimes (1987-1989)* in: Zeitschrift für Ostmitteleuropa Forschung, Nr. 4, Marburg, 2010;
- La justice d'après guerre: les procès des criminels de Transnistrie in: George Bensoussan: L'horreur oubliée: la Shoah roumaine*, Revue d'histoire de la Shoah, Nr. 194, Lessay-les-Château, 2011 ;
- Preaching to the un-converted: Access to majority media for national and ethnic minority journalists (co-author with Liviu Popoviciu)* in: Ethical Space: The International Journal of Communication Ethics, vol. 9, issue 2/3, Newcastle Upon Tyne, 2012;
- The Role of Radio Free Europe's Romanian and Hungarian Language Programs in Raising Public Awareness about Ceausescu's National Policy towards Ethnic Minorities* in: Anna Bischof , Zuzana Jürgens: (Hg.) Voices of Freedom – Western Interference? 60 Years of Radio Free Europe, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2015.

GEORGE DACIAN ZUBA

Preot paroh, profesor, Doctor în Teologie. Născut la Arad, 20 iunie 1975.

Formare academică:

2007, Doctor în Teologie la Facultatea de Teologie Protestantă, Universitatea M. Bloch din Strasbourg; teza cu titlul "**Continuitate și schimbare în parohia ortodoxă română. Studiu socio-antropologic asupra a doua parohii din Romania**"

2003-2004 D.E.A. (Master) în Științe Sociale, Sectia Antropologie « Conflicts, identities et Cultures », la Facultatea de Științe Sociale- Universitatea « M. Bloch » din Strasbourg ; dizertatia cu titlul: "*Village et paroisse à l'Ouest de Roumanie ; le village de Caporal Alexa dans le département d'Arad* "

2002-2003 Licența în Științe Sociale « Conflicts, Identités et Cultures », la Facultatea de Științe Sociale- Universitatea « M. Bloch » din Strasbourg

2000-2001 Master în Sociologie a religiilor la Facultatea de Teologie Protestantă, Universitatea M. Bloch' din Strasbourg;

- disertația (Memoriul) de Master "*La paroisse orthodoxe roumaine entre tradition et les défis de la modernité*" sub direcția Dl. Prof. Gilbert Vincent

- cursuri absolvite: Sociologie și filosofie religioasă, Etică și Teologie Practică Geo-politica la "Institutul de Studii Politice" -Strasbourg

1999 Examen pentru ' Definitivat' în învățământ la Facutatea deTeologie 'Andrei Șaguna', Univesitatea 'Lucian Blaga'- Sibiu;

1998 Master în cadrul Facutății de Teologie Ortodoxă 'Andrei Șaguna', Univesitatea 'Lucian Blaga'- Sibiu; disertația de Master cu tema : *Inspirația și frumusețea binelui*, sub direcția Pr. Prof: Ilie Moldovan

- cursuri absolvite: Fenomenologie a religiilor, Morală, Dogmatică

1997 Licența în cadrul Facutății deTeologie Ortodoxă din Arad, Universitatea ' Aurel Vlaicu' - ARAD; lucrarea de licență cu tema: *Noțiunea de persoană în psihanaliză și în creștinism*, sub direcția Pr. Prof: Vasile Vlad, disciplina Teologie Morala

ACTIVITATE PROFESIONALĂ:

2013- -Preot paroh la biserica „Buna Vestire”-Brasov, Mitropolia Ardealului

- 2004-2013 - Preot in cadrul Mitropoliei Ortodoxe Romane a Europei Occidentale si Meridionale
- 2004-2007 -Coordonator Serviciu Logistica si Afretare –Ziegler Colmar (Franta) si Kehl (Germania)
- 2001-2004 -Membru al G.S.R.E.S. (Group de Sociologie des Religions et d'Ethique Sociale) Strasbourg și al G.S.R.L. (Group de Sociologie des Religions et de la Laicité) - Paris
- 1997-2000 -Profesor titular la Liceul Teoretic Curtici
- ACTIVITĂȚI EXTRA CURRICULARE
- 2007-2011 - Președinte al Asociației culturale franco-romane “Saint Jean Cassien” – Aix en Provence
- 2001-2002 - Membru al Asociației culturale a românilor din Strasbourg si al Asociației 'Syndesmos' din Strasbourg
- 1999-2000 - Consilier in Consiliul Local al orașului Curtici.

XI. JURIȘTI ȘI POLIȚIȘTI ORIGINARI DIN CURTICI

dr. Emil Arbonie

Ilie Ciupuligă⁴⁸⁴ s-a născut în 5 ianuarie 1910 în Curtici. A absolvit o singură clasă de liceu, fiind încorporat în Regimentul 17 Infanterie, în timpul îndeplinirii stagiului militar, fiind trecut în completare cu gradul de sergent, în anul 1934. A fost angajat în funcția de gardian public la Chestura Poliției Municipiului Arad, la 1 decembrie 1935, apoi a fost încadrat agent de poliție la Biroul de Siguranță, la 10 noiembrie 1942. A desfășurat activități polițienești speciale la Biroul de Pașapoarte și la Comisariatul de Poliție Curtici-Frontieră (15 martie 1946-25 noiembrie 1947). În 24 ianuarie 1949 a fost încadrat plutonier la Miliția Județului Arad, de unde a fost pus în indisponibilitate la 5 martie 1950. Comuniștii afirmau despre Ilie Ciupuligă că *”a activat intens împotriva clasei muncitoare și mișcării revoluționare*. În 5 mai 1954 a fost trimis în judecată și a executat o pedeapsă de 2 ani de închisoare.

Sever Ispravnic senior⁴⁸⁵

S-a născut la 10 iulie 1871 în localitatea Curtici. Fiul lui Ștefan Ispravnic și al Rozaliei Răduceanu. Religia: ortodoxă română. Avocat stagiar în Camera Avocaților din Arad, de la 25 februarie 1895. A efectuat stagiul de practică avocațială în cancelariile avocaților Ioan Suci (23 februarie-9 septembrie 1895), Ilie Precupaș (10 septembrie 1895- 1 iunie 1896), Aurel Suci (1 iunie 1896- 10 februarie 1898) și Virgil Bogdan, la acesta din urmă doar pentru o foarte scurtă perioadă de timp. Fusese însărcinat cu calitatea de curator al cancelariei lui Aurel Crișan, pe care o condusesse aproape 2 ani, în timpul gravei suferințe a acestuia. Se bucura de o largă popularitate, nu numai în fața opiniei publice arădene, profesând și în cadrul Băncii ”Victoria” din Arad.

Înscris ca avocat definitiv, la data de 24 martie 1898, și-a stabilit sediul profesional în Arad. A exercitat profesiunea de avocat până la 31 martie 1948, dată la care a fost radiat din evidențe. S-a recăsătorit la 5 mai 1924 cu Volumnia Adriana Codreanu, născută în localitatea Șiclău. A fost tatăl avocatului Sever Ispravnic junior.

A fost subiectul unei cauze de epurare, fiind învinuit de „profascism”. A fost condamnat de Consiliul Apelatoric al Baroului Timișoara cu pedeapsa suspendării exercițiului profesiei de avocat pe timp de 6 luni. Fusese un membru deosebit de activ al Baroului Arad, pe plan profesional, politic și social. Prodecan în perioada 1935-1940 și decan, în perioada 1941-1945 al baroului arădean. A făcut parte din comisii interimare și diverse consilii municipale și județene. Membru marcant al Partidului Național Liberal, a fost ales senator în mai multe rânduri, în perioada 1926-1938. La începutul lunii februarie 1947, a solicitat Baroului Arad eliberarea unui certificat „din care să rezulte că din cauza vârstei mele înaintate-76 ani -, nu mai profesez în mod activ avocatura, pledând la Tribunal în mod excepțional de rar. Am nevoie de acest certificat spre a putea susține cauza mea de apel fiscal, cu termen de judecată la 6 febr.”.

Cererea a fost rezolvată pozitiv, eliberându-i-se certificatul nr. 1 din 5 februarie 1947, semnat de către decanul Ștefan Grigorovici și secretarul general Alexandru Pișcoreanu, certificat a cărui copie rămasă la dosar a fost folosită de raportorul Ghiroboan Augustin la întocmirea referatului cu propunerea de respingere a cererii de înscriere a lui Sever Ispravnic în Colegiul Arad, constituit în baza legii nr. 3/1948. Acel referat are o multitudine de vicii de formă. Spre exemplu, nici măcar nu are înscris numele subiectului cauzei, mulțumindu-se cu

⁴⁸⁴ Emil Arbonie, *Ofițerii și agenții poliției urbane arădene (1929-1949:A-O)*, în ”Analele Aradului”, anul II, nr. 2, Arad, 2016, p. 643.

⁴⁸⁵ Emil Arbonie, *Avocații arădeni (1875-1989)*, Editura ”Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2014, p. 209-211.

arătarea proprietăților imobiliare (casă, 2 ha teren arabil la Măsca, Nădab și 13 ha vie la Măderat). Cu toate imperfecțiunile sale, referatul a fost luat în considerare de Comisia compusă din avocații Răzvan Emil, Mendelsohn Leiser și Cociu Petru, care au decis respingerea cererii de înscriere în colegiu, pe baza motivelor că nu ar fi profesat în mod efectiv avocatura și că această profesiune nu i-ar fi fost singura sursă de existență, precum și pentru că, în timpul activității sale profesionale, ar fi manifestat o atitudine antidemocratică. Sever Ispravnic a atacat această decizie cu recurs, considerând că la baza deciziei Comisiei de judecată a cererii sale de înscriere în colegiu, ar fi stat „*greșita stabilire de fapt și violarea*” textului Legii nr. 3/1948.

Deși existau dovezi în susținerea cauzei sale, Uniunea Colegiilor de Avocați din R.P.R. i-a „*anulat recursul ca netimbrat*”. Prin urmare, conștient fiind de implicațiile schimbării de regim politic în România, a depus cerere de pensionare, cerere care, împreună cu dosarul de personal au fost înaintate Casei de Asigurări a Avocaților din R.P.R spre rezolvare. Cererea de pensionare a fost respinsă, deși Sever Ispravnic cotizase, la fondul de pensuni, o perioadă de 52 ani. În anul 1951 și-a cerut, din nou, drepturile la pensie, acestea nefiindu-i acordate. Era considerat un dușman de clasă. Decedat la 28 iulie 1954 în Arad, cu ultimul domiciliu pe str. Anatole France nr. 3.

Într-o autobiografie datată la 16 martie 1956 și depusă la Colegiul Regional al Avocaților din Arad, văduva arăta că, „*între anii 1949-1955 am trăit din vânzări de obiecte gospodărești și ajutoare primite de la copii. Acestea nu le mai pot lua în considerare, din cauza obligațiilor ce copii mei le au față de nepoții mei*”. Cauza pensiei de urmaș nu a fost rezolvată nici în anul 1957, motivându-se pierderea dosarului de personal și a actelor, cu ocazia transportării arhivei desființatului Colegiu Arad, la Timișoara, în anul 1956.

Laszlo Leopold (Lusztbáder)⁴⁸⁶

Născut la 4 februarie 1884. Fiul comerciantului Lusztbáder Abraham și al Amaliei, născută Husz. Religia: mozaică. Schimbarea numelui s-a realizat prin Ordonanța Ministerului Regal Ungar de Interne nr. 80.280 din 15 august 1905. Absolvent al Gimnaziului din Arad, la 10 iunie 1911. Studiile juridice le-a urmat la Facultatea de Drept din Budapesta, din 1911, continuate în mod particular. A fost înrolat în armata austro-ungară din anul 1915. A participat la operațiunile militare de pe fronturile rus și italian la mai multe campanii militare, fiind distins cu două medalii de argint pentru fapte de vitejie. A fost declarat doctor în științe juridice al Universității din Cluj, la 19 mai 1917. Înscriș în Camera Avocaților din Arad, ca avocat stagiar, cu data de 15 iunie 1917. A efectuat practica stagiară în cancelariile avocaților Deutsch Iszö, Iustin Miron, Höflich Béla și Sever Ispravnic, până în anul 1924. Înscriș ca avocat definitiv în Baroul Arad, prin Decizia nr. 583 din 21 octombrie 1924. Fusese susținut prin declarațiile avocaților Sever Ispravnic și Eugen Fischer. I s-a eliberat diploma de avocat nr. 497 din 12 noiembrie 1924.

Restanțier cu plata cotizațiilor față de Baroul Arad, prin Decizia nr. 125/4 din 12 ianuarie 1938 s-a pronunțat interdicția de exercitare a profesiei, până la plata restanțelor și a taxei de reînscris. Prin Decizia nr. 448 din 1 decembrie 1944 s-a admis „în principiu” reînscrisul în barou, după clarificarea situației restanțelor. Reînscris în barou, cu data de 25 martie 1945. Prin Decizia nr. 230 din 30 martie 1948 i s-a respins cererea de înscriere în colegiu, pentru motivul de a nu fi exercitat în mod demn profesiunea de avocat, având multe reclamații disciplinare, unele definitive, iar altele aflate în curs de rezolvare. Recursul i-a fost admis de Uniunea Colegiilor de Avocați din România. A activat ca avocat pledat până la 17 octombrie 1952, data decesului, fiind radiat din evidențe cu data de 27 octombrie 1952⁴⁸⁷.

⁴⁸⁶ *Ibidem*, p. 231-232.

⁴⁸⁷ *Idem*, *Avocații evrei arădeni și consecințele aplicării dispozițiilor privitoare la starea juridică a locuitorilor evrei din România (august 1940-septembrie 1944)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație*

Ioan Mariș⁴⁸⁸ s-a născut în 10 octombrie 1920 în Curtici. Absolvent al unui liceu comercial, în anul 1941 a fost încorporat în Regimentul 85 Infanterie, de unde a fost pus în completare cu gradul de sergent cu termen redus. A fost încadrat în funcția de comisar de poliție la Chestura Poliției Municipiului Arad, cu data de 1 mai 1945. A desfășurat diverse activități polițienești ordonate de conducerea chesturii, până la 22 august 1947, când a fost detașat la Serviciul de Siguranță al Județului Arad, în locul comisarului Auer Eugen. De la 31 ianuarie 1948, a fost mutat, în interesul serviciului, la Serviciul de Siguranță Arad, în timp ce comisarii Auer Eugen și Popan Gavril au fost transferați la Serviciul Judiciar al Chesturii. Cu data de 1 septembrie 1948, Ioan Mariș a funcționat, o perioadă necunoscută, cu gradul de locotenent, apoi urcând alte grade, până la pensionare.

Corneliu A. Mladin⁴⁸⁹

Născut la 16 martie 1915 în localitatea Curtici. Fiul lui Mladin Liviu și al Ecaterinei, născută Ispravnic. Religia: ortodoxă română. Bacalaureat al Liceului „Avram Iancu” din Brad, în anul 1934. Licențiat al Facultății de Drept din București, în sesiunea noiembrie 1939, cu diploma eliberată la 12 martie 1940. Înscriș în Baroul Arad, ca avocat stagiar, de la data de 19 octombrie 1940. A profesat până la 15 septembrie 1942, dată la care a solicitat transferul în Baroul Ilfov. Înscriș în Baroul Ilfov, ca avocat stagiar, la 24 februarie 1943, cu practică stagiară de lângă Biroul de asistență judiciară. Înscriș la studiile de doctorat, nu putuse frecventa cursurile și nici susține examenele, fiind plecat un an pe front (făcuse campania din Rusia, la Odesa, Doneț și Cotul Donului, fiind distins cu medaliile „Bărbăție și Credință” și „Crucea de Fier” cl. II-a). Înscriș ca avocat definitiv în Baroul Ilfov, la 8 decembrie 1943. I s-a eliberat diploma de avocat nr. 10.415 din 17 decembrie 1943. În martie 1944 a solicitat transferul în Baroul Arad. Prin Decizia Comisiei Interimare nr. 143/1 din 30 martie 1944 i-a fost admisă cererea, fiind înscriș în Baroul Arad ca avocat definitiv, prin transferare.

Membru al Partidului Național Țărănesc, a fost numit ajutor de primar la Primăria Municipiului Arad, demnitate în care a funcționat de la 1 mai 1945, până la 1 martie 1946. La 30 martie 1948, Comisiunea de judecată a cererilor de înscriere în Colegiu i-a respins cererea de înscriere în colegiu, pe motivul că nu exercita profesiunea în mod efectiv și aceasta nu constituia principala sursă de existență. La 19 iulie 1956 a fost înscriș pe tabloul avocaților jurisconșulți arădeni, cu sediul profesional la G.A.S. Zăbrani și a fost radiat la 1 octombrie 1957, în urma desfacerii contractului de muncă cu Trustul Regional GOSTAT Timișoara. În condițiile totalitarismului socialist a fost nevoit să emigreze. În anul 1965 domiciliu în Republica Federală Germania.

Nicolae Oprean⁴⁹⁰

Născut la 5 decembrie 1926 în localitatea Curtici. Fiul lui Eugen Oprean și Olga, născută Lanyai. Religia: ortodoxă română. Absolvent al Facultății de Științe Juridice din Cluj, sediunea septembrie 1951. La 10 decembrie 1951 a depus cerere de înscriere ca avocat pledant în Colegiul Avocaților Arad, cerere retrasă la 31 ianuarie 1952, în urma numirii sale în funcția de judecător la Judecătoria Populară Rurală Vinga.

Ilie Palincaș⁴⁹¹ s-a născut în 7 noiembrie 1911 în Curtici. Absolvent a 4 clase secundare, după efectuarea stagiului militar obligatoriu, a fost angajat în funcția de camerist la Poliția Punctului de Frontieră Curtici, cu data de 1 ianuarie 1928. Peste câteva luni, la 1

românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana, vol. VI, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2013, p. 384.

⁴⁸⁸ Idem, *Ofițerii și agenții poliției urbane arădene (1929-1949:A-O)*, p. 625.

⁴⁸⁹ Idem, *Avocații arădeni (1875-1989)*, p. 270.

⁴⁹⁰ *Ibidem*, p. 35-306.

⁴⁹¹ Emil Arbonie, *Polițiștii urbani arădeni (1929-1949)*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2017, pp. 124-125.

martie 1928, a fost încadrat, tot aici, agent de siguranță, până la 1 martie 1929, când a fost transferat la Poliția Punctului de Frontieră Cenad. La 1 martie 1930 a fost transferat, în funcția de detectiv, la Comisariatul de Poliție Curtici – Frontieră, unde a desfășurat activități profesionale, până la 10 decembrie 1942, când a fost transferat la Poliția Orșova. La 1 iunie 1943 a fost transferat la Comisariatul Poliției Reșița, în Biroul Poliției Judiciare. La 15 octombrie 1946, a fost transferat la Poliția Giurgiu, de unde a demisionat din serviciul polițienesc, la 15 martie 1947.

Gheorghe Pădureanu⁴⁹² s-a născut în 11 iunie 1891 în Curtici. Absolvent a 4 clase primare, a efectuat serviciul militar în Regimentul de Infanterie Marină, de unde a fost trecut în completare cu gradul de fruntaș. A fost mobilizat și a participat la campania militară de la Odessa, în anul 1941, de unde a fost pus în retragere. A fost anagajat om de serviciu la Comisariatul de Poliție Curtici-Frontieră, în locul camerierului Gheorghe Juleanu, care a fost pus din oficiu în retragere, pentru caz de boală. S-a prezentat la serviciu cu data de 7 noiembrie 1941 și a fost pus în cadru disponibil cu data de 20 februarie 1943.

Pârlea Constantin⁴⁹³

Născut la 7 martie 1942 în Curtici. Fiul lui Gheorghe și al Mărioarei Pârlea. Cursurile primare le-a urmat la școlile din Curtici, Ghioroc, Păuliș și Arad, iar cursurile medii la liceele din Arad și Timișoara. Absolvent al Facultății de Drept din București, promoția 1968. În 16 februarie 1966 s-a căsătorit cu Elena Micrea din localitatea Florești, juristconsultă la A.D.A.S., filiala Arad, având o fiică- Laura Roxana.

Înscris provizoriu ca avocat stagiar în Colegiul Arad, cu data de 13 septembrie 1968 și definitiv, prin decizia din 29 noiembrie 1968, fiind repartizat în cadrul Biroului Colectiv de Asistență Juridică Arad. În urma susținerii examenului de definitivare, din sesiunea mai-iunie 1971, a fost declarat reușit. La cerere, Ministerul Justiției i-a aprobat detașarea în Colegiul Teleorman, în cadrul Biroului Colectiv de Asistență Juridică Alexandria, în perioada 1 august-31 decembrie 1973.

Revenit în Arad a acordat o serioasă atenție pregătirii profesionale și exercitării atribuțiilor funcționale, fiind din ce în ce mai mult apreciat de colegii, judecători și clienți. Fiind asociat la o societate cu caracter juridic, a solicitat includerea în tabloul avocaților incompatibili, cu data de 1 iunie 1991. La 2 iulie 1993 i s-a ridicat starea de incompatibilitate, fiind reînscris în Baroul Arad, ca avocat definitiv. Pe motive medicale, a solicitat pensionare cu data de 16 februarie 1995, fiind radiat din evidențele Baroului Arad, cu data de 12 aprilie 1995, urmare a decesului său.

Tămașdan Liviu⁴⁹⁴

Născut la 4/18 februarie 1871. Fiul lui Dimitrie Tămașdan și al Mariei, născută Bulboacă. Religia: ortodoxă română. Bacalaureat al Gimnaziului superior din Timișoara, la 24 iunie 1890. Doctor în științe juridice al Universității din Cluj, la 11 februarie 1899. Înscris ca avocat stagiar în Camera Avocaților Arad, de la 19 mai 1896. Avocat definitiv de la data de 28 mai 1900. Și-a stabilit sediul profesional în Arad, unde a practicat avocatura până la 19 iunie 1920. De la 19 iunie 1920, până la 24 martie 1931 a fost în stare de incompatibilitate, fiind numit judecător șef la Judecătoria de Ocol Arad și, mai târziu, șef de secție la Tribunalul Arad (președinte de Tribunal cu gradul de consilier de Curte de Apel). Pus în retragere din oficiu pentru limită de vârstă, a fost reînscris în Baroul Arad, cu data de 24 martie 1931. I s-a eliberat diploma de avocat nr. 3.475 din 20 aprilie 1931. Jurământul l-a depus în plenul Tribunalului Arad, la 11 mai 1931. A fost membru în conducerea unor bănci locale și a profesat avocatura până la 31 decembrie 1937, dată la care a încetat exercițiul funcțiunii, fiind radiat, la cerere, pentru reglementarea drepturilor la pensie. Pensionat la 10 iunie 1939.

⁴⁹² *Ibidem*, p. 275.

⁴⁹³ *Idem, Avocații arădeni (1875-1989)*, p. 312-313.

⁴⁹⁴ *Ibidem*, p. 426-427.

Ursu Ioan⁴⁹⁵

Născut la 27 octombrie 1879. Studiile medii urmate la Gimnaziul Regal din Arad, în perioada 1890-1898, după care a urmat studii juridice. Înscriș în Camera Avocaților din Arad, la 21 iunie 1902. Doctor în științe juridice al Universității din Cluj, la 20 iunie 1903. Avocat definitiv la 20 iunie 1906. S-a căsătorit, la 3 iulie 1910, cu Ana Cizmaș, din Gurba, de religie greco-catolică. Nu au avut copii.

Din 10 mai 1907 și-a deschis cancelaria avocațială în Radna, unde a profesat până la 26 iunie 1920, când a devenit incompatibil, fiind numit judecător la Tribunalul Arad. Reînscriș în Baroul Arad, ca avocat definitiv, la 9 noiembrie 1924, după demisia din magistratură, la 1 noiembrie 1924. Jurământul l-a depus în plenul Tribunalului Arad, la 15 noiembrie 1924. A fost puternic implicat în activitățile politico-sociale, fiind ales deputat în sesiunea 1927-1928 și primar al Municipiului Arad, de la 30 noiembrie 1930, până la 1 august 1935. A profesat avocatura timp de 43 de ani, până la 18 iulie 1945, dată la care a cerut pensionarea, după ce achitase toate cotizațiile prevăzute de art. 30 din legea organică. La 21 iulie 1946 a încetat din viață.

Ioan Vărșăndan⁴⁹⁶ s-a născut în Curtici, în 13 mai 1920. Absolvent a 7 clase primare, la 1 mai 1945 a fost încadrat agent de poliție la Comisariatul de Poliție Curtici-Frontieră. Aici a avut probleme de comportament public cu comisarul Cornel Teriteanu, astfel încât, în iunie 1945, căpitanul sovietic comandant al ZKU al stației Curtici, a solicitat mutarea lui din acest punct de frontieră. În urma cercetărilor efectuate de Iosif V. Danciu, secretarul Chesturii și în urma declarațiilor unor colegi, în 29 iunie 1945 a fost mutat la Biroul Poliției din Chestura Poliției Municipiului Arad, de unde a început să obțină tot mai multe concedii medicale. De la 1 ianuarie 1946 a fost repartizat cu activitatea la Biroul Poliției Administrative, la Biroul de proceduri, unde nu i-a plăcut activitatea pe care urma să o desfășoare. Nu s-a mai prezentat la serviciu și a lipsit 43 de zile fără nici o motivație legală, astfel încât a demisionat din serviciu, în august 1946. În anul 1948 a solicitat reîncadrarea, dar nu i s-a aprobat cererea.

⁴⁹⁵ *Ibidem*, p. 439.

⁴⁹⁶ Emil Arbonie, *Polițiștii urbani arădeni (1929-1949)*, p. 135.

XII. VIAȚA ECONOMICĂ ÎN CURTICI

AGRICULTURĂ ȘI COMERȚ ÎN EVUL MEDIU ȘI EPOCA PREMODERNĂ

Sorin Bulboacă

În contextul epocii medievale, obligațiile țaranului dependent față de puterea centrală, stăpânul de pământ și biserica catolică au coexistat, după cum au coexistat și cele 3 forme de rentă: în muncă, în produse, în bani⁴⁹⁷. Țărănii dependenți din Curtici, aveau, în Evul Mediu, multiple obligații față de stăpânul feudal și față de stat. O tendință în creștere o prezintă și obligația față de vistieria regală, percepută în muncă, în produse și în bani. Darea în produse (din cereale, animale, vin) numită în general *tributa* și darea în bani numită *colecta*, care varia între 8-12 dinari pentru o gospodărie țărănească, reprezintă cele mai importante taxe datorate statului. Concomitent cresc și obligațiile țăranilor dependenți față de stăpânul feudal, în muncă gratuită (*robota*), în *nona* din toate produsele, precum și censul (darea pe fum)⁴⁹⁸.

Principala obligație a țărnimii aservite față de stăpânul feudal era renta în muncă, în produse și în bani. Robota consta în cărașii la curtea feudalului (a lemnului, a alimentelor, vinului), la îndeplinirea altor necesități pe seama curții sau a domeniului nobiliar. Nevestele iobagilor aveau obligații la tors, țesut și alte activități gospodărești în favoarea nobilului. Bărbații lucrau gratuit la întreținerea morilor, a iazurilor, heleșteielor, a drumurilor etc. nefiind regelemntată prin hotărâri scrise, oficiale, cu caracter general, munca gratuită era în realitate foarte diferențiată, de la moșie la moșie, potrivit cu nevoile și voința stăpânului⁴⁹⁹. **Tripartitul lui Ștefan Werbóczy** din 1517, un cod de legi care apare imediat după războiul țărănesc condus de Gheorghe Doja (1514), reglementează raporturile dintre nobili și țăranii dependenți în defavoarea iobagilor și jelerilor. Fiecare țăran dependent căsătorit, fie că avea sesie, fie că posedă o casă, fie chiar jeler, trebuia să plătească, în fiecare an stăpânului său de pământ 100 de dinari sau 1 florin de aur. Obligația în muncă a țăranilor dependenți se stabilește la o zi pe săptămână. Darea în produse se stabilește la a noua parte din toate roadele pământului, inclusiv din vin. Țăranii mai datorau nobililor în fiecare an 2 găște, un pui în fiecare lună. Toate satele care aveau cel puțin 10 sesii iobăgești trebuiau să dea un porc gras în fiecare an. Dacă satul are mai multe sesii, după fiecare 10 sesii trebuiau să dea câte un porc gras anual, în condițiile în care celelalte dări în natură continuau să se dea ca până atunci⁵⁰⁰. Este anulat și dreptul de liberă strămutare a țăranilor iobagi de pe o moșie pe alta.

Iobagul urmează soarta moșiei: poate fi dăruit, vândut, testat, cumpărat, zălogit, schimbat, urmat de familie. De obicei iobagul e tranzacționat împreună cu sesia sa, iar când se întâmplă să fie despărțit de acesta, e dăruit cu altă sesie⁵⁰¹.

În perioada stăpânirii otomane asupra localităților Curtici și Cutoș, întreg pământul a trecut în proprietatea statului (*miri*), adică a sultanului, care și-a oprit o parte din domenii, restul fiind dat dregătorilor (*haas-uri*, *ziamete*), oștenilor (*timaruri*) și spre folosul cultului religios (*vacuf-uri*). Nobilimea maghiară, proprietară de domenii, în comitatul Arad, a dispărut treptat, pierind în timpul luptelor sau refugiindu-se în teritoriile neocupate de turci. Regimul juridic al teritoriilor cucerite era fixat de la Istanbul, prin coduri de legi (*kanunname-le*)

⁴⁹⁷ Ștefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. III, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986, p. 117.

⁴⁹⁸ Ioan Hațegan, Sorin Bulboacă, Augustin Mureșan, *Economie și societate arădeană în Evul Mediu și epoca premodernă (sec. VIII-XVIII)*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. I, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, p. 228-229.

⁴⁹⁹ Ștefan Pascu, *op. cit.*, vol. III, p. 147.

⁵⁰⁰ ****Corpus Juris Hungarici*, vol. I, p. 714-716.

⁵⁰¹ Ștefan Pascu, *op. cit.*, III, p. 161-162.

speciale, care țineau însă seama de ordinea juridică anterioară cuceririi⁵⁰². Schimbări fundamentale s-au produs în sistemul de deținere al pământului și în natura relațiilor de proprietate. Procesul de cucerire otomană a anulat orice formă de proprietate asupra pământului și țăranilor, legitimând din punct de vedere juridic, introducerea sistemului *timar*. În Imperiul Otoman *timarul* a reprezentat un sistem de posesiune fragmentată în care statul, spahiii și țăranii au avut drepturi simultane asupra pământului. În cadrul acestui sistem, pământul i-a aparținut de drept statului, iar țăranul care îl lucra a dobândit, în schimbul obligației de cultivare neîntreruptă, dreptul de uzufruct⁵⁰³.

Din codurile de legi otomane rezultă că țăranii –raia aveau următoarele obligații față de stăpânul pământului pe care era așezat: să-i plătească ”darea ogorului”, să-i construiască un hambar pentru cereale și să-i ducă recolta până la acel hambar sau până la cea mai apropiată piață, să-i dea dijma din produse, să-i plătească morăritul, stupăritul, pășunatul, fumăritul etc. Dacă trei ani la rând țăranul nu lucra lotul său, ce făcea parte din timar, atunci el pierdea acest lot. Dacă fugea clandestin, țăranul –raia putea fi urmărit și adus înapoi timp de 10 ani; abia după aceea putea scăpa de sub urmărirea timariotului. În afara acestor dări către deținătorul direct al timarului, țăranul –raia era obligat să plătească anumite dări către stat (stăpânul suprem al pământului): oieritul, gizye –ul (capitația nemulsumanilor), precum și contribuții extraordinare. Iar răspândirea corupției a contribuit la o largă proliferare a mitei⁵⁰⁴.

Neîndeplinirea obligației de cultivare neîntreruptă a pământului se sancționa, conform legislației otomane, mai întâi cu plata unei amenzi între 80-120 de aspri. Această amendă era anual plătită de țăran stăpânului de pământ ca despăgubire pentru pierderile suferite datorită părăsirii sau renunțării la cultivarea lotului său, fără a prezenta o justificare prealabilă. Prin decizie judecătorească, țăranul își pierdea dreptul de posesiune asupra pământului său în cazul în care îl lăsa în pârloagă vreme de 3 ani⁵⁰⁵.

În veacul al XVIII-lea, în Curtici, au apărut **târguri** de vară și toamnă, unde își desfășeau mărfurile negustori localnici dar și alții, veniți din comitatul Arad sau comitatele învecinate. În Curtici își desfășurau activitățile și comercianți ”greci”, de fapt macedo-români, alături de cei români⁵⁰⁶.

În gospodăriile a 57 de familii de țăranii din Curtici, în 1746 erau 99 de boi, 94 de vaci, 24 de cai, 59 de purcei, 578 de oi, 6 capre, 79 de porci și aveau în posesie 141 de cubuli de pământ, adică aproximativ 77 de hectare. Spre deosebire de alte localități din comitatul Aradului, Curticiul dispunea de suprafețe de teren întinse, aflate în posesia iobagilor. Din totalul de 141 cubuli, 2/3 (106 cubuli) era cultivat cu grâu, 27 cu orz. Porumbul era cultivat pe o suprafață restrânsă, de circa 8 iugăre. Încă din anul 1735, în Curtici se cultivau pepeni și lubenițe⁵⁰⁷. De la sfârșitul veacului al XVIII-lea se cultivă și cartofii⁵⁰⁸.

În anul 1746, în Curtici sunt menționate nominal 9 familii de iobagi, cu animalele și cu suprafețele de pământ cultivate cu cereale. **Dihor Toader** posedea 4 boi, 2 vaci, un mânz și 17 oi, capre și porci, lucrând 4 cubuli cu grâu. **Ardeelan Pasc** avea 4 boi, 2 vaci, 2 cai și 11 oi, capre și porci, muncind 2 cubuli cu grâu. **Maier Vasilie** avea în gospodărie 4 boi, 2 vaci, 30 oi, capre și porci, lucrând 2 cubuli de grâu. **Păcurar Stan** posedea 2 cai, 200 de oi, 205 capre și porci, muncind 2 cubuli de grâu. **Păteu Iuon** avea 4 cai, 6 vaci, 2 junci, 4 cai, 44 de oi,

⁵⁰² Avram Andea, *Banatul cnezial până la instăpânirea habsburgică (1718)*, Editura Banatica, Reșița, 1996, p. 167-168.

⁵⁰³ Cristina Feneșan, *Vilayetul Timișoara (1552-1716)* Editura Ariergarda, Timișoara, 2014, p. 44-45.

⁵⁰⁴ Detalii la Mihai Maxim, *Țările Române și Imperiul Otoman (1400-1600)*, în ****Istoria Românilor (tratat)*, ediția a II-a, revăzută și adăugită (coord. acad. Ștefan Ștefănescu, acad. Camil Mureșan, acad. Ioan Aurel Pop), vol. IV, Editura Enciclopedică, București, 2012 p. 661.

⁵⁰⁵ Ioan Hațegan, Sorin Bulboacă, Augustin Mureșan, *op. cit.*, p. 207.

⁵⁰⁶ Gheorghe Ciuhandu, *op. cit.*, p. 267, 270.

⁵⁰⁷ *Ibidem*, p. 243.

⁵⁰⁸ *Ibidem*, p. 216 și 219.

capre și porci, lucrând 3 cubuli cu grâu și 4 cubuli cu orz. **Dehelean Martin** posedă 4 boi, o vacă, o junincă, lucrând 4 cubuli cu grâu și un cubul cu orz. **Orsz(Urs) Simeon** avea 4 boi, un cal, 77 de oi, capre și porci, muncind 2 cubuli cu grâu. **Țerna Toader** avea 3 boi, 5 juninci, 2 cai și 1,5 cubuli cu grâu și ,5 cubuli cu orz. Gorcea Vasalie posedă 6 boi, 4 vaci, 0 oi, capre și porci, lucrând 5 cubuli cu grâu și 2 cubuli cu orz⁵⁰⁹

În anul 1771/1772, impozitul anual în bani plătit de localitatea Curtici către fiscul habsburgic era de: 621,15 florini (partea din Curtici stăpânită de nobilul Kaszonyi) și 335 florini (partea din comună aflată în posesia familiei nobiliare Marczibanyi). Taxa cârciumăritului era, pentru fiecare din cele două părți ale comunei, de 3 florini⁵¹⁰.

Conform conscripției urbariale din 1771/1772, numărul familiilor de iobagi era de 109, numărul sesiilor era 37, lucrând 1027 de iugăre de pământ, fiind obligate la 587 zile de coasă la fânețe, pentru **Curtici (Kaszonyi)** și 43 familii de iobagi și 36 familii de jeleri, având în posesie 6 sesii, muncind 312 iugăre de pământ, prestând 78 zile de coasă la fânețe în **Curtici (Marczibanyi)**⁵¹¹. Cantitatea robotelor efectuate de iobagi cu animale de jug era de aproximativ 2137 zile pe an, cu palmele de 4275 zile pe an (iobagii lui Kaszonyi) și de 394 zile cu animale de jug/an și 1388 zile cu palmele (jelerii și iobagii lui Marczibanyi)⁵¹². Cele 109 familii de iobagi din Curtici stăpânite de familia nobiliară **Kaszonyi** lucrau 37 de sesii și îi datorau în fiecare an 82 pui, 82 cocoși, 495 ouă, precum și 41 itii (5,6 l) de unt. Familiile de iobagi și jeleri aflate în posesia familiei nobiliare **Marczibanyi** îi datorau anual 16 pui, 16 cocoși, 97 ouă și 8 itii (0,8 l) de unt.

O categorie aparte a sarcinilor iobăgești, menționate în urbariul din 1771/1772 era dijma mică sau, cu altă denumire, **daturile**. Potrivit urbariului, după fiecare sesie se pretindea un car de lemne, o iție de unt (aprox. 1,5 kilograme), 2 cocoși, 2 pui și 12 ouă⁵¹³. Familiile de iobagi aveau dreptul să-și vândă în mod liber băuturile alcoolice doar 3 luni pe an (în intervalul 28 septembrie -25 decembrie).

În Curtici, în 1772/1785, conscripțiile înregistrează 260 boi, 267 vaci, 124 cai și 1581 oi. Conform conscripției din 1820/1821, în Curtici, suprafața terenurilor însămânțate era de 3 574 iugăre de arătură și 1 437 iugăre de fânețe, la care se adăugau terenurile alodiale, cultivate prin robota iobagilor. Țăranii din Curtici posedau 44 boi de jug, 70 de vaci de lapte, 47 junci, 712 cai, 120 oi și 170 porci. Aceeași conscripție menționează în Curtici 16 meșteșugari breslași și 2 negustori. În veacul al XIX-lea a început cultivarea tutunului⁵¹⁴.

Curtici avea drept de târg⁵¹⁵ în sec. XVIII-XIX și la începutul sec. XX, având o piață mare în apropierea bisericii ortodoxe construite în 1777, unde negustori și țărani, veniți din mai multe localități, inclusiv din alte comitate, își desfășeau și vindeau mărfurile.

În rândul țăranimii din comitatul Aradului s-a ridicat o categorie a gospodarilor înstăriți, dispunând de cirezi de vite, turme de oi, porci, zeci de iugăre de pământ însămânțate, având chiar slugi angajate. este și cazul unor familii de țărani înstăriți din Curtici, la finele veacului Luminilor⁵¹⁶.

⁵⁰⁹ *Ibidem*, p.228.

⁵¹⁰ Geza Kovách, *Țărănimea arădeană în perioada reglementării urbariale din 1771-1786*, în "Ziridava", VIII, Arad, 1977, p.

⁵¹¹ *Ibidem*, p. 135.

⁵¹² *Ibidem*, p. 150.

⁵¹³ *Ibidem*, p. 143.

⁵¹⁴ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, p. 54.

⁵¹⁵ Dan Demșea, *Istoricul Camerei de Comerț, Industrie și Agricultură a județului Arad*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, p. 317.

⁵¹⁶ Alexandru Mihalca, Avram Crăciun, Gheorghe Chiper, *Aspecte din istoria agrară a județului Arad*, Partea I, Arad, 1995, p. 70.

ECONOMIA CURTICIULUI ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

Sorin Bulboacă

În preajma anului 1810, a apărut cultura castraveților, mai întâi în Sebiș, apoi în localitățile din jurul Aradului, inclusiv în Curtici⁵¹⁷. De asemenea, în hotarul Curticiului au dăinuit sălașele, numite "hodaie", până în perioada interbelică.

Potrivit conscripției din 1820-1821, în Curtici sunt menționate 4 345 și 4/8 iugăre de pământ cultivat, ceea ce reprezintă un spor însemnat față de situația din 1771. Pentru recolta obținută, comuna Curtici era obligată să verse în contul armatei habsburgice 1086 măsuri de ovăz – de Pojon- 1086 care de fân și 5 stânjeni de lemne. Conform conscripției din anul 1828, în localitatea Curtici trăiau 402 familii de iobagi, 123 familii de jeleri, 4 slugi, 16 meșteșugari breslași și 2 negustori. Comuna Curtici posedă 3 273 iugăre de teren arabil, cu o medie de 6, 2 iugăre de familie. Zestrea de animale a familiilor de țărani din Curtici constă în 44 boi de plug, 70 de vaci de lapte, 47 de junci peste 2 ani, 712 cai, 120 de oi și 170 de porci⁵¹⁸.

Începută în anul 1848 și terminată în 1858, calea ferată Lökösháza – Curtici – Arad a stimulat dezvoltarea economică a localității.

Prin **Patenta imperială** din 1853, în Banat și Crișana s-a realizat o reformă agrară prin care și familiile de țărani români erau împrăștiate. Spre deosebire de legislația din 1848, care prevedea plata despăgubirilor de către stat, patenta din 1853 stabilea această obligație pe seama celor interesați, a țăranilor. Dintre 142 de sate din comitatul Arad, interesate în problema pădurilor și pășunilor, doar în câteva localități s-a ajuns la o anumită înțelegere între părți. Din cauza pretențiilor moșierilor, decizia era lăsată pe seama "tribunalelor urbariale", înființate cu mare întârziere, în 1857. Sătenii din Curtici revendicau pășunea comunală, angajând un avocat destoinic ca să-i reprezinte, pe Mircea V. Stănescu⁵¹⁹.

Din Curtici Macea, Iratoșu Mare, Dorobanți și Sânmartin, s-au expediat mari cantități de cereale către Europa Centrală, între anii 1854-1890: în medie, anual, câte 20 200 chintale de grâu, 58 000 chintale de porumb, 60 000 chintale sfeclă de zahăr, 3100 porci, dintre care 2100 grași; 400 de bovine îngrășate 1000 de găște vie și mari cantități de lapte⁵²⁰.

În hotarul Curticiului existau un mare număr de sălașe pentru argați, care au dăinuit până la mijlocul sec. XX, în vremea colectivizării, numite de localnici "hodăi". Astfel de hodăi au posedat Mecu, Căruntu, Ciupuligă, Vidu, Mihăioc, Romcea, Kugler Ghiuri, Kugler Martin, Friche, Jenica și Iancu⁵²¹.

În 1903-1904 au avut loc mai multe greve de seceriș în câteva localități ale comitatului Arad, inclusiv în Curtici, unde mișcarea țărănească de protest împotriva abuzurilor moșierilor nu a putut fi înăbușită decât cu ajutorul jandarmeriei⁵²².

În sec. XIX-XX, în Curtici au funcționat două mori pentru măcinatul cerealelor - moara dr. Avram Iancu și moara văduvei Iosif Frisch. În anul 1938, valoarea producției morii dr. Adam Iancu era de 215 600 lei iar a morii văduvei lui Iosif Frisch de 214 000 lei⁵²³.

⁵¹⁷ *Ibidem*, p. 71.

⁵¹⁸ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, p. 54.

⁵¹⁹ Eugen Glück, *Situația social-economică până în anul 1867*, în ****Aradul permanent în istoria patriei*, Arad, 1978, p. 287.

⁵²⁰ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, p. 57.

⁵²¹ *Ibidem*, p. 58.

⁵²² Vasile Popeangă, *Aradul în perioada dualismului (1867-1918)*, în ****Aradul permanent în istoria patriei*, p. 307.

⁵²³ Adrian Nițu, *Societatea industrială arădeană în secolul al XIX-lea, început de secol XX și perioada interbelică*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, p. 256.

Între acționarii fondatori ai Băncii "Victoria" din Arad, înființată în noiembrie 1886, de către un grup de personalități arădene, s-a născut și comunitatea parohială ortodoxă din Curtici, cu 4 acționari⁵²⁴. Nu cunoaștem însă sumele de bani depuse de curticeni la înființarea Băncii "Victoria". În anul 1909, în Curtici, funcționau 2 bănci populare, având un capital și rezerve de 57 000 de coroane⁵²⁵. În rândul depunătorilor băncii "Victoria" din Arad se remarcă fruntașii lumii rurale românești: preoți, învățători, avocați, medici, care pe lângă interesele lor proprii, solicită băncii credite pentru zidirea sau repararea unor biserici, înzestrarea unor fonduri școlare sau parohiale, înscrierea dobânzilor după aceste sume etc. Astfel de solicitări sunt adresate băncii prin corespondența primită din partea unor preoți parohi aparținând comunităților bisericești din Almaș, Chisindia, Gurahonț, inclusiv Curtici, dar și din alte localități⁵²⁶. Suma minimă pentru efectuarea unei depuneri la "Victoria" era de 50 cruceri. Depunerile se puteau efectua și prin poștă iar banca oferea depunătorilor diverse informații, legate de operațiunile ei, la cerere sau în scris⁵²⁷.

Banca "Victoria" din Arad s-a implicat și în finanțarea unor activități filantropice și culturale, sprijinind mai ales școlile confesionale românești. Astfel, în anul 1891, "Victoria" a oferit o donație în valoare de 20 de florini pentru școlarii săraci din Curtici⁵²⁸.

la sfârșitul veacului al XIX-lea, în hotarul comunei Curtici, moșia Almay deținea 3579 iugăre de pământ arabil, moșia Mocsony 2312 iugăre, moșia Purgly 1465 iugăre iar cea a lui Vasárhelyi 1220 iugăre⁵²⁹.

Pe domeniul lui Friebeisz Miklós din Curtici, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a fost crescută rasa de bovine Pintzgau⁵³⁰.

⁵²⁴ Adrian Nițu, *Mediul financiar-bancar arădan în secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, p. 38.

⁵²⁵ *Ibidem*, vol. II, p. 109.

⁵²⁶ Lucian Dronca, *Activitatea Băncii "Victoria" din Arad (1887-1918)*, în "Banatica", nr. 14, Reșița, 1996, p. 310.

⁵²⁷ *Ibidem*, p. 314-315.

⁵²⁸ *Ibidem*, p. 325.

⁵²⁹ Otto Greffner, *Mișcări cu caracter social-agrar în fostul comitat Arad la sfârșitul secolului al XIX-lea*, în "Ziridava", nr. II, Arad, 1968, p. 31.

⁵³⁰ Felicia Aneta Oarcea, *Serviciul Zootehnic și Sanitar –Veterinar al Județului Arad. Repere istorice interbelice*, în "Analele Aradului", anul III, nr. 3, Arad, 2017, p. 392.

ECONOMIA CURTICIULUI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Sorin Bulboacă

Marea Unire din anul 1918 a creat premisele dezvoltării economice a localității Curtici în contextul României întregite. Rolul Curticiului a crescut, fiind o localitate de frontieră și un important nod feroviar.

Un tablou centralizator întocmit de Administrația județului Arad, la 22 octombrie 1930, confirmat sub semnătura notarilor comunali respectivi⁵³¹, arată că din hotarul comunelor arădene rămăsesse în Ungaria o întindere de teren agricol în suprafață totală de 9.843,874 jugăre. Astfel, din hotarul comunei Nădlac, plasa Pecica rămăsesse 1.814 jugăre de teren agricol în Ungaria; de la Rovine, aceeași plasă – 574,1.043 jugăre; de la Curtici, plasa Arad – 480 iugăre cadastrale și 1244 stâneni pătrați. Într-un raport înaintat de către Prefectura județului Arad către inspectorul general administrativ, Petru Julean, în 1924, se menționa faptul că pe teritoriul comunei Curtici, locuitorii din comuna Kevermes din Ungaria, aveau un teren arabil în suprafață de 359 iugăre cadastrale care, conform hotărârii Comisiei de delimitare a frontierei, urma să fie alipit statului vecin⁵³².

În 1919, 183 de locuitori din Curtici au semnat o petiție adresată autorităților locale, prin care solicitau pământ în arendă⁵³³, cerând ca pământul arendat din moșia lui Ladislau Purgly să fie plătit cu bani, nu în produse, moșierul refuzând însă plata în bani. Țăranii curticeni au fost nevoiți să se adreseze resortului agrar din Arad și Chișineu-Criș.

Proiectul reformei agrare, aprobat de Marele Sfat Național din Transilvania în vara anului 1919, a fost aprobat și de guvernul central din București, prin *Decretul –lege privitor la reforma agrară din Transilvania, Banat și părțile ungurene*, fiind supus, ulterior, modificărilor conforme intereselor politico-economice ale guvernanților de la București. Într-un final, cadrul legal al reformei legale din Transilvania a fost realizat prin *Legea pentru reforma agrară din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș și regulamentul de aplicare a acesteia*⁵³⁴. În esență, reforma agrară din 1921 a urmărit satisfacerea nevoilor de terenuri agricole ale țăranilor, indiferent de rasă, naționalitate sau religie, având prioritate cei care au fost mobilizați în timpul primului război mondial, capi de familie sau necăsătoriți, invalizii încă apți de a conduce gospodăriile agricole proprii, văduvele și orfanii celor decedați în război. Erau avizați la împrumut și cei mobilizați din ordinul Consiliului Dirigent, voluntarii din armata română ori dintr-o armată aliată sau care s-au constituit în grupuri independente de voluntari, precum și capii de familie sau bărbații necăsătoriți care nu au luat parte la război⁵³⁵.

Organele locale stabilite de lege pentru aplicarea reformei agrare au fost comitetele locale, comisiile de ocol și comisiile județene pentru exproprierea și împrumutarea. Organele judecătorești locale au avut un rol important în aplicarea reformei agrare⁵³⁶. Comitetele locale aveau sarcina întocmirii listei persoanelor din localitate cu drept de împrumut. Înscrierea

⁵³¹ Serviciul aJudețean al Arhivelor Naționale Arad, fond *Prefectura județului Arad – Serviciul administrativ*, dosar nr. 25/1930 f., 23.

⁵³² Serviciul aJudețean al Arhivelor Naționale Arad, fond *Prefectura Județului Arad*, dosar nr. 11/1924, f. 1-8.

⁵³³ Andrei Caciora, Mircea Timbus, Eugen Glück, Alexandru Roz, *Dezvoltarea social-economică*, în ****Aradul permanentă în istoria patriei*, p. 468.

⁵³⁴ Emil Arbonie, *Întabularea dreptului de proprietate cu titlu de drept de împrumut al unor arădeni în baza Reformei agrare din anul 1921 (17 octombrie 1930. Partea I)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2011, p. 188-189.

⁵³⁵ *Ibidem*, p. 190.

⁵³⁶ *Ibidem*, p. 191.

în tabloul de împroprietărire se făcea de către secretarul comunal din oficiu și pe baza cererilor individuale, scrise sau verbale⁵³⁷.

Prin reforma agrară din 1921, peste 1500 de familii de țărani din Curtici au fost împroprietărite cu pământ, în medie cu 3 iugăre. Pe tabloul îndreptățiților din Curtici, care urmau să fie împroprietăriți, la 8 august 1923, figurau 1590 de persoane⁵³⁸. Cei împroprietăriți au primit încă un iugăr de familie în anul 1929.

Dar lucrările legate de reforma agrară au continuat până în 1936. În anul 1933, în Curtici, dar și în alte localități din județul Arad, deși hotărârea de expropriere era dată de mult timp, ea nu fusese încă aplicată, fiind necesare inclusiv lucrări de măsurătoare a parcelelor de teren arabil⁵³⁹.

Dezvoltarea economică a localității a fost stimulată de calea ferată Budapesta – Arad, care trecea prin Curtici. **Gara internațională** Curtici a fost dată în folosință în 1921, an în care s-a înființat și vama Curtici. În același an au luat ființă și atelierele CFR de la Curtici⁵⁴⁰. Curtici a devenit, încă din anii interbelici, un nod feroviar important în vestul României și în Europa Centrală.

În perioada interbelică, familii de țărani din Curtici, neavând pământ suficient, obținut în urma reformei agrare din 1921, au luat în arendă teren agricol, pe care îl munceau, pentru a-și suplimenta veniturile. Astfel, în localitate și-a desfășurat activitatea obștea de arendare "Curtici"⁵⁴¹. În ceea ce privește structura proprietăților agricole în orașul Curtici, în anul 1941 în comună erau 5155 gospodării țărănești, din care 4037 familii de țărani posedau între 0 și 5 hectare de teren arabil. 797 de țărani lucrau proprietăți sub 0,1 hectar, 765 între 0,1-0,5 hectare, 374 între 0,5-1 hectar, 1461 între 1-3 hectare și 680 între 3-5 hectare. Erau și familii de țărani înstăriți în Curtici- 1118 care munceau peste 5 hectare, unii dintre ei peste 50 sau 100 de hectare⁵⁴². 439 familii de țărani aveau în stăpânire între 10 și 50 hectare⁵⁴³, practicând în mod frecvent asolamentul și având o mare varietate de culturi agricole, folosind, la muncile câmpului și slugi, angajați temporari sau permanenți. 45 de familii din Curtici dispuneau de mari proprietăți agricole, lucrând, cu ajutorul slugilor, peste 50 de hectare. Ei au practicat o agricultură intensivă, utilizând, cu randament sporit, mașinile agricole, îngrășămintele chimice, munca salariată, trecând la o diversificare și valorificare superioară a terenurilor și culturilor agricole. Productivitatea realizată era superioară majorității gospodăriilor țărănești. Producția la hectar era cu 200-400 de kilograme superioară celei realizate de țărani săraci, iar rentabilitatea era mult mai ridicată datorită avantajelor de desfacere a produselor agricole⁵⁴⁴.

Producția agricolă a fost afectată și de fenomene negative, ca grindina care, în anul 1935, a bătut foarte puternic în satele din jurul Aradului. În Curtici semănăturile au fost distruse de grindină în proporție de 70-80%⁵⁴⁵.

În perioada interbelică, Marius Florea din Curtici se ocupa cu creșterea și vânzarea cailor, participând la târguri de animale, inclusiv în orașul Arad în 1925⁵⁴⁶. De asemenea, animalele

⁵³⁷ *Ibidem*, p. 195-196.

⁵³⁸ Doru Bogdan, *Reforma agrară din 1921 în județul Arad, reflectată în fondul "Serviciul Agricol" al filialei Arhivelor Statului Arad*, în "Ziridava", nr. VI, Arad, 1976, p. 297.

⁵³⁹ *Ibidem*, p. 457.

⁵⁴⁰ *Ibidem*, p. 481.

⁵⁴¹ Marius Răzvan Meszar, *Agricultura județului Arad în perioada interbelică (1918-1941)*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, p. 335.

⁵⁴² Ioan Munteanu, *Structura proprietății agrare din județul Arad în perioada interbelică*, în "Ziridava", nr. X, Arad, 1978, p. 435.

⁵⁴³ *Ibidem*, p. 438.

⁵⁴⁴ *Ibidem*, p. 439-440.

⁵⁴⁵ Andrei Caciora, Mircea Timbus, Eugen Glück, Alexandru Roz, *op. cit.*, p. 463.

domestice ale gospodarilor din Curtici au fost vaccinate pentru prevenirea unor boli grave. Astfel, în intervalul 1929-1933, conform rapoartelor întocmite de Camera Agricolă a Județului Arad, tehnicieni și medici veterinari au vaccinat animalele contra antraxului și peștei porcine în Curtici, macea, Dorobanți și în alte localități ale județului Arad⁵⁴⁷

În anul 1938, în comuna Curtici, erau înregistrați 40 de patroni de ateliere, dintre care 19 români, 12 maghiari, 5 germani și 4 evrei. Munceau în atelierele din Curtici 16 calfe și alți lucrători calificați, dintre care 8 români, 6 maghiari, un german și unul căruia nu-i este precizată etnia. Personalul din întreprinderile industriale mici din Curtici, inclusiv patroni, erau în număr de 86, dintre care 46 români, 22 maghiari, 13 germani, 4 evrei și un altul, care nu are specificată etnia. În ateliere lucrau și învățau meserie 28 de ucenici, dintre care 17 români, 4 maghiari și 7 germani. Desfășurau activitate comercială în Curtici 33 de proprietari de prăvălii, dintre care 22 români, 4 maghiari, 2 germani și 5 evrei. Erau 2 vânzători calificați, care munceau pe lângă proprietarii prăvăliilor, un român și un maghiar. Alte categorii de salariați- 4 persoane. În total, în afara CFR, în Curtici, în anul 1938 lucrau ca angajați în ateliere și prăvălii, 125 de persoane, dintre care 69 români, 30 maghiari, 16 germani, 9 evrei și 1-alții⁵⁴⁸.

Fiind oraș de frontieră, un număr important de salariați lucrau ca angajați CFR și ai Direcției Vamale. Un volum impresionant de mărfuri au fost exportate prin gara Curtici, spre țări din Europa Centrală și Occident, în epoca interbelică. În anul 1939, prin gara Curtici au fost exportate 4 174 de vagoane cu animale și 10 426 vagoane încăcate cu alimente și cherestea, dintre care 90% au avut ca destinație Germania și țările aliate cu România. Agricultură a fost afectată și de calamități naturale. Astfel, în 1935, grindina a distrus în Curtici semănăturile în proporție de 70-80%.⁵⁴⁹

Ca urmare a dispozițiilor guvernului Antonescu în 1942, privind rechiziționarea cerealelor, țăranii din Curtici au refuzat să se conformeze iar când comisia de rechiziție i-a amenințat cu forța, au alungat-o cu ciomegele. Tot atunci, țăranii au atacat un tren cu alimente și cu grâu ce urma să plece în Germania, spărgând scândurile vagoanelor cu sape, topoare și tâtnăcoape, golind conținutul acestora.

⁵⁴⁶ Felicia Aneta Oarcea, *Serviciul Zootehnic și Sanitar –Veterinar al Județului Arad. Repere istorice interbelice*, p. 394.

⁵⁴⁷ *Ibidem*, p. 397.

⁵⁴⁸ SJAN Arad, *Fond Prefectura Județului Arad. Acte administrative*, dosar 317./1938, f. 51; Stelean Ioan Boia, *Identitate și alteritate etnică și confesională în spațiul arădean (1919-1945)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. XI, în Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2016, pp. 506-507.

⁵⁴⁹ SJAN Arad, *Fond Banca Românească*, sucursala Arad, dosar nr. 1/1939-1942, fila 64.

ECONOMIA ORAȘULUI CURTICI ÎN EPOCA COMUNISTĂ

Sorin Bulboacă

În 1949 a început colectivizarea în România⁵⁵⁰, prima G.A.S. în județul Arad înființându-se în 24 iulie la Zăbrani- *Drumul Nou*. De inspirație sovietică, fundamentată pe pe ideologia marxist-leninistă, colectivizarea a avut ca obiectiv **distrugerea proprietății individuale țărănești**. În pofida intensei propagande comuniste, familiile de gospodari nu s-au lăsat influențați de lozincile despre bunăstarea colhozului. Țăranii din Curtici, dar și din alte localități ale județului Arad s-au arătat reticenți față de intrarea în colectiv. Aplicarea sistemului cotelor obligatorii, în anii *50, inclusiv în Curtici, a determinat spolierea țăranilor de către regimul de democrație populară și distrugerea bazelor economice ale țăranilor, indiferent de categoria în care erau integrați (săraci, mijlocași, chiaburi).

Atragerea de resurse din lumea rurală s-a realizat în temeiul unui sistem de impunere având mai multe componente: impozitul agricol asupra veniturilor obținute de gospodăriile țărănești (plătit în bani); cotele obligatorii (impozit în natură asupra produselor agricole obținute); achizițiile (un fel de troc care funcționa prin cooperativele de consum de la care, în baza ueni anumite sume, țăranii primeau bunuri de consum în schimbul produselor agricole). Dintre toate tipurile de impozite, **sistemul cotelor obligatorii**, în România din 1948, aplicat anterior și în Uninunea Sovietică, era esențial. Prin sistemul cotelor, statul comunist atingea 3 obiective: politic- lovind în dușmanul de clasă de la sate – chiaburul; economic – statul obținea practic gratuit o mare cantitate de produse agricole și social- putea fi asigurată aprovizionarea muncitorilor și a populației urbane cu alimente la prețuri mici⁵⁵¹. Cotele obligatorii au afectat toate categoriile de țărani, atât gospodăriile colective cât și cele individuale, fiind calculate în mod aberant, rupte de realitate. Cotele nu s-au limitat doar la cereale, fiind impuse, începând cu 1949, și cote la producția de lapte. Ulterior, statul a solicitat țăranilor cote din producția de floarea-soarelui, fasole, cartofi și ceapă. Un producător cu 3-5 hectare și care avea o vacă, trebuia să predea 150 litri de lapte pe an. Dacă posedea 2 vaci, cantitatea creștea la 450 litri pe an. Chiar dacă nu dețineau vaci, gospodăriile țărănești de peste 20 hectare trebuiau să predea statului 875 de litri anual⁵⁵².

Exemplul G.A.C. din Zăbrani a fost valorificat de regim. Ajudată masiv pentru a se putea prezenta bine, aceasta devine un fel de loc pentru ”pelerinaje” impuse țăranilor din alte sate. Cu începere din luna ianuarie 1950, aici sunt aduse grupuri de țărani din raioanele Arad și Lipova într-un gen de vizite de convingere la fața locului. Grupul de țărani din Curtici care a vizitat G.A.C. din Zăbrani, în 19-20 ianuarie 1950, este printre primele, alături de cele din Sântana, Lipova, Horia, Ghioroc etc., fiind găzduiți în casele colectivizistilor din localitate. Această metodă de lămurire a avut efecte imediate deoarece mai multe familii de țărani din Curtici au cerut să li se aprobe înființarea unui G.A.C. 1950 reprezintă anul în care au intrat în colectiv primele familii de țărani din Curtici.

În 15 august 1950 s-a inaugurat G.A.C. din Curtici – cu 54 de familii, dintre care 49 sărace, 4 mijlocașe și una fără pământ. La această dată, în comuna Curtici erau 2364 de gospodării, din care 707 de țărani săraci, 1556 de mijlocași, 104 de chiaburi, 916 țărani fără pământ și 7 gospodării expropriate. Suprafața agricolă totală a comunei Curtici era de 9381 hectare, revenind în medie 3,60 hectare de gospodărie⁵⁵³. Membrii inițiali ai G.A.C. au adus

⁵⁵⁰ Detalii la Antoniu Martin, Adrian Nițu, *Agricultura arădeană între 1945 -1989*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. III, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj- Napoca, 2017, p. 297-298.

⁵⁵¹ *Ibidem*, p. 308.

⁵⁵² *Ibidem*, p. 309.

⁵⁵³ SJAN Arad, *Fond Prefectura Județului Arad*, dosar 3, 1950, p. 85.

98, 73 hectare, în întregime teren arabil, iar autprătățile statale au înzestrat G.A.C. cu 104 hectare din rezerva de stat, astfel că, în momentul startului, colectivul cuprinde a 2,38% din suprafața arabilă a comunei. Comasarea s-a făcut în două părți – ”trupuri” fiind dislocați 40 de țărani, dintre care 4 săraci, 16 mijlocași și 20 de chiaburi. Sediul G.A.C. din Curtici a fost stabilit în clădirile chiaburilor Gheorghe Ciupuligă și Dumitru Cosma⁵⁵⁴. Inventarul agricol adus de colectivști consta în 13 cai, 7 căruțe, 4 pluguri, 6 grape și 4 prășitoare. Atitudinea membrilor de partid față de colectiv a fost pozitivă, din cei 59 de membri ai organizației de bază din comună s-au înscris 24, adică 46,8%⁵⁵⁵.

Ziarul ”Flacăra roșie” din Arad, de-a lungul întregului an 1950, a acordat un spațiu generos, chiar pe prima pagină, prezentării familiilor de țărani care acceptau colectivizarea. În același an – 1950- s-a înființat și S.M.T.-ul din Curtici, printre primele 5 din județul Arad⁵⁵⁶.

Decretul 64/1951 soliciata țăranilor din sate să-i denunțe pe chiaburii care nu respectau planul de colectări, pentru a fi pedepsiți, denunțătorii din rândul țăranilor săraci și mijlocași fiind recompensați cu 25% din produsele confiscate. Astfel, în 7 iulie 1951, Crișan Ion l-a denunțat pe ”chiaburul sabotor Ciupuligă Ilie” din Curtici⁵⁵⁷. Ciupuligă Ilie a fost trimis în judecată pe baza legii sabotajului și a fost condamnat la închisoare. Ion Crișan era un tânăr utemist curticean care va deveni mai târziu fotograf – va avea un cabinet de fotografiat în centrul orașului Curtici. Măsurile împotriva chiaburilor au devenit tot mai dure, iar sfera de aplicabilitate a acestora s-a lărgit. În 11 iunie 1950, la Curtici, Teodor Julean, Gheorghe Bulboacă și Traian Șiclovan au fost amendați și obligați să își planteze suprafețele cu tutun, o cultură greu de întreținută și cu rentabilitate mică⁵⁵⁸. De asemenea, peste câteva luni, o comisie de control din Arad, a constatat, în august 1950, că lipseau borderourile pentru predarea cotelor de către chiaburi, vinovați fiind considerați chiaburii infiltrați în structurile de conducere ale primăriei Curtici. Ca urmare, la Curtici au fost trimiși în judecată 3 chiaburi.

Întrucât modelul sovietic de colectivizare trebuia preluat integral, din vara anului 1952, a început și campania pentru aplicarea ”agrominimului”, care se va dovedi eficientă în demascarea altor ”chiaburi sabotori”, vinovați de folosirea unor semințe netratate, de neefectuarea tuturor lucrărilor de întreținere necesare sau de nerealizarea acestora la timpul optim, ori pur și simplu, de nerespectarea agrominimului. Prima victimă a acestei campanii a fost Teodor Ursu din Curtici, care a scăpat ușor, fiind condamnat doar la o amendă de 25 000 lei⁵⁵⁹.

În anii *60 ai secolului XX, Casa de Economii și Consemnațiuni – CEC- și-a deschis un număr însemnat de agenții la nivelul județului Arad, inclusiv în Curtici⁵⁶⁰. Începând cu 16 iunie 1969 existau ghișee CEC cu borderou de legătură la Spitalul de adulți și Policlinica de copii din Arad iar în județ funcționa un astfel de ghișeu la S.M.T. Curtici⁵⁶¹. Filialele CEC din mediul urban desfășurau următoarele operațiuni, în beneficiul populației: operațiuni pe librete de economii cu dobândă; operațiuni pe librete de economii cu câștiguri și dobândă; operațiuni pe librete de economii cu dobândă și câștiguri în autoturisme Dacia; operațiuni pe librete de economii pentru construirea de locuințe; operațiuni pe librete de economii cu câștiguri în materiale de construcție; operațiuni pe librete de economii pentru turism; operațiuni în conturi curente ale populației; operațiuni pe foi și timbre de economii pentru elevi și operațiuni pe cecuri de economii școlare. De asemenea, CEC derula operațiuni de acordare de credite

⁵⁵⁴ Antoniu Martin, Adrian Nițu *op. cit.*, p. 322-323.

⁵⁵⁵ SJAN Arad, *Fond Prefectura Județului Arad*, dosar 3, 1950, p. 86.

⁵⁵⁶ Antoniu Martin, Adrian Nițu *op. cit.*, p. 307.

⁵⁵⁷ *Ibidem*, p. 311.

⁵⁵⁸ *Ibidem*, p. 316.

⁵⁵⁹ *Ibidem*, p. 317-318.

⁵⁶⁰ Cristian Stoica, *Activitatea bancară în perioada 1945-1989 în Arad*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. III, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj- Napoca, 2017, p. 477.

⁵⁶¹ SJAN Arad, Arhiva CEC BanK, Sucursala Arad, dos. 15.

pentru construirea de locuințe proprietate privată; operațiuni de acordare de credite pe termen scurt producătorilor agricoli care livrau produse agricole către stat și operațiuni de acordare de credite pentru amenajarea de spații locative pentru cazarea turiștilor⁵⁶². În orașul Curtici, agenția CEC funcționa pe Strada 23 August.

În perioada comunistă, obiectivele industriale din Curtici erau atelierele de reparații CF, fabrica de gheață și unități de prelucrare în industria alimentară. Agricultură era însă ramura economică cea mai importantă datorită suprafețelor agricole de 10 748 hectare. În 1971, în Curtici funcționau două cooperative agricole de producție ("Lumea Nouă" și "23 august"), precum și o stațiune pentru mecanizarea agriculturii. La 15 august 1950 s-a inaugurat Gospodăria Agricolă Colectivă din Curtici, cu 54 de familii, dintre care 49 sărace, 4 mijlocașe și una fără pământ.

În industrie, în orașul Curtici, erau angajați, în 1965 din 1472 muncitori, 39 persoane, în 1970 din 1797 salariați, 59 persoane, în 1975 din 1972 de salariați, 112 persoane, în 1980 din 2282 muncitori, 106 persoane iar în 1983, din 2506 muncitori, 82 persoane. În 1970, majoritatea persoanelor angajate în Curtici – 904 muncitori- activau în domeniul transporturilor (CFR și Romtrans) și în comerț - 327 persoane. Fiind o localitate de frontieră, un număr important de angajați erau salariați ai Direcției Vamale. Pe de altă parte, circa 10% dintre salariații din Curtici își aveau domiciliul în afara orașului. Obiectivele industriale din Curtici în perioada comunistă erau: atelierele de reparații C.F.R., fabrica de gheață și unități de prelucrare în industria alimentară. Producția industrială a orașului Curtici reprezenta în 1983 doar 0,11% din producția globală industrială a județului Arad⁵⁶³.

Investițiile medii anuale din orașul Curtici se cifrează pentru perioada comunistă, astfel: 1968- 29 milioane lei; 1970- 15 milioane lei; 1975 – 15, 9 milioane lei; 1980- 35,1 milioane lei; 1981- 16, 7 milioane lei; 1982- 42, 6 milioane lei; 1983- 67, 7 milioane lei. Comerțul era reprezentat de 34 unități comerciale, dintre care 10 erau unități de alimentație publică (restaurante, bufete, bodegi, berării, cofetării, baruri)⁵⁶⁴.

Volumul comerțului cu amănuntul a juns în anul 1983 la 77,3 milioane lei dar valoarea vânzărilor pe cap de locuitor era de 7 079 lei. În perioada 1965-1989 în Curtici au fost construite, în medie, 28 de locuințe anual. În 1965 s-au construit 74 locuințe private, în 1968 au fost ridicate 42 de case, în 1970- 43 locuințe private și 9 de la bugetul de stat, în 1975 - 22 locuințe private; în 1980 doar 6, în 1982 au fost ridicate 24 locuințe private și 12 de stat iar în 1983 doar 9 case. Rețeaua de apă potabilă a orașului avea, în anul 1983, o lungime de 13,3 km, iar rețeaua de canalizare, 3,4 km⁵⁶⁵.

Agricultura era cea mai importantă ramură economică a orașului Curtici și aceasta datorită suprafeței mari a terenurilor agricole, de foarte bună calitate, din perimetrul localității: 10 748 hectare. În anul 1971, în Curtici funcționau 3 cooperative agricole de producție și o stațiune pentru mecanizarea agriculturii. În anii *80, țărani din Curtici lucrau în cadrul a două C.A.P.-uri: **Lumea Nouă** și **23 August**. Din 1987, la conducerea C.A.P. Lumea Nouă a juns inginerul Dimitrie Muscă.

⁵⁶² Cristian Stoica, *op. cit.*, p. 479.

⁵⁶³ Adrian Nițu, *Aspecte ale dezvoltării economice a Aradului în contextul economiei socialiste din România*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. III, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj- Napoca, 2017, p. 184.

⁵⁶⁴ *Ibidem*, p. 185.

⁵⁶⁵ *Ibidem*, p. 186.

DEZVOLTAREA ECONOMICĂ A ORAȘULUI CURTICI DUPĂ REVOLUȚIA DIN DECEMBRIE 1989

Dan Doba

Orașul Curtici se află în plină dezvoltare economică, datorită numeroaselor investiții, care se oglindesc din punct de vedere social în apariția a noi locuri de muncă. **Zona Liberă Curtici -Arad**, cu o suprafață de 90 ha, din care platforma Curtici se întinde pe 75 ha – este singura zonă liberă amplasată pe un coridor rutier european, în apropierea a patru puncte vamale. Aici își desfășoară activitatea peste 100 de firme cu investiții mai mari de 50 de milioane euro⁵⁶⁶. Accesul în Zona Liberă Curtici -Arad se poate face pe cale rutieră, feroviară și aeriană. Potențialul agricol al zonei, poziția favorabilă de la granița de vest a României, apropierea de municipiul Arad, prezența magistralei de cale ferată ce face legătura cu Europa occidentală (gara Curtici a fost dată în folosință în anul 1921 odata cu crearea vamei) sunt principalele atuuri economice care fac din orașul Curtici un pol de convergență economică.

Fostul CAP "Lumea Nouă" din Curtici, de dinainte de 1989, s-a transformat în **Combinatul Agroindustrial Curtici**, sub conducerea inteligentă a directorului Dimitrie Muscă. În prezent, combinatul lucrează peste 7.500 de hectare de teren agricol. Alături de cereale și produse agricole, la Curtici s-a investit foarte mult și în creșterea animalelor. Carnea și laptele obținute în fermele proprii sunt prelucrate în fabricile combinatului și ajung la consumatori printr-o rețea proprie de magazine. După 1989 au luat ființă mai multe asociații agricole cu capital privat: Agroservice, Agrovest, S.C. AgroDon Prod S.R.L., S.C. Cazan, S.C. AgroȚucudean S.R.L. etc.

Din anul 2003 s-a introdus în Curtici rețeaua de gaz metan, iar din 2014 s-a început instalarea rețelei de canalizare, cu finanțare printr-un program european.

În perioada 1990 – 2018, pe raza **Unității Administrativ Teritoriale Curtici** și-au desfășurat activitatea o mulțime de societăți comerciale, mai mari sau mai mici, multe dintre acestea având ca obiect de activitate comerțul cu amănuntul. Conform datelor furnizate de Oficiul Registrului Comerțului Arad, în orașul Curtici, în anul 2017, existau aproximativ 400 de agenți economici, societăți comerciale, întreprinderi individuale, persoane fizice autorizate sau asociații familiale. Cei mai importanți agenți economici din orașul Curtici, în anul 2017, conform datelor culese de pe situl Ministerului de Finanțe, sunt prezentați în tabelul următor:

Nr. crt.	Denumire agent economic	Cifra de afaceri cf. bilanț la 31.12.2017 (lei)	Numar mediu de salariați cf. bilanț la 31.12.2017	Domeniul de activitate
1	KEY SAFETY SYSTEMS RO SRL	1.376.856.606	1.988	Fabricarea altor piese si accesorii pentru autovehicule si pentru motoare de autovehicule
2	COINDU ROMANIA SRL	452.091.176	1.847	Fabricarea de articole confectionate din textile (cu exceptia imbracamintei si lenjeriei de corp)
3	HANES GLOBAL SUPPLY CHAIN ROMANIA SRL	203.704.837	1.006	Fabricarea de articole de lenjerie de corp
4	LAGERMAX	157.134.477	265	Alte activitati anexe

⁵⁶⁶ Site-ul R. A. Administrația Zonei Libere Curtici Arad www.zla.ro

CURTICI ORAŞ EUROPEAN

	AUTOTRANSPORT SRL			transporturilor
5	TESCA ERT ROMANIA SRL	106.122.535	52	Finisarea materialelor textile
6	COMBINATUL AGROINDUSTRIAL CURTICI	84.099.115	219	Activitati in ferme mixte (cultura vegetala combinata cu cresterea animalelor)
7	AGROINDIMPEX SRL	49.101.774	120	Comert cu amanuntul al carnii si al produselor din carne, in magazine specializate
8	TERMOSTAMPI ROM SRL	28.705.214	101	Fabricarea altor produse din material plastic
9	PERRENOT ROMANIA SRL	25.785.917	62	Transporturi rutiere de marfuri
10	ERT GROUP AUTOMOTIVE SRL	16.483.277	9	Inchirierea si subinchirierea bunurilor imobiliare proprii sau inchiriate
11	IAC SA	12.770.767	51	Activitati in ferme mixte (cultura vegetala combinata cu cresterea animalelor)
12	GEMAJE-HAIR SRL	11.469.887	110	Fabricarea altor produse manufacturiere n.c.a.
13	RAILPORT ARAD SRL	10.491.931	48	Manipulari
14	VALVETEK SRL	9.755.353	40	Fabricarea altor piese si accesorii pentru autovehicule si pentru motoare de autovehicule
15	IDEAL LOGISTIC SRL	8.607.445	18	Comert cu amanuntul in magazine nespecializate, cu vanzare predominanta de produse nealimentare
16	GUZTRANS SRL	7.307.673	28	Transporturi rutiere de marfuri
17	LAGERMAX ROMANIA SRL	6.846.168	11	Lucrari de constructii a cladirilor rezidentiale si nerezidentiale
18	LL - LOGISTICS & DEVELOPMENT SRL	4.339.508	0	Transporturi rutiere de marfuri
19	SFERLE SRL	3.707.837	12	Comert cu amanuntul in magazine nespecializate, cu vanzare predominanta de produse nealimentare
20	AGROZOOSERVICE SRL	3.308.221	12	Cultivarea cerealelor (exclusiv orez), plantelor leguminoase si a plantelor producatoare de seminte oleaginoase
21	AGRO ŢUCUDEAN SRL	3.176.634	6	Cultivarea cerealelor

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

				(exclusiv orez), plantelor leguminoase si a plantelor producatoare de seminte oleaginoase
22	AGRONIN SRL	2.698.071	9	Cultivarea altor plante nepermanente
23	DOMM SRL	2.480.867	11	Comert cu amanuntul in magazine nespecializate, cu vanzare predominanta de produse alimentare, bauturi si tutun
24	DDF SPEEDY BUS SRL	2.446.325	19	Alte transporturi terestre de calatori n.c.a
25	TRADE TRANS TERMINAL SRL	2.444.463	11	Depozitari
26	VIDUT IMPEX SRL	2.260.253	13	Comert cu amanuntul in magazine nespecializate, cu vanzare predominanta de produse alimentare, bauturi si tutun
27	ZUMTOBEL LIGHTING ROMANIA SRL	2.246.677	7	Fabricarea de echipamente electrice de iluminat
28	FARMIL SRL	2.172.734	7	Comert cu amanuntul al produselor farmaceutice, in magazine specializate
29	IVANTEHNIC SRL	2.114.459	20	Operatiuni de mecanica generala
30	TĂȘEDAN ALEXANDRU "LACTO VEST" ÎNTRERINDERE INDIVIDUALĂ	1.930.991	3	Cresterea bovinelor pentru lapte
31	HOUTEN HOME CURTAINS SRL	1.748.816	21	Fabricarea altor elemente de dulgherie si tamplarie, pentru constructii
32	MIHUTA MARIUS SRL	1.431.132	7	Comert cu ridicata al materialului lemnos si al materialelor de constructii si echipamentelor sanitare
33	CRESCENS SRL	1.378.205	4	Comert cu amanuntul al produselor farmaceutice, in magazine specializate
34	SOCIETATEA COOPERATIVĂ DE CONSUM DE GRADUL I CONSUMCOOP CURTICI	1.266.876	11	Comert cu amanuntul in magazine nespecializate, cu vanzare predominanta de produse alimentare, bauturi si tutun
35	SERVIVET SRL	906.880	6	Activitati veterinare
36	TRADE TRANS RAILLOGISTICS SRL	587.991	2	Transporturi de marfa pe calea ferata

CURTICI ORAȘ EUROPEAN

37	RURAL-SERVICE SRL	551.585	3	Comert cu amanuntul al florilor, plantelor si semintelor, comert cu amanuntul al animalelor de companie si al hranei pentru acestea, in magazine specializate
38	MADI FHVAC SRL	436.289	1	Activitati de inginerie si consultanta tehnica legate de acestea

Din anul 2006 până în prezent, orașul Curtici are furnizor propriu de internet, societatea **SC CNETWORK SRL** care conectează curticienii cu întreaga lume prin intermediul internetului.

XIII. TRANSPORTURILE. POLIȚIA DE FRONTIERĂ. VAMA CURTICI

Dănuț Morodan

Traficul feroviar

În anul 1856, sub președinția contelui György András, în 10 noiembrie, se constituie la Budapesta "Societatea Căilor Ferate din jurul Tisei SA", care între anii 1856 și 1880, a construit 6 linii de cale ferată, cu o lungime totală de 573 km, între care și calea ferată Szolnok- Curtici – Arad, cu o lungime de 143, 6 km, traseu inaugurat la 25 octombrie 1858. Constituită cu capital privat multinațional, Societatea a început în anul 1856 lucrările de construcții la calea ferată Szolnok-Arad, care au fost efectuate cu antreprize particulare de construcție.

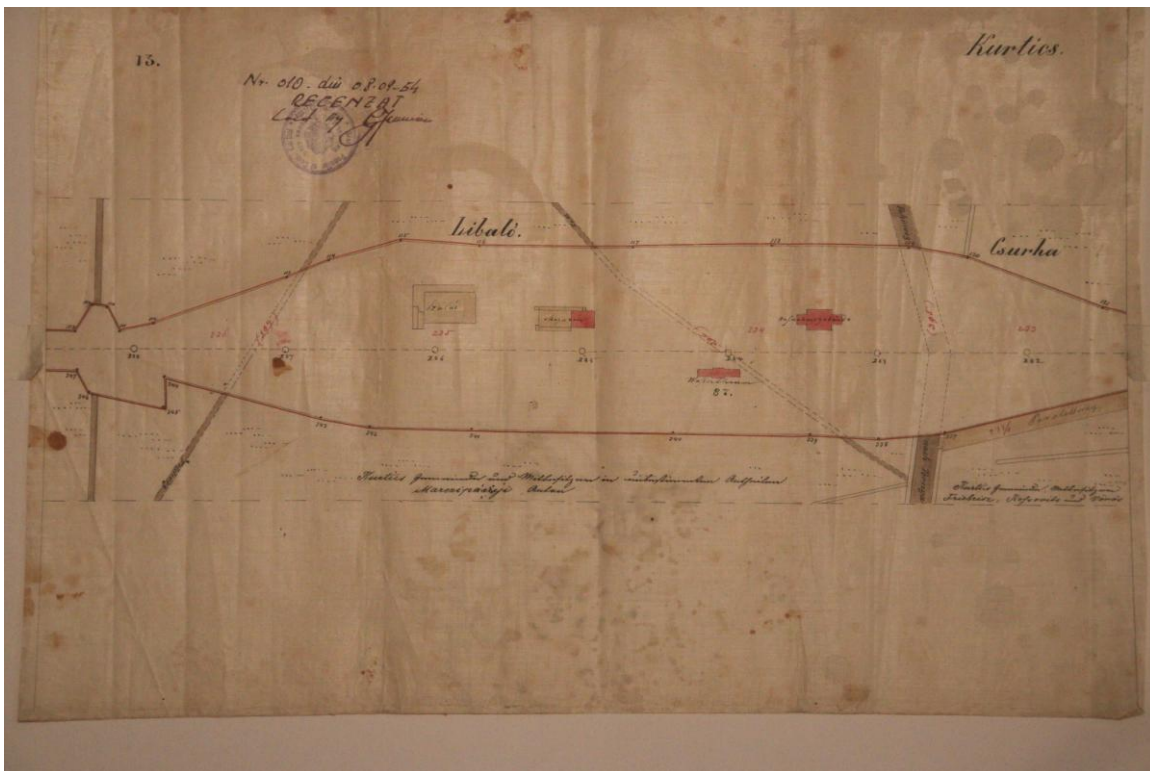

Foto: Arhiva Primăriei Curtici

În 14 iulie 1858, la orele 17, a intrat primul tren în municipiul Arad – trenul de probă al căii ferate Curtici – Arad. La inaugurarea oficială a căii ferate, din 25 octombrie, mii de locuitori au așteptat, în gara Arad, trenul inauguralvenit dinspre Curtici, compus din 2 locomotive, 2 vagoane de bagaj și 3 vagoane clasa I pentru invitați. Trenul a fost remorcat de locomotiva "Arad" nr. 23TvV, având numărul de fabricație 404/1858⁵⁶⁷. La deschiderea căii ferate Szolnok-Arad (25.10.1858) stațiile au fost înzestrate cu clădiri de călători, birouri de mișcare și cabine pentru acari așezate la capetele extreme ale stației⁵⁶⁸.

Dacă la început transportul de persoane nu a cunoscut o mare dezvoltare din cauza costului ridicat al călătoriei, după anul 1880, când Societatea va fi naționalizată și traficul va

⁵⁶⁷ Petru Cuvineanu, *Transporturi rutiere, feroviare și aeriene arădene, transportul public în orașul Arad în timpul secolului al XIX-lea și în prima jumătate a secolului XX*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, p. 399.

⁵⁶⁸ Valentin Ivănescu, *Complexul feroviar Arad – Călătorie în timp*, Editura Tiparnița, Arad, 2012, p. 45-47.

fi preluat de stat, tot mai mulți călători vor apela la tren. Calea Ferată Curtici-Arad va căpăta importanța cuvenită numai după 22 decembrie 1868, când s-a inaugurat și magistrala feroviară Arad-Alba Iulia, veritabilă linie de penetrare spre centrul Transilvaniei. Linie cu specific de câmpie cu declivități ușoare și raze mari ea pornește pe direcția de la sud la nord de la Arad (104 m) așezată la nord de cursul Mureșului, coboară cu declivități de 2 la mie și raze de 330 minim până la stația de frontieră Curtici (96 m) al cărei corespondent pe teritoriul Ungariei este stația de frontieră Lokoshaza⁵⁶⁹.

Prin Curtici trecea celebrul **Orient Expres**, care făcea legătura între capitala Franței, Paris, și capitala Imperiului Otoman, Istanbul.

Foto: Colecția familiei ing. Stan Ioan

În anul 1880, la 1 octombrie, liniile "Societății Căilor Ferate din jurul Tisei SA" au fost naționalizate, prin răscumpărare, de către statul ungar și au trecut în exploatarea M.A.V. După această dată societatea și-a încetat existența. După Marea Unire, în anul 1919, pe teritoriul României a rămas doar calea ferată Curtici –Arad, în lungime de 17 km, care a intrat în administrarea și exploatarea Direcției Generale C.F.R.⁵⁷⁰. După această dată Calea Ferată Curtici Frontieră-Arad a fost intabulată în Cartea Funciară Centrală de la Cluj ca proprietate a statului român preluată de la MAV în conformitate cu Dispozițiile Tratatului de la Trianon ratificat prin Legea din 20 septembrie 1920 publicată în Monitorul Oficial nr. 136/21 septembrie 1920.

În 1921, odată cu construirea gării din Curtici, purtând numele *Decebal* au luat ființă și Atelierele de reparații din Curtici și Vama Curtici, aceasta din urmă având ca scop vămuirea mărfurilor importate și exportate, cu perceperea taxelor vamale aferente, stabilite prin acte normative specifice.

⁵⁶⁹ *Ibidem*, p. 51-55.

⁵⁷⁰ Petru Cuvineanu, *op. cit.*, p. 400.

Foto: colecția Danuț Morodan

La 5 februarie 1923 în stația Curtici au fost introduse instalațiile de tipul CEM de tipul Fabrica de Telefoane, instalații ce au funcționat până în anul 1961 când au fost înlocuite cu actualele instalații CED de tipul CR3. La deschiderea liniei au fost instalate legături telefonice ulterior și telegrafice de tipul MORSE care au funcționat până în anul 1960 când au fost înlocuite cu instalații telefonice pentru cererea și obținerea căilor libere⁵⁷¹.

În vara anului 1921, în urma acordului Comisiei mixte româno-ungară stabilit la Arad, s-a hotărât și deschiderea punctului de frontieră Curtici-Lökösháza pentru deservirea traficului feroviar. Prin urmare, a încetat și activitatea Poliției Gării Arad îndreptată în această direcție. Cu conducerea Comisariatului Poliției de frontieră Curtici a fost însărcinat avocatul bucureștean Virgil Marinescu (1922-1927)⁵⁷².

Baza legală a organizării și desfășurării traficului de frontieră local româno-ungar a constituit-o Convenția româno-ungară cu privire la trecerea liniei de demarcație – linia de frontieră provizorie- în interesul muncilor agricole, din 26 iunie 1920, încheiată la Budapesta, între Comandamentul Trupelor din Transilvania și Comandamentul ungar, semnată de către colonelul Dumitru Popescu, cu acordul guvernului român, modificată în anul 1921. Convenția era aplicabilă numai persoanelor care aveau domiciliul de o parte sau de alta a liniei de demarcație, erau proprietari de terenuri agricole situate în zona de 6 km de la această linie, și pentru care, în vederea exploatarea agricole normale a acestora, s-a instituit privilegiul trecerii frontierei fără îndeplinirea formalităților în vigoare cerute pentru pașapoarte, doar în virtutea unei simple cărți de legitimare, eliberate de o parte și de alta de primii funcționari administrativi (*primpretorul de plasă și föszołgabirő*)⁵⁷³.

Contribuția primăriilor în organizarea și desfășurarea traficului de frontieră local româno-ungar în interesul muncilor agricole consta în întocmirea listelor de proprietari

⁵⁷¹ Valentin Ivănescu, *op. cit.*, p. 71-77.

⁵⁷² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, fond *Prefectura județului Arad*, dosarele nr. 20/1924-1927; 22/1924; 31/1927; 40/1926 și 50/1927.

⁵⁷³ Emil Arbonie, *Traficul de frontieră local în județul Arad (1920-1949)*, în "Ziridava", nr. XXIV, Arad, 2005, p. 265-266.

agricoli, ale căror terenuri erau întretăiate de linia de demarcație sau erau situate de cealaltă parte a acesteia, la distanță de cel mult 6 km, pe baza evidențelor de cadastru sau a registrelor de impunere fiscală. Câte un exemplar al acestor liste se înainta postului de jandarmi, preturii de plasă, biroului vamal cel mai apropiat și comandamentului diviziei din zonă. În baza listelor, primăriile întocmeau carnetele pentru trecerea frontierei în interesul muncilor agricole, în care se înscriau și membrii familiei titularului. Aceste carnete trebuiau vizate de prim-pretor și comandantul militar de sector, atât din partea română cât și din partea ungară. Astfel vizate, carnetele care cuprindeau mențiuni speciale despre vite, harnașamente, mijloace de transport și inventar agricol, pe care proprietarii intenționau să le treacă peste frontieră, erau înaintate oficiilor vamale, spre confirmare și aplicarea măsurilor de siguranță vamală a înapoierii acestora, prin constituirea garanțiilor vamale legale.

Evidența trecerilor peste frontieră cădea în sarcina grănicerilor aflați în punctele de graniță pentru muncile agricole și a polițiilor de frontieră, dacă circulația se desfășura prin punctele de control deschise traficului internațional, iar evidența sosirilor /plecărilor din zonă era dată în competența posturilor de jandarmi, instalate numai în localitățile reședințe de comună. Valabilitatea permiselor de trecere a frontierei era de două luni, la expirarea acestui termen fiind nevoie de reînnoirea vizelor. Numai jumătate din cantitatea recoltelor obținute de pe aceste terenuri puteau fi repatriate, cu scutire de taxe vamale. Sumele de bani obținute din cantitatea de recoltă vândută, puteau fi trecute peste frontieră, chiar dacă depășeau limita plafonului legal admis de către reglementările vamale. Nu puteau fi trecute peste frontieră acele produse interzise la export, prin legi speciale. Linia de frontieră putea fi trecută între răsăritul și apusul soarelui, dar numai o singură dată în cursul unei săptămâni și numai prin punctele de frontieră stabilite⁵⁷⁴.

Pentru deservirea traficului de frontieră local și a traficului în interesul muncilor agricole, pe lângă punctele de control pentru trecerea frontierei, cu program permanent, au funcționat și puncte de trecere a frontierei, cu program redus de obicei la lumina zilei, în care controlul se efectua de militarii grăniceri, sub controlul șefilor de vămi sau al giranților însărcinați cu conducerea sucursalelor vamale. Astfel de puncte au funcționat la Palota și Macău, în zona Nădlac, Variaș – în zona Pecica, Dorobanți, Macea, Sânmartin – în zona Curtici, precum și la Vărșand⁵⁷⁵. Din punct de vedere vamal, în categoria proprietarilor limitrofi erau incluși toți cetățenii români și străinii, posesori de terenuri agricole situate în zona de 6 km de la frontieră, dacă justificau stăpânirea acestor imobile anterioare ultimilor delimitări teritoriale.

Ungaria a recunoscut la Trianon, în 1920, frontiera româno-ungară, pe care însă a contestat-o ulterior. Ungaria nu și-a manifestat disponibilitatea în vederea încheierii unui tratat cuprinzător cu privire la întreaga frontieră româno-ungară și, în consecință, statutul traficului de frontieră local a fost pus, întotdeauna, sub semnul unui perpetuu provizorat⁵⁷⁶.

Lucrările de demarcare a frontierei româno-ungare au fost încheiate în anul 1923, dată la care, frontiera comună a fost predată, pe bază de procese verbale, autorităților administrative și militare ale celor două state. Intrarea în vigoare a frontierei comune româno-ungare a creat premisele înlocuirii convențiilor provizorii privind aplicarea statutului traficului de frontieră local româno-ungar. Prin *Aranjamentul comercial între România și Ungaria*, din 1924, Anexa II, intitulată *Dispozițiuni referitoare la înlesnirea traficului de frontieră local*, s-a stabilit un nou statut îmbunătățit al acestuia, totuși incomplet. România și Ungaria au căzut de acord să extindă zona de frontieră comună, de la limita de 6 km până la

⁵⁷⁴ *Ibidem*, p. 267-268.

⁵⁷⁵ Emil Arbonie, *Consolidarea structurilor de ordine și siguranță publică ale statului național unitar român în județele transilvănene (1918-1924)*, în Vasile Popoangă (coord.), *Pe drumul Marii Uniri*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2008, p. 266.

⁵⁷⁶ Emil Arbonie, *Traficul de frontieră local în județul Arad (1920-1949)*, p. 270.

limita de 10 km, cu excluderea expresă a orașelor din această zonă. Pentru înlesnirea trecerii frontierei de către locuitorii limitrofii, se eliberau *permise de trecere a frontierei*, denumite ulterior *carte pentru trecerea frontierei*. Copiii sub 12 ani nu aveau nevoie de un document propriu, considerându-se ca fiind suficientă includerea lor în permisul capului familiei. Formalitatea aplicării fotografiei titularului în permis era obligatorie.

Birourile vamale și companiile de grăniceri întocmeau liste lunare cu permisele de trecere a frontierei înscrise în registrele de evidență a proprietarilor agricoli limitrofii. Aceste registre cuprindeau date referitoare la numărul persoanelor, a vitelor, a uneltelor, etc., admise pentru trecerea la munca câmpului, de o parte și de alta a frontierei. Listele erau comunicate autorităților polițienești sau jandarmeriei rurale, pentru a-i supraveghea pe cei veniți la munca câmpului. În situația constatării abuzurilor sau încălcărilor de lege, documentul de trecere a frontierei era anulat, proțetarul fiind astfel oprit să mai beneficieze, pentru viitor, de facilitățile traficului local de frontieră⁵⁷⁷. Ca o noutate, prin convenția din 1924, se acorda dreptul de trecere a frontierei pentru vitele duse la pășunat, dintr-o parte în alta, scutirea de taxe pentru trecerea medicamentelor pentru uz uman sau veterinar, cumpărate de cealaltă parte a frontierei și a obiectelor de uz casnic sau gospodăresc duse la reparat⁵⁷⁸.

În toamna anului 1922, prefecturile regionale de poliție din Brașov, Cluj, Oradea, Sibiu și Timișoara au fost desființate, în baza înaltului decret regal nr. 4.629 din 8 noiembrie 1922⁵⁷⁹. În urma desființării acestor structuri de supraveghere și control a activității polițienești din teritoriul unit, atribuțiile de ordin administrativ pe care le îndepliniseră până la acea dată au fost trecute asupra autorităților de poliție din fiecare oraș reședință de județ. În ceea ce privește atribuțiile judecătorești, acestea au fost trecute asupra prefecturilor județelor în care a avut loc judecata în primă instanță. Astfel, și-a încetat funcționarea sistemul de control asupra modului de exercitare a atribuțiilor polițienești în plan teritorial, instituit ca intermediar între autoritățile executive și autoritatea centrală, organizat după concepția Consiliului Dirigent. Experiența dobândită în acest domeniu a impus, în cursul perioadei următoare, organizarea altor forme de control al activității de poliție și siguranță, care au cuprins întreg teritoriul României întregite, nu numai județele transilvănene. Circumscripția IV de inspecție și control Timișoara, condusă de subinspectorul general de siguranță Ștefan Bungețeanu, avea atribuții asupra serviciilor speciale de siguranță din Arad, Lugoj și Timișoara, a brigăzii speciale de siguranță din Reșița, **polițiilor punctelor de frontieră** din Baziaș, Câmpu-Lung, Cărpiniș, Comloș, Cenad, Curtici, Drancova, Lacul Mare (Nădlac), Moldova Veche, Milcovăț, Mодоș, Otlaca (Grăniceri), Otelec, Stamora Moravița (Clopodia), și Vărădia⁵⁸⁰.

Pașapoartelor de emigrare din România interbelică li se atașau o fișă detașabilă, cuprinzând: numele și prenumele emigrantului, naționalitatea, sexul, vârsta, starea civilă, profesia, domiciliul în țară, statul de imigrare, persoanele care îl însoțeau, cu arătarea numai a numelui, vârstei și gradului de rudenie, punctul de frontieră prin care era autorizată ieșirea din țară sau îmbarcarea, precum și numărul autorizației de emigrare. În interesul ordinii publice, Ministrul Muncii stabilise ca îmbarcarea emigranților în țară să se poată face numai din portul Constanța. Ieșirea acestora mai era permisă și prin punctele de trecere a frontierei feroviare: Nepochăuți (Grigore Ghica Vodă), Halmeu, Curtici, Jimbolia, Giurgiu și Oboriștea, sens în care, emigrantul era dator să arate în cererea de emigrare și punctul de ieșire din țară, autorizarea de emigrare fiind valabilă numai pentru ieșirea prin acel punct (articolul 9 din regulamentul de aplicare a legii migrațiunilor). Fișa de evidență era oprită de autoritatea

⁵⁷⁷ *Ibidem*, p. 271-272.

⁵⁷⁸ *Ibidem*, p. 273.

⁵⁷⁹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, fond *Prefectura județului Arad*, nr. 173, din 8 noiembrie 1922, p. 7.914.

⁵⁸⁰ Emil Arbonie, *Consolidarea structurilor de ordine și siguranță publică ale statului național unitar român în județele transilvănene (1918-1924)*, p. 272.

poliției de frontieră din punctul de control pentru ieșirea din țară, vizată și semnată de funcționarul care controlase documentul de trecere a frontierei și înaintată lunar, Ministerului Muncii⁵⁸¹.

În 1939 prin gara Curtici au trecut 4.174 vagoane cu animale și 10.427 de vagoane cu alimente și cherestea. Din acestea 90 % au fost destinate Germaniei. La 5 octombrie, prin gara Curtici, spre Arad au intrat 802 persoane, expulzate din Oradea Mare, Cluj, Zalău și Dej. În 6 octombrie intra, tot prin gara Curtici, un convoi de 16 vagoane cu marfă cu 602 persoane expulzate din Cluj, Zalău, Someș și Satu Mare.

La 18 decembrie 1940, o nouă comisie mixtă româno-ungară, constituită din autoritățile române locale și cele ungare de la Punctul de frontieră Feleac s-a întrunit „pentru reglementarea trecerilor din România în Ungaria și invers”⁵⁸². Din partea Consulatului general al României din Cluj a participat dr. Spornic. Comisia a stabilit următoarele reguli de trecere a frontierei:

a) trecerile peste frontieră, în baza autorizațiilor provizorii, se puteau efectua doar cu viza consulatelor române și ungare, astfel: pentru cei care treceau în Ungaria, cu viza oricărui consulat maghiar din România, iar pentru cei care treceau din Ungaria în România, autorizațiile trebuiau să poarte viza Consulatului general al României din Cluj. Probabil că cei care treceau frontiera prin alte puncte de frontieră, trebuiau să obțină viza consulatelor României din Oradea sau Budapesta⁵⁸³.

b) Pentru trecerile definitive din Ungaria în România nu era nevoie de viza Consulatului general al României din Cluj, primirea în țară a acestor persoane „rămânând la discreția autorităților de frontieră pe cine lasă și pe cine nu lasă”.

c) în schimb, trecerile definitive din România în Ungaria se puteau face numai cu viza consulatelor ungare.

Trecerea mobilelor era lăsată liberă, dar pentru însoțitori se cereau respectate condițiile de la punctele a) sau b).

d) Persoanele - care la acea dată se găseau în posesia unor autorizații provizorii de trecere a frontierei - se puteau întoarce la domiciliu, fără respectarea condițiilor de mai sus.

e) Consulatul general al României trebuia să facă demersurile necesare stabilirii ulterioare a unei conferințe care să detalieze aspectele tehnice ale celor stabilite.

f) În ceea ce privea titularii de pașapoarte simple, aceștia puteau trece frontiera româno-ungară *numai prin punctul de frontieră Curtici-Lökösháza*.

Refugiații români care au trecut frontiera în mod clandestin, nu puteau fi înapoiți peste graniță, prefecturile de județe fiind obligate să se îngrijească de plasarea lor, în orice activitate productivă sau în cazul când aveau rude în țară, aceștia trebuiau îndrumați spre localitățile respective. În încheiere, ministrul de Interne, generalul Popescu, cerea instituirea unor „severe măsuri de pază la graniță, pentru închiderea trecerilor clandestine din teritoriile cedate Ungariei”.

În aceste condiții, în lunile următoare, numărul cetățenilor români refugiați sau expulzați din Ungaria nu pare să fi fost mare, așa după cum rezultă din situațiile statistice lunare, întocmite de către Comisariatul poliției de frontieră Curtici și raportate Direcției Administrației de Stat din Ministerul de Interne, prin intermediul Chesturii Poliției Municipiului Arad și Prefecturii județului Arad⁵⁸⁴. Astfel, prin acest punct de frontieră

⁵⁸¹ Emil Arbonie, *Călătoriile românilor. Realități transivănene 1918-1948*), Editura ”Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2009, p. 239-240.

⁵⁸² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Cluj, Cluj-Napoca, fond *Poliția Turda*, dosar nr. 111/1940, f. 565.

⁵⁸³ Emil Arbonie, *op. cit.*, p. 29-270.

⁵⁸⁴ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, fond *Prefectura județului Arad. Acte administrative*, dosar nr. 302/1941, f. 123-144.

intraseră în țară în cursul lunii octombrie 1941 un număr de 37 refugiați și expulzați din Ungaria (Satu Mare – 9, Oradea – 27 și Budapesta –1), în următoarea ordine cronologică: 1 octombrie – 3; 2 octombrie - 3; 8 octombrie – 1; 11 octombrie – 12; 12 octombrie – 3; 13 octombrie – 6; 17 octombrie – 2; 21 octombrie – 1 și 26 octombrie – 2. Numărul lor a fost mai mare decât al celor intrați în țară în cursul lunii noiembrie, când s-a întocmit următoarea situație statistică: pe 10 noiembrie a intrat în țară văduva Covaci Iolanda, venind de la Șimleul Silvaniei; pe 15 noiembrie Truță Iuliu, cu un însoțitor, venind de la Cluj, pe 22 noiembrie au intrat Cerhanic Elisabeta, din Oradea, cu trei însoțitori, Șerban Teodul și Șerban Pavel, fiecare cu câte un însoțitor, aceștia venind de la Viena; la 23 noiembrie 1941 a intrat Popescu Silvia, de la Oradea, cu un însoțitor, iar în data de 30 noiembrie 1941, Jurcă V. Cornel din Oradea și Cazacu Irina din Tg. Mureș, cu un însoțitor⁵⁸⁵.

După ermetizarea formală a frontierelor României, Comisia Aliată de Control din România a dispus reducerea numărului punctelor de control pentru trecerea frontierei⁵⁸⁶. Astfel, la 24 decembrie 1945, în urma unei audiențe a generalului Susaikov - locțiitorul președintelui Comisiei Aliate de Control din România - la Ministerul de Război, au fost date dispoziții restrictive cu privire la funcționarea punctelor de control pentru trecerea frontierei⁵⁸⁷. Conform intereselor sovietice, au fost stabilite ca puncte de trecere a frontierei româno-ungare: Satu Mare, Valea lui Mihai, Oradea, Salonta, Curtici, Nădlac și Cenad.

Erau și treceri frauduoase ae frontierei, singulare, așa cum fusese cazul lui Renard Nicolae din Timișoara, reținut la 16 octombrie 1948 în zona de frontieră româno-ungară Curtici. În vârstă de 17 ani, fără tată, care murise dus la muncă în URSS, bolnav de plămâni, în martie 1947 a trecut fraudulos frontiera româno-ungară pe la Turnu. A rătăcit prin această țară și prin Austria – în zonele de ocupație sovietică și franceză – până în anul 1948 când a primit o scrisoare de la mama sa și s-a hotărât să se întoarcă acasă⁵⁸⁸.

Între anii 1973-1975 au avut loc lucrări de sistematizare și electrificare a stației Arad și a liniei Arad-Curtici Frontieră dată în funcțiune la 30 septembrie 1975.

În anul 196, România și Ungaria au semnat un Acord pentru deschiderea micului trafic de frontieră reciproc, în baza căruia persoanele domiciliat în zona de frontieră de 15 km., cu excluderea orașelor românești, puteau călători de 6 ori pe an de cealaltă parte a frontierei, în baza unui *permis de trecere a frontierei*. Acordul a fost modificat în 1977, la Oradea, extinzându-se zona de frontieră la 20 km și la 12 numărul călătoriilor anuale⁵⁸⁹.

Începând cu 1977, numeroși locuitori ai orașului Curtici au obținut permise de mic trafic, călătorind în Ungaria, vânzând marfă și cumpărând, într-o vreme de criză în România, mai ales produse alimentare care nu se găseau pe rafturile magazinelor din țara noastră sau erau cartelizate, îndeosebi cafea, ciocolată, dulciuri pentru copii, spunuri și parfumuri occidentale, în orașele Bekescsaba, Gyula, Orosháza etc.

POLIȚIA DE FRONTIERĂ CURTICI

La înființare, în anul 1920, numărul personalului Poliției de frontieră Curtici a fost format din: 2 ofițeri de poliție, 2 agenți de siguranță, un translator, 2 sergenți de oraș și un camerier. Cu timpul, datorită creșterii traficului de călători, numărul personalului a sporit, iar legea de organizare polițienească din anul 1929 a stabilit ca personal al Comisariatului Poliției

⁵⁸⁵ Emil Arbonie, *op. cit.*, p. 270-271.

⁵⁸⁶ *Ibidem*, p. 299.

⁵⁸⁷ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Alba, Alba Iulia, fond *Vama Alba Iulia*, dosar nr. 27, f. 95.

⁵⁸⁸ . Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Timiș, Timișoara, fond *Chestura Poliției Municipiului Timișoara*, dosar nr. 62/1948, f. 32.

⁵⁸⁹ Emil Arbonie, *Traficul de frontieră local în județul Arad (1920-1949)*, p. 286.

de Frontieră Curtici, un număr de 19 ofițeri și agenți de poliție, funcționari administrativi și de oameni de serviciu.

În anul 1946, personalul Comisariatului de Poliție Curtici-Frontieră includea 5 ofițeri și 6 agenți de poliție, 8 gardieni publici și un funcționar administrativ. În general, acesta a fost numărul personalului poliției de frontieră din Curtici, transformată din anul 1949 în Punctul de Control pentru Trecerea Frontierei Curtici (P.C.T.F. Curtici) până în primăvara anului 1990⁵⁹⁰.

După cel de-al doilea Război Mondial, personalul poliției de frontieră a fost format din cadre transferate din structurile armelor jandarmerie, Poliție, Siguranță, Securitate, Miliție, Grăniceri și Penitenciare. Conducerea acestei poliții a fost încredințată, de-a lungul timpului, comisarilor Iosif Vulpe, Popescu T. Ioan, Virgil Marinescu, dr. Eugen Crâșnic, Thira Dumitru, Pașca Octavian, Adamovici Petre și ofițerilor de grăniceri și securitate: locotenentii Poienaru Ion (ianuarie 1952), Vâță Petre (august 1952), Dumitru (decembrie 1952)⁵⁹¹.

Colonelul Ovidiu Socaciu, fost ofițer de grăniceri, a fost comandantul punctului de frontieră Curtici, în perioada 1954-1982, iar de la această dată, până în ianuarie 1990, conducerea a fost preluată de către locotenent colonel Ioan Matica, fost ofițer de contrainformații, responsabil de această activitate în județele Arad, Hunedoara și Alba. În perioada noiembrie 1940-septembrie 1944, în punctul de frontieră Curtici a funcționat și o autoritate militară germană, mandată cu controlul militarilor germani și al trenurilor de marfă care transportau material militar german, fiind asistată de ofițeri ai armatei române și polițiști de frontieră⁵⁹².

Foto: Colecția familiei ing. Stan Ioan

Poliția de frontieră Curtici și-a întrerupt activitatea din 13 septembrie 1944, ca urmare a ofensivei armatei germano-ungare. Din 23 septembrie 1944, până în vara anului 1945, atribuțiile controlului de frontieră au fost realizate numai de către autoritățile militare

⁵⁹⁰ Idem, *Organizarea și funcționarea autorităților de supraveghere și controlul trecerilor peste frontiera româno-ungară, parte integrantă a procesului de consolidare a statului național unitar român în zona arădeană (1919-1920)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. VII, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2013, pp. 440-441.

⁵⁹¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, fond *Vama Curtici*, dosar nr. 2/1952, f. 13, f. 135; dosar nr. 4/1952, f. 84.

⁵⁹² Emil Arbonie, *op. cit.*, p. 442.

sovietice. Urmare a abuzurilor comise de către ostașii sovietici, la începutul anului 1946 a desfășurat activități de control asupra acestora, precum și a călătorilor români care treceau frontiera, o echipă militară sovietică, sub comanda unui ofițer, fiind îndrumați de reprezentantul Comisiei Aliate de Control din Județul Arad, până în septembrie 1947, când această comisie specială și-a încetat activitatea.

Perioada 1961-1994 a constituit timpul funcționării Punctului comun româno-ungar Curtici de Control pentru Trecerea Frontierei de stat, în baza Convenției româno-ungare privind organizarea serviciului de frontieră în stația comună Curtici, semnată la București, în 22 martie 1960. Dar, la 31 octombrie 1994, după 34 de ani și jumătate de funcționare a acestui punct comun de frontieră româno-ungar, poliția de frontieră ungară s-a retras în stația Lököshaza, îndeplinind acolo formalitățile de control pentru trecerea frontierei. În stația Curtici au rămas numai autoritățile ungare vamale și de cale ferată, cu atribuțiunile de control la trenurile de marfă⁵⁹³.

ADMINISTRAȚIA VAMALĂ CURTICI

Vama Curtici a fost o autoritate cu atribuții specifice la controlul pentru trecerea frontierei a persoanelor, bunurilor și mijloacelor de transport. Circumscripția juridică a acestui oficiu vamal cuprindea zona de frontieră de la hotarul comunei Iratoș până la Pichetul de Grănceri din comuna Sânmartin, aproximativ 37 de km în total. Ferma Ceala și sălașele proprietarilor de terenuri limitrofe constituiau stabilimentele din această zonă, care erau supuse autorizării de funcționare de către Direcția Generală a Vămilelor, cu avizul Vămii Curtici, avansată la gradul de administrație vamală. În comuna Dorobanți erau 51 de proprietăți tăiate de linia de frontieră și 45 în comuna Macea⁵⁹⁴.

La pichetele de grănceri respective, situate pe drumurile comunale care realizau legătura cu localitățile limitrofe din Ungaria, au fost organizate puncte de trecere a frontierei, pentru efectuarea lucrărilor agricole, autoritățile grăncerești având competența controlului vamal și obligația de ținere a evidenței acestor treceri de către proprietarii români și unguri. În perioada celui de-al doilea război mondial, competența Administrației Vamale Curtici s-a extins și asupra Sucursalei Vamale Grănceri, iar de la sfârșitul lunii noiembrie 1946 și asupra Sucursalei Vamale Vârșand⁵⁹⁵.

Sediul acestui oficiu vamal a fost instalat în localul gării Curtici, unde deținea un spațiu format din 6 camere, un antreu și o magazie pentru depozitarea bunurilor reținute de la călători. Denumirea vămii s-a schimbat de-a lungul timpului: *Vama Aradului*, *Vama Decebal*, *Administrația Vamală Curtici*, *Vama Curtici*.

Primul șef al vămii din Curtici a fost S. Florescu. În perioada 1 aprilie 1920 – 31 martie 1921, vama Curtici a realizat venituri în valoare de 2.106.052, 20 lei, cea mai mare parte din acestea fiind consecința aplicării dispozițiilor legale referitoare la aplicarea taxelor de import⁵⁹⁶.

⁵⁹³ *Ibidem*, p. 443.

⁵⁹⁴ Detalii la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, fond *Vama Curtici*, dosar nr. 6/1943-1944, f. 1-10.

⁵⁹⁵ Emil Arbonie, *op. cit.*, p. 450.

⁵⁹⁶ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, fond *Prefectura Județului Arad. Actele subprefectului*, dosar nr. 154/1920/1923, f. 15-20.

Foto Vama Curtici - Colecția familiei Tăședan Moise

Valoarea veniturilor vamale realizate de-a lungul timpului au crescut, în funcție de sporirea operațiunilor de import, export și tranzit al mărfurilor. Numai în perioada 1-26 aprilie 1944, veniturile realizate de vama Curtici însumau suma de 6.582.202 lei, față de 20.567.305 lei încasați în aceeași perioadă a anului 1943⁵⁹⁷.

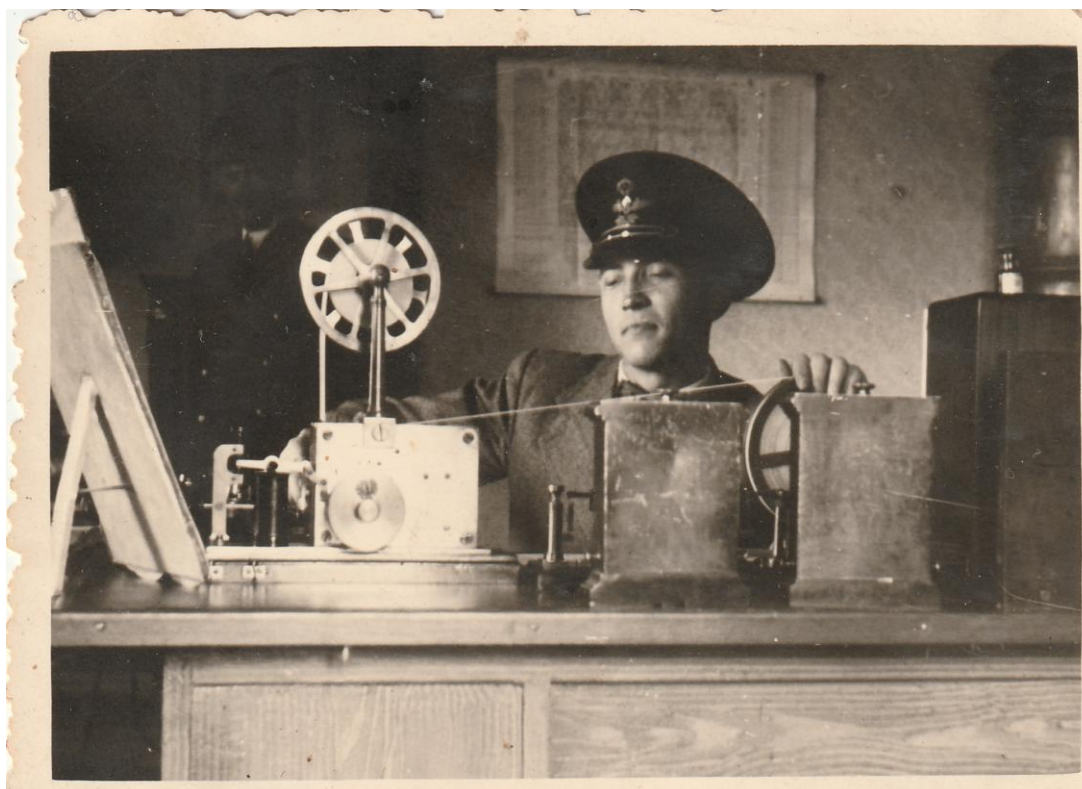
Vama Curtici a funcționat neîntrerupt, până în 13 septembrie 1944, dată la care s-a refugiat pe valea Jiului. În vara anului 1945 și-a reluat activitatea, punând în aplicare dispozițiile ordinelor circulare ale Direcțiunii Generale a Vămilelor. Personalul vămii cuprindea aproximativ 20 de funcționari vamali, din care unul era detașat, pe o perioadă de o săptămână, la punctul de trecere Dorobanți, până în anul 1949, dată la care au încetat trecerile la muncile agricole⁵⁹⁸.

⁵⁹⁷ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, fond *Vama Curtici*, dosar nr. 6/1944.

⁵⁹⁸ Emil Arbonie, *op. cit.*, p. 451.

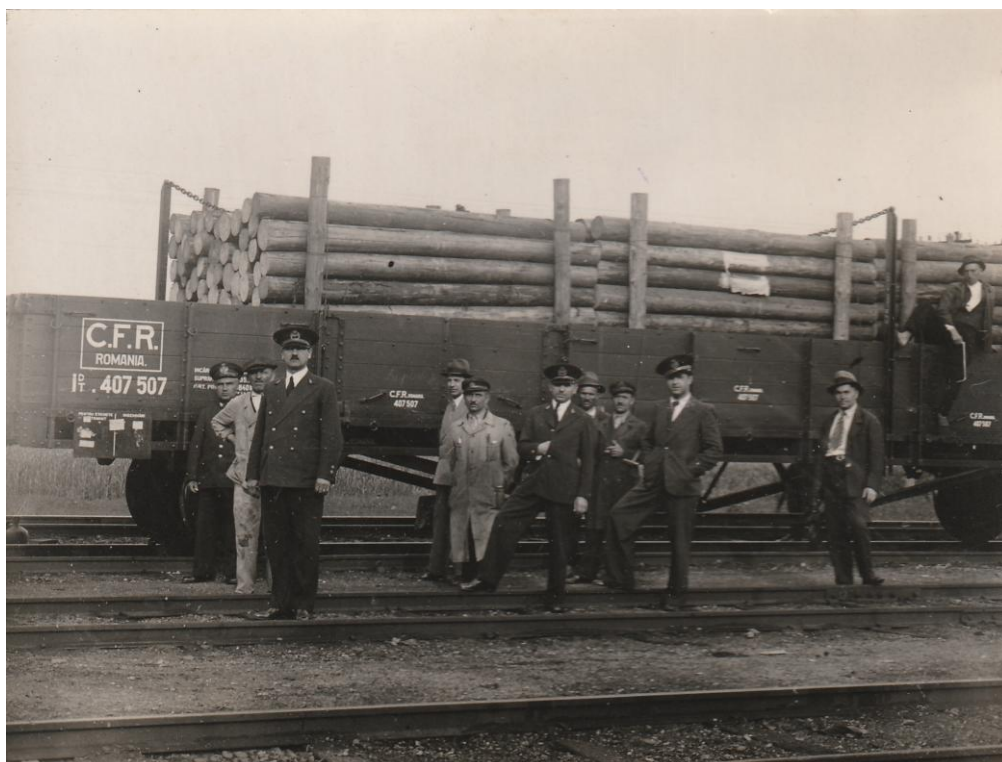
Foto: Colecția familiei Doba Cornelia

Legături telegrafice de tipul MORSE care au funcționat până în anul 1960- Foto: Colecția familiei ing. Stan Ioan

Vagoane cu animale - Foto: Colecția familiei Doba Cornelia

Vagoane cu cherestea- Foto: Colecția familiei Radu Tudor – Vasii

XIV. CULTURA

Daniel Covaci

În perioada interbelică, **Reuniunea de cântări Răsunetul Crișanei** din Curtici a prezentat, în localitate și în satele vecine – Macea, Sânmartin, Șofronea – ”concerte populare” cuprinzând deopotrivă melodii corale, după creații de Ciprian Porumbescu, Ion Vidiu, Gheorghe Dima, recitări de poezii și program de dansuri naționale⁵⁹⁹.

Și în localitatea Curtici s-a înființat un cerc religios ortodox ”*Sfântul Gheorghe*” în perioada interbelică, în 1930, ca și la Macea, Mândruloc, Șofronea și în alte localități, însă activitatea lui a fost slabă, cuprinzând 2-3 conferințe sau concerte de muzică religioasă pe an⁶⁰⁰.

Biblioteca Orășenească Curtici, înființată în anul 1961⁶⁰¹, este și ea un ferment de cultură. Numeroasele volume înșirate în rafturi pe cele două nivele ale uriașei încăperi, însumând 27.262 volume, atrag privirile, mâinile, sunt răsfoite, apoi citite cu curiozitate, bibliografie școlară dar și ultime apariții editoriale care sunt cunoscute și achiziționate pentru că publicul cititor, în număr de peste 200 în anul 2015, dar cu zecile de mii dacă îi adunăm pe cei care, de-a lungul vremii, au trecut pragul acestui locaș, se respectă. Responsabilul bibliotecii este doamna Elena Cocoș. În 1989 se aflau în orașul Curtici două biblioteci școlare, la Școala Generală nr 1, cu 19.032 volume, și la Școala Generală nr. 2 cu 6.842 volume. Alte biblioteci se aflau însă și la alte unități economico-sociale din oraș: Atelierul de zonă, 678 volume, S.M.A., 1.100 volume, Romtrans, 630 volume, Armată, 500 volume, C.F.R. 1.310 volume.

Cercul de arte plastice, înființat în anul 1963, de către profesorul Mircea Senic, la Casa de Cultură din Curtici, a format mulți elevi în spiritul dragostei față de picură. Este demn de amintit faptul că în localitate mai activaseră și alți plasticieni de talent, Maria VasIU, absolventă a Academiei de Arte Frumoase, clasa prof. Camil Ressu, învățătoarea Alexandrina Stan și profesorul Mișa Ilin. După 1965 membrii cercului se vor impune prin numeroasele expoziții organizate, prin participarea la marile emulații naționale și județene. S-au remarcat câțiva elevi talentați ai liceului *Ion Creangă* Camelia Ardelean, Ignat Tăucean. Maxim Bulboacă, Elena Bătăneanț, care va absolvi și Facultatea de Arte Plastice din Timișoara, Dorina Lumezean, Titi Negru, Alexandru Suci, un adevărat profesor autodidact. Mai târziu acestora li se vor alătura înv. Francisc din Dorobanți, Gheorghe Bulboacă, profesorul Vichetie Almasi, Iacob Benea, din Macea, Traude Hermann, Ilie Deac Cucuiat, mecanizator S.M.A., absolvent al școlii Populare de Artă din Arad, prof. Veronica Moș, absolventă a Facultății de Arte Plastice din Timișoara. Cercul a beneficiat în permanență de sprijinul și interesul plasticienilor arădeni, al Centrului Creației Artistice al județului, prin pictorul Pavel Alaszu, și al Filialei Arad a Uniunii Artiștilor Plastici. Vernisajele s-au bucurat pe prezența unor specialiști de marcă din domeniu, Horia Medeleanu și Valentin Stache, studenți de la Institutul de Arte Plastic *Ioan Grigorescu* din Capitală participând la la tabăra de creație și expoziția *Curtici '86*.

Din anul 2015 **Casa de Cultură Curtici** își propune să contribuie la educarea și formarea tinerilor prin mijloace specifice domeniului cultural artistic și al educației non-

⁵⁹⁹ Lucian Ienășescu, *Așezăminte culturale rurale din interbelicul arădean*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, vol. I, Editura ”Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2010, p. 280.

⁶⁰⁰ Idem, *Acțiuni de culturalizare desfășurate de cercurile ”Sfântul Gheorghe” din județul Arad în perioada interbelică*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. VI, Editura ”Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2013, p. 311.

⁶⁰¹ <http://www.bibnat.ro/biblioteci.php?id=2704>.

formale și să promoveze în rândurile acestora valorile cultural artistice. De asemenea, să asigure o ofertă și un cadru pentru divertisment și petrecerea timpului liber. Ansamblurile de dansuri populare, dansurile de societate participante la festivalurile naționale și internaționale i-au propulsat pe curticeni în atenția opiniei publice.

Ansamblul de copii "Mugurașii Curtici" sub îndrumarea instructorului Adrian Boloș și coordonați de managerul Casei de Cultură **Daniel Covaci**, a participat la numeroase spectacole și competiții dar cel mai valoros premiu este cel de la Festivalul Internațional de Folclor "Dobroge Mândră Grădină" unde au ocupat locul III la categoria de vârstă 6 - 11 ani. În urma participării la concursul internațional de la malul Mării Negre, Mugurașii Curtici au fost invitați în anul 2018, de Federația Internațională de Folclor, să reprezinte orașul Curtici la a X-a ediție a festivalului internațional Prague Fest din capitala Republicii Cehe.

Anul 2016 a fost anul în care la Casa de Cultură au început cursurile de inițiere dans sportiv, cursurile fiind finanțate integral de către primăria orașului Curtici. Domnul antrenor Andrei Claudiu Dumitrașcu repetă în fiecare săptămână alături de copiii din Curtici interesați de acest sport. Trupa de dansuri sportive a Casei de Cultură - Curtici Dance Team a participat la numeroase spectacole, festivaluri și competiții naționale. O parte din cei care se antrenează la cursurile de inițiere dans sportiv au trecut la un nivel superior astfel atingând performanțe deosebite în acest sport minunat.

Cu rezultatele extraordinare la competițiile de dans sportiv din țară s-au remarcat următorii sportivi din Curtici: Ciupuligă Darian, Șiclovan Robert, Lazarov Luca, Neaga Denis, Neagotă Ana Maria, Roșca Alexandru, Roșca Melania, Muntean Darius. Cea mai importantă performanță a fost atinsă în 2018, de către sportivul Ciupuligă Darian Rareș care a câștigat titlul de CAMPION NAȚIONAL la Campionatul Național de Dans Sportiv pe Clase, desfășurat la Cluj Napoca. Toate aceste rezultate se datorează ambiției și pasiunii domnului antrenor Dumitrascu Andrei Claudiu, care îi pregătește pe acești sportivi.

XV. C.S. Frontiera Curtici – ETERNA IUBIRE ALB-ALBASTRĂ

Răzvan Mărtoiu

“...*albul*, care exprimă pacea și *albastrul*, liniștea cerului senin și ocrotirea lui Dumnezeu...”

Text scris având la bază

Istoria A.S. FRONTIERA CURTICI 1929-1999

a lui Vlaj Moise Ioan (1929-2008)

Actul de naștere al **A.S. Frontiera Curtici - echipa de fotbal și suflet a curticenilor** datează din data de 12.10.1929, din inițiativa câtorva mici meseriași și funcționari ai Primăriei Curtici, în frunte cu primarul Pavel Ciupuligă. Fila îngălbenită de timp a creării acestei asociații a fost deținută de unul dintre veteranii ei, Petru Mocuța. Acel document istoric pentru noi era scris caligrafic de către Gheorghe Julean recunoscut pentru acest lucru și adus special în acea seară a înființării echipei pentru a redacta actul de naștere⁶⁰².

Dar să vedem de unde a pornit această idee de creare a echipei de fotbal...Să nu uităm că în acel an de grație 1929, în Arad și în județul Arad erau puține echipe de fotbal înființate. Ne gândim doar că echipa națională a susținut primul său meci internațional abia în 06.06.1924 în Iugoslavia (Iugoslavia-România 1-2).

Curticiul, înainte de cel de-al doilea război mondial a fost o comună recunoscută în județ, cu oameni muncitori și de omenie, iubitori cu ardoare a pământului lor drag. În diminețile de vară, pâlcuri de căruțe în care se vedeau membrii familiei, plecau spre *Daici*, *Cutoș*, *Buiberec*, unde erau loturile lor de pământ pe care-l lucrau cu atâta pasiune.

La Curtici, zilele de piață erau în ziua de luni și joi. Deci, iată-ne într-o zi de luni, răcoroasă, de octombrie 1929. În jurul bisericii, au început să apară pâlcuri de maramureșeni, care se trezeau dis de dimineață pentru a primi gazdele, care sigur vor veni după ei pentru a-i duce la culesul prorumbului. Acești oameni frumoși, debordând de sănătate și foarte harnici erau așteptați de curticienii noștri, în fiecare an, la strânsul roadelor. Discuțiile aprinse se pornesc cu ultimele prețuri la pământ, animale, grâu, porumb. În toiul acestora intervine calfa de cizmar, *Drăguțu* și calfa de măcelar, *Nuțu lu' Maistoru* care spun ceva de fotbal. Într-un colț, primarul Petru Ciupuligă, trage cu urechea la cei care vorbeau cu atâta ardoare că și-ar dori o astfel de echipă.

Discuțiile legate de această temă se vor finaliza în seara zilei de 12 octombrie 1929, la *Nicuțoaie* unde s-au adunat ca din întâmplare tineri muncitori, croitori, pantofari, frizeri, tâmplari și câțiva funcționari de la primărie. Întâmplarea a fost pusă la cale de către inimosul primar Ciupuligă...La un moment dat, acesta ia cuvântul și le spune celor prezenți că adunarea lor a avut loc cu scopul înființării echipei de fotbal. “Ne-am gândit și la un nume. Că tot suntem la frontiera țării, să fie ***Frontiera Curtici***. Am hotărât și culorile echipei: ***albul***, care exprimă pacea și ***albastrul***, liniștea cerului senin și ocrotirea lui Dumnezeu...Să nu mai pierdem timpul. Domnule *kis birău* (Gheorghe Julean), treci lângă mine și scrie! Azi, 12

⁶⁰² Ioan Moise Vlaj, *Istoria A. S. Frontiera Curtici(1929- 1999)*, mss, pp. 2-5.

octombrie 1929, se înființează echipa de fotbal **Frontiera Curtici**, avându-l ca președinte pe Tibi Mladin iar în restul funcțiilor vor fi... ”

Întârziați la această întâlnire, dar veniți tot la rugămintea primarului sunt șeful vămii șeful pichetului de grăniceri și reprezentantul firmei de transport (Romtrans-ul de azi), domnul Schenker. Acesta din urmă, pentru a spăla rușinea întârzierii promise (și se va ține de cuvânt) un echipament nou nouț din străinătate.

Frontiera anilor '30 (poză aflată în Colecția prof. Dănuț Morodan)

Dar să spunem ceva și despre primul meci al *Frontierei*, redat din noianul amintirilor de către bătrânul veteran al culorilor alb-albastre, baci Petru Mocuța...”În primăvara anului 1930, curticienii au putut să vadă pentru oară echipa lor de fotbal și un meci de fotbal. În sunet de fanfară, la ora 14⁰⁰, s-au adunat în jurul terenului lipsit de gard, pompierii voluntari și din 10 în 10 m câte un grănicer militar. Nu a lipsit nici părintele Nicoară împreună cu corul bisericii care au oficiat o slujbă, urmată de sfințirea terenului, căci să nu uităm că din moși strămoși, curticienii și-au respectat religia lor creștin ortodoxă. După cuvântului primarului, care la o pâlnie căuta să explice spectatorilor, care se îmbulzeau să-l asculte, despre însemnătatea acestui meci de fotbal, cele două echipe (**Frontiera** din Curtici și **Victoria** din Ineu) au fost prezentate mulțimii, persoană cu persoană. Mirarea curticenilor a crescut atunci când în echipa oaspete a fost prezentată ca și centru atacant, o fată. Despre aceasta, halful Victoriei, judecătorul tribunalului din Ineu (cel care l-a judecat pe eroul lui I. Slavici, Lică Sămădău), domnul Silviu Andru spunea că este ceva unic în țară. Domnișoara Elisabeta Szigheti joacă împreună cu fratele ei, extrema dreaptă, Alexandru Szigheti. Chiar această domnișoară va deschide scorul meciului, înscriind în dreapta portarului Tibi Mocuța, cu o frumoasă lovitură de cap, venită dintr-o centrare de la fratele ei. După doar 10 minute de la începerea celei de-a doua reprize (prima se terminase cu scorul de 1-0 pentru oaspeți), se face 2-0 printr-un gol frumos marcat de Alexandru Szigheti. Curticienii schimbă...Vor intra talentatul Kuki și cei doi grăniceri, centrul atacant Marienuț și interul Tabacu. Acesta din urmă, îl vede liber pe extrama Tăuceanu, care trece în viteză de apărători și de la 18 m marchează primul gol din istoria *Frontierei*. Marienuț, după un un-doi cu Tabacu, își arată

clasă și restabilește egalitatea, 2-2, în uralele spectatorilor. Tot autorul celui de-al doilea gol al echipei noastre va înscrie pentru 3-2, dintr-un 11 m primit de Kuki de la arbitrul adus din Arad, Weis. Tot Tăuceanu va înscrie pentru 4-2 în minutul 43 al celei de-a doua reprize, printr-un șut de zile mari la vinclu.”

În perioada care a urmat, 1930-1939, când tânără fiind și având în conducere oameni de frunte ai comunei, *Frontiera Curtici* a încercat în continuu să fie în pas cu realitatea. Prima data, s-a făcut, fiind foarte necesar, “o fântână” pe care orice vizitator o aprecia pentru apa bună. Această fântână a fost făcută de *Baci Niculaie a Iepurului* – vestit în tot județul pentru lucrările lui. Curticenii, când treceau dimineața cu căruțele, opreau pentru a-și umple *ciubileauăle* (atunci era drum peste calea ferată, dincoace de barieră fiind depozitul de petrol, benzină, motorină și nelipsita *smoală* pentru căruțe).

Tot în această perioadă, în anul 1935, s-a făcut o casă pentru omul de serviciu care avea-n primire echipamentul și raspundea, în același timp, de încasările de la meciuri. S-a făcut împrejmuirea terenului, dar mai rămânea de rezolvat problema îngrijitorului de teren. Aceasta s-a rezolvat odată cu venirea lui *Baci Ion Dîrna*, om, parcă predestinat pentru această răspundere. Mare iubitor de fotbal, echipamentul echipei și pregătirea mingilor erau un lucru sfânt pentru el. Era un adevărat ceremonial la antrenamente și la meciuri: umfla mingile, aranja șiretul acestora (de o importanță colosală deoarece, dacă nu era bine strâns, putea produce accidente grave fotbaliștilor care loveau mingea cu capul), pregătea echipamentul jucătorilor. *Zbiciul* lui baci Ion, duminica la meciuri, era spaima copiilor, care curioși și nerăbdători, își băgau capul prin ușa vestiarului să vadă dacă idolii lor joacă sau nu⁶⁰³.

În anul de cumpănă pentru echipă, 1938, la *Frontiera* ajunge comandantul pichetului de grăniceri, domnul căpitan Iliuță. Acesta devine omul de oțel pentru asociația noastră sportivă: respecta jucătorii, le aranja toate greutățile dar le și cerea rezultate. În scurt timp, acestea încep să apară. Să amintim doar jucători ce înainte de al doilea război mondial s-au remarcat, fiind transferați pentru valoarea lor: T. Mocuța și I. Tăuceanu la Mica Brad, jucând în acei ani în divizia “A”. În divizia “B” jucau Floruț Mariș (Brașov), ca și stopper, respectiv Traian Mărincaș (Gloria Arad), ca și half.

Începe perioada când armele luceau în spatele ostașilor români și baionele ostile au intrat în lumea fotbalului românesc. Mulți fotbaliști au luat drumul sângeros și, poate pentru unii, fără întoarcere, al războiului. Primul chemat și plecat pe front a fost extrema dreapta, Iosif Ursu (*Ioșca lu’ Bălu*), fiind urmat și de alții.

După război, la primul antrenament al Frontierei, jucătorii l-au găsit plângând pe “muntele de om”, baci Ion Dîrna...nu existau tricouri, jambiere, bocanci, mingile erau foarte puține și trebuia avută mare grijă de ele...Aceasta era starea economică a anului 1945 a echipei noastre de fotbal. Dar oamenii de fotbal nu s-au lăsat și în primăvara anului 1946, *Frontiera* și-a revenit. Au apărut noi jucători alături de cei rămași. Formația de bază care s-a format și a jucat până în primăvara lui 1950 arăta astfel:

Portari: Ion Boaru (*Scamă*), Mircea Vlada, Iosif Ries

Fundași: Budiu, Curilă, Nicu Crețu, Ghiță Mocuța

Halfi: Țifra, Iuliu Gherman, Ghiță Mihalca, Stepan Popic

Înaintași: Deatcu, Ioșca Ursu, Ghiuțu Mișca, V. Podgorean, Gheorghe Boaru, Pavel Boaru, Teodor Cilan.

În această perioadă, echipa Curticiului este preluată de către șeful vămii din localitate, Alexandru Rădulescu. În anul 1947, acesta duce echipa tocmai în orașelul Mizil, pentru a susține un meci amical cu cei de acolo. De ce în Mizil, orașelul cu vinuri renumite? Pentru că era locul natal al domnului Rădulescu...Ambițiosul președinte pune la dispoziția echipei și a supporterilor ei o garnitură cu un număr de 4 vagoane, pentru a face deplasarea. Ca urmarea,

⁶⁰³ *Ibidem*, pp. 11-17.

Într-o vineri dimineața a lunii august 1947, stadionul micului orașel se umple de spectatori, printre ei și foarte mulți curticeni. Echipa *Frontierei* era formată din:

	Scamă		
	Budiu		Curilă
	Țifra	I. Gherman	G. Mihalca
Iosif Ursu	G. Mișca	Voli Zuba	Pavel Boaru T. Cilan

Jucătorul emblematic al Frontierei anilor '50 (desen realizat de Moise Vlaj, aflat în Colecția Mihai Sîrbut)

Echipa Mizilului era bine aranjată în teren, cu jucători iuți și tehnici, dar echipa care conducea la pauză cu 1-0 era Frontiera Curtici. Golul fusese marcat de Voli Zuba din centrarea lui Ioșca Ursu, care și-a depășit fundașul prin viteză, pasându-i apoi centrului atacant, specialist în loviturile cu capul. În pauza meciului, fanfara militară a desfășurat auzul spectatorilor prin marșuri militare. În a doua repriză, echipa noastră practică un joc frumos. Impetuosul N. Crețu centrează, iar talentatul tânăr Pavel Boaru reia *din vole* cu una din bine cunoscutele-i bombe, lăsând fără speranțe portaul advers și urcând tabela la 2-0. Spectatorii curticeni împreună cu A. Rădulescu aplaudă frenetic. Gazdele repun mirați mingea la centru, neașteptându-se la așa o replică din partea *Frontierei*. Mizilul face presing dar Scamă nu poate fi bătut. În minutul 73, Nicu Crețu venit în ajutorul apărării intră dur la interul gazdelor, arbitrul nezeitând să acorde 11 m pentru gazde. Execută același inter și scorul devine 2-1 pentru oaspeți. *Frontiera* calmează jocul și își reia atacurile, în special, pe partea stângă. În minutele 78 și 81, G.Mișca respectiv Voli Zuba ratează printr-un șut puțin peste bară și un cap la vinclul porții, respins însă de portar. Presingul *Frontierei* se întetește, în min.85, Pavel Boaru driblând cu finețe 2 adversari și punându-i o minge lui T. Cilan care cu adversarul în spate nu iartă, urcând scorul la 3-1. Finalul meciului prinde echipa noastră în aplauzele publicului spectator și o bară a lui Pavel Boaru. La finalul meciului, jucătorii noștri dau mâna

cu gazdele și salută asistența, promițând acordarea revanșei la Curtici. Cele 4 vagoane își reiau drumul spre întoarcere, lăsând în urmă amintiri de neuitat pentru cei prezenți⁶⁰⁴.

Echipa noastră este frumoasă, fotbalul se juca din pură plăcere, neezitând să apară peșitori la adresa fotbaliștilor noștri. Prin plecarea jucătorilor, *Frontiera* nu câștiga nimic, ci doar tristețea spectatorilor, sentiment care se citea în ochii fiecăruia dintre ei. Dar să vedem cine *pleacă* în această perioadă:

- Teodor Cilan, angajat la Ateliere C.F.R. este solicitat de către C.F.R. Arad. În 1948, acesta devine extrema stângă a C.F.R.-ului din Arad de unde pleacă la Rapid București, având marea ocazie să joace în înaintarea acestuia alături de Lungu-Marian-Andrei Rădulescu-Filoti.
- fundașul Niculiță Budiu este solicitat de către Gloria Arad.
- cea mai mare pierdere pentru spectatori, Pavel Boaru, solicitat de către AMEFA Arad. A jucat apoi la toate divizionarele din Arad.
- portarul Scamă și Nicu Crețu solicitați la divizionara "B", Constructorul Craiova.

Frontiera anilor '50 (poză aflată în Colecția prof. Dănuț Morodan)

Tot în această perioadă se produce și pierderea domnului președinte al *Frontierei*. Cortegiul funerar a fost însoțit permanent de drapelul alb-albastru, fluturând ca un ultim omagiu celui care a iubit atât de mult această echipă. O echipă de copii, îmbrăcați în fotbaliști, în culorile clubului, cu banderole negre pe brațe au însoțit alături de foști și actuali jucători adunarea funerară.

⁶⁰⁴ Ioan Nagy, Maria Pașcalău, Romulus Hațegan (coord.), *op. cit.*, pp. 110-113.

Frontiera anilor '50 (poză aflată în Colecția prof. Dănuț Morodan)

Echipa începe să decadă, dar în 1954 s-a încheșat un nou nucleu al *Frontierei* care readuce spre drumul victoriei. Rezultate demne de blazonul echipei noastre s-au înregistrat avându-i în componență pe Moise Vlaj- Puiu Ciupuligă, Ghiță Mocuța, Popic, Motca I, Baida Julean – Pascal, Laea Vlaj, Nicu Crețu, T. Cilan, Petru Mișu. Apar pe parcurs, Gică Bîrsășteanu, Petru Boaru. Dar la echipă erau în continuare probleme cu banii. Noii sponsori au căutat să ajute *Frontiera*, din umbră, fără prea multe vorbe, domnii G. Cioban, Virgil Haiduc. Aceștia, cu greu asistau la banchetele echipei, după meci, și atunci doar în trecere, pentru a achita nota de plată.

Echipa noastră a reînceput să-și reia vechea tradiție, aceea ca după meci să se adune ca într-o familie. *Domnul Costică* punea ospătarii să aranjeze mesele cap în cap, le cerea să le orneze pentru a primi jucătorii așa cum se cuvine. Toată partea stângă a restaurantului din gară era ocupată, duminică de duminică, de băieții *Frontierei*. Aceștia veneau însoțiți de soții, logodnice, prietene, serveau meniul prestabilit, totul într-o atmosferă familiară⁶⁰⁵.

⁶⁰⁵ *Ibidem*, pp. 114-117.

Frontiera anilor '50-'60 (poze aflate în Colecția prof. Dănuț Morodan)

În istoria echipei care-și vedea de treabă, apărea din când în când un mare iubitor de fotbal, pentru a duce echipa la rangul de “oraș”, rang la care a fost ridicată comuna noastră de către comuniști, de fapt, o ascunsă șmecherie pentru a putea fi mărite impozitele. Acel om, venit la momentul și timpul potrivit era fostul atacant central al *Frontierei*, domnul Roza Ștefan. Echipa, avându-l ca antrenor pe prof. Damian, câștigă seria “B” a campionatului județean, la 6 puncte diferență de următoarea clasată, *Național Sebiș*. Iată și clasamentul de atunci:

- **Frontiera Curtici** 30-20-7-3-69-23=47 puncte
- Național Sebiș 30-19-3-8-93-29=41 puncte
- Voința Dorobanți 30-18-3-9-61-38=39 puncte

Să vedem însă, cum a terminat campionatul seriei “A” județene contracandidata la baraj, *Gloria Arad* – fostă divizionară “A” și “B” în fotbalul românesc.

- **Gloria Arad** 30-23-2-5-81-27=48 puncte.

În această perioadă, a sezonului '81-'82, golgheterii echipei noastre au fost:

- **Nelu Socaci** - 18 goluri
- **Ilie Pantea** - 9 goluri
- **prof. Petru Mocuța** - 7 goluri

Frontiera anilor '80 (poză aflată în Colecția prof. Dănuț Morodan)

Barajul cu echipa din Arad se va desfășura pe o caniculă de 30 grade, la 51 de ani de la înființare (1929). Într-o mobilizare generală, *Frontiera* are ocazia să arate înfocașilor săi suporteri și nu numai, că valoarea ei sportivă nu este întâmplătoare ci dobândită prin multă trudă și sudoare. Jocul s-a jucat pe stadionul divizionarei "B", *Strungul Arad*, în fața a aproximativ 4000 de spectatori, într-o zi de joi, **03.06.1982**, orele 16⁰⁰. Printre spectatori s-au aflat și fostele glorii curticene, în frunte cu talentatul *Pavel Boaru*, *Niculiță Boaru*, *Ioni Țifra*, *Ghiuțu Mișca* și nelipsitul *Teodor Cilan*, care trăia la maxim orice clipă a meciului. Galeria noastră a fost la superlativ.

În minutul 26 al primei reprize, neobositul tehnician al *Frontierei*, Nicușor Doba croșetează câțiva adversari, îl deschide pe Varga, care cu binecunoscuta-i viteză sprintează apoi centreează ideal centrului atacant Nelu Socaci, acesta reluând cu capul imparabil...1-0 pentru noi. Cu acest rezultat încheiem prima repriză, adversara noastră *Gloria* fiind într-o debusolare totală.

În a doua repriză, după ratarea uriașă a extremei stângi Petru Mocuța, *Gloria* începe să atace periculos. Agilul lor atacant Cișmaș și neobositul mijlocaș Mureșan (fost jucător al *Frontierei* în urmă cu 2 ani, în perioada armatei la grănicerii curticeni) îl încearcă pe Pavel Avrămuț. Acesta, însă la post, este aplaudat la intervențiile sale de cei prezenți. Dar, la o minge aeriană, portarul nostru se accidentează, dând *Gloriei* șansa să revină atât în joc cât și pe tabelă (portarul nostru de rezervă având mâna ghipsată, nici nu s-a echipat). Mureșan insistă și egalează, 1-1. *Frontiera* este în derută, Cișmaș nu se dezmente și înscrie în minutul 79 pentru 2-1. Ratăm în minutele 82 și 85 prin bombele lui Socaci, ba mai mult, Lucaci zguduie bara în minutul 87. Partida se termină, jucătorii revenind la vestiare epuizați. Ai noștri sunt foarte nervoși dar încrezători, totuși, în revanșa partidei retur. Președintele Ștefan Roza și antrenorul Damian comunică ziaristilor încrederea în echipă și faptul că echilibrul partidei recent încheiate s-a rupt prin rănirea portarului Pavel Avrămuț. "Duminică, la Curtici vom câștiga și vom merge mai departe"...acesta este mesajul final.

Iată și formația aliniată de profesorul Damian în partida de la Arad:

Pavel Avrămuț

Boncan - F.Grozav - Mircea Mocuța - Balaș Doru
Ilie Pantea - Mina - Doba Nicușor (Kuky)
Varga - Nelu Socaci - P.Mocuța (Lucaci)

Returul barajului, desfășurat pe un timp noros, la Curtici (duminică, **06.06.1982**, ora 18⁰⁰) a adus un public de aproximativ 2000 de spectatori. Păcat că nu avem tribune ! Fanfara noastră a creat o atmosferă de mare sărbătoare alături de cei prezenți la fața locului. *Frontiera* decisă să-și ia revanșa, *Gloriei* îi este suficient și un egal. Presimțirile negative ale celor din Arad se adevăresc, în min. 8, la un atac rapid pe partea stângă Varga centreează și, ca de obicei, Mircea Mocuța apare din spate și plasează una din periculoasele-i lovituri de cap...1-0. Deruta este mare la *Gloria*... este schimbat portarul titular Rotaru cu rezerva acestuia. Se dovedește a fi momentul cheie al meciului, pentru că rezerva nou introdusă dă în permanență dovezi de slăbiciune. În minutul 12, Nicușor Doba urcă scorul la 2-0 cu un șut “*a la Doba*”, foarte bine plasat. Până la pauză, *Gloria* marchează singurul gol al ei, din 11 m, gol aparținând atacantului Cișmaș. După pauză, în minutul 54, Ilie Pantea își aduce aminte de statutul său de golgheter și schimbă tabela la 3-1. *Gloria-i* descumpănită și în minutul 62, Nelu Socaci nu iartă...4-1. Recidivează Ilie Pantea cu un șut sec, în minutul 81...5-1. Noi, la acest scor suntem campionii județului Arad.

Formația aliniată de profesorul Damian a fost:

Pavel Avrămuț

Kuky(Boncan) - F.Grozav - Mircea Mocuța -Balaș Doru
Ilie Pantea - Mina - Doba Nicușor
Boncan(Varga) - Nelu Socaci -
Varga(P.Mocuța)

Urmează pentru *Frontiera Curtici* adevăratul examen pe care iubitorii fotbalului de la noi îl așteaptă de peste 51 de ani barajul pentru promovarea în divizia “C”, cu reprezentanta județului Timiș, *Auto Timișoara*. Această formație a bănaștenilor este o echipă bine pusă la punct din punct de vedere fizic și tehnic, fiind antrenată de Ghiță Chimiuc, fost inter stânga al Politehnicii Timișoara. Echipa noastră speră într-o comportare bună, deși primul meci se va juca în Banat.

BARAJUL PENTRU DIVIZIA “C”

MECIUL TUR – DUMINICĂ, 4 IULIE 1982, ORA 18⁰⁰

STADIONUL C.F.R. TIMIȘOARA

Rezultat final:

AUTO TIMIȘOARA – FRONTIERA CURTICI 2-3 !!!

Primul pas spre victorie îl face Nelu Socaci !

Pe cochetul stadion din Banat au asistat la meci aproximativ 4500 de spectatori, printre ei, puțini susținători ai *Frontierei*. În vacarmul creat, ovațiile timișorenilor “Auto ! Auto !” se auzeau neîncetat. Tot ei

vor fi cei care, la finalul partidei vor aplauda sportiv echipa noastră.

Dar, iată și filmul jocului:

“Conduși cu 2-0, pe greșelile lui P. Avrămuț și Fl. Grozav, ne era frică de o catastrofă în Timișoara ! Dar în minutul 42, Nelu Socaci începe lupta cea mare. Faultat la 18 m, tot el execută lovitura liberă, dicatată ferm de arbitrul Neșu (Oradea). Toată echipa *Auto*, simțind pericolul, a format zidul în fața porții, apărată de Corac (venit la *UTA Arad*, după baraj). S-a lăsat o liniște de mormânt pe stadion ! Gol, gol, a marcat N. Socaci, 2-1! Pentru *Auto Timișoara*, 2-1 nu-i 2-0 !...Cu acest rezultat intrăm la pauză la cabină ! Mica noastră delegație și-a mai revenit cu acest gram de speranță. Antrenorul Damian explică jucătorilor că acest joc nu este pierdut ! Cere apărării o doză mai mare la marcaj, iar înaintarea să insiste , să-și dea drumul la joc cu mai mult curaj. *Auto* nu-i de neînvinci! Președintele Ștefan Roza îi încurajează: “Curaj, băieți, faceți-vă jocul !” După pauză, *Frontiera* își revine, Grozav începe să nu mai facă gafe iar Pavel intervine salutar la câteva mingi grele, dând încredere apărătorilor. Ilie Pantea, prin min. 58 ia o minge pe cont propriu, driblează 2-3 adversari și duce bucurie în mica noastră galerie 2-2 – a egalat Ilie Pantea ! Cine credea după ce am fost conduși cu 2-0! *Auto Timișoara* pare complet debusolată!... Începe să joace dur, iar după un atac în “trombă” al echipei noastre, în min. 78, la un atac periculos al gazdelor asupra lui Varga (în formă), se dictează clar o lovitură liberă la marginea careului de 18 m. Din nou execută N. Socaci, panică în zidul timișorean, un șut brazilian al lui Nelu Socaci și...și...3-2 pentru *Frontiera Curtici*. Minutele se scurg cu greu, lui *Auto Timișoara* nu-i vine a crede, ai noștri luptă ca leii, Victoria, la fluierul final aparține *Frontierei* ! Curticienii, plini de bucurie, galeria de spectatori timișoreni aplaudă această echipă ambițioasă, care a meritat Victoria, în frunte cu atacantul Nelu Socaci, eroul meciului.

Formația victorioasă:

Kuky(Boncan)	-	Pavel Avrămuț	-	Mircea Mocuța	-	Doru
		F.Grozav		Balaș		
		Ilie Pantea	-	Mina	-	Nicușor Doba
Boncan(Varga)	-	Nelu Socaci(Lucaci)-		Varga(P.Mocuța)		

Au marcat: Socaci (2) și Pantea (1).

S-au remarcat: Nelu Socaci (cel mai bun din 22), Pavel Avrămuț (repriza a II-a), Nicușor Doba, Ilie Pantea și Mircea Mocuța (stâlpul apărării !...)

Dar să nu uităm: Duminica viitoare, returul la Curtici (îi așteptăm !)...

**BARAJUL PENTRU DIVIZIA "C"
MECIUL RETUR – DUMINICĂ, 11 IULIE 1982, ORA 17⁰⁰**

STADIONUL FRONTIERA DIN CURTICI

Rezultat final:

FRONTIERA CURTICI - AUTO TIMIȘOARA 2-1 (2-0)!

În sfârșit, am făcut pasul cel mare !

Pentru meciul revanșă, *Frontiera* s-a pregătit pentru a nu scăpa victoria, care era așa de aproape. Curticiul a îmbrăcat haine de sărbătoare! Peste tot s-a vorbit despre victoria noastră în deplasare și despre forma sportivă a atacantului Nelu Socaci, eroul meciului din Timișoara. În centrul orașului Curtici, pe "Casa Națională", un afiș imnes de 6 m anunță cu litere mai, vizibile, evenimentul zilei: "MAREA REVANȘĂ CU AUTO TIMIȘOARA"! Din nou, arbitrul meciului, Dr. Mircea Neșu (fost la "U" Cluj), fluiera începerea meciului „derbi"! Dar în min. 28, la o învâlmășeală în fața porții adverse, Petru Mocuța insist și profitând de deruta timișorenilor, înscrie, 1-0 pentru *Frontiera*. După 10 minute, în min. 38, după o minge bine lucrată de Nicușor Doba, pasează printre 2 adversari și N. Socaci nu iartă: 2-0 pentru *Frontiera*. ! Scor cu care plecăm la pauză, în

cabine, în aplauzele publicului spectator ! Acest gol aduce liniște *Frontierei*, care s-ar fi calificat și la 2-2. (*Auto* și-a vândut scump “pielea” !)

După pauză, în min. 63, centrul atacant al oaspeților depășește apărarea noastră și reduce din scor, 2-1. Dar atunci când zeii fotbalului te ocrotesc, nu poți pierde! Faza periculoasă în min. 75 – mingea depășește pe portarul Pavel. Culmea, când toți spectatorii o vedeau poposind în plasă, mingea ocolește în aer vinclul porții și iese afară ! În min. 85, pasă Doba, Varga croșetează toată apărarea timișoreană, și grăbindu-se inexplicabil, ratează de la 2 m!...Rezistăm eroic. În min. 82 – bară Varga. *Frontiera* își revine dar scorul rămâne 2-1. Se aude fluierul final, publicul năvălește pe teren, îmbrățișări, sărutări – echipa *Auto Timișoara*, în frunte cu antrenorul Chimiuc ne felicită sportiv, urându-ne succes în divizia C⁶⁰⁶.

Formația care a ne-a adus marea bucurie:

Președinte: Ștefan Roza

Antrenor: Gheorghe Damian

Căpitanul echipei: Nicușor Doba

		Pavel Avrămuț		
Kuky(Boncan)	-	F.Grozav	-	Mircea Mocuța - Doru Balăș
Ilie Pantea(Lucaci) - Boncan(Varga)	-	Mina - Nelu Socaci-	-	Nicușor Doba (Cuța M.) P.Mocuța(Varga)

Au marcat pentru *Frontiera*: P. Mocuța (1), Nelu Socaci (1)

S-au remarcat: N. Socaci, Mina, N. Doba. M. Mocuța, Varga și D. Balăș.

Golgheterii meciului de baraj:

- N. Socaci, cu 5 goluri;
- Ilie Pantea, cu 3 goluri.

Noaptea s-a lăsat, dar a început “samba-braziliană”, să curgă vinul, berea...”

(text selectat din *Istoria A.S. FRONTIERA CURTICI 1929-1999* a lui *Vlaj Moise Ioan (1929-2008)*)

Roadele muncii ? Adversarele redutabile din Divizia “C”, 1982/1983:

⁶⁰⁶ Ioan Moise Vlaj, *op. cit.*, pp. 11-23.

• Minerul Oravița	9. Minerul Carei
• C.F.R. Arad	10. Minerul Anina
• Dierna Orșova	11. Șoimii Lipova
• Minerul Moldova Nouă	12. Constructorul Timișoara
• Unirea Sîmnicolau	13. Victoria Ineu
• Minerul Bocșa	14. Turnu Severin
• Unirea Tomnatic	15. C.F.R. Caransebeș
• Vulturii Textila Lugoj	

La primul meci în noua divizie, profesorul Damian dorește să vadă la lucru jucătorii nouveniți. Astfel, în data de 22 august 1982, la meciul *Frontiera Curtici – C.F.R. Caransebeș*, va fi aliniată următoarea formație:

Pavel Avrămuț
 Cucuiat – Roșca - F.Grozav - Mircea Mocuța
 Coșa - Moț - Nicușor Doba
 Ilie Pantea - Nelu Socaci- Doru Balaș

Rezerve: Roșu, Varga, Lucaci, P. Mocuța, Costea și Van.

Noutățile sunt portarul Nagy (Voința Dorobanți), Roșca, Coșa, Nicu Moț (Ineu), Roșu (Macea), respectiv Costea (C.F.R. Arad).

Primul meci (mult discutat), prima înfrângere cu 2-0. Rămânem la partea plină a paharului, aceea de a juca în divizia “C”, alături de echipe de tradiție și galonate din fotbalul românesc. Visul acestei minunate echipe și al suporterilor ei a fost împlinit...*Alb-albastrul* rămâne ca o pecete pe sufletului oricărui curticean adevărat. Restul a fost poveste...O poveste frumoasă care se mai numește și *Istoricul Frontierei Curtici*. Din ea fac parte:

• **Antrenorii:**

- **Floruț Mariș**, reîntors la Curtici de la Brașov
- fostul portar al C.F.R.-ului din Arad, **Heveși**
- **Teodor Cilan**, a antrenat ani de zile *Frontiera*, a antrenat juniorii și piticii echipei noastre, a fost un descoperitor de talente, deținător al recordului de număr de jocuri și a golurilor marcate respectiv, cel mai longeviv antrenor (a antrenat până la vârsta de 65 de ani)
- fostul golgheter al C.F.R.-ului din Arad, **Ion Vlad**
- fostul portar la Dinamo București și UTA Arad, **Gigi Gherghel**
- profesorul **Gheorghe Damian**, artizanul promovării în divizia “C”
- **Pompiliu Dragoș, Drăuceanu, Doru Balaș, Ilie Julean**
- un loc aparte îi revine profesorului **Petru Mocuța**.

• **Jucătorii divizionari ai Frontierei Curtici**

• **în Divizia “A” :**

- **I. Tăuceanu**, extremă dreapta la Mica Brad
- **Ion Tăuceanu**, extremă dreapta la UTA Arad
- **Mircea Boaru**, stoper și half stâng la I.T.A. Arad
- **Teodor Cilan**, inter și extremă stângă la Rapid București.

• **în Divizia “B” :**

- **Pavel Boaru**, cel mai mare fotbalist pe care l-a dat Curticiul. A jucat la toate divizionarele din Arad.

- **Niculită Budiu**, uriașul blond, fundaș al Gloriei Arad
- **Teodor Cilan**, inter și extremă stângă la C.F.R. Arad
- **Emil Mădărăsan**, căpitan la C.F.R. Arad, fundaș, stoper și half drept. A fost solicitat în dese rânduri de UTA Arad, dar a rămas la echipa sa de suflet...C.F.R.-ul
- **Traian Marincea**, half la **Gloria Arad**
- **Simion Bulboacă**, stoper la Gloria Arad, AMEFA Arad
- **Floruț Mariș**, stoper la Brașov
- **Simion Negru**, stoper, half, inter la Bocșa Română, un uriaș talent dispărut brusc de pe firmamentul înaltei performanțe.
- **Ion Gherman**, la Mica Brad
- **Dan Suci**, un foarte tehnic half și stoper, a jucat la Strungul Arad.
- **în Divizia “C” :**
 - **Ion Julean (Baida)**, stoper și half la Constructorul Arad
 - **Imi Czimbai**, atacant la Strungul Arad, Lipova, un adevărat meseriaș în fotbal
 - **Pavel Avrămuț**, talentatul portar al Strungului Arad
 - **Nicu Moț**, a jucat la Strungul Arad
 - **Radu Bar**, atacant la Victoria Ineu
 - **Ioan Boaru**, portar robust, a jucat împreună cu **Nicu Crețu** la Constructorul Craiova
 - **Emil Ciupuligă**, a jucat la Șoimii Pîncota.
- **Cei mai tehnici jucători:**
 - **Pavel Boaru**, cel mai talentat fotbalist pe care l-a avut *Frontiera Curtici*. I se spunea *Finețe* pentru tehnica și felul în care lovea mingea.
 - **Mircea Boaru**, fratele lui Pavel, Gheorghe, Ion (Scamă) și Cicil-copiii lui *Baci Ghiuca Boaru*, 5 copii, 5 meseriași în fotbal și toți componenți ai echipei curticene. Mircea a fost un tehnician recunoscut de la vârsta de 17 ani, half stâng la Gloria Arad în 1946 și în 1948-1949 component al marii echipe a I.T.A. Arad, creația baronului Neumann. A fost selecționat în naționala României de juniori. S-a accidentat grav într-un meci cu I.C.O. Oradea (la o respingere a mingii cu capul a sărit împreună aversarul, terenul denivelat producându-i dublă fractură a piciorului stâng), eveniment nefericit care i-a curmat ascensiunea spre marea performanță.
 - **Teodor Cilan**, care prin dăruirea lui la meciuri, prin simțul porții înăscut, prin spectaculoasele-i “foarfeci”, a devenit omul DEVOTAMENT al *Frontierei*, servind culorile alb-albastre până la vârsta de 65 de ani. Știa să mobilizeze echipa, să te facă să înțelegi de ce și cum trebuie să câștigi, să lase în urmă clipe pentru care să fie adorat atât de coechipieri cât și de copiii pe care îi antrena.
 - **Simi Bulboacă**, excelent tehnician, polivalent, tehnica permițându-i să joace atât atacant cât și stoper.
 - **Nicușor Doba**, recunoscut de generații de spectatori pentru bunul său simț, pentru dăruirea lui pentru echipă și imensul său talent de a fi meseriaș în fotbal. A creat alături de Varga, nemuritoarea și apreciată “aripă stângă” a *Frontierei Divizionare*. A fost mult timp

căpitanul echipei, liderul mental al acesteia, un adevărat caracter și un mare OM.

- **Ghiță Ciuciuc**, talent înăscut, depășind orice apărare în momentul când își dădea drumul la joc. Tot talentul a fost cel care i-a permis să joace pe orice post în cerea antrenorul. Nu a crezut în el, în propriile-i puteri, lipsindu-i voința.
- **Ion Julean (Baida)**, un titan al apărării, juca pe orice post, stoper, half, fiind un adevărat zid de netrecut. În permanență dădea dovadă de siguranță prin tehnica lui, fiind în același timp, un bun jucător al momentelor aeriene.
- **Doru Balaș**, talent nativ în fotbal, la 16 ani juca prima echipă a *Frontierei*. Admirat de public, a fost dotat cu toate calitățile sportive, fiind răsfățatul drag al spectatorilor. Au fost momente când fotbalul a fost trecut în plan inferior, acest lucru simțindu-se în prestația URIAȘULUI TALENT.
- **Dan Suciu**, halful de meserie care la 18 ani a devenit titularul echipei divizionare *Strungul Arad*. Datorită tehnicii sale și a științei jocului, progresul în evoluția sa nu a încetat să apară. Ambițios, adevărat iubitor al fotbalului, nu a încercat nici un moment să fenteze trăirile pe care sportul rege i le-a oferit. Constanța caracterului său i-a oferit numai satisfacții în planul sportiv, devenind jucătorul de bază al *Frontierei*, mereu acela cu care antrenorul își începe creionarea listei de titulari.
- **Lae Vlaj**, a fost un înaintaș tehnic al *Frontierei*, al *C.F.R.-ului Arad*, a *Științei Arad*, în timpul studenției. A încântat publicul cu șturile sale “ca din tun”, imposibil de apărat pentru orice portar, indiferent de poziționarea acestuia. Datorită unei stupide accidentări, cariera lui, care promitea mult, i-a fost frânată.

Din 1929 până în 1999, cei prin a căror vene curge sânge alb-albastru, cei care au scris ISTORIE la clubul nostru, cei care merită cu adevărat titlul de NOBILI AI FRONTIEREI CURTICI, au fost:

PORTARI:

Ion Tăuceanu, Petru Ciupuligă (Cobu), N. Budiu, Nedea, Ioan Boaru (Scamă), Mircea Vlada, Bulbuhă (Macea), Iosif Frișu, Traian Hulbăr (plecat în Anglia), N. Cintean, N. Mladin, Petru Siantu (C.F.R. Arad), Kiss Jiroș, Moise Vlaj, Liviu Don (Hundăr), N. Pascal, P. Vițălar, Petru și Pavel Avrămuț, N. Șiclovan, Bârsan (Chimica Arad), Dan Teodorescu, Naghi Pista (Voința Dorobanți), Tamasciuc (plecat la Oradea), Săcui (Macea), Honoriu Dobra, Teodor Râpaș.

FUNDAȘI:

Petre Danțoș, Ilie Pălincaș, Titi Budiu, Vasile Curilă, Ghiță Mocuța, Fane Panaitescu, Puiu Ciupuligă, Șoancă, Ilie Țucudean, Cicil Boaru, Geri Czimbă, Cucuiatu (Kuki), Cuța Mocuța, Mocanu, Nistor, Bondar (Tricoul Roșu), Aurel Iașcu (plecat în America), Mircea Izghireanu (CFR Arad, Dinamo București, UTA Arad, CFR Timișoara), P. Mârza, Socaci II (Șofronea), V. Boncan, Mocuța (Dura), Budurisan, Ispravnic, Nicu Crețu,

Vați, Sferdian, Bălan (Lipova), Doru Balaș, Ghiuri Pantea, Ghiuri Zuba (TV), Moaga (Sighet), Mocuța (Tarnoc), Don Petru, Nicu Jivan, Crișan Pavel (Macea)

HALFI (MIJLOCASI):

Ion Țifra, Gheorghe Mihalca (plecat în America), Gherman (Mica Brad), Popic, Ion Hărdălău (UTA Arad), Ionică Pop (Învățătoru), Ghiță Mădărăsan, Emil Mădărăsan (CFR Arad), Traian Marinceaș (Gloria Arad), Mircea Boaru (ITA Arad), Dan Suciu (Strungul Arad), Nicușor Doba (UTA Arad), Csiki (Macea), Nelu Socaci, Cornel Ciupuligă (Leuca), Mureșan (Gloria Arad), Nadiu (CFR Arad), Traian Tăședan (Barbura), Simi Negru (Bocșa Română, Ceramica Jimbolia), Ghiță Ciuciuc, Soliu (Vagonul Arad), F. Mariș (Brașov), Roșu (Chimica Arad), Emil Costea (CFR Arad), frații Clepea (Moise și Traian), frații Neagrău (Dănuț și Liviu), Galițescu, Șumândan, Sandu Bodea, I.Gherman (Mecanicu)

STOPERI:

Iulian Gherman, Floruț Mariș (Brașov), Stepan (CFR Arad), Ion Julean (Baida), Ilie Bundiș, Fl. Grozav, Mircea Mocuța, Ghiță Ciupuligă (Sena), T. Popescu (CFR Arad), Nelu Stan Mina, Nelu Moțica, Roșca (Chimica Arad), Nicu Moț (Puiu), Rîpaș, Burghezu, Țucudean, Emil Mădărăsan (CFR Arad)

EXTREME:

Emil Mladin (Nicuțoaie), Iosif Ursu (Ioșca lu Bălu), Petru Deatcu (CFR Arad), Pavel Pascal (Gloria Arad), Gicu Bîrșășteanu (Gloria Arad), Mișu Oros, Roman, Șoni Varga, prof. Petru Mocuța (UTA Arad), Petru Mihău, Dani Clepea, Moise Cohan (Macea), Coșa (CFR Arad), Avrămuț IV, Stere Marin, Traian Hulbăr și M. Fakelman (plecați în Anglia), Savu, Liviu Tescau, Filip Pantea, Tăuceanu I, Tăuceanu II, Sazaraz (Macea), Moina Filimon

INTERI:

Kuki Mladin (Nicuțoaie), Dr. Ilie Don, Lazi Dodeanu, Șoimu (Macea), Fănuț Bidiviu, Gheorghe Boaru, Pavel Boaru, Teodor Cilan, Ilie Julean, C. Don (a lu' Bălu), Roșu (Macea), Nicu Moț (Șofronea), Mihai Sîrbuț (talentat om de gol), Roza II, Tăuceanu, Filimon

CENTRU-ATACANTI:

Vali Zuba (1940), Ioani Strifler, Dr. Ghiuța Mișca, Vasile Podgorean (Voaș), Simion Bulboacă, Ilie Pantea, Gigi Cameniță (UTA Arad), Emil Ciupuligă (Puiu Crețu), Radu Bar (Victoria Ineu), Imi Czimbal, Ilie Damian (Sfântu), T. Copil (CFR Arad), Tudoroiu (CFR Arad), Ghiță Moga (Macea), Ștefan Roza, Ispravnic, Lucaci (Lucică), Ciumedean (Macea), Tuef (UTA Arad), Iancu Filimon.

Frontiera anului 1999 este pe mâini bune. Echipa este pentru noi cea dătătoare de speranțe, cea în care orice curticean iubitor de fotbal crede cu adevărat că se poate face performanță. Menționăm:

Conducerea:

Președinte: Dorel Bulboacă

Vicepreședinți: Van Dan, Marian Rotaru, Dragoș Gheorghe

Antrenor: Țamboi Alexandru

Lotul echipei:

Portari: Dobra Honoriu

Apărători: Dan Suciu (căpitanul echipei), Pădurean Lucian, Munteanu Daniel, Barbu Florin, Leva Andrei, Popa Ioan, Moț Mircea

Înaintași: Pantea Daniel, Oiță Răzvan, Bilan Alexandru, Ianoș Gabriel, Tuf Dacian, Crișan Laurențiu, Doba Lucian, Dogaru Daniel.

DUMNEZEU SĂ OCROTEASCĂ FRONTIERA !

La final, O scurtă istorie în imagini a Frontierei

*(desene, caricaturi realizate de Moise Vlaj
și aflate în Colecția Mihai Sîrbuț)*

JUCATORUL SECOLULUI XX LA „FRONTIERA” Curtici!.. PAVEL BOARU

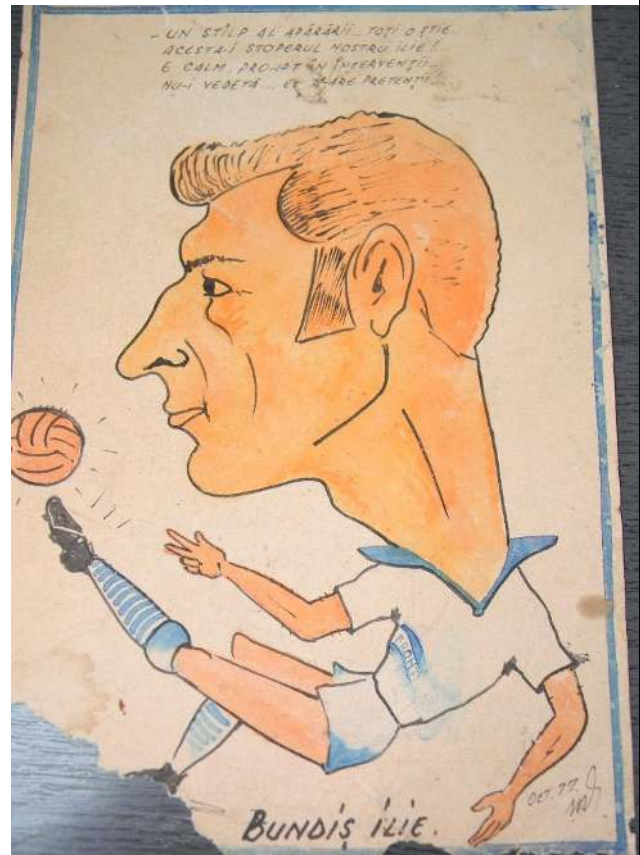
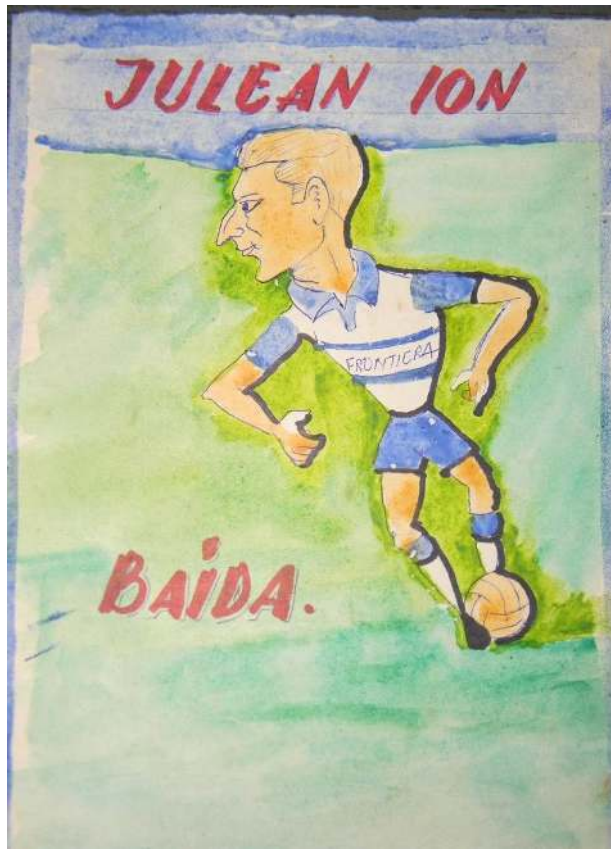
S-A NĂSCUT ÎN 1925 ÎN COMUNA TÂMPA, JUD. HUNGDOARA, DESENATOR, TEHNIC, JUCATOR CARE A PUTUT JUCA PE TOATE POSTURILE, ERA UN BUN CONDUCĂTOR DE JOC CAE HALF BUN INTERSTING.

- DINTR-O FAMILIE CU 7 FRATI (6 AMETI ȘI O FATĂ) BOMETI AU JUCAT TOTI FOTBAL' CU UN BUN RANDA-
MENT. PAVEL ERA BOARU III. DAR ȘA NU UITAM
PE BOARU IV (HIRCEA BOARU) CARE A FOST UN
MARE TALENT. A JUCAT FOTBAL LA I.T.A. ESTE
DESTUL ȘA AMINTIM CĂCI ÎN 1948 ÎNTR-UN
MECI AMICAL LA CRADEA CONTRA LUI I.C.D. (ORDINA
HALFIA LUI I.T.A. ȘE PREZENTA LA ACEL MECI ÎN
URMĂTOREA FORMATIE CU LINFIA DE HALFIE :

- FĂCUT Î. MIRCEA BOARU ȘI PETSCHOVSCHI -
CEI CARE A CUNOSCUT I.T.A. LĂȘI DARI ȘA CIA CE VALO-
REA A AVUT LA 18 ANI CĂ ȘA FIE TITULAR LA I.T.A. -
DAR LA ACEL MECI JUCIND CONTRA CĂTĂCANT AL ROHA-
NIEI ÎN ACEL TIMP MARELE SPIELMANN ȘA RIND LA O
MINUTE CU MIRCEA BOARU (LA CAP) ȘA A ACCIDENTAT BĂZIND
AMĂNDOI, M. BOARU ȘA A RĂNIT LA PICIORUL STINGI, IAR OPERA-
ȚIILE PE CARE LEA ȘĂFERAT, N-AM DAT RĂNDAMENT, ȘI A
DISPARUT DIN FOTBALUL DE PERFORMANȚĂ, TAISTETE ȘE
LA TĂPAT TOATA VIATĂ I AM FOST UN BUN BRIETEH ȘI AM
ȘĂFERIT ȘI EU PIERDEREA LUI DIN FOTBALUL ROMĂNESC.

- A DUS O VIATĂ SPORTIVĂ AȘĂVĂRĂTĂ, ȘI FACEA TOT ȘĂCRI-
FICIUL PĂR. FOTBAL DAR VIATĂ A FOST VITREȘĂ CU EL !
- ȘA NE RENTORCEM LA PAVEL BOARU, CARE DARA MINE
ȘI DURA CĂI CARE LAU CUNOSCUT ȘTIINDĂ-I VALDARE
SUNT DE ACORD, CĂCI ALEGEREA LUI 6 MERITATĂ A FOST
ȘA UN JUCĂTOR CARE
- UN JUCĂTOR, TEHNIC / ȘE ȘA PUNE A „FINETE” ERA UN JUCĂTOR CARE,
TRAIĂ FOTBALUL ȘI LUPTA EXEMPLAR PENTRU ECHIPĂ, IAR ȘĂTERILE LUI PE-
SPATUL PORTII ERAU NECRUTĂTOARE, VOIEURILE LUI, ERA ȘA PĂMIA PEU-
TĂRII DIVERȘI CĂ ȘI LOVITURILE LIBERE PEȘTE ZID.

- VALDAREA „B” DIN ARDĂ, CARE AVEAU ÎN RĂND
RILE LOR JUCĂTORI „B” DIN ARDĂ ȘA ȘE AMINTIM : GICKIJA (ARDĂ.)
CELE 4 DIVIZIONARE „B” ȘI CONSTRUCTORUL (ARDĂ) ÎN RĂTE
- A.M.E. EA (ARDĂ) ȘI CONSTRUCTORUL (ARDĂ) ÎN RĂTE
ACEȘTE ECHIBE, TALENTUL LUI ȘI VALDAREA-I CUNOSCUT LA
FĂCUT ȘA FIE TITULAR ÎN ECHIPĂ, IAR ȘA SPECTĂTORII ȘA FIE ÎN
UNANIMITATE DE ACORD, CU JOCUL SĂU CARE A CĂȘTIGĂTA TRĂȘINILE
- DAR IATĂ CĂCI MĂRTEȘA NU L-A OCULT ȘI MĂRTEȘA ÎN 2000 LA
VĂRȘTA DE 70 DE ANI LĂȘI ÎN URME RĂGREȘUL TALENTULUI SĂU !
ANO PAVELE MĂȘĂ !..

- 104 -

EROUL JOCURILOR DE BARAJ, DIV. C¹ CU 5 GOLURI MARCATE!

MELU SOCACI C. ATACANT

S-A NASCUT LA CURTICI, JU. ARAD ÎN DATA DE
TEHNICIAN ELECTRO. C.F.R.

ION SOCACI
FRONTIERA
CURTICI

Ⓢ - DAR SA NU UITAM NICI ECHIDELE CARE
AU FOST JUCAT ÎN CAMP. DIV. C¹ DIN ARAD SI
JU. ARAD: - 1^e ASTRA ARAD ÎN ANUL
2^e GLORIA "
3^e INOASCARA "
4. C.R.L. "
5. VINGA "
6. PECICA "
I. INEU "

NOBILII

Frontierei, aceia care au ajutat echipa, atât cu sufletul cât și material

Atunci când ajuți, parcă te apropii mai mult de Dumnezeu ! Poate la fel au simțit, pe parcursul anilor, și aceia care au pus suflet și bani în folosul echipei. Frontiera te leagă sufletește pentru totdeauna. Undeva, în noianul de amintiri, un gând te întoarce spre alb-albastrul care ți-a fost atât de drag cândva...

Merită cu prisosință să-i menționăm, cu onoare, pe cei care au pus cu adevărat umărul în sprijinul Frontierei:

- primarul anilor 1930, **Pavel Ciupuligă**
- șeful vămii curticene, născut în Mizil, **Alexandru Rădulescu**
- comandantul pichetului de grăniceri, căpitanul **Iliuță**
- domnii **G. Cioban** și **Virgil Haiduc**
- președintele FRONTIEREI DIVIZIONARE, **Ștefan Roza**
- domnul comandant al al Garnizoanei de Grăniceri Curtici, **Ioan Cios**
- șeful cadrelor Reviziei Curtici, **Nicolae Graner**
- șeful Atelierului C.F.R. Curtici, **Ioan Ban**
- inimosul director al Combinatului Agroindustrial din Curtici, **dr.ing. Dimitrie Muscă**

În CARTEA DE ONOARE a clubului curticean, numele lor rămâne veșnic. Sângele le-a rămas înnobilit prin albastrul ceresc al *Frontierei*.

Pentru mulțumiri, cuvintele sunt puține !

NOBILII

din teren ai *Frontierei*

NICUȘOR DOBA – JUCĂTORUL “EMBLEMĂ” AL FRONTIEREI

“El a fost emblema noastră, el a fost căpitanul nostru...Nicușor Doba.” (prof. Petru Mocuța)

“La meciurile de acasă îmi duceam și copiii...ei sunt sufletul meu...”(Nicușor Doba, căpitanul FRONTIEREI DIVIZIONARE)

Născut în 1951, legitimat pentru prima dată în fotbal în 1963, jucătorul merită să fie pentru totdeauna EMBLEMA *Frontierei*...**Nicușor Doba**. În perioada 1968-1970 a fost component al echipei de juniori și tineret a echipei fanion a județului nostru, **UTA Arad**, fiind distins cu medalia de aur în turneul italian la care a participat.

Încorporarea în serviciul militar l-au reorientat. După terminarea acestuia, revine cu dragoste și imensă dăruire la *Frontiera Curtici*.

De altfel, împreună cu Krastler, Jivan, Hodăjeu I, Hodăjeu II, Mocuța, Galețescu, Cucuiat câștigă titlul de CAMPIONI JUDEȚENI la juniori. **FRONTIERA CURTICI, CAMPIOANA JUDEȚEANĂ LA JUNIORI!!!** Este, poate, una dintre cele mai frumoase amintiri din fotbal ale distinsului nostru *căpitan*.

Frontiera anilor '72-'73 (poză aflată în Colecția Nicușor Doba)

Premergător mării promovări în divizia C, *Frontiera* a ratat *barajul* susținut în compania *Victoriei Ineu*. În meciul tur, la Curtici, echipa noastră câștigă impetuos prin 2-0. Returul avea să fie o luptă oarbă, încrâncenată. Ineuanii, simțind cine este “*vioara întâi*” a echipei noastre, îl iau în vizor pe *căpitanul* nostru, provocându-i accidentarea și forțându-l să părăsească echipa la pauză. După cele 90 de minute regulamentare, rezultatul barajului este nedecis, *Victoria* conducând cu 2-0. După prelungiri, în urma jocului dur și murdar al echipei gazdă, ai noștri cedează rezultatul cu 4-0. Dar, totul decurge benefic în formarea MARIIECHIPE A PROMOVĂRII.

Frontiera anilor '75 (poză aflată în Colecția Nicușor Doba)

Aripa stângă de vis, a fost unul din punctele forte ale frumoasei echipe din anii '81-'82, flanc stâng format din Nicușor Doba – Șani Varga. Tehnicitatea și clarviziunea din teren a *căpitanului* nostru se împleteau armonios cu viteza debordantă și centrările perfecte ale lui Șani. Munca frumos depusă a celor doi era spectaculos fructificată, de multe ori, de golgheterii N.Socaciu și I.Pantea.

Cea mai frumoasă echipă a Frontierei, Frontiera anilor '80 – FRONTIERA MAXIMA (poză aflată în Colecția Nicușor Doba)

Modestia caracteristică marilor jucători nu l-a părăsit niciodată...Alături de fotbal, și-a iubit familia mai mult decât orice. Este prea emoționant și greu de scris în cuvinte atunci când povestește despre răbdarea și înțelegerea soției pentru pasiunea sa, manifestate pe parcursul anilor, despre iubirea pe care o poartă familiei sale... **“La meciurile de acasă îmi duceam și copiii...ei sunt sufletul meu...”**

Un suflet onest care cu greu își laudă meritele, cel mai bun meci și cel mai frumos gol...au fost în perioada **Diviziei C**, atunci când *Frontiera* întâlnea acasă pe *Minerul Anina*. Am câștigat acel meci cu 1-0, gol marcat de Nicușor Doba. Văzut din teren, a făcut cel mai bun joc al său, a înscris pentru victorie împotriva unei candidate la promovarea în eșalonul superior. Acordă respectul cuvenit profesionalismului profesorului promovării, **Damian**, cel care părăsește echipa după 2 etape petrecute în divizia C, fiind înlocuit până la finalul turului de antrenorul **Dragoș**. Din retur, aveau să fie conduși de pe bancă de emeritul echipei UTA, **Ladislau Brosovszky**.

Nicușor Doba fost metronomul echipei curticene, tehnicitatea, inteligența în joc și constanța sa recomandându-l. Întrebat despre parcursul oscilant al echipei în perioada divizionară, răspunsul este din nou unul care-i caracterizează pe deplin personalitatea...era foarte greu să joci în compania unor echipe semiprofesioniste. Multe dintre acestea aveau jucători scoși din producție, angajați și cu salarii foarte bune, fără prea mari griji în privința serviciului. La noi nu prea a existat acest lucru.

În 1986 se retrage din activitatea de jucător. I se propun nenumărate oferte de a antrena dar le refuză. Rămâne mereu alături de *Frontiera* în toate meciurile desfășurate după retragerea sa, fiind mereu prezent la meciurile acesteia atât acasă cât și în deplasare.

Cei care au iubit și iubesc cu adevărat culorile alb-albastre curticene sunt întrutotul de acord: **CEL MAI REPREZENTATIV JUCĂTOR AL FRONTIEREI CURTICI ESTE ȘI VA RĂMÂNE MEREU NICUȘOR DOBA...**

Frontiera anilor '73-'80 (poză aflată în Colecția Nicușor Doba)

**PROFESORUL PETRU MOCUȚA – AUTORUL PRIMULUI GOL DIN
RETURUL DE BARAJ CU AUTO TIMIȘOARA**

“În ediția de campionat 1981-1982 eram organizați pe două serii în județul Arad.

Ceea ce am reușit a fost cu totul remarcabil. Lotul jucătorilor era în proporții de 90% format din curticeni. Eram practic două generații, una sub 25 de ani și una între 25-32 de ani. Practice ram un lot matur și știam foarte bine jocul. Jucam combinativ, spectaculos, ofensiv. Nu se punea problema scorului, ne cream foarte multe ocazii de gol. Era o plăcere să fim împreună, să jucăm împreună. Eu veneam sâmbătă noaptea pe tren și duminica jucam (veneam din Valea Jiului).

Am promovat în divizia C, eliminând practic două echipe cu regim semiprofesionist din două municipii, Arad – *Gloria Arad* și Timișoara – *Auto Timișoara*. Le-am eliminate pe ambele fără drept de apel, fără dubii.

Vreau să remerc emulația din rândul suporterilor. Ne însoțeau la fiecare meci în deplasare, într-un număr foarte mare. La meciurile de baraj, de acasă și din deplasare am avut sute de suporterii la fiecare meci ! Am fost un grup unit de jucători cu bagaj tehnico-tactic remarcabil, acest lucru făcând posibilă o performanță deosebită.”

(profesor Petru Mocuța)

NELU SOCACI – GOLGHETERUL FRONTIEREI MAXIMA

Dacă *Nicușor Doba* a fost “inteligenta” din jocul echipei, *Ilie Pantea* a fost “vârful de lance”, *Mircea Mocuța* a fost “turnul de control”, *Nelu Socaci* a fost jucătorul complet și decisiv din barajul cu echipa timișoreană.

Plasament impecabil, șut precis și puternic, constanță și inteligență în joc, a fost EROUL FRONTIEREI DIVIZIONARE. Adulat de public, curtat de multe echipe, a rămas un adevărat NOBIL cu sânge alb-albastru al Curticiului.

**ADEVĂRAȚILOR NOBILI ALB-ALBAȘTRI, PLECĂCIUNE ȘI
MEMORIE VEȘNICĂ ÎN INIMILE NOASTRE !**

„Cele mai însemnate momente
din viața omului sunt nașterea,
nunta și înmormântarea”.
(Simeon Florea Marian)

„Zăce că de cum ți soarta,
Oricum te feerești,
Tăt trăbă s-o-mplinești”.
(Mintean Ana, 73 ani, Curtici)

XVI. CICLUL VIEȚII⁶⁰⁷

Flavius – Alexandru Lazăr

1. NAȘTEREA

Un loc foarte important în viața oricărei culturi îl ocupă nașterea. Zămisirea unui nou suflet de către fiecare dintre noi este crucială pentru perpetuarea societății în care trăim și în sens mare, a lumii.

Fiecare zonă a țării noastre are obiceiuri specifice nașterii, iar în Curtici aceste obiceiuri apar imediat după ce femeia rămâne însărcinată. În timpul sarcinii, femeia este îngrijită de toată familia, i se împlinesc toate dorințele, iar soțul încearcă să nu o supere nicidecum, ca nu cumva copilul nenăscut să fie afectat în vreun oarecare fel. Cu toate acestea, ea trebuie să respecte niște interdicții printre care cea mai importantă: să nu fure, căci în caz contrar, conform credințelor populare, obiectul furat va apărea sub forma unui semn pe pielea copilului. De aceea femeia primește de la toți cei cu care intră în contact orice se crede că și-ar putea dori.

În a treia noapte după naștere, după credința românilor, veneau ursitoarele. Acestea sunt trei la număr și reprezintă imaginea trinitară a sorții. În „Mitologie română”, Romulus Vulcănescu precizează că: „de fapt, ursirea e o prospecție sintetică a întregii vieți a copilului abia născut, care se petrece în câteva secunde din noaptea a treia de la naștere; o prospecție sintetică în economia de ansamblu a vieții umane încadrate în cosmos”⁶⁰⁸. Cele trei ursitoare poartă în mitologie câteodată numele de : *Torcătoarea*, *Depănătoarea* și *Curmătoarea* : „*Torcătoarea* toarce, *Depănătoarea* deapănă, și în cele din urmă intervine *Curmătoarea*, care taie firul vieții la momentul predestinat de Soartă. Ghemul firului vieții e luat de a treia ursitoare, *Curmătoarea*, care îl ia și îl ascunde undeva unde are acces numai Soarta”⁶⁰⁹.

Astfel „cele trei împuternicite ale Soartei” apar în a treia noapte, în camera copilului pentru a-i stabili viitorul. Cu această ocazie, mama și, mai ales, moașa, mai recent nașa, pregătesc în camera copilului o masă cu „poghace și vin” pentru a fi îmbunate și a fi mai îndurătoare cu soarta noului născut.

„O fost odata un uom și o avut tăt fete, vo șapte fete și s-o sfădit cu muiérea, că no’, să-i facă și lui și-un prunc, nu tăt fete. Apu amu muiérea ... dacă fete or vinit, ce să facă?

No’, iera moașa atuncea acasă că iară numa ce-o născut, și noaptea la doispăce vinéu ursitorile și spunéu că ce și cum. Iera moașa acoalea și zîce:

- No, dacă vréi să știi cine-i de vină, ia la noapte stai aci să videm ce zîc ursitorile.

⁶⁰⁷ Fragmente din acest capitol au fost publicate inițial în lucrarea *Să ne cunoaștem rădăcinile – Tradiții și obiceiuri la români, maghiari, germani, slovaci și șvabi*, coord. Camelia Circa-Chirilă și dr. Janina Flueraș, Arad, 2011, pp. 83-90 și a fost realizat sub coordonarea doamnei prof. dr. Laura Dragomir de la Colegiul Național ”Preparandia Dimitrie Țichindeal” din Arad, specialist în domeniu.

⁶⁰⁸ Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, Editura Academiei R. S. R., București, 1987, p. 164.

⁶⁰⁹ *Ibidem*, p. 164.

Și-apu cătă sară or pus o masă și pă masă or pus poghace și vin și pă iel (pe bărbat), l-or pus în ușe să doarmă așe în ușe, să nu să poată iele băga. Că iele vin doauă, tri. Și când or vinit, când să deschidă ușa, n-o putut că o fost iel acoalea. Și zice una dintră iele:

- *No, hai! Ce faci? Bagă-te-n 'lontru!*
- *Nu pot, zice, că-i sacu' cu fetile-aci și nu mă pot băga.*

*Adică iel o fost de vină c-o avut tăt fete, că iel o sămănat numa fete, n-o sămănat prunci*⁶¹⁰.

„Familia în care se naște un copil, de obicei alege ca nașii de cununie să fie și nași de botez, dar îi posibil să ia și alți nași.

Copilul este dus în brațe la biserică de către moașă. În fața bisericii îl predă la nașă; și nașa, și moașa, nu este bine să dea copilul la nimeni în brațe. Absolut! De când pleacă de acasă și până-i gata botezul și să întoarce acasă. Nu știi de ce, da' nu-i bine.

Ajunși la biserică, începe Taina Botezului. Așa, și nașu' trăbă să ducă lumînarea, că mai demult la Curtici nașa meré cu pruncu și moașa cu lumânarea, o invérs.

Se face botezul și nașa îi bine să știe Credeul, că popa zice că trăbă să zici Credeul în numele pruncului pă care-l botezi. S-o terminat botezul și mărg acasă.”

De remarcat este nevoia interlocutorului de a-și întări spusele în ceea ce privește interdicția de înstrăinare a copilului în drumul dus-întors la biserică, acesta folosind cuvântul „Absolut!”, ceea ce nu lasă nici o cale de mijloc, alăturând acestora argumentul „Nu știi de ce, da' nu-i bine!”

Așadar, prin intermediul Ursitoarelor, oamenii puteau afla răspuns la unele nelămuriri, legate în acest caz, de faptul conceperii copiilor (nașterea fetelor și nu a băieților). Se observă dorința oamenilor de a avea băieți, aceștia fiind cei care pot asigura continuitatea numelui.

În satul tradițional românesc, deci și în Curtici, oamenii erau mai bucuroși când se năștea un băiat, deoarece în afara faptului că asigura perpetuarea numelui, acesta își ajuta părinții în gospodărie, de obicei rămânea în casa părintească și întrucât nu necesita alcătuirea și pregătirea zestrei, a la fete, averea rămânea în familie, ba chiar aceasta sporind prin căsătorie.

Un alt ritual foarte important, care îmbină învățătura creștină cu numeroase practici păgâne, este **Botezul**.

„Familia în care se naște un copil, de obicei alege ca nașii de cununie să fie și nași de botez, dar îi posibil să ia și alți nași.

Copilul este dus în brațe la biserică de către moașă. În fața bisericii îl predă la nașă; și nașa, și moașa, nu este bine să dea copilul la nimeni în brațe. Absolut! De când pleacă de acasă și până-i gata botezul și să întoarce acasă. Nu știi de ce, da' nu-i bine.

Ajunși la biserică, începe Taina Botezului. Așa, și nașu' trăbă să ducă lumînarea, că mai demult la Curtici nașa meré cu pruncu și moașa cu lumânarea, o invérs.

*Se face botezul și nașa îi bine să știe Credeul, că popa zice că trăbă să zici Credeul în numele pruncului pă care-l botezi. S-o terminat botezul și mărg acasă*⁶¹¹.

De remarcat este nevoia interlocutorului de a-și întări spusele în ceea ce privește interdicția de înstrăinare a copilului în drumul dus-întors la biserică, acesta folosind cuvântul „Absolut!”, ceea ce nu lasă nici o cale de mijloc, alăturând acestora argumentul „Nu știi de ce, da' nu-i bine!”

Ca în orice sat, o mare importanță este acordată preotului, aceasta obsevându-se din afirmațiile interlocutorului: „popa zice că trăbă”, deci cuvântul preotului are statut de lege, nimeni neavând îndrăzneala să treacă peste el, preotul fiind puntea de legătură dintre oameni și

⁶¹⁰ Relatat de Ana Minteuan, 73 ani, Curtici, 2008.

⁶¹¹ Relatat de M. C., 56 ani, Curtici, 2008.

Dumnezeu, dintre rău și bine și mentorul care spune ce este și ce nu este plăcut lui Dumnezeu, oamenii încercând să atingă, în general, apogeul a ceea ce este plăcut lui Dumnezeu.

La plecarea și la întoarcerea de la Botez, nașa mai îndeplinește un ritual:

„Nașa când să duce cu pruncu' la botez îl ie în brață și în ușe, în față la mă-sa și la tată-so zice:

*Mérem cu-n păgân,
Și-ți aducem un creștin!*

Și-atuncea mére cu iel la biserică, și-atuncea când vine cu iel de la biserică, atuncea când să bagă-n casă, îl pune jos și zice:

*Ne-am dus cu-n păgân,
Și-ți aducem un creștin!*

Și-l pune jos: - No, să vidém a cui îi pruncu? Și la cine ii mai drag de iel, acela să țâpă și-l ie de jos⁶¹²”.

„Cine ia copilul în brațe prima dată de jos, la acea persoană copilul ține cel mai mult.

Spre seară, faci ursita copilului astfel: pui pe o tavă multe lucruri, de ex. pită, ciocan, scule, pix, în funcție de îndeletniciri. Atuncea și copilu' în brațe, că el îi mic de două-tri săptămâni, îl ți aplecat spre tavă și copilul fără să știe, întinde mâna și pă ce obiect pune mâna prima dată copilul, fără să-l ieie în mână că-i încă mic și nu poate să țină nici un creion în mână. Deci, pă ce obiect pune copilul mâna, aceia-i va fi îndeletnicirea cea mai dragă lui și mai potrivită pentru el când va fi mare⁶¹³”.

Ritualul Botezului este extrem de important întrucât prin el copilul este introdus „în rândul lumii” și mai ales în comunitatea creștină. Prin tradiție, copilul se naște păgân, iar prin botez devine creștin. Un rol esențial și foarte important îl are nașa, garantă și mărturisitoare înaintea lui Dumnezeu a noului-născut, care se creștinează. Din acest moment nașa devine părintele spiritual și are obligația de a se îngriji de buna creștere și de educația copilului.

Ursita este cu totul altceva decât Mitul Ursitoarelor. Ursita este înfăptuită de către moașă, mamă sau nașă, acestea având posibilitatea de a influența într-o oarecare măsură viitorul copilului în sensul că pe tavă ele pot pune doar o anumită categorie de obiecte folosite într-un anumit domeniu în care mama ar dori să profeseze copilul, în timp ce Ursitoarele nu pot fi influențate de nimeni.

Așadar, după ce copilul este botezat se crede că este ferit de orice rău, deoarece până la Binecuvântare și altădată până la Botez copilul nu era lăsat singur nicio clipă, ca nu cumva să vie necuratul și să-l schimbe cu oarece arătare.

Dar acum că a scăpat de puterea necuratului, mama trebuie să-l ferească de „ochii răi” ai oamenilor ca nu cumva să fie *deocheat* căci în unele cazuri se întâmpla ca acesta să aducă moartea copilului, dacă nu se îndeplineau o serie de practici magice.

Deochiul

Pentru a preveni deochiul, se leagă copilului mic, la mână, o ață roșie, în credința că acesta nu se ve deochia. Dacă totuși copilul se deoache, atunci se recurge la descântec. Dar nu numai copiii mici pot fi atinși de deochi, ci chiar și adulții:

„Mama mé, m-o povestit, o zâs că s-o dus cu o pretină și tât s-o uitat la ie și o diocheat-o; să pice jos, nu alta, și atuncea zâce că o lins-o pă frunte și-o scupit-o-n gură și deloc și-o revenit⁶¹⁴”.

„Dacă îi deocheat , se ia apă de la fântână într-o cană cu coadă, de trei ori se ia. Apoi iei nouă bețe de chibrit, sau nouă bețe de la mătura de casă. Se aprind bețele și după ce arde

⁶¹² Relatat de Ana Munteuan, 73 ani, Curtici, 2008.

⁶¹³ Relatat de M. C., 56 ani, Curtici, 2008.

⁶¹⁴ Relatat de Savita Don, 83 ani, Curtici, 2008.

câtva, jarul să lovește cu cuțatu' , să pice-n cană; și când pică jaru-n cană îți țugluiezi buzele și faci așé. După stinsul chibritelor sau bețelor de mătură, iei un cuțat, obligatoriu cu vârful ascuțit și faci cruce pe fundul căinii, de când începi să descânți și până termini. Dacă nu știi descântecul, zici de trei ori Tatăl Nostru .

Descântecu' îi așé :

*Maică Sfânta, Doamne ajută!
Maică Sfânta, Doamne ajută!
Maică Sfânta, Doamne ajută!
S-o dus (numele: omului, animalului, obiectului, etc.)
Pă cale, pă cărare,
S-o-ntâlnit cu noauă strâgoi în cale;
Luatu-l-o, învârtitu-l-o !
De picioare l-o-mpeticat,
De ochi l-o orbit,
De urechi l-o surzât.
Maică Sfântă auzi,
Si-mi poruncii,
Să iau apă de la fântână,
Să descânt.
Descântecu' meu să aibă leac,
Să zboare diochiu,
Ca argintu' cel curat,
Să zburde N. luminat,
Cum Maica Sfântă,
Și Dumnezeu cel de sus
L-o lăsat!*

Descântecu' să zâce de nouă ori. După terminarea descântecului faci trei cruci în pământ, spre tine, oriunde te afli, cu același cuțit cu care ai descântat și cu care pe toată perioada descântecului ai făcut cruci pe fundu'căinii.

La începerea descântecului, când cel care descântă zice :

*„ S-o dus N.
Pă cale, pă cărare ”,*

cel căruia i se descântă se mută dintr-un loc în altul. După ce-ai terminat cu descântecu' și crucile-n pământ, persoana deochiată bea apă de trei ori din cană; apoi îl uzi de sus în jos pe față, pe toată fața de sus în jos, semnul crucii de trei ori ; pe mâini, de sus în jos, semnul crucii de trei ori, pe picioare la fel. După aceea, cu un mic cărbune (chibrit) faci cruce pe frunte, pe barbă, pe obraz, în palme și-n tălpi.

Când ai terminat asta, arunci de trei ori apa, ori pe țâțână la ușe, la poartă, o la ce-o fi, ori pe câne, de la cap la coadă. Obligtoriu de trei ori !

Si după ce i s-o descântat, omul, animalul, etc. se scutură și dac-o fost deochiat își revine imediat. Dacă e foarte tare deochiat, și totuși nu-i trece din prima, imediat după descântec, atuncea îi bine, trei femei să-i descânte⁶¹⁵.

„Toate popoarele vechi și moderne au crezut și cred că privirea ochilor are o putere magică și periculoasă, care nu se poate înlătura decât numai cu niște ceremonii particulare. Această superstiție se urcă în vremile vechi până la indieni⁶¹⁶”.

Pentru îndepărtarea deochiului se recurge la descântec, iar în cazul în care : „N-ai la îndemână chibrite, cană, apă, ce-ți trăbă la descântec, lingi pe frunte pe persoana deochiată

⁶¹⁵ Relatat de M. C., 56 ani, Curtici, 2008.

⁶¹⁶ S. Fl. Marian, *Nașterea la români*, București, 1995, p. 222.

de trei ori, astfel: *lingi odată, apoi scuipi în sus de trei ori, iar, și tot așa de trei ori. Trebuie să-l lingi în semnul crucii*⁶¹⁷. sau „*că o lins-o pă frunte și-o scupit-o-n gură și deloc și-o revenii*⁶¹⁸”.

Atât descântecul, cât și celelalte practici de înlăturare, de alungare a deochiului au o puternică încărcătură magică. Apar numerele magice *nouă* și *trei*. De exemplu numărul *nouă*: descântecul se face cu ajutorul a *nouă* bețe de matură sau *nouă* chibrituri; descântecul se repetă de *nouă* ori; „*S-o-ntâlnit cu nouă strâgoi*”; numărul *trei*: în cană se pune apă de *trei* ori; dacă nu este știut descântecul se rostește rugăciunea Tatăl Nostru de *trei* ori; este invocat ajutorul Maicii Domnului la începutul descântecului de *trei* ori :

Maică Sfânta, Doamne ajută!

Maică Sfânta, Doamne ajută!

Maică Sfânta, Doamne ajută!

la sfârșitul descântecului se fac *trei* cruci în pământ; persoana deochiată bea apă de *trei* ori, este însemnată cu semnul crucii pe frunte, pe mâini, pe picioare de *trei* ori; apa se aruncă de *trei* ori; dacă este foarte tare deochiat este bine să îi descânte *trei* femei; „*lingi persoana deochiată de trei ori, apoi scuipi în sus de trei ori.*” De remarcat este nevoia interlocutorului de a-și întări spusele: „*Obligatoriu de trei ori!*”

Pentru înlăturarea deochiului se folosesc mai multe obiecte cu o încărcătură magică, precum: cărbunii (chibriturile), aceștia întruchipând focul : „*Ardă ca focu, cin’ o deochiat pă N.*”; bețele de mătură pentru alungarea deochiului, asemeni gunoiului; cuțitul, obiect cu care este amenințat deochiu și înlăturat; „*cană cu coadă*” .

• NUNTA- practici de magie erotică –

„*Era [...], fată mare, șede în ceea uliță [...] și ce să vezi, hai să-mi coate și mie în Ajunu’ de Anul Nou, să-mi coate și mie în pahar, cu oglinda, io-știu cum, cu inel de aur în pahar, să vadă cine m-a fi data. Data, amu baci-to Pătru o fost, după cum s-o văzut, c-o fost micuț și s-o arătat în oglindă. Io n-am vrut să cred:*

- Trăbă spurcului pă micuțu’ iesta, am zâs io.

- Iaca, micuțu’ aiesta și data, o zâs Lița.

*Și iaca așé, în oglindă l-am văzut și baci-to Pătru iera cătană, și așé cătană cum o fost, s-o arătat*⁶¹⁹”.

Interesantă este evoluția semantică antinomică a lui *a da*. Substantivul *dată*, cu varianta articulată *datul* (a-și afla *datul*) numește soarta, perechea hărăzită dincolo de voința omenească. Pe de altă parte, verbul *a da*, cu varianta substantivizată *datul* (*datul după dată*) numește practica divinatorie, „forțarea” cunoașterii de către individ.

Dacă nu este inițiată, fata are nevoie de un intermediar sau ajutor :

„*Când vineu hornarii mai demult, ierau hornurile deschisă, și vineu hornarii cu scara, avé și ceva mătură de mătura hornu. Și-atunci, până ce puné scara, aceia de măturat hornu, o lăsa la ușa gredinii și de-acolo zâce că dac-ai furat doauă fire de mătură, și să faci cruce din iele și să le pui la cap, te visai cu data.*

Hornarul fiind zona de contact cu cerurile; logica magiei transferă atributele, mai ales puse sub protectoratul crucii (orice act de divinație începe cu semnul crucii).

Cu cât se obțin mai greu, cu atât obiectele magice sunt mai valoroase: „*Când am fost fată, o vinit hornariu și, când îl videm că vine, iute fujem acasă și dacă iera focu’ stâns*

⁶¹⁷ Relatat de M. C., 56 ani, Curtici, 2008.

⁶¹⁸ Relatat de Savita Don, 83 ani, Curtici, 2008.

⁶¹⁹ Relatat de Savita Don, 83 ani, Curtici, 2008.

punem iute paie acolo, să fie mai ude le punem, să facă fum și când să suié pă scară aprindém focu' și i-am furat din mătură și m-am pus su' cap și m-am visat cu bărbat-mneu⁶²⁰”.

Mătura apare frecvent în texte și ritualuri ca instrument ordonator cosmic.

„Dapu și cu oglinda dacă te uiți pă fundu fântânii, și-acolo îți vezi data, dacă știi să descânți cumva, dapu io n-am știut să descânt niciodată⁶²¹”.

Cunoașterea destinului e primul pas, făcături pot să-i împiedice realizarea. Atitudinea devine activă; făcutul pe dată. Provocarea destinului poate fi periculoasă:

„Cine le ști' ce descântau să le vie data. Și vezi tu, amu nime nu mai crede-n astea, da una și-o omorât pă soră-sa! Și-o făcut de mărit că o fost fată bătrână. Nu i-o vinit data să să mărite și, când și-o făcut de mărit, o omorât pă soră-sa și s-o măritat după bărbatu' lu' soră-sa, și-o avut prunci cu el. Și astea nu-s minciuni, treaba asta o știu io”.

De remarcat este nevoia interlocutorului de a-și întări spusele, precum naratorul basmului, temându-se de neîncrederea noilor generații. El invocă martori sau chiar personajele sunt rude ale interlocutorului.

Ritualul în sine rămâne secret, apanaj al inițiatorului, doar frânturi sunt surprinse de naratorii inoportuni și chiar de cei vizați.

„Își făcéu de mărit mai demult. Io am văzut pă [...] când eram fată tânără. Nu știu de inde am vinit într-o noapte și am văzut-o pân șanț cu lămpașu', cum și-o făcut de mărit în pielea goală, cum o născut-o mă-sa. Și-o făcut de mărit, că nu s-o măritat pân-o fost fată bătrână tare și s-o măritat după văduoi. Și cu lămpașu' din șanț, în șanț s-o băgat, și cum să cade, în pielea goală, cum o născut-o mă-sa”.

„Da, să știi că în crucile drumului își făceau cu oale, cu ciortoaie și dacă puneu ce trăbă acolo și merei și trântei oala, pică pă tine prăpăstiile; și cine știe ce fac să le vie data,”

„Și cu păpuși își făceau, că la mine o țapat odată păpușe înaintea ușii. Păpuși făcute din zdrențe și cu brânci așe făcute. Cine știe ce făceau cu ele, că io nu m-am prins de ele; [...] pă iel l-am făcut de o țapat-o de acolo. Cine știe ce pățem de mă prindeam de ie⁶²²”.

„Trimișii” sau „slujitorii” vrăjitoarești iau, cel mai adesea, înfățișări de animale:

„Io am vinit de la sapă, de la cucurut, de la șogoriță-me, apu n-am știut că mă mărit după frate-so, că am săpat cu sora lui, iel o fost cu 6 ani mai bătrân decât mine. Și vin de la sapă de la cucuruz și până-n corn, vin cu [...] . Și din corn de-acolo și pân-aci inde șede [...] în colț, tăt mătă or vinit, când a fost 'năntea mé, când în urma mé; și-atunci, când am fost la mijlocu locului (amu așe-ți spun, cum o fost), la mijlocu uliții, o ieșit o muiere în calea mea, o muiere sufulcată cu hainile: << Stai în loc, [...], unde-ai fost la oara asta?>>”.

„Bagă samă, că n-am fost măritată, și ... o dispărut muierea, că Doamne, iart-o, c-o zăs mama mé : << Când vezi ceva maichii, nu te spărie, puni-te-n jenuț și fă-ți cruce cu stânga, și să lapadă de tine. >>, și când am fost aci lângă Tulucu, o ciurdă de câni și în mijloc o fost un vițâl și câni roata: hap! hap! hap! hap! hap! câni roata după iel.

Și nu știu ce-o fi putut fi aceia, numa că și-o fi făcut careva de mărit, așe zâce”.

Atacurile nu conteneau nici după căsătorie: *„Și mama o fost să moară de făcătură, că după ce s-o măritat, s-o dus la joc și băsama tata mneu o fi avut altă drăguță și s-o dus la joc și aceia nu știu ce i-o făcut că o vinit într-o zi la ie să-i deie ață s-o măsoare, cât îi de lungă, și-atuncea zâce că ie o fost gata, într-o sară. Și amu m-aduc aminte că or fost vrăjitori la noi, în Curtici, care descântau de vrăjuri și zâce că o dus-o și cu soacră-sa, cu cocia la omu' cela să-i destoarcă și, când s-o dus, i-o picat o roată de la cocie, și când o vinit 'năpoi, o vinit și acela să-i întoarcă urma. O zăs câtă moșu mneu:*

⁶²⁰ Relatat de Ana Minteuan, 73 ani, Curtici, 2008.

⁶²¹ Relatat de Savita Don, 83 ani, Curtici, 2008.

⁶²² Relatat de Savita Don, 83 ani, Curtici, 2008.

– Mână, Flore, mână! Că amu nu mai pică roata de la cocie, da la noapte să n-o lăsați să iasă afară nicicum, că vin patru pădureni și-o strâgă la poartă. Că de-o lăsați să iasă afară, gata-i!

–atuncea, când o fost câtă mnezu nopții, mama o auzât c-o strâgă, că or vinit pădurenii, da numa ie-i auzé. Și zâce c-o zâs:

– Lăsați-mă, că numa au ceva treabă cu mine.

– Nu, nu!

Și nu or lăsat-o, s-or pus în ușe și după aceia și-o revenit⁶²³.

Întorsul urmei, abaterea mersului firesc al vieții; e „întoarsă” o dată de sub pasul victimei, e „întoarsă” iar sau „destoarsă”, pusă pe făgașul său, de cel care știe s-o facă sau chiar de agentul malefic inițial, sub amenințare:

„Și să-ți spun pățania, asta iar adevăr o fost. Pătru [...], să-ți spun numa: soră-sa o fost încredințată (logodită) c-un măcean (locuitor din Macea). Dac-o fost încredințată, cum îi duminica trăbuiè să facă uspățu. Vinerea o fost la 'rad (Arad) să cumpere roc și ce-o mai trăbuit la mireasă. Măceanu o vinit până la ii (ei), și când o fost să plece, l-o petrecut până afară:

Noapte bună!

- Noapte bună, să ne-ntâlnim cu bine.

L-o petrecut până la uliță și-n veci n-o mai vinit să facă uspățu' cu mireasa. Asta o văzut baci-to Pătru. S-or dus după iel acasă, o fost beteag și nu i-o mai trăbuit-o.

– Ieși afară! Ieși afară! Zâce.

Ș-atuncea s-o dus [...] cu baci-to Pătru la Macea, la [numele vrăjitoarei] și-or zâs câtă ie:

– Dacă nu deastorci ce-ai făcut, te dezbrăc în pielea goală și-ți dau foc să arzi înăinte la primărie! Și i-or ars o chică, [.....] era secretar de partid pă timpu' comuniștilor.

Și atunci ce să vezi, s-o dus baci-to Pătru cu ceva șaretă, cu [.....] și nicicum nu l-or ajuns pe drum. Măceanu' s-o dus pă drumu' Sâmartonului, ciub de apă o fost și nu l-o ajuns. Până de la o vreme l-or ajuns și l-or prins și o zâs că tăt guleri de cămeși vede înăinte lui.

După aceia, la două săptămâni o fost uspățu' , că i-o destors. Că o luat [.....], din rocu' acela o tăiet și i-o destors”.

Surprinzător, lipsa de credință a celor de astăzi descurajează chiar manifestările Răului, care, fie-și face voia în tihnă, fie nu se mai simte provocat căci nu mai are cu cine lupta.

„Mai demult ierau oamini mai credincioși, dacă s-or arătat tăte bătăcunile ... amu nu să mai arătă nimica”⁶²⁴.

Strigături

La ieșirea miresei din curte:

„Miresuță dintre flori,
Ie-ți gându' de la ficiori,
Și ți-l pune la bărbat,
Că cu iel te-ai cununat!”.

3. ÎNMORMÂNTAREA

„Moartea, rar când se arată oamenilor pe neașteptate și pe neștiute, ca să le curme firul vieții, ci ea, după credința și spusa românilor, totdeauna dă știre mai dinainte prin diferite

⁶²³ Relatat de Savita Don, 83 ani, Curtici, 2008.

⁶²⁴ Relatat de Savita Don, 83 ani, Curtici, 2008.

*semne atât neamurilor celor mai de aproape cât și celui ce are să moară, că în scurt timp va veni la dansul, ca să-i ia sufletul și abia după aceea se arată și ea singură*⁶²⁵.

„Apu vidéi așe, că traje pă moarte, că io țin minte de tata mneu. Tata mneu, el era să moară în iastă săptămână și-o sărit sora mé pă iel și o mai trăit o săptămână; o chinuit o săptămână că noi avém pătuț lângă cuptor, alătura cu patu' lui și sora mé tăt să prindé de căpătâi la patu' lui și să ducé la iel. Era să treacă și o sărit pă iel, și-o mai trăit o săptămână. S-o scuturat (io am fost micuță de 5 ani, numa cum m-o povestit mama) și atuncea zâce că s-o scuturat tata mneu odată și zâce că o zâs:

- Ghiulă, ié ficuțale aștea de aci, du-le acolo, la mama și la tata, că io aș muri și nu pot muri de doru' lor și de jelea lor.

Și o mai trăit o săptămână, și o vinit una la mort și ca norou' că s-o băgat în tindă și maica o ieșit afară și o oprit-o, că zâcé „Dumnezo să-l ierte!” și iel n-o fost mort. Că s-o auzât că o murit marțea, da iel o mai trăit până-n ceia săptămână.

Și io merem așe la morturi, la care trăjé pă moarte, cu mama, că ié o fost alergătoare (grabnic ajutătoare), și care cum o avut nevoie, ié deloc s-o dus și zâce:

- Hai nană Ghiulă, că ia, mama o tata traje pă moarte și să vezi ce și cum îi.

- Dapu, la care cât îi ghemu', zâcé mama.

Dapu io n-am știut ce îi acela, ghemu', am gândit că ghem de ață:

- Maică, nu-mi arăți și mie ghemu'? cum, cât îi? că ghemu-i mare, apu până să gată ghemu' cela, nu moare omu'?

- Apu așe să zâce, maichi. Zicea mama.

Io, am fost lângă mulți când or murit, și când trecéu, zâcém, no, amu o înghițat nodu', că zâcé că dacă să ridică la grumaz nodu' cela, apu atunci îi gata, și-o dat sufletul⁶²⁶.

Moartea, după cum observăm din spusele interlocutorului, reprezintă o trecere: „din lumea cu dor în cea fără dor”. Ea este văzută ca fiind ceva absolut normal, datorită supremă pe care toți trebuie să o plătim mai repede sau mai târziu. În unele cazuri, muribunzii nu-și puteau da sufletul de dorul sau de jalea unor persoane foarte apropiate, alții se aflau sub legătura unui blestem sau nu erau împăcați cu lumea și cu Dumnezeu: „Era să treacă și o sărit pă iel, și-o mai trăit o săptămână”.

Viața este văzută ca un ghem de ață, pe care omul îl primește la naștere și la vremea cuvenită, Moartea, care este văzută ca un personaj, are dreptul de a-l curma.

Când cineva moare „trăbă neapărat să fii acolo și deloc să-i aprinzi lumina, că zâce că-i păcat dacă moare fără lumină la cap; și atuncea îl spală, îl îmbracă, îi pune lumina în brânci, așe pune: lumină cu batistă (io le-am spus să-mi pună și bâta cu mine, că poate-oi umbla și acolo, apu cum să umblu fără bătă?)⁶²⁷”.

„Să țin pau bani în groapă, că nu știu di ce, da să țin pau. Apoi trăbă sa acuperi tâte oglinzile. Să nu leși, ferească Sfântu', măța-n casă. Și după ce l-o pus în copârșeu, ai de grijă să-l tămâiezi bine și să zâci Tatăl Nostru. După ce o gătat popa de predicat și ieșe cu mortu' din casă, o muiere care rămâne ultima să întoarcă tâte scaunile cu picioarele-n sus. Familia, când scoate mortu' din casă, iese ultima. După ce o scos sicriu' din casă, fiecare membru al familiei dă de tri ori cu fundul de ușe să nu-i leșe mortu' urât⁶²⁸”.

Este evidentă credința oamenilor în viața de după moarte și, ca urmare, caută să-și pună unele obiecte indispensabile celeilalte vieți. După moarte trebuie îndeplinit un adevărat ritual și sunt reguli care impun o neapărată ascultare. După credințele românilor, omul după moarte trebuie să treacă prin 6 sau 9 vâmi. Acestea mai sunt denumite vâmile văzduhului sau vâmile păcatelor. Astfel, la fiecare vamă se află un înger și un diavol. Pentru fiecare categorie de

⁶²⁵ S. Fl. Marian, *Înmormântarea la români*, Editura Grai și suflet- cultura națională, București, 1995, p. 7.

⁶²⁶ Relatat de Savita Don, 83 ani, Curtici, 2008.

⁶²⁷ Relatat de Savita Don, 83 ani, Curtici, 2008.

⁶²⁸ Relatat de M. C., 56 ani, Curtici, 2008.

păcate există o vamă, iar diavolul caută să-l atragă pe om la el dacă a săvârșit respectivul păcat. Dorind să scape, mortul având banii pregătiți, aruncă un ban, iar necuratul aleargă să ia banul, timp în care omul este luat de înger.

Oglinzile se acoperă deoarece sunt considerate porți spre alte lumi și pentru ca sufletul să nu ia calea cea greșită, prin oglindă, se acoperă cu ștergere.

Bocetul

„De obicei se fac două priveghiuri. Mere lumea la mort, care ști boci, bocește, care nu...nu”.

Femeile cele mai apropiate mortului, rude sau vecine, de cum intră în casă, apropiindu-se de „copârșeu” și cu mâinile în cap încep și „să cântă”:

*„ Io dragă vecina mé,
De-acasă m-am pus de gând,
Gherda, să nu te cânt,
Da' dacă-i pă cum să vorbește,
Că mort cu mort să-ntâlnește,
Când pă poartă ti-i băga,
Uită-te de partea dreapta,
C-acolo-al mneiu Pătru te-aștepta,
Și de mine te-a-ntreba,
Că ce face Savita ?*

*Să-i spui, Gherda adevărat,
Numa pă cum m-ai lăsat!
Că de ti-i povesti cât-o vecină,
Până mâne-i strada plină.
De ti-i povesti l-un vecin,
Până mâne-i satu' plin.
Și-s sângură ca puiu' cucului,
Când îl lasă mama lui ;
Fără aripi, fără pene,
Și-ar zbură și să teme ..⁶²⁹ ”*

Bocetul este o formă prin care românii își iau rămas-bun de la cel mort. Prin intermediul acestuia sunt transmise anumite mesaje unei persoane din „ceia lume”. În cazul de față femeia își exprima dorința de a nu se „cânta”, dar având credința că morții se întâlnesc, îi transmite prin intermediul celui recent decedat unei persoane apropiate, respectiv soțului „ *al mneiu Pătru*”, un mesaj.

Înainte de a transmite mesajul, îi dă anumite indicații topografice:

*„ Când pă poartă ti-i băga,
Uită-te de partea dreapta. ”*

după care ceea ce „se cântă” prevede un dialog între cel recent plecat, purtător și transmițător al mesajului celor vii și cel decedat înainte, receptor al mesajului:

*„ C-acolo-al mneiu Pătru te-aștepta,
Și de mine te-a-ntreba,
Că ce face Savita? ”*

După presupusul dialog urmează transmiterea mesajului propriu-zis, bocitoarea atenționând pe mort ca mesajul transmis să fie cel real :

„Să-i spui, Gherda adevărat,

⁶²⁹ Relatat de Savita Don, 83 ani, Curtici, 2008.

Numa pă cum m-ai lăsat! ”

Iar mesajul poate fi divers, în cazul de față, este exprimată neîncrederea în vecini

*„ Că de ti-i povesti căt-o vecină,
Până mâne-i strada plină.
De ti-i povesti l-un vecin,
Până mâne-i satu' plin ”.*

și starea de permanentă singurătate, interlocutorul comparându-se cu „puiu' cucului”, cucul fiind considerat în popor cea mai crudă și singuratică pasăre :

*„ Si-s sângură ca puiu' cucului,
Când îl lasă mama lui;
Fără aripi, fără pene,
Și-ar zbura și să teme ... ”*

Prin bocet se poate stabili o legătură între cele două lumi, dar principala „menire” a „cântatului” prevede tânguirea după cel decedat, ocazie cu care oamenii au adaptat textul în funcție de nevoile și doleanțele personale.

„După ce ai îngropat mortu', să pune acasă un pahar cu apă și niște mâncare pe pervaz în exterior și-i posibil ca dimineața să lipsească din apă și mâncare. Atunci înseamnă că mortul, adică sufletul o vinit acasă.

Dacă visezi după ce moare că mortu' o cerut ceva mâncare, obligatoriu trăbă să faci mâncarea respectivă și să dai de pomană la cineva. Îi bine să dai la cel sărac, că aia-i primit, nu la bogat că bogatu' are.

Dacă visezi foarte rău și ți frică cu mortul, să dai ceva de pomană peste gard, orice. Dai peste gard sau peste geam și zici că-i de pomană și cine primește zice „*Dumnezău să primească!*” sau „*Dumnezău să-l ierte!*”⁶³⁰.

După credințele poporului român, timp de șase săptămâni sufletul se întoarce acasă sau chiar rămâne în tot acest timp la streășina casei. Este bine ca rubedeniile celui „trecut” să-i pună pe pervaz pâine, sare și apă, ca nu cumva sufletul să dea târcoale pe acasă și să tulbure liniștea familiei.

Dacă cumva vine, arătându-se în vis și cerând mâncare, – interlocutorul simte nevoia să-și accentueze spusele prin cuvântul „obligatoriu” – , trebuie ca familia să dea de pomană. Totodată, pomană trebuie făcută celui sărac, interlocutorul argumentându-și spusele susținând „că aia-i primit” .

Apare aici obiceiul „*datului peste gard sau geam*”, fereastra, respectiv gardul simulând o trecere, un portal spre „ceea lume”, mortul primindu-și mâncarea și Dumnezeu milostenia făcută: „*Dumnezău să primească!*”, pomana fiind făcută și spre iertarea păcatelor celui decedat: „*Dumnezău să-l ierte!*”.

POEZII POPULARE DIN CURTICI

În ”Tribuna Poporului”, anul III, nr. 189, Arad, 4, sunt tipărite o serie de poezii populare, între care și câteva din Curtici, culese de Nicolae Mureșan:

*Mult mă muștră cucuțu,
De ce n-am glas ca dânsu;
Cum oi ave glas de cuc,
Că sara plângând mă culc,
Cum oi ave glas de om,*

⁶³⁰ Relatat de Savita Don, 83 ani, Curtici, 2008.

*Că sara plângând adorm.
Cucule, pană galbănă,
Eu mă culc, tu mă leagănă.
Cucule, pasîre surie,
Eu mă culc, tu mă învie.
Cucule, osuț de pește,
Eu mă culc, tu mă trezește.*

*Nu mă da, maică, departe,
Să vin cu desagi-n spate
Cu desagi-mbăierați
Și cu ochii lăcrimați.*

*Frunză verde de trifoi,
Mândruță cu buze moi
Țucu-ți ochii, negrișori,
Și obrajii roșiori,
Vin alină dorul meu,
Că nu trebuie să-l culci,
Numai două buze dulci
Și atunci l-ai alintat,
Doarme ca și legănat.*

*Am prtit ochilor mei
Să nu fie lăcomoși
După oamenii frumoși!
Li-am prtit, ei nu m-ascultă,
Tot după frumos să uită.*

*Asta-i nana cu cocori,
Când o văd mă ieu fiori,
De jos pân la subsuori.*

STEMA ORAȘULUI CURTICI

Stema oficială a orașului Curtici a fost adoptată de Guvern prin Hotărârea nr. 1124/2011. Aceasta se compune dintr-un scut triunghiular cu marginile rotunjite, tăiat. În partea superioară, în dreapta, în câmp albastru, se află un snop de grâu, de aur, iar în stânga, în câmp argintiu, se află o roată de cale ferată cu două aripi, de culoare neagră. În vârful scutului, în câmp roșu, se află o bornă de culoare argintie. Scutul este timbrat de o coroană murală de argint cu 3 turnuri crenelate⁶³¹.

Semnificațiile elementelor însumate

Snopul simbolizează ocupația de bază a locuitorilor, agricultura. Roata cu două aripi și borna semnifică faptul că localitatea este cel mai important punct de trecere, pe calea ferată, a frontierei de vest a României. Coroana murală cu 3 turnuri crenelate semnifică faptul că localitatea are rangul de oraș⁶³².

⁶³¹ Augustin Mureșan, *Heraldica teritorială arădeană actuală: Steme de orașe (1999-2013)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. XII, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2017, pp. 236-237.

⁶³² Dan Ghinea, *Enciclopedia geografică a României*, Editura Enciclopedică, București, 2000, p. 213-214; Gheorghe Vlăsceanu, *Orașele României*, Editura Odeon, București 1998, p. 177-178.

BIBLIOGRAFIE

Izvoare

Surse inedite

Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Curtici, act. nr. 922/1909 dat de Episcopia Aradului; Actul nr. 21/1950 din 12 decembrie 1950; Adresa nr. 32/1955 către Prea Sfinția Sa Andrei Magieru, Episcop al Aradului; Deviz – Ofertă, aprobat în ședința Consiliului Eparhial în 2 noiembrie 1950, având nr. 4606/1950; *Matricola botezaților*, Curtici, nr. 171/1911; *Matricola botezaților*, Curtici, nr. 219/1912; *Matricola cununaților – copie*, Curtici, nr. 44/1910; *Matricola răposaților, nr. 14 / 1909*; *Matricola răposaților din Curtici pe anii 1895 – 1928*; Procesul verbal al *Ședinței Consiliului parohial* din 10 iulie 1905; *Protocolului botezaților din Curtici pe anii 1895 – 1904* (copie), poziția 191 / 1896, nr. inventar 9; *Protocolul ședinței Consiliului Parohial din 10/23 aprilie 1923*; *Protocolul ședinței scaunului protopopesc al tractului Ienopolea*, ținută la 6 aprilie 1910; *Registrul cununaților*, Curtici, nr. 13/1962; *Scrisoarea lui N. Spireanu către pr. Ioan Nicorescu* din 13 mai 1922.

Arhiva Primăriei orașului Curtici, *Stare civilă*.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, București, *fond 874, C.N.R. Arad*, dosar nr. 21/1918, f. 1.

***Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Alba, Alba Iulia, *fond Vama Alba Iulia*, dosar nr. 27, f. 95

***Serviciul Județean al Arhivelor Naționale, Arad, *Arhiva Prefecturii, Acta Congregationum*, dosar 1037/1824.

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, *Fond Episcopia Ortodoxă Română Arad*, Acte școlare, grupa IV, dosar 38/1854, f. 1 – 7.

***Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, *fond Prefectura județului Arad. Acte administrative*, dosar nr. nr. 317/1938, f. 51, dosar nr. 302/1941, f. 123-144.

***Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, *fond Prefectura județului Arad*, dosarele nr. 20/1924-1927; 22/1924; 31/1927; 40/1926 și 50/1927; dosar nr. 280, /1944, f. 2..

***Serviciul Județean al Arhivelor Naționale, Arad, *Fond Prefectura Județului Arad*, cabinetul prefectului, dosar 174/1940, raportul pe luna octombrie.

***Serviciul Județean Arad al Arhivelor Naționale ARAD, *fond Prefectura Județului Arad. Actele subprefectului*, dosar nr. 154/1920/1923, f. 15-20.

***Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, *fond Prefectura județului Arad – Serviciul administrativ*, dosar nr. 25/1930 f., 23.

***Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Arad, *fond Vama Curtici*, dosar nr. 6/1943-1944, f. 1-10; dosar nr. 6/1944; dosar nr. 2/1952, f. 13, f. 135; dosar nr. 4/1952, f. 84..

***Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Cluj, Cluj-Napoca, *fond Poliția Turda*, dosar nr. 111/1940, f. 565

***Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Timiș, Timișoara, *fond Chestura Poliției Municipiului Timișoara*, dosar nr. 62/1948, f. 32.

Izvoare statistice

Konscrierea parohială a poporului de la biserica hratului Mucenic Dimitrie, din Kurticiu, dioceza Aradului, protopopiatul Kis-Ineului, comitatul Aradului, de la anul 1864.

Rotariu, Traian (coord.) , *Recensământul din 1880: Transilvania*, Editura Staff, Cluj-Napoca, 1997.

Manuilă, Sabin, *Recensământul General al Populației României din 29 decembrie 1930*, vol. II, Neam, Limbă maternă, Religie, Monitorul Oficial, Editura Institutului Central de Statistică, București, 1938.

Izvoare editate

Achim, Viorel (editor), *Politica regimului Antonescu față de cultele neoprotestante. Documente*, Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România "Elie Wiesel", Polirom, București-Iași, 2013.

****Diplome privind istoria comitatului Timiș și a orașului Timișoara*, vol. II (1430-1470), culese de Pesty Frigyes, ediției, note și comentarii Livia Magina, Adrian Magina, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2014, pp. 354-355, doc. 306 (9 august 1463).

****1918 la români. Documentele Unirii*, vol. VII-VIII, București, 1989.

****Protocolul Congregațiilor Comitatului Arad din 29 octombrie 1744*.

****Protocol despre Ședințele Sinodului Eparchial din Diecesa Română Gr. – Orientală a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1904*, Tiparul Tipografiei Diecesane, Arad, 1904.

Roz, Alexandru, *Consiliul Național Român Central și Gărzile Naționale Române din Arad (1918). Acte și documente*, vol. I, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1993..

Roz, Alexandru *Războiul neatârării din 1877-1878. Acte și documente arădene*, Editura Universității "Vasile Goldiș", Arad, 1998.

Lucrări generale

Andea, Avram *Banatul cnezial până la instăpânirea habsburgică (1718)*, Editura Banatica, Reșița, 1996.

Andreiescu, Valeriu *Istoria pentecostalismului românesc*, vol. I, Editura Casa Cărții, Oradea, 2012.

Arbonie, Emil, *Călătorie românilor. Realități transilvănene (1918-1948)*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2009.

Bunaciu, Ioan, *Istoria Bisericii Baptiste din România*, Editura Făclia, Oradea, 2006.

Feneșan, Cristina *Vilayetul Timișoara (1552-1716)* Editura Ariergarda, Timișoara, 2014.

Marian, S. Fl. *Înmormântarea la români*, Editura Grai și suflet- cultura națională, București, 1995.

Marian, S. Fl. *Nașterea la români*, București, 1995.

Ghinea, Dan, *Enciclopedia geografică a României*, Editura Enciclopedică, București, 2000.

Glodariu, Ioan *Relații comerciale ale Daciei cu lumea elinistică și romană*, Cluj-Napoca, 1974.

****Marginalizarea socio-teritorială a comunităților de romi din România. Studii de caz în județele Alba, Arad, Călărași, Dolj și Iași*, Editori Enikő Vincze, Iuliu Elena Hossu, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2014.

Marki Sándor, *Arad vármegye és Arad szabad kiraly város története*, vol. I-II, Arad, 1892-1895.

Maxim, Mihai *Țările Române și Imperiul Otoman (1400-1600)*, în ****Istoria Românilor* (tratat), ediția a II-a, revăzută și adăugită (coord. acad. Ștefan Ștefănescu, acad. Camil Mureșan, acad. Ioan Aurel Pop), vol. IV, Editura Enciclopedică, București, 2012.

Mihalca Alexandru, Crăciun Avram, Chiper Gheorghe, *Aspecte din istoria agrară a județului Arad*, Partea I, Arad, 1995.

Neagu, Adrian *Istoria Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România și impactul ei asupra societății românești (1870-1932)*, teză doctorală, Facultatea de Istorie, Universitatea București, 2013.

Pascu, Ștefan, *Făurirea statului național unitar român*, vol. II, București, 1983.

Pascu, Ștefan, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. II, Editura Dacia, Cluj – Napoca, 1979.

Pavel, Teodor *Mișcarea românească pentru unitate națională și diplomația Puterilor Centrale*, vol. II, Timișoara, 1982.

Pârvan, Vasile, *Dacia*, Editura Științifică, București, 1967.

Popa, Dumitru *Pagini din istoria Bisericii Adventiste din România*, vol. I, București, 2008

Popeangă, Vasile, *Școala românească din părțile Aradului în perioada 1867 – 1918*, Comitetul de cultură și educație socialistă a județului Arad, Arad, 1976.

Popovici, Alexa, *Istoria bapțiștilor din România 1856-1989*, ediție revizuită, Editura Făclia, Oradea, 2007.

****Să ne cunoaștem rădăcinile – Tradiții și obiceiuri la români, maghiari, germani, slovaci și șvabi*, coord. Camelia Circa-Chirilă și dr. Janina Flueraș, Arad, 2011.

Silveșan, Marius *Bisericile Creștine Baptiste din România între persecuție, acomodare și rezistență (1948- 1965)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012.

Vlăsceanu, Gheorghe, *Orașele României*, Editura Odeon, București 1998.

Vulcănescu, Romulus *Mitologie română*, Editura Academiei R. S. R., București, 1987.

Lucrări speciale

A Bekesi Agost, Hitv, Ev, Egyhazmegyetol, Szarvasi foiskola, Evi ertesitoje 1874/5 - rol, Dobay Janos Konyvniomdaja, Gyiulan, 1875.

Arbonie, Emil *Avocații arădeni (1875-1989)*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2014.

Arbonie, Emil, *Avocații evrei arădeni și consecințele aplicării dispozițiilor privitoare la starea juridică a locuitorilor evrei din România (august 1940-septembrie 1944)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. VI, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2013.

Arbonie, Emil *Colectivizarea autorității judecătorești arădene (1947)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, vol. III, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2011.

Arbonie, Emil, *Consolidarea structurilor de ordine și siguranță publică ale statului național unitar român în județele transilvănene (1918-1924)*, în Vasile Popeangă (coord.), *Pe drumul Marii Uniri*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2008.

Arbonie, Emil, *Întabularea dreptului de proprietate cu titlu de drept de împroprietărire al unor arădeni în baza Reformei agrare din anul 1921 (17 octombrie 1930. Partea I)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2011.

Arbonie, Emil, *Jandarmeria rurală arădeană (1929-1949)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. XIII, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2017, pp. 176-205.

Arbonie, Emil *Ofițerii și agenții poliției urbane arădene (1929-1949:A-O)*, în "Analele Aradului", anul II, nr. 2, Arad, 2016.

Arbonie, Emil, *Organizarea și funcționarea autorităților de supraveghere și controlul trecerilor peste frontiera româno-ungară, parte integrantă a procesului de consolidare a statului național unitar român în zona arădeană (1919-1920)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. VII, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2013.

Arbonie, Emil *Polițiștii urbani arădeni (1929-1949)*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2017.

Arbonie, Emil, *Unele aspecte referitoare la funcționarea Biroului Evacuațiilor din Arad (22 martie -31 august 1944)*, în "Analele Aradului", anul III, nr. 3, Arad, 2017.

Arbonie, Emil, *Traficul de frontieră local în județul Arad (1920-1949)*, în "Ziridava", nr. XXIV, Arad, 2005.

Arbonie Emil, Lucaciuc Ștefan Ioan, *Separarea puterii judecătorești de administrația comitatensă arădeană*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, vol. IV, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2012.

Ardelean, Aurel *Condițiile geografice*, în ****Aradul permanentă în istoria patriei*, Arad, 1978.

Ban, Livius *Pelerini prin Valea Plângerii*, Editura Carmel Print, Arad, 2015.

Bel Vasile, Ghioancă Constantin, *Literatura baptistă de limbă română din perioada 1895-1990*, Editura Risoprint, Cluj- Napoca, 2017.

Berenyi, Maria *Portrete române din Ungaria – din viața și activitatea lui Mihai Brumar*, în "Noi", 4 iunie 1993.

Birou, Virgil *Un document românesc de la 1830*, în "Revista Institutului Social Banat-Crișana", ianuarie 1940.

Bodea, Cornelia, *Moise Nicoară (1784 - 1861) și rolul său în lupta pentru emanciparea național – religioasă a românilor din Banat și Crișana*, Editura Diecezana, Arad, 1943.

Bodea, Gheorghe I., *Avram Iancu și problema creării Daco-României*, în "Crisia", IX, Oradea, 1979.

Bogdan, Doru *Reforma agrară din 1921 în județul Arad, reflectată în fondul "Serviciul Agricol" al filialei Arhivelor Statului Arad*, în "Ziridava", nr. VI, Arad, 1976.

Boia, Stelean Ioan *Aradul interbelic. Administrație, societate și economie*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. VII, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2013.

Boia, Stelean Ioan, *Fundația "Emanuil Gozdsu"*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2006.

Boia, Stelean Ioan, *Identitate și alteritate etnică și confesională în spațiul arădean (1919-1945)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. XI, în Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2016.

Bojincă, Damaschin T., *Diriguitorul bune creșteri: spre îndreptarea multor părinți și bun-foșul tinerimei române*, La Crăiasca Tipografie a Universității Ungurești, Buda, 1830.

Bolovan, Ioan, *Asociația Națională Arădană pentru Cultura Poporului Român, 1863-1918. Contribuții monografice*, Cluj-Napoca, 1994.

Botezan, Liviu *Mișcările țărănești din satele arădene contra notarilor și primarilor în primăvara anului 1848, preluu al evenimentelor din toamna anului 1918 care au facilitat Marea Unire*, în *Ziridava*", nr. XXIII, Arad, 2002.

Botiș, Teodor, *Istoria Școlii Normale (Preparandiei) și a Institutului Teologic Ortodox Român din Arad*, Ed. Consistoriului, Arad, 1922.

Brădean, Gheorghe, *Evocare Mihai Brumar 1886- 1915*, în "Îndrumătorul Creștin Baptist", nr. 7-8, București, 1977.

Brădean, Gheorghe *Pocăința primilor oameni din Curtici*, în *Farul Creștin*, anul XVI, nr. 17, 26 aprilie 1947.

Bulboacă, Sorin, *Cucerirea otomană a comitatului Arad (mijlocul sec. al XVI-lea)*, în Emil Arbonie, Doru Sinaci (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat – Crișana*, vol. IX, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2014.

Bulboacă, Sorin, *Cucerirea și administrația otomană în comitatul Zarand (secolele XVI-XVII)*, în Emil Arbonie, Doru Sinaci (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat – Crișana*, vol. XI, Editura Vasile Goldiș University Press, Arad, 2016,

Bulboacă, Sorin, *Curticiul în lupta pentru Marea Unire*, în ***1918-1998. *Aradul și Marea Unire*, coord. Alexandru Roz, Editura Universității "Vasile Goldiș", Arad, 1999, pp. 192-195.

Bunaciu, Ioan, *Începuturile din Dobrogea*, în *Îndrumătorul Creștin Baptist*, anul XXXII, nr. 9-10, 1978.

Caciora, Andrei *Din lupta românilor arădeni pentru eliberare națională, în perioada 1895-1905*, în "Ziridava", nr. VIII, Arad, 1977.

Codău, Ioan, *Școala ineuană pe trepte de istorie*, Arad, 2008.

****Curtici – album monografic* (editor Ion Matiuț), Editura Mirador, Arad, 2016.

Ciuhandu, Gheorghe, *Din viața lui Nestor Ioanovici, Episcopul Aradului (1767 - 1830)*, Tiparul Tipografiei Diecezane, Arad, 1920.

Ciuhandu, Gheorghe, *Dr. Giorgiu Popa, un om de școală și cultură (1841 - 1897)*, Editura Autorului, Arad, 1934.

Ciuhandu, Gheorghe *Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri cu un excurs istoric până la 1752 și însemnări istorice politice ulterioare*, ediție îngrijită de Constantin Jinga și Remus Feraru, cuvânt înainte de Remus Feraru, bibliografie și cronologie de Constantin Jinga, Editura Marineasa, Timișoara, 2005.

Demșea, Dan, *Istoricul Camerei de Comerț, Industrie și Agricultură a județului Arad*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017.

Demșea, Dan *Un istoric al parcurilor și grădinilor decorative din teritoriul județului Arad (secolele XVIII-XX). Obiectivele din afara orașului Arad*, în "Ziridava", nr. XXIII, Arad, 2002.

Dronca, Lucian *Activitatea Băncii "Victoria" din Arad (1887-1918)*, în "Banatica", nr. 14, Reșița, 1996.

Faur, Vasile, *Țara Zărandului. Conscriptii. Cronică. Documente. Imagini*, ediția a două revăzută și adăugită, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2016.

Feneșan, Cristina *Vilayetul Timișoara (1552-1716)*, Editura Ariergarda, Timișoara, 2014.

Găvănescu, Eduard, *Mărturisiri românești din Eparhia Aradului în veacul al XVIII-lea*, Editura Diecezana, Arad, 1940.

- Gluck, Eugen, *Comunitățile israelite arădane în perioada anilor 1849-1918, în Identitate. Alteritate. Multiculturalitate*, Complexul Muzeal Arad, Arad, 2001.
- Goina, Mariana, *Între "țigani de mătase" și cei ce "fierb în suc propriu". Studiu de caz al comunității de romi din Curtici, județul Arad*, în vol. *Incluziune și excluziune. Studii de caz asupra comunităților de romi din România*, editori Kiss Tamass, Fosztó László, Fleck Gábor, Editura Kriterion, Cluj-Napoca, 2009.
- Greffner, Otto, *Mișcări cu caracter social-agrar în fostul comitat Arad la sfârșitul secolului al XIX-lea*, în "Ziridava", nr. II, Arad, 1968.
- Gureanu Dorel, Truță Horia, *Aradul. Cadrul geografic, climatologic, solul și subsolul, hidrografia, resursele naturale, fauna, vegetația*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. I, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017.
- Gyori Maria – Mihaela și Lulușan Alina –Teodora, coord., *Corul Bisericii Ortodoxe din Curtici 1990 – 2015, 25 de ani*, Editura Rebeca, Arad, 2015.
- Hațegan Ioan, Bulboacă Sorin, Mureșan Augustin, *Economie și societate arădeană în Evul Mediu și epoca premodernă (sec. VIII-XVIII)*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. I, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017.
- Hügel, Peter *Societatea arădeană în perioada de la preistorie la secolul IX*, în Adrian Nițu coord.), *Arad. Economie și societate*, vol. I, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017.
- Ienășescu, Lucian, *Acțiuni de culturalizare desfășurate de cercurile "Sfântul Gheorghe" din județul Arad în perioada interbelică*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. VI, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2013.
- Ienășescu, Lucian *Așezăminte culturale rurale din intreblicul arădean*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, vol. I, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2010.
- Ienășescu, Lucian *De la condiția de aliat la aramă de ocupație. Din seria abuzurilor comise de trupele sovietice pe teritoriul județului Arad (septembrie – decembrie 1944)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări*, vol. II, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2011.
- Iovănaș, Ion. I. *Pe firul vieții cu arbori genealogici*, Arad, 2009.
- Jurcoi, Emanuel, *Granițele timpului. Un istoric al Bisericii Creștine Baptiste din Curtici de la începuturi până în 1944, f. l.*, 2017.
- Kiss, Vasile, *Istoricul Bisericii Creștine Baptiste din Curtici*- mss.
- Kováč, Geza, *Țărâtimea arădeană în perioada reglementării urbariale din 1771-1786*, în "Ziridava", VIII, Arad, 1977.
- Lazarovici, Gheorghe, *Noi descoperiri Bodrogeresztur în Banat*, în "Banatica", nr. 8, Reșița, 1985.
- Lițiu, Gheorghe, *Românii arădani în frământările anilor 1849 – 1850*, Arad, 1947.
- Manea, George, *Activitatea Consiliilor Naționale Române și a Gărzilor Naționale Române din județul Arad*, în "Ziridava", nr. VIII, Arad, 1977.
- Marco, Gabriela Adina *Despărțirea dintre comunitățile românească și sârbească de la Nădlac*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie(coord.), *Administrație Românească Arădeană. Studii și comunicări*, vol. III, Editura „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2011.
- Meszar, Marius Răzvan *Agricultura județului Arad în perioada interbelică (1918-1941)*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017.
- ****Molitifelnic*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1937.
- ****Monitorul Oficial*, nr. 177.826 / 1947, București
- Motorca, Ioan, *Cercetări și date monografice privitoare la comuna Seleuș cu satele aparținătoare Seleuș, Cigherel, Moroda, Iermata*, Editura Gutenberg, Arad, 1997.
- Munteanu, Ioan *Structura proprietății agrare din județul Arad în perioada interbelică*, în "Ziridava", nr. X, Arad, 1978.
- Mureșan, Augustin, *Heraldica teritorială arădeană actuală: Steme de orașe (1999-2013)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. XII, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2017.

Nagy Ioan, Pașcalău Maria, Hațegan Romulus (coord.), *Studii și cercetări monografice: Curtici vatră din câmpie*, Editura Mirador, Arad, 2000.

Nițu, Adrian, *Aspecte ale dezvoltării economice a Aradului în contextul economiei socialiste din România*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. III, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj- Napoca, 2017.

Nițu, Adrian, *Mediul financiar-bancar arădan în secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017.

Nițu, Adrian, *Societatea industrială arădeană în secolul al XIX-lea, început de secol XX și perioada interbelică*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017.

Oarcea, Felicia Aneta, *Serviciul Zootehnic și Sanitar –Veterinar al Județului Arad. Repere istorice interbelice*, în "Analele Aradului", anul III, nr. 3, Arad, 2017

Pachița, Mirela, *Aspecte privind evoluția bolilor infecțioase și epidemiilor din județul Arad în perioada interbelică*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. IX, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2014.

Pachița, Mirela *Aspecte privind evoluția sistemului farmaceutic în Arad în perioada interbelică*, în "Analele Aradului", anul II, nr. 2, Arad, 2016.

Pachița, Mirela *Aspecte privind instituția Pompierilor voluntari din județul Arad după Primul Război Mondial*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, vol. XII, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2017.

Pantea, Maria Alexandra, *Medalioane ale preoților și învățătorilor din Protopopiatul Ortodox Român Arad 1812 – 1918*, Editura, Eurostampa, Timișoara, 2017.

Păcurariu, Mircea *Învățământul teologic la Arad*, în vol. *Episcopia Aradului. Istorie. Viață culturală. Monumente de artă*, Arad, 1989.

Pădurean, Corneliu, *Organizarea administrativ –teritorială și populația comitatului /județului Arad din secolul al XIX-lea până la mijlocul secolului al XX-lea*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, vol. I. ediția a II-a, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017.

Pădureanu, Eugen D., *Repertoriul structurilor de pământ din județul Arad descoperite pe imaginile satelitare Google Earth (2014-2017)*, în "Analele Aradului", anul III, nr. 3, Arad, 2017.

Pătrăuță, Teodor *Școala primară arădeană în procesul consolidării statului român întregit*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *90 de ani de administrație românească. Culegere de studii și comunicări*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2010.

Petraș Lucian, Petraș Maria, Truță Horia, *Administrația comitatului și județului Arad de la sfârșitul secolului XIX și până în 1945*, în în Adrian Nițu coord.), *Arad.Economie și societate*, vol. I, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca,2017.

Popa, Mircea N., *Monografia Liceului teoretic „Elena Ghiba-Birta”*, Arad, 1995.

Popeangă, Vasile *Aradul în perioada dualismului*, în *** *Aradul. Permanență în istoria patriei*, Arad, 1978.

Pósta, B., *Kurticsi östelepek (Arad m.)*, în AE, XIX, Arad, 1899.

Roz, Alexandru, *Aradul – Cetatea Marii Uniri*, Editura Mirton, Timișoara, 1993.

Roz, Alexandru, *Aradul în timpul primului război mondial*, în "Ziridava", nr. X, Arad, 1978.

Sava, Victor *Restituiri arheologice. Un topor de cupru din colecția dr. Kasa Antal (Dorobanți, jud. Arad)*, în "Banatica", nr. 20/1, Reșița, 2010.

Stan, Constantin Tufan, *Laurian Nicorescu – compozitorul și artistul liric*, Editura Anthropos, Timișoara, 2008.

Stoica, Cristian *Activitatea bancară în perioada 1945-1989 în Arad*, în Adrian Nițu (coord.), *Arad. Economie și societate*, ediția a II-a, vol. III, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj- Napoca, 2017.

Șase autori și un pictor în căutarea Curticiului pierdut, antologie, prefață și ediție îngrijită de Gheorghe Mocuța, Editura Mirador, Arad, 2008.

Truță, Horia *Învățământul primar arădean, în primii ani de administrație românească (1919-1925)*, în Doru Sinaci, Emil Arbonie (coord.), *90 de ani de administrație românească. Culegere de studii și comunicări*, Editura "Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2010.

Vasile, Petrică, *Institutul Teologic Diecezan Ortodox Român din Caransebeș 1865 – 1927*, Editura Episcopiei Caransebeșului, 2005.

Vesa, Pavel, *Biserici de lemn de odinioară din județul Arad*, Editura Gutenberg, Arad, 1997.

Vesa, Pavel, *Clerici cărturari arădeni de altădată*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2008.

Vesa, Pavel, *Eparhia Aradului în perioada episcopului Gherasim Raț (1835 - 1850)*, Editura Mirador, Arad, 2008.

Vesa, Pavel, *Eparhia Aradului în timpul episcopului Sinesie Jivanovici (1751 - 1768)*, Editura Arhiepiscopiei Aradului, 2013.

Vesa, Pavel, *Episcopia Aradului. Istorie. Cultură. Mentalități (1706 - 1918)*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj – Napoca, 2006.

Vesa, Pavel, *Episcopia Aradului între 1786 – 1830*, Editura Arhiepiscopiei Aradului, Arad, 2010

Vesa, Pavel, *Învățământul Teologic de la Arad (1822 - 1948)*, Ed. Episcopiei Deveii și Hunedoarei, Deva 2013.

Vlaj, Ioan Moise, *Istoria A. S. Frontiera Curtici(1929- 1999)*, mss.

Zărna, Gheorghe Dorel *Sărăcia sau inegalitatea veniturilor ca factor predictiv al mortalității generale. Studiu comparativ a două comunități rurale de țigani*, Editura Sofia, Arad, 1999.

Articole de presă

Albina, an II, nr. 44 – 151, joi 20 aprilie/2 mai, Viena, 1867; anul II, nr. 101 – 208, 10/22 septembrie 1867, Viena; anul IV, nr. 39, 13/25 aprilie 1869, Viena; anul VI, nr. 26, duminică 21 martie/2 aprilie 1871, Pesta; anul VII, nr. 88, joi 9/21 noiembrie 1872, Pesta.

Amiculu Scolei, foia pentru naintarea inventamentului si a educatiunei la Romani, anul III, nr. 2, 13 ianuarie 1862, nr. 7, 17 Februarie 1862, Sibiu.

Amvonul, anul I, nr. 17, 1/15 sept. 1868, Oradea – Mare.

"Asociațiunea națională din Arad, în adunarea sa generală din 15/27 dec. 1866", în *"Sionul Românesc, foaie bisericească, literară și școlastică"*, anul III, nr. 8, 15 aprilie 1867, Viena, p. 96.

Biserica și Școala, anul II, nr. 13, 26 martie / 6 aprilie 1878, Arad; anul VII, nr. 33, 14/26 august 1883, Arad; an VIII, nr. 3, 15/27 ianuarie 1884, Arad; anul VIII, nr. 16, 15/27 apr. 1884, Arad; anul XI, nr. 11, 15/27 martie 1887, Arad; anul XII, nr. 46, 12/24 nov. 1889; anul XII, nr. 27 din 2 / 14 iulie 1889, Arad; anul XII, nr. 41, 42, 43, din 8 / 20 octombrie - 22 oct. / 3 noiembrie, Arad, 1889; Anul XIII, nr. 38, 17/29 septembrie 1889, Arad; anul XIII, nr. 40, 1/13 octombrie 1889, Arad; anul XIV, nr. 33 din 19/31 august 1890; anul XVIII, nr. 17, 24 aprilie/6 mai 1894, Arad; anul XIII, nr. 45, 5/17 noiembrie 1889, Arad; anul XXVI, nr. 4, 27 ian. / 9 febr. 1902; anul XXVI, nr. 14 din 7/20 aprilie 1902; anul XXVIII, nr. 8, 22 febr. / 6 martie 1904; anul XXVIII, nr. 1, 4/17 ian. 1904, Arad; anul XXXIII, nr. 6, 8/21 febr. 1909, Arad; anul XLIX, nr. 49, 6 decembrie 1925; anul LII, nr. 14-15, 8 aprilie 1928; anul LII, nr. 49 – 50, 2 decembrie 1928; anul LIII, nr. 27, 30 iunie 1929; anul LVII, nr. 52, 24 dec. 1933; anul LIX, nr. 19, 12 mai 1935; anul LVII, nr. 10, 5 martie 1933; anul LXX, nr. 16, 14 aprilie 1946; anul LXX, nr. 18, 28 aprilie 1946; anul LXXI, nr. 20, 11 mai 1947; anul LXXI, nr. 28, 6 iulie 1947

Consemnarea obiectelor intrate în Asociațiunea națională arădeană ..., în *"Albina"*, an IV, nr. 39, duminică 13/25 aprilie, Viena, 1869.

Familia, nr. 34 din 21 august / 2 septembrie, Oradea – Mare, 1888; anul XXVI, nr. 13, 1/13 aprilie 1890; anul XXVI, nr. 52, din 30 decembrie / 11 ianuarie, Oradea – Mare, 1890; anul XXV, nr. 46, 12/24 noiembrie, 1889, Oradea – Mare; anul 34, nr. 25, 21 iunie / 3 iulie 1898, Oradea Mare; anul XXXVIII, nr. 49, 8/21 dec. 1902, Oradea Mare;

Federațiunea, anul II, nr. 124 – 309, vineri 12/31 oct., Pesta, 1869.

Foaia Diecezană, anul IV, nr. 29, 1889; anul IV, nr. 38, 16 septembrie 1928, Caransebeș; anul LIX, nr.8, 20 febr. 1944

Foaia Poporului, Anul VI, Nr. 11, 8 -20 martie 1898, Sibiu;

Fondulu Gazetei seu fundațiunea Sinacaiana, în "Foaia pentru Minte, Anima și Literatura", Nr. 29, miercuri 26 iulie 1861.

Găvănescu, Eduard I. *Ședințele din 1849 ale Consistoriului Eparhiei arădene*, în "Hotarul", nr. 1, anul III, Arad, 1936

Hajdu, Gabriela *Implicarea Bisericii Ortodoxe Române în susținerea bisericilor și mănăstirilor din comitatul Severin, la începutul secolului XX*, în "Altarul Banatului", nr. 10-12 / 2014, Timișoara

Lițiu, Gheorghe *Legea din 1846, pentru libera revenire la Ortodoxie și urmările ei*, în "Biserica și Școala", nr. 20 – 22, 13 mai 1945.

Lumina, Organ oficial al eparhiei române gr. or. arădene, anul IV, nr. 21, duminică 23 mai/6 iunie 1875, Arad.

Protocolul Adunării Generale al Asociației naționale arădane, pentru cultura poporului român pe anul al VI – lea, adică 1868/9, ținută în 2/14, 3/15 sept. 1868", în *Albina*, anul III, nr. 116, duminică 10/22 nov. 1868.

Protocolulu conferinței protopresbiteriale ..., în *Biserica și Școala*, anul V, nr. 46, 29 nov./11 dec. 1881, Arad.

Protocolul XXIX, luat în 23 nov./11 dec 1866, despre ședința ordinară ținută din partea direcțiunii asociației naționale din Arad pentru cultura poporului român, în "Albina", anul II, nr. 10 – 117, Viena, miercuri 25 ian/6 febr 1867.

Protocolulu Sedinței a X, a direcțiunei Asociațiunei naționale pentru cultura poporului român, ținută în Aradu în 12 iuniu nou, a. c., în "Federațiunea", anul II, nr. 68 – 253, mercuri 30/18 iuniu, Pesta, 1869, p. 273 și în *Albina*, an IV, nr. 55, duminica 22 iuniu/4 iuliu, Viena, 1869.

Protocolul Sinodului electoral al protopresbiteriatului român gr. or. de Șiria, ținut în 16/28 sept. 1871, în "Albina", an VI, nr. 82, duminica 10.22 oct, Pesta, 1871.

Revista Transilvania, anul XLII, nr. 2, martie – aprilie 1911, Brașov

Românul, anul XIII, nr. 9, 26 febr. 1928.

Statutele Asociațiunei naționali arădane pentru cultura poporului român, în "Albina," anul III, nr. 129, 22 decemvrie 1868 / 3 ianuaru 1869, Viena.

Telegraful Român, nr. 95, anul XXI, 25 nov./7 dec. 1873, Sibiu.

Tribuna Poporului, anul I, nr. 227, 29 nov. 1897; anul I, nr. 224, din 7 decembrie, Arad, 1897; Arad; anul I, nr. 245, din 22 decembrie 1897, Arad; anul II, nr. 35, 21 februarie 1898, Arad; anul II, nr. 31, 15/27 febr. 1898; anul II, nr. 35, 21 febr./5 martie 1898, Arad; anul III, 10 iunie 1899; anul III, nr. 127, 3/15 iulie 1899, Arad; anul VIII, nr. 76/1906; anul VIII, nr. 214, 13/26 novembre 1904, Arad; anul IX, nr. 31, 16 febr./1 martie 1905, Arad; anul X, nr. 219/1906; anul XII, nr. 63/1908; anul XII, nr. 188 din 24 august 1908;

Surse electronice

Biblioteca Națională a Austriei, Viena, *listele soldaților căzuți în Primul Război Mondial- listen der gefallenen Soldaten. /nationalbibliothek_biblioteca_nationala_austriei_viena.htm. The digital State Library of Upper Austria. Alphabetisches Verzeichnis Nr. I der in den Verlustlisten Nr. 1 bis 10 angeführten Namen (Nr. I/1914).*

<https://www.unibuc.ro/despre-ub/ub-astazi/profesori-ub/17529/mocuta-marius/>

<https://www.slideshare.net/betzyschor/senic>

Site-ul R. A. Administrația Zonei Libere Curtici Arad [www. zla. ro](http://www.zla.ro)

Site-ul Primăriei orașului Curtici [www. primariacurtici.ro](http://www.primariacurtici.ro)

Primăria Orașului Curtici

aduce mulțumiri pentru colaborare următoarelor familii:

Bulboacă Ilie și Floarea "Pașcu"

Buruiană Mihai și Georgeta

Demian Marcel și Cornelia

Doba Ioan și Cornelia

Don Adrian și Delia

Filimon Ecaterina

Flueraș Nicolae și Cornelia

Gherman Mircea și Alina

Grec Sorin

Herczeg Alexandru și Liana

Miloacă Florea

Marian Iuliana

Mocuța Aura

Mocuța Ilie „Tiliga”

Mocuța Ioan „Bristianu”

Morodan Dănuț

Morodan Gheorghe și Livia

Moț Floarea „Curta”

Moț Radu "Clisa"

Peița Vasile și Rodica

Sabău Monica

Ing. Stan Ioan

Șiclovan Ilie "Monu"

Tăședan Lucian „Bălu”

Tăședan Traian „Barbura”

Tăucean Floarea

Teodorescu Iuliana

Zaharie Florica „Bărdașu”

Imagini din colecțiile unor curticeni
1910 -1920

Daniel Covaci, Dănuț Morodan

Imagine din colecția familiei - Gherman Mircea

Imagine din colecția familiei - Herczeg Alexandru și Liana

Imagine din colecția familiei - Demian Marcel

Imagini din colecțiile unor curticeni
1910 -1920

*Imagine din colecția familiei - Zaharia Florica
"Bârdașu"*

Imagine din colecția familiei - Tăședan Lucian

Imagine din colecția familiei - Moș Floarea "Curta"

Imagini din colecțiile unor curticeni
1910 -1920

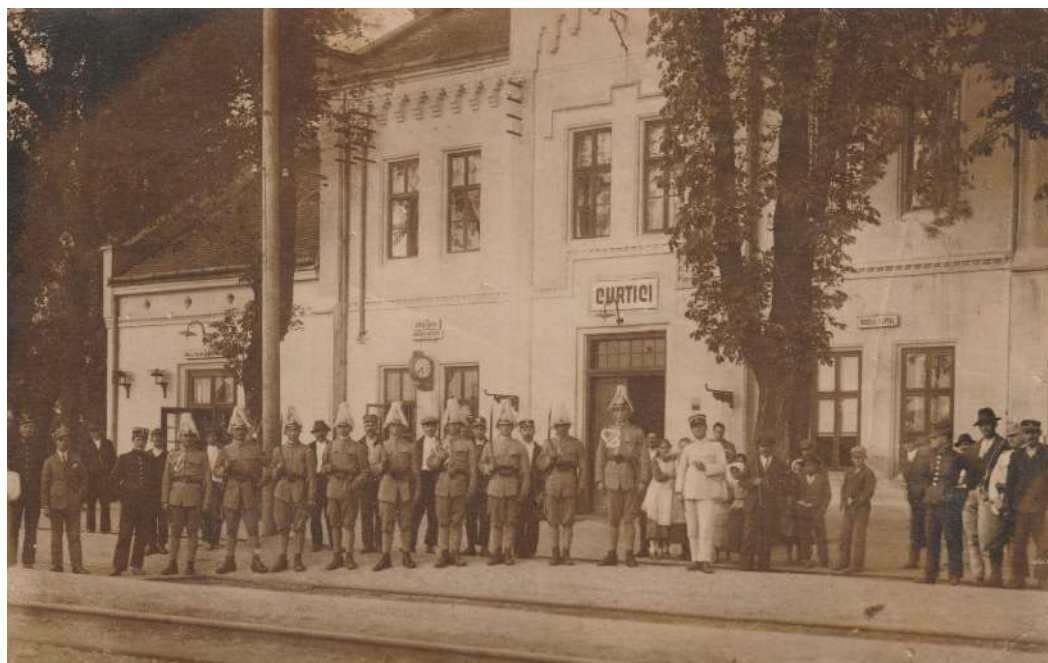
Imagini din colecția familiei - ing. Stan Ionel

Imagini din colecțiile unor curticeni
1910 -1920

Imagini din colecția familiei - Zaharia Florica "Bărdașu"

Imagini din colecțiile unor curticeni
1920 -1930

Imagini din colecția familiei - ing. Stan Ionel

Imagini din colecțiile unor curticeni
1920 -1930

Imagine din colecția familiei - Mocuța Ioan "Bristianu"

Imagine din colecția familiei - Mocuța Aura

Imagini din colecțiile unor curticeni
1930 -1940

Imagini din colecția familiei - Herczeg Alexandru și Liana

Imagini din colecțiile unor curticeni
1930 -1940

Imagini din colecția familiei - Negru Floarea

Imagini din colecția familiei - Mocuța Ioan "Bristianu"

Imagini din colecțiile unor curticeni
1930 -1940

Imagini din colecția familiei - Gherman Mircea

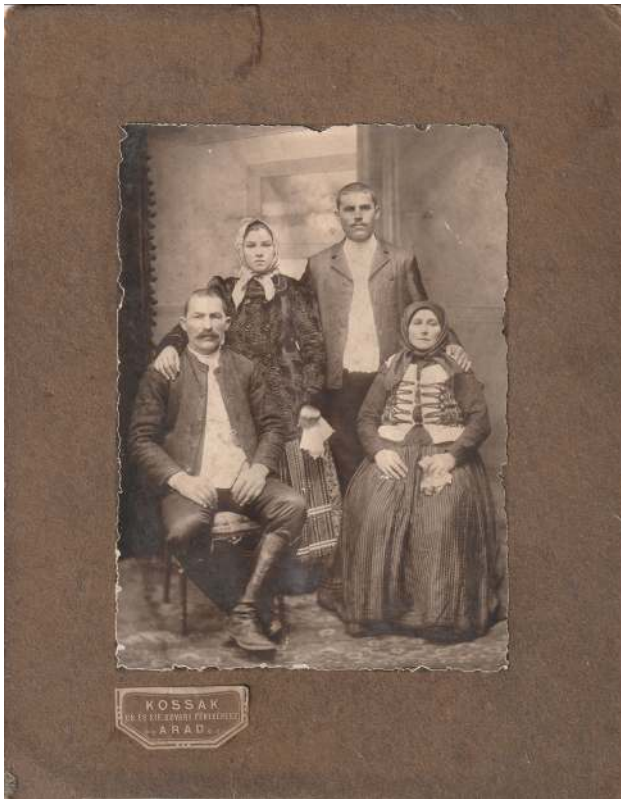

Imagini din colecția familiei - Morodan Gheorghe și Livia

Imagini din colecția familiei - Fluieraș Cornelia

Imagini din colecțiile unor curticeni
1930 -1940

Imagine din colecția familiei - Sabău Monica

Imagine din colecția familiei - Filimon Ecaterina

Imagine din colecția familiei - Fluieraș Cornelia

Imagine din colecția familiei - Tăședan Traian

Imagini din colecțiile unor curticeni
1930 -1940

Imagine din colecția familiei - Șiclovan Ilie

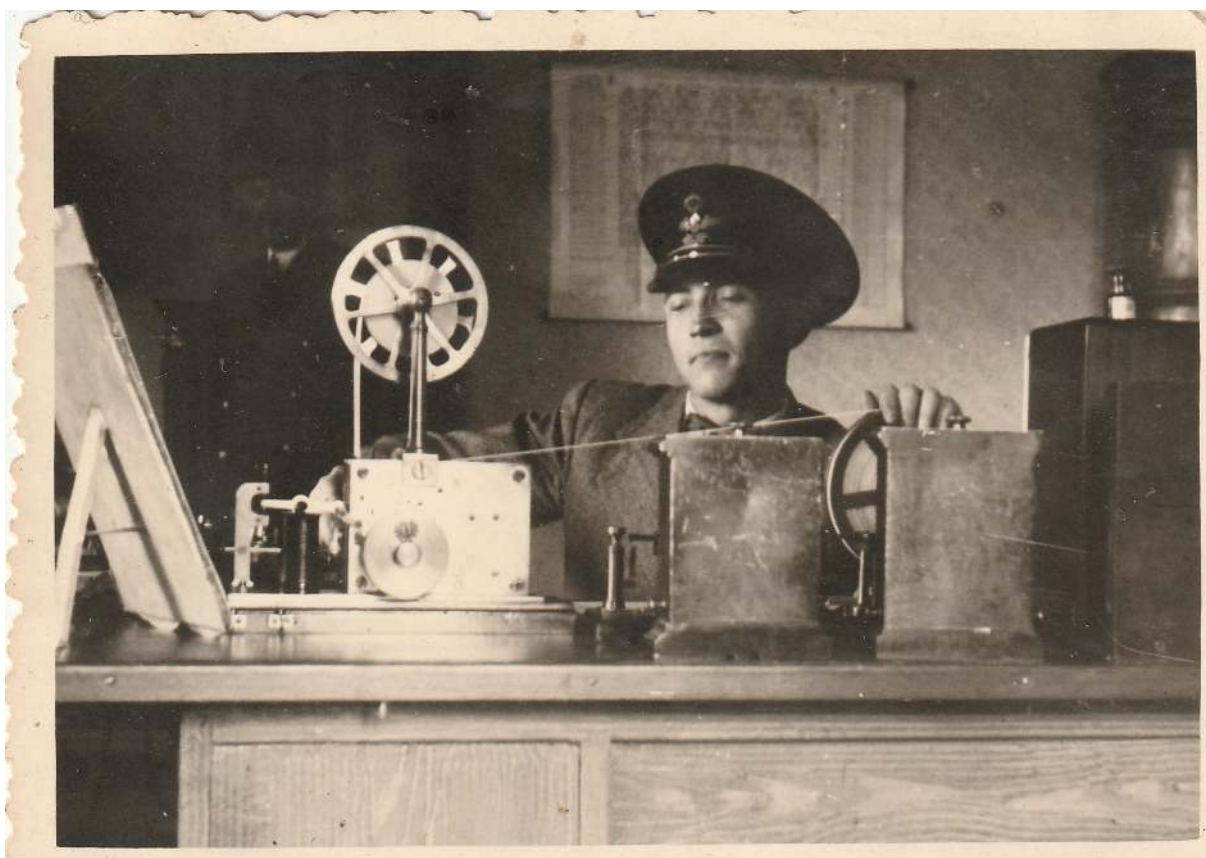

Imagine din colecția familiei - Buruiană Mihai și Georgeta

Imagine din colecția familiei - Tăședan Traian

Imagini din colecțiile unor curticeni
1930 -1940

Imagine din colecția familiei - ing. Stan Ionel

Imagine din colecția familiei - Buruiană Mihai și Georgeta

Imagini din colecțiile unor curticeni
1930 -1940

Imagine din colecția familiei - Morodan Dănuț

Imagine din colecția familiei - Peiță Vasile și Rodica

Imagini din colecțiile unor curticeni
1940 -1950

Imagine din colecția familiei - Herczeg Alexandru și Liana

Imagine din colecția familiei - Morodan Gheorghe și Livia

Imagine din colecția familiei - Mocuța Ioan "Bristianu"

Imagini din colecțiile unor curticeni
1940 -1950

Imagine din colecția familiei - Grec Sorin

Imagini din colecțiile unor curticieni
1940 -1950

Imagine din colecția familiei - Ispravnic Gheorghe

Imagine din colecția familiei - ing. Stan Ionel

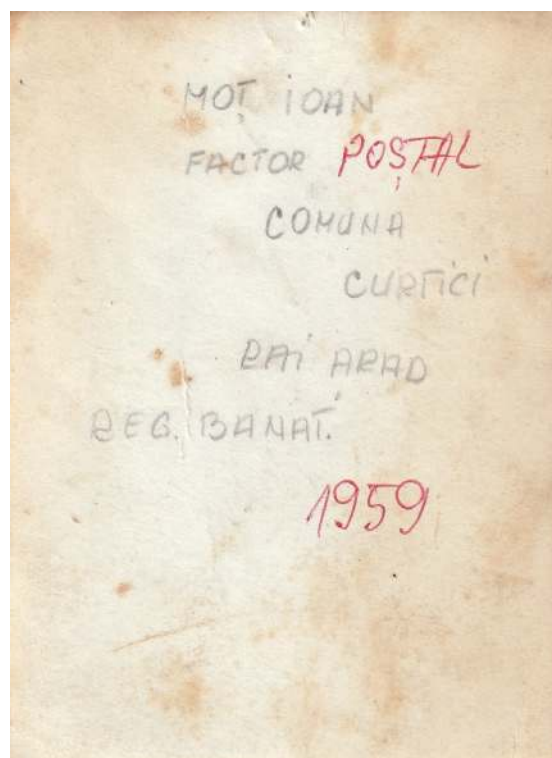

Imagine din colecția familiei - ing. Stan Ionel

Imagini din colecțiile unor curticeni
1950 -1960

Imagine din colecția familiei - Moș Radu

Imagine din colecția familiei - Demian Marcel

Imagini din colecțiile unor curticeni
1950 -1960

Imagine din colecția familiei - Peiță Vasile și Rodica

Imagine din colecția familiei - Don Delia

Imagine din colecția familiei - Miloacă Floarea

Imagini din colecțiile unor curticeni
1960 -1970

Imagine din colecția familiei - Morodan Dănuț

Imagine din colecția familiei - Bulboacă Ilie

Imagine din colecția familiei - Demian Marcel

Imagini din colecțiile unor curticeni
1960 -1970

Imagine din colecția familiei - Tăucean Florica

Imagine din colecția familiei - Moș Radu

Imagini din colecțiile unor curticeni
1960 -1970

Imagine din colecția familiei - Peiță Vasile și Rodica

Imagine din colecția familiei - Demian Marcel

Imagini din colecțiile unor curticeni
1960 -1970

Imagine din colecția familiei - Mocuța Ioan "Bristianu"

Imagine din colecția familiei - Tăședan Traian

Imagini din colecțiile unor curticeni
1960 -1970

Imagine din colecția familiei - Gherman Mircea

Imagine din colecția familiei - Bulboacă Ilie

Imagine din colecția familiei - Demian Marcel

Imagini din colecțiile unor curticeni
1970 -1980

Imagine din colecția familiei - Morodan Dănuț

Imagine din colecția familiei - Gherman Mircea

Imagini din colecțiile unor curticeni
1970 -1980

Imagine din colecția familiei - Doba Ioan și Cornelia

Imagine din colecția familiei - Mocuța Ilie "Tiliga"

Imagini din colecțiile unor curticeni
1970 -1980

Imagine din colecția familiei - Moș Radu

Imagine din colecția familiei - Marian Iuliana

Imagini din colecțiile unor curticeni
1970 -1980

Imagine din colecția familiei - Gherman Mircea

Imagine din colecția familiei - Cinteana Alecsa

Imagini din colecțiile unor curticeni
1970 -1980

Imagine din colecția familiei - Doba Ioan și Cornelia

Imagine din colecția familiei - Bulboacă Ilie

Imagini din colecțiile unor curticeni
1970 -1980

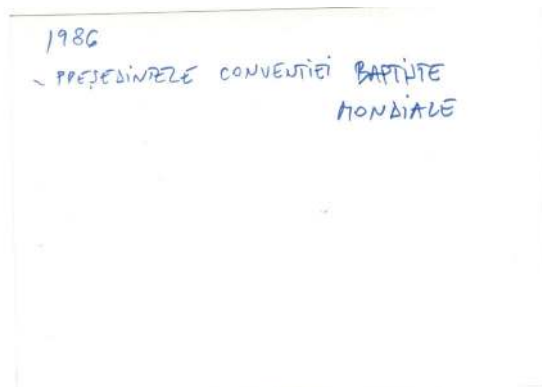

Imagine din colecția familiei - Teodorescu Iuliana

Imagine din colecția familiei - Teodorescu Iuliana

Imagini din colecțiile unor curticeni
1970 -1980

Imagine din colecția familiei - Grec Sorin

AUTORI

SORIN BULBOACĂ (născut la 25.12.1972 în Curtici) este absolvent al Facultății de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș –Bolyai” din Cluj – Napoca (1997). A terminat masteratul de Studii Medievale și a obținut doctoratul în istorie la aceeași Universitate (2005). Este cadru didactic titular la **Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad**, fiind conferențiar la Facultatea de Științe Socio-Umane și Educație Fizică și Sport. Este căsătorit cu Maria Bulboacă, profesoara la Colegiul Național ”Elena Ghiba-Birta” din Arad. Din 2015 este președintele **filialei Arad a Societății de Științe**

Istorice. Domeniile de cercetare se focalizează asupra *istoriei Banatului, comitatelor Arad și Zarand în Evul Mediu, istoriei Bisericii și Reformei protestante, istoriei învățământului și culturii, precum și pe studiul istoriei asistenței sociale în Țările Române în veacurile XIV-XVIII.*

EMIL ARBONIE s-a născut la 26 iunie 1950 în Dej, județul Cluj. Studii școlare în localitățile Caracalău, Târgu Ocna, Sebeș-Alba Este absolvent al Școlii Militare de Ofițeri de Miliție din București, cu gradul de locotenent (1974), absolvent al Facultății de Drept din București (1978), doctor în Istorie, *cum laudae*, Academia Română, filiala Cluj- Napoca. A lucrat ca polițist de frontieră la Punctele de frontieră Curtici, Nădlac, Turnu și Centrul Zonal al Punctelor de Frontieră, după care a condus Biroul de Pașapoarte al Județului Arad. A publicat peste 20 de volume în calitate de autor, coautor și coordonator.

DANIEL COVACI s-a născut la 14 august 1982 în Arad. Urmează cursurile Facultății de Științe Economice ale Universității din Pitești specializarea MARKETING, studii finalizate cu lucrarea de licență ”*Percepția consumatorilor privind produsele și serviciile stomatologice*”. A condus în perioada 2011 - 2015 departamentul de Marketing al dealerului Dacia Renault din Arad. Cofondator al asociației ”*Alternativa Curticeană*”. În prezent este **managerul Casei de Cultură din orașul Curtici.**

DAN IOAN DOBA s-a născut la 26 dec 1973 în Arad. Urmează cursurile Școlii gimnaziale din Curtici, Liceul Economic din Arad, Universitatea "Aurel Vlaicu" din Arad, - specializarea *Contabilitate și informatică de gestiune*. A absolvit un master în fiscalitate- buget- trezorerie și a lucrat ca și inspector fiscal, - economist. Din anul 2016 este **viceprimar al orașului Curtici**.

RADU HORD s-a născut la 21 martie 1968 în municipiul Arad. Tatăl a fost profesor de matematică-fizică în cadrul liceului din Sebiș, iar mama învățătoare în aceeași unitate școlară. Are o soră medic neurochirurg rezidentă în S.U.A. A absolvit liceul din Sebiș în anul 1986, ca șef de promoție. Între anii 1987-1992 a urmat cursurile *Facultății de Îmbunătățiri Funciare* din cadrul *Institutului Agronomic „Nicolae Bălcescu”* din București. După absolvire a lucrat ca inginer de cadastru la O.C.O.T. Arad până în 1995, iar din 1996 a predat la Liceul „Sava Brancovici” din Ineu; din 2000 până în 2004 a predat la Grupul Școlar Industrial Sebiș. Din 2005 până în 2009 am urmat cursurile *Facultății de Silvicultură* din cadrul Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, finalizată ca șef de promoție. Între 2009 și 2012 a urmat în paralel două specializări, cea de *Istorie* și cea de *Relații Internaționale și Studii*

Europene din cadrul *Facultății de Științe Umaniste, Politice și Administrative* din cadrul U.V.V.G. Arad, ambele terminate ca șef de promoție. Între 2012 – 2015 a fost student al *Facultății de Educație Fizică și Sport* de la U.V.V.G, terminată ca șef de promoție. Rafu Hord a absolvit 4 programe masterale: *Dezvoltarea durabilă a pădurilor*, urmat la Oradea; *Istorie și civilizație europeană*, terminat la Arad; *Politici administrative europene*, urmat la Arad; *Managementul organizațiilor și asociațiilor de educație fizică și sport*, finalizat la Arad, toate masterele terminându-le primul în ordinea mediei generale. De la 1 octombrie 2014 este doctorand în istorie al Universității din Oradea, sub coordonarea prof.univ.dr. Ion Zainea cu lucrarea *Comunitatea evreiască în județul Arad, secolele XVIII – XX (1952)*. Din toamna anului 2016 este asistent universitar la Facultatea de Științe Socio-Umane și Educație Fizică și Sport din cadrul Universității de Vest "Vasile Goldiș" din Arad. În această perioadă a publicat mai multe materiale istorice în volumele *Analele Aradului* și *Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana*, precum și în volumele editate cu prilejul Sesiunilor de Comunicări ale Doctoranzilor la Oradea.

FLAVIUS – ALEXANDRU LAZĂR. S-a născut la 22 august 1992, în Arad. Ciclul primar și gimnazial la școala din Curtici, după care studiază la Liceul Pedagogic „Dimitrie Țichindeal” din Arad (2007 - 2011). Urmează cursurile Facultății de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea” (2011 - 2015), din cadrul Universității „Aurel Vlaicu” Arad, studii finalizate cu lucrarea de licență *„Rânduiala încoronării și Taina Ungerii. Aspecte istorico – liturgice și mistico – simbolice”*. Master în teologie (2014 - 2016), cu lucrarea de disertație *„Rânduiala participării împăratului bizantin la Liturghie și la Praznicul Nașterii Domnului. Aspecte istorico – liturgice și mistico – simbolice”*. Ambele lucrări au fost realizate sub coordonarea părintelui conf. univ. dr. Lucian Farcașiu. În paralel, urmează cursurile Facultății de Științe ale Educației, Psihologie și Asistență Socială (2011 - 2014), specializarea „Pedagogia învățământului primar și preșcolar”, finalizate cu lucrarea de licență *„Problematika educației moral – religioase în învățământul primar”*, sub coordonarea d-nei conf. univ. dr. Gabriela Kelemen. Începând cu toamna anului 2015 activează ca profesor de Religie Ortodoxă la Colegiul Național „Preparandia – Dimitrie Țichindeal” din Arad. Publică articole pe teme de istorie eclesială, în diverse periodice, bisericești și laice.

RĂZVAN SEBASTIAN MĂRTOIU s-a născut la 21 septembrie 1972 în Arad. Este absolvent al Colegiului Național “Moise Nicoară” Arad (1991) și licențiat al Universității de Vest din Timișoara, Facultatea de Matematică, Secția Informatică (1996). Profesor de Matematică și Informatică la Liceul Tehnologic “Ion Creangă” Curtici (până în 2006), după care, informatician la aceeași unitate de învățământ (până în prezent). Este căsătorit cu Alina Mărtoiu (medic stomatolog) și tatăl Mălinei Magdalena Mărtoiu, elevă în clasa a XI-a la Colegiul Național “Moise Nicoară” Arad. Este un mare pasionat de artă (Colecția “Mircea Senic” a Liceului Tehnologic “Ion Creangă” Curtici) și sport (NOBIL suporter al *Frontierei Curtici*).

GHEORGHE MOCUȚA - poet, critic literar, traducător, profesor. Născut la 5 iunie 1953 în Curtici. A decedat în 2017. Studii : Școala Generală nr. 1, Curtici; Liceul Teoretic nr.5 Arad, Universitatea din Timișoara, **licențiat în filologie (română-franceză)**, în 1976. Activitate: muncitor necalificat, funcționar “Romtrans” Curtici (1972-1973), profesor de limba franceză la Bârlad, Sânmartin și Curtici (1976-2017); primar al orașului Curtici (1990-1992), director al Liceului Curtici (1992-2003). Din noiembrie 2004 până în aprilie 2006 s-a autoexilat în Franța. A fost redactor la revista de cultură “Arca” din Arad, de la înființare, în februarie 1990 până în 2000; redactor-asociat la revista „Arca” până în 2017.

DĂNUȚ MORODAN s-a născut la 7 iunie 1962 în Curtici (Arad). Provine dintr-o familie tradițională din Curtici, tatăl Morodan Ilie, lucrător în Stația C.F.R. Curtici și mama Morodan Maria, născută Suci, agricultoare. Căsătorit. Soția Simona este profesoara la Școala Gimnazială "Pavel Covaci" Macea. Fiica Ana-Maria este licențiată în limbi străine. A absolvit în 1985 **Facultatea de Științe ale Naturii** a Universității din Timișoara, *profilul matematică-fizică*. Din anul 2007 este licențiat al Universității "Spiru Haret" din București – **Facultatea de Matematică–Informatică**.

După efectuarea stagiaturii în satul Șieu, comuna Rozavlea, județul Maramureș, în urma susținerii examenelor la Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, i se acordă definitivarea în învățământ, începând cu 15 septembrie 1988, ca profesor de matematică. Revine în anul 1988 ca profesor suplinitor de matematică la Școala Generală Sânmartin, comuna Macea, de unde la 15 octombrie 1990 se transferă în cadrul Ministerului de Interne. După peste 25 de ani în Ministerul Afacerilor Interne, având gradul de **comisar șef**, se pensionează la cerere pentru limită de vârstă în anul 2016. Autodidact, pasionat de istorie locală.

LADISLAU PIKLOR este cantor al Bisericii romano-catolice din Curtici, din 1981 până în prezent. Situație familială: căsătorit, 4 copii. Este absolvent al Universității Politehnica Timișoara, **Facultatea de Electronică și Telecomunicații**, cu **licența în Comunicații** (1996). A absolvit cursurile de **Teologie didactică** ale Facultății de Teologie Romano-Catolică Alba Iulia – filiala Timișoara, în 1997.